POLİSİYE/GERİLİM

Tom Rob Smith

Olmayan bir suç nasıl çözülür?
Varlığı kabul edilmeyen bir katil nasıl yakalanır?

44. ÇOCUK

DK DOĞAN KİTAP

DOĞAN KİTAP

44. ÇOCUK

Tom Rob Smith

Çeviren: Güliz Güneş

Yıl 1953...
Stalin Rusyası...
Vahşice öldürülen çocuklar...
Ve devletin kabullenmediği cinayetler...

Şüphe, iftira, sürgün ve devlete ihanetin kaçınılmaz sonu, ölüm... Sistemi koruyan kurumlar cesur ve düzene inanan memurlarıyla ayakta durmaktadır. Leo Demidov da bunlardan biridir. Leo, savaş kahramanıdır ve güzel eşiyle Moskova'da rahat ve ayrıcalıklı bir hayat sürmektedir. Tek amacı ülkesine hizmet etmektir.

Aniden birbirinin peşi sıra çocuk cesetleri bulunmaya başlanır. Kurbanların mideleri çıkarılmış, ayakları iple bağlanmış ve ağızlarına toprak doldurulmuştur. Herkes aksini söylese de bunun bir tesadüf olmadığı ortadadır. Leo bir iftiraya kurban gider ve uzakta bir kasabaya sürülür. Bütün hayatı altüst olur. Kendini temize çıkarmak ve ailesinin kurtarmak için katili bulmaktan başka çaresi kalmaz. Leo, devlet ajanları ve katil arasında amansız bir kovalamaca başlar. Ölüm ve yaşam arası bu yarışta hızlı olan kazanacaktır.

"*44. Çocuk*, sizi Stalin Rusyası'nın en karanlık günlerine götürecek. İlginç, nefes kesici ve zengin bir hikâyenin içine sürüklenmeye hazır olun."
New York Times

"Derin bir anlayışın, mükemmel bir kalemin ve benzersiz bir hikâyenin karışımı."
Herald Tribun

Tom Rob Smith 2001 yılında Cambridge'den mezun oldu. *44. Çocuk* Londra'da yaşayan yazarın ilk romanı.

44. Çocuk

44. ÇOCUK

Orijinal adı: *Child 44*
© Tom Rob Smith. 2008
Yazan: Tom Rob Smith
İngilizce aslından çeviren: Güliz Güneş

Türkçe yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
1. baskı / mayıs 2008 / ISBN 978-975-991-735-7

Kapak tasarımı: Bahar Giray
Baskı: Altan Basım Ltd. / Yüzyıl Mahallesi
Matbaacılar Sitesi 222/A 34200 Bağcılar - İSTANBUL

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 246 52 07 / 542 Faks (212) 246 44 44
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

44. Çocuk

Tom Rob Smith

Çeviren: Güliz Güneş

DK DOĞAN KİTAP

Yosif Stalin 1932'de milyonlarca Sovyet çiftçisine hayvanlarını ve hububatlarını teslim etmeleri için emir verdi. Karşı gelenler idam edildi. 1933 yılının sonuna kadar 14 milyona yakın köylü öldü. Birinci Dünya Savaşı'nın sonundan o tarihe kadar, açlık, idam, cinayet gibi çoğu doğal olmayan pek çok ölüm gerçekleşti. Ölenlerin çoğu özerklik düşüncesinden dolayı zulme uğramış Ukrayna'dandı. Stalin böyle bir kıtlığın, kendi yaradılışının kıtlığının varlığını daima inkâr etti.

Ukrayna
Yabloşnoye köyü
25 ocak 1933

Marya ölmeye karar verdiği için, kedisi başının çaresine bakmayı öğrenmeliydi. Onunla ilgilenmesinin nedeni, bir kediye bakma fikrinin çok ötesindeydi. Köydeki fareler köylüler tarafından yakalanıp çoktan yenmişti. Bir süre sonra da kedi ve köpekler ortadan kayboldu. Bir tanesi hariç. Bu kedi, sakladığı kedisiydi. Neden onu saklamıştı? Çünkü o, uğruna yaşanacak bir şeydi; korunacak ve sevilecek, hayatta kalmaya değer bir şey. Kendini bile besleyemez hale gelene kadar kedisini beslemeye yemin etmişti. Şimdiye kadar zaten deri çizmelerini ince şeritler halinde kesip ısırgan otu ve pancar köküyle kaynatmıştı. Topraktaki solucanları çıkarıp derilerine kadar emmişti. Bu sabah kendinden geçmiş bir halde mutfak taburesinin ayağını kemirdi, kanlı dişetleri kıymıkla dolana kadar durmadan çiğnedi. Kedi onun bu halini görünce hemen yatağın altına saklandı. Marya o anda ölmeye karar verdi; artık ne yiyecek bir şey kalmıştı ne de sevecek bir kedi.

Marya kediyi serbest bırakmak için karanlığın çökmesini bekledi. Böylece karanlıkta saklanarak ormana görünmeden gidebilirdi. Köyden birinin gözüne çarparsa kediyi oracıkta yakalarlardı. Kendi bile ölüme bu kadar yakınken, kedisinin öldürüldüğünü düşünmek onu dehşete düşürdü. Bunun kedi için iyi bir şey olduğunu düşünerek içini rahatlattı. Yetişkin erkeklerin karınca veya böcek yumurtası bulma umuduyla avuç avuç çamur yedikleri bir ortamda, sindirilmemiş tahıl parçaları bulabilmek için çocukların at dışkısı karıştırdığı, kadınların daha çok kemik kapmak için yarıştığı bir yerde, bir kedinin hâlâ hayatta olduğuna kimsenin inanmayacağını biliyordu.

Pavel gözlerine inanamadı. Biçimsiz ve zayıftı, yeşil gözleri ve siyah alacalı bir kürkü vardı. Kesinlikle bir kediydi. Marya Antonovna'nın evinde bir hayvanın hareket ettiğini gördüğünde karlarla kaplı bir yolda, ormanın biraz ötesinde, ateş için odun topluyordu. Etrafı kolaçan ederken nefesini tuttu. Kimse kediyi fark etmemişti. Etrafta kimsecikler yoktu; pencereler de karanlıktı. Tüm köyde tek yaşam belirtisi toplam birkaç bacadan süzülen dumandı. Sanki tüm köy yoğun kar yağışında yok olmuştu, yaşama dair tek iz kalmamıştı. Karın büyük kısmına el bile değmemişti, ne bir ayak izi ne bir patika. Günler geceler kadar sessiz geçiyordu. Kimse işe gitmiyor, hiçbir arkadaşı oynamaya çıkmıyor, onun yerine evde aileleriyle birlikte yorgan döşek yatıyorlardı. Hepsinin gözleri çökmüş derileri sarkmıştı. Çocuklar büyükler gibi, büyükler de çocuklar gibi görünmeye başlamıştı. Çoğu yiyecek bir şeyler aramaktan bile vazgeçmişken bir kedinin varlığı mucizenin ta kendisiydi, uzun zamandır türünün tükendiği düşünülen bir canlının tekrar ortaya çıkmasıydı. Pavel gözlerini kapadı ve en son ne zaman et yediğini hatırlamaya çalıştı. Gözlerini açtığında ağzının suları akıyordu. Salya ağzının yanından aşağıya doğru uzadı. Elinin tersiyle salyasını sildi. Bulduğu şeyin heyecanıyla elindeki odun torbasını çıkardı ve eve koştu. Bu muhteşem haberi annesi Oksana'ya söylemeliydi.

* * *

Oksana yün bir battaniyeye sarınmış, gözlerini yere dikmiş oturuyordu. Enerji harcamamak için kımıldamadan duruyordu, bu sırada da ailesini kış boyu hayatta tutmanın yollarını düşünüyordu. Hâlâ vazgeçmeyen birkaç kişiden biriydi. Asla vazgeçmezdi. Oğulları yaşadığı sürece asla. Ama sadece kararlılık yetmezdi, dikkatli olmalıydı; en ufak bir yanlış çaba, yorgunluk, bitkinlik, sonunda tamamen tükenmekle sonuçlanabilirdi. Bir komşuları, Nikolay İvanoviç, birkaç ay önce çaresizce devlet tahıl ambarına baskın yapmaya kalkışmıştı. Ama geri dönmedi. Ertesi sabah Nikolay'ın eşi ve Oksana onu aramaya çıktı. Son dakikalarında çaresizce yediği çiğ tahılla şişen bedenini yolun kenarında buldular. İskeleti çıkmış bedeninin ortasında gerilmiş ve şişkin midesiyle doğumu yaklaşmış bir hamileyi andıran vücudu, karın ortasında öylece yatıyordu, tek başarabildiği eve dönerken açlıktan ölmekti. Oksana adamın ceplerinde kalan tohumu toplayıp ikiye bölerken, karısı ağlıyordu. Köye döndüklerinde Nikolay'ın eşi haberi

herkese verdi. İnsanlar acımaktansa onu kıskandılar: herkes kadındaki avuç dolusu kıymetli tahılı düşünüyordu. Oksana'ysa bu kadar dürüst olmakla nasıl bir aptallık ettiğini düşünüyordu, ikisini de tehlikeye atmıştı.

Düşünceleri koşan birinin ayak sesleriyle bölündü. Hayati bir haber olmadıkça kimse koşmazdı. Korkuyla doğruldu. Pavel odadan içeri daldı ve nefes nefese haberi verdi:

– Anne, bir kedi gördüm.

Oksana bir adım attı ve oğlunun ellerini sıkıca kavradı. Oğlunun hayal görmediğinden emin olmalıydı: Açlık oyunlar oynayabilirdi. Ama yüzü delirmiş gibi görünmüyordu. Gözleri keskin, ifadesi ciddiydi. Daha on yaşındaydı ama çoktan bir erkek olmuştu. Şartlar artık bir yetişkin gibi davranmasını gerektiriyordu. Babası ölmek üzereydi: Tam olarak ölmese de onlar için bir ölüydü. Yemek getirme umuduyla Kiev'e doğru yola çıkmıştı. Asla geri dönmedi ama Pavel'in bunu anlaması uzun sürmedi. Oğlunun ona bağlandığı kadar Oksana da oğlundan güç alıyordu artık. Yaşam arkadaşıydılar ve Pavel babasının yıkıldığı noktada yıkılmayacağına yemin etmişti. Ailesinin hayatta kalmasını sağlayacaktı.

Oksana oğlunun yanaklarına dokundu.

– Yakalayabilir misin?

Gülümsedi, gururla:

– Bir kemik bulursam...

Gölet donmuştu. Oksana buzu kıracağı bir taş parçası bulmak için karı deşti. Çıkacak sesin dikkat çekmemesi için taşı şalına sardı sardı, böylece buzda küçük bir delik açtı. Yüzey parçalandı. Soğukta titreyerek taşı kenara attı ve elini soğuk ve dondurucu suyun içine daldırdı. Kolunun donmasına saniyeler kala hızlıca hareket etti ve dibe dokundu, çamuru avuçladı. Panikle eğildi ve tüm kolunu suya soktu, elleriyle sağı solu yoklarken artık elini hissetmiyordu. Elleri cama çarptı. Rahatlamış bir ifadeyle elindeki şeyi dışarı çıkardı. Derisinde çimdiklenmiş gibi mor mor izler vardı. Ama onun ilgilendiği, aradığını bulmuş olmasıydı. Elinde ağzı katranla mühürlenmiş bir şişe tutuyordu. Bulanmış çamuru sıyırınca içindekiler açığa çıktı. Şişe küçük hayvan kemikleriyle doluydu.

Bu sırada Pavel ateşi harladı, Oksana da mührü ateşte ısıttı. Yapış yapış katran korların üzerine damlıyordu. Pavel annesinin

mor tenini görünce belki hissizliği geçer diye elini alıp avuçlarıyla ovuşturdu. Annesi gösterilen ilgiden memnun, ama içten içe de devam etmesini isteyerek buna gerek olmadığını söyledi. Pavel de bile bile devam etti. Katran tamamen eridiğinde Oksana şişeyi ters çevirip salladı. Düşen kemikleri oğluna uzattı. Pavel aralarından en büyüğünü seçti. Kediyi yakalamak için koşacakken annesi durdurdu:

– Kardeşini de götür.

Pavel bunun bir hata olacağını düşündü. Küçük kardeşi sakar ve beceriksizdi. Hem kediyi o bulmuştu. İlk o görmüştü ve o yakalamalıydı. Bu onun başarısı olmalıydı. Ama annesi eline bir kemik daha sıkıştırdı:

– Andrey'i de al.

* * *

Andrey sekiz yaşındaydı ve abisini çok seviyordu. Çok az dışarı çıktığı için zamanının çoğunu üçünün uyuduğu arka odada kendi yaptıkları kartlarla oynayarak geçiriyordu. Kartları kâğıt parçalarını daireler halinde kesip yapıştırarak babası yapmıştı. Kiev'e gitmeden önce ayrılık hediyesi olarak oğullarına vermişti. Diğerlerinin aksine Andrey babasını hâlâ bekliyordu. Kimse de bunun aksini söylememişti, gerçi artık ondan bahsetmediklerinin farkındaydı. Ne zaman babasını özlese, yani zamanının çoğunda, kartları yere serer, numaralarına ve şekillerine göre ayırırdı. Eğer destenin tamamını bitirirse babasının geleceğini düşünürdü. Zaten babası da bu yüzden kartları ona vermemiş miydi? Andrey abisiyle oynamayı tercih ederdi tabii, ama artık abisinin oyunlara vakti yoktu. Her zaman annesine yardım etmekle meşguldü, oynarsa da uyumadan önce biraz oynuyordu.

Pavel odaya girdi. Andrey oynamak için geldiğini sanıp gülümsedi, ama abisi çömelip kartları toparladı:

– Bunları kaldır. Dışarı çıkıyoruz. Pabuçların nerde?

– Yatağın altında.

– Al getir.

Andrey yatağın altına uzanıp pabuçlarını çıkardı: Traktör tekerinden kesilmiş iki parça ve iple birleştirilmiş bir düzine paçavradan ibaret, idareten yapılmış bir çift ayakkabı.

– Babam mı geliyor? Bize yemek mi getiriyor?

– Gelmiyor.
– Kayıp mı?
– Evet, kayıp.
– Bize kim et getirecek?
– Biz kendimiz yakalayacağız.

Andrey kardeşinin yetenekli bir avcı olduğunu biliyordu. Abisinin ona eşlik etmesini istemesiyle onurlanmış ve heyecanlanmıştı.

Dışarıda karın içinde düşmemeye özen gösteriyordu. Göz gözü görmediğinden körlemesine yürüyordu. Görebildiği tek şey burnunun dibindekilerdi. Herkes onun beceriksiz olduğunu düşünüyordu. Ama o kim olsa dünyayı aynı şekilde görürdü diye geçirdi içinden. Olur da biri bu mesafeden bir şey görebilirse –ki Andrey karanlıktan başka bir şey göremiyordu– o bunu bilgeliğe, tecrübeye ya da yaşından kaynaklı sahip olamayacağı başka niteliklere verirdi. Ama hiçbir şey onu düşürüp aptal görünmesine neden olamazdı. Abisini gururlandıracaktı ve bu et yeme fikrinden daha önemliydi.

Pavel ormana yaklaşınca durdu ve karda kedinin izlerine bakmak için eğildi. Andrey abisinin iz bulma yetisinin harika olduğunu düşünüyordu. Abisini taklit ederek o da eğildi ve abisinin pati izlerini incelemesini izledi. Andrey ne iz sürme ne de avcılık hakkında bir şey biliyordu.

– Kedi buradan mı geçmiş?

Pavel kafasını salladı ve ormana baktı.

– İzler çok belirsiz.

Abisinin ardından Andrey de pati izinin etrafında parmağını gezdirdi:

– Peki bu ne demek?

– Kedi ağır değil, yani bizim için daha az yemek demek. Ama eğer açsa, o zaman tuzağa daha kolay düşer.

Andrey bu bilgiyi aklına yazmaya çalıştı ama her zaman olduğu gibi dikkati dağılıverdi.

– Abi, eğer kart oynuyor olsaydın hangi kart olmak isterdin?
– Neden bahsediyorsun?
– As mı yoksa papaz mı, maça mı yoksa kupa mı olurdun?
– Çocuk gibi konuşma, dikkatimizi toplamamız gerek.

Biraz kırgın, Andrey ciddileşti. Pavel ona baktı:

– Cevap verirsem bi daha konuşmayacağına söz verecek misin?
– Söz.
– Konuşup kediyi kaçırırsan bu kediyi yakalayamayız.

– Söz veriyorum, sessiz olacağım.

Pavel biraz düşündü:

– Vale olurdum, bir şövalye, kılıçlı olandan. Şimdi söz verdin, tek kelime etme.

Andrey başını salladı. Pavel kalktı. Ormana daldılar.

Sanki saatlerdir yürümüş gibiydiler, gerçi Andrey'in zaman mefhumuna güven olmazdı. Ormanın derinliklerine ilerleyen izleri ay ışığı ve parlayan karla takip etmek abisi için kolay değildi, Andrey ormanın o kadar derinlerine daha önce hiç gitmemişti. Abisinin hızına yetişmek için koşması gerekiyordu. Bacakları ve karnı ağrımaya başlamıştı. Açtı ve üşüyordu, dahası, evde yiyecek hiçbir şey yoktu ama en azından orada ayakları acımıyordu. Ayağındaki lastik parçalarını tutan ip gevşemişti ve ayağının kenarlarından soğuk kan hissedebiliyordu. Abisine bağları sıkmak için duralım demeye cesaret edememişti. Söz vermişti, tek kelime bile etmeyecek, tamamen sessiz olacaktı. Çok geçmeden kar erir ve lastikler suyla dolar, zamanla ayakları hissizleşirdi. Aklını dağıtsın diye bir fidanın dalını kopardı ve dişleriyle kabuğunu sıyırarak sapını çiğneyip ağzına tortusunu biriktirdi. Birilerinden ağaç macununun açlığı yatıştırdığını duymuştu, o da buna inanmıştı, inanmaya değer bir şeydi ne de olsa.

Bir anda Pavel hareketsiz kalması için işaret etti. Andrey adımını atmadan durdu, dişleri macundan kahverengileşmişti. Pavel yere yattı. Andrey de aynısını yaptı ve abisinin ne gördüğünü anlamak için dikkatle baktı. İkisi de ağaçları hedef alarak gözlerini kıstılar.

Pavel gözlerini kediye dikti, kedi de yeşil gözleriyle Pavel'e baktı. Acaba kedinin aklında ne vardı? Neden kaçmadı? Belki de Marya'nın evinde saklandığından insandan korkmayı henüz öğrenmemişti. Pavel bıçağını çekip parmak ucunu kesti ve annesinden aldığı tavuk kemiğine bir iki damla kan damlattı. Aynısını Andrey'deki fare kafasına da yaptı. Bunun için de kendi kanını kullandı çünkü kardeşi kesiğin acısıyla ses çıkarıp kediyi ürkütebilirdi. İki kardeş konuşmadan iki yöne ayrıldılar. Pavel evden çıkmadan, kardeşine ne yapılması gerektiğini anlattığından konuşmaya gerek yoktu. Belli bir mesafe uzaklaştıktan sonra, kedinin iki yanına da kemikleri yerleştirdiler. Pavel işi mahvediyor mu diye kardeşine göz attı.

Denileni harfiyen yerine getiren Andrey cebinden bir ip çıkardı. Pavel kemiğin ucunu çoktan bağlamıştı. Andrey'in tek yapması gereken, düğümü kafatasının etrafından geçirmekti. Düğümü attıktan sonra ipin yettiği kadar geriledi ve yüzüstü yatıp karların arasına gömüldü. Sessizce beklerken sadece kendi yemini görebiliyordu, gerisi karanlıktı. İçinden kedinin abisinin yemine gitmesi için dua etti. Abisi hata yapmaz, hemen yakalardı kediyi ve evde afiyetle yerlerdi. Soğuk ve gerginlikten elleri titremeye başladı. Sabit durmaya çalışıyordu. Ona doğru gelen siyah bir siluet gördü. Kedi kanın kokusunu almış olmalıydı. Andrey'in nefesi suratının dibindeki karları eritmeye başlamıştı; soğuk damlalar boynundan kıyafetlerinin içine akıyordu. Kedinin ters yöne, abisinin tuzağına gitmesini istemişti ama karartı yaklaştıkça kedinin onu seçtiği anlaşıldı. Eğer yakalarsa Pavel onu sever, onunla kart oynar ve ona kızmazdı. Bu düşünceden memnun oldu ve korkusu heyecana dönüştü. Evet, kediyi yakalayan o olacaktı. Hemen öldürecekti. Kendini kanıtlayacaktı. Abisi ne demişti? Yemi erken çekmemesi için uyarmıştı. Eğer kedi ürkerse her şey mahvolurdu. Bu nedenle ve kedinin tam olarak nerde olduğunu göremediği için Andrey emin olana kadar beklemeye karar verdi. Siyah kürk ve dört ayak daha net görünmeye başladı. Biraz daha bekledi, biraz daha... Abisinin sesini duydu:

– Şimdi!

Andrey panikledi. Aynı ses tonunu daha önce defalarca duymuştu. Bu, yanlış bir şey yaptığı anlamına geliyordu. Gözlerini kısınca kedinin tuzağın tam ortasında olduğunu gördü. İpi çekti. Ama çok geçti, kedi ürküp uzağa sıçramıştı. Yem tutmadı. Kedi kurtulmuştu. Andrey yine de ipi çekmeye devam etti, çaresizce ipin ucunda bir kedi olacağını düşündü. İpin ucunun bomboş olduğunu görünce yüzü utançtan kıpkırmızı kesildi. Sinirinden ayağa kalkıp, kedinin peşinden koşup yakaladıktan sonra kafasını ezebilirdi. Ama Andrey hareket etmedi: Abisinin yerde hareketsiz yatmaya devam ettiğini gördü. Ve abisinin dediklerini ve yaptıklarını aynen uygulamayı iyi bilen Andrey de kıpırdamadı. Gözünü kısıp kediye doğru baktığında kedinin bu sefer abisine doğru gittiğini gördü.

Kardeşinin beceriksizliğine kızması yerini akılsız kedinin heyecanına bırakmıştı. Bekleyiş Pavel'in tüm kaslarını gerdi. Kedi kanın tadını almıştı ve açlık yakalanma korkusunu bastırmıştı. Kedi adımını tamamlamadan tek patisi havada durduğunda Pavel'le

göz göze geldi. Pavel nefesini tuttu: Parmakları ipe sarılı, sessizce kedinin yeme gelmesini bekledi.

Lütfen. Lütfen. Lütfen.

Kedi ileri atıldı ve ağzıyla kemiği kapıverdi. Pavel ipi tam zamanında çekti ve ilmik kedinin ön patisine dolandı. Pavel bir sıçrayışla ipi gerdi ve düğümü sıkılaştırdı. Kedi kaçmaya çalıştıysa da düğümden kurtulamadı. Kedi yere düştüğünde acı bir haykırış tüm ormanda yankılandı. Sanki çok daha büyük bir yaratık yaşamı için mücadele veriyordu. Kedi karların içinde can havliyle debelenirken Pavel düğümün kopmasından korkuyordu, iplik eski ve yıpranmıştı. Pavel yaklaşmaya çalıştıkça kedi geri kaçtı. Kardeşine bağırdı:

– Öldür onu!

Andrey hâlâ hareket etmemişti, bir hata daha yapmak istemiyordu. Ama bu sefer ne yapması gerektiği söylenmişti. İleri doğru atılmasıyla yere kapaklanması bir oldu. Burnunu kardan çıkardığında kedinin tıslayıp kıvrandığını gördü. İp koparsa kedi kaçardı ve abisi ondan sonsuza dek nefret ederdi. Pavel çılgına dönmüş gibi kısık sesle bağırdı:

– Öldür onu! Öldür onu! Öldür onu!

Andrey ne yaptığını düşünmeden ayağa kalktı ve kedinin tepinen bedeninin üstüne çullandı. Kedinin ağırlığıyla öleceğini düşündü. Ama karnında, çuvaldan yapılmış ceketinin altında kedinin kıvranışlarını hissedebiliyordu. Kedinin kaçmasını engellemek için kımıldamadan yatıyordu, bir yandan da işe el koyması için yalvaran gözlerle abisine bakıyordu:

– Hâlâ hayatta!

Pavel ileri atılıp kardeşinin yanına dizüstü çömeldi. Eliyle kediyi yoklarken kedi elini ısırdı. Hızla elini çekti ve öbür tarafa geçti, bu sefer kuyruğundan yakaladı. Kanayan parmaklarıyla kedinin sırtını kavradı, artık hayvanın kaçacak deliği yoktu. Kedi korku ve kızgınlıkla, ceket, kar, önüne ne gelirse ısırıyordu.

Andrey kımıldamadan bekledi, altındaki kapışmayı hissedebiliyordu, abisinin eli kedinin kafasına yaklaşınca heyecanla bağırdı:

– Yakaladın!

Abisinden gördüğü gibi bağırdı:

– Öldür onu! Öldür onu! Öldür onu!

Pavel kedinin boynunu yakalayınca kardeşinin sırtına kafasını dayadı ve biraz soluklandı, ikisi de nefes nefeseydi. Sonunda elini kardeşinin altından çekti ve doğruldu, Andrey hâlâ hareket etmeye korkuyordu.

– Artık öldü, kalkabilirsin.

Andrey abisinin mutlu olduğunu biliyordu, onu hayal kırıklığına uğratmamıştı, yüzüstü bırakmamıştı. Abisinden destek alarak doğruldu. Pavel o olmasa kediyi yakalayamazdı, ip kopabilirdi ya da kedi kaçabilirdi. Pavel önce gülümsedi sonra kahkahayı bastı, alkış tutarak karda dans etmeye başladı. Keyfi yerine gelmişti. Tam bir takım olmuşlardı. Birbirlerine sarılıp ödüllerine baktılar: Karda cılkı çıkmış sıska bir kedi.

Ödüllerini kimsecikler görmeden eve götürmek önemliydi. İnsanlar böyle bir av için kavga eder hatta adam bile öldürürlerdi. Pavel hiçbir şeyi şansa bırakmak istemiyordu ama kediyi koyabilecekleri bir torba almamışlardı. Biraz düşündükten sonra etraftan yakacak odun toplamaya başladı. Planları kediyi odunların arasına saklamaktı. Eğer dönüş yolunda biriyle karşılaşırlarsa odun toplamak iyi bir bahane olabilirdi ve kimse de soru sormazdı. Pavel kediyi kardan kaldırdı ve kucağına aldı.

– Kedi kapanana kadar odunları vücudunun üstüne diz. Hadi çabuk!

Andrey odunları dizerken abisi de hangi odunu koyması gerektiğini söylüyor ve kedinin hâlâ görünen yerlerini gösteriyordu.

Nerdeyse bitiyordu. Bir iki dal daha konunca kedi tamamen kapanmış olacaktı. Kuru bir ağaçtan kopardığı dalları da kedinin üzerine koyduktan sonra tamamdı, kedi kamufle oldu. Biraz uzaklaşıp kedinin bir yerlerden görünüp görünmediğini kontrol etti. Pavel'in arkasında bir şey hareket ediyordu. Andrey'in tüm görebildiği bir karartıydı ama büyük bir şeydi ve hızla onlara doğru koşuyordu. Daha net görebilmek için gözlerini kıstı, bu bir adamdı. Ve adam koşuyordu, onlara doğru koşuyordu.

Pavel meraklı gözlerle kardeşinin baktığı yöne baktı. Adamı gayet net görmüştü: Çelimsiz yüzlü, çöküк gözlü, vahşi ve aç bakışlı bir adam. Elinde kalın bir odun barçası vardı. Koca adımlar atıyor ve salyaları akıyordu. Yanlarına gelmesi an meselesiydi. Pavel sesi-

nin tonunu kontrol ederek önce davrandı ve adama seslendi:
– Ateş için odun topluyorduk.

Adam üzerlerine çıkacak gibiydi. Andrey titremeye başladı. Ormandan gelen bu yabancının geldiği gibi gitmesini istiyordu. Abisinin aksine onun sesi korkuyla titrek titrek çıktı:
– Lütfen, bizi rahat bırakın, kediyi alın. Odunların altında. Canımızı yakmayın.

Pavel öfkeyle kardeşine döndü, kardeşinin zayıflığı ve aptallığından küplere binmişti. Ağzını açıp "Kapa çeneni" diyecekti ki ani bir darbeyle sarsıldı.

. Andrey dumura uğramış halde abisinin kafasına odun parçasını savuran adamı izliyordu. Pavel bir şey söylemek istercesine çenesini açtı fakat tek kelime çıkmadı: Dizleri büküldü ve kolları bir kukla gibi sallandı. Bedeni yere düşmeden hemen önce odunlar ve kedinin ölü bedeni yere yuvarlandı. Kafasının etrafındaki kar kana boyanmıştı. Sol bacağı şuursuzca savruluyordu, adam odunu tekrar aldı ve Pavel'in kafasına bir tane daha geçirdi. Pavel artık hareketsizdi.

Andrey altını ıslatmıştı. Çişin bacaklarından akıp, traktör tekerinden yapılmış çarıklarına biriktiğini hissedebiliyordu. Adam çömelip abisini kaldırdı ve kanlı kafası dizlerine gelecek şekilde belini büktü. Çantasından boş bir çuval çıkardı ve tek eliyle Pavel'i iterek çuvalı geçirdi. Çuval tüm vücudu içine alacak kadar büyüktü. Adam çuvalın iki ucundan tutup silkeledi, böylece Pavel çuvalın içine iyice girdi. İşi bitince yüzünü Andrey'e döndü. Sağ ayağının etrafındaki karlar çişten erimişti. Adam çuvalı sırtlanıp yürürken Andrey korkudan dili tutulmuş, adamı izliyordu. Sonra adam bir kelime bile etmeden geldiği yöne doğru gitti. Sırtında Pavel, Andrey'i geride bıraktı.

Andrey kendine gelince peşlerinden gitti, adamın elinden yakaladı:
– Abimi geri ver!
Adam Andrey'i iteledi. Ama bu sefer de tüm gücüyle adamın bacağına yapıştı. Adamın adımlarıyla sürüklendi. Adam boşta kalan ayağıyla bir tekme salladı. Andrey kasıldı, nefesi kesildi. İster istemez adamın bacağını bıraktı ve karnını tuttu. Adam karanlık-

ta kaybolurken Andrey sudan çıkmış bir balık gibi karın üstünde kıvrılıverdi. Sonunda ağaç karartılarından başka bir şey göremez oldu, kardeşinin gittiğine inanamıyordu. Aklı karışmıştı. Ama emin olduğu bir şey varsa o da yanlış bir şey yaptığıydı. Bu onun hatasıydı mutlaka. Zaten her şey onun suçuydu. Gözlerini kapadı ve tekrar açtı. Doğruydu, yalnız kalmıştı. Arkasına baktı. Ölü kedi odunların arasında öylece yatıyordu. Adam kediyi bırakmıştı.

Andrey kediye doğru süründü ve parmağıyla dürttü. Uyanmasını istiyordu. Sonra Pavel'in kafasının olduğu yerdeki kana baktı, öğürmeye başladı ama midesi bomboştu. Tek kusabildiği salya, safra ve kabuk parçalarıydı. Bu durumda abim olsa ne yapardı diye düşündü. Pavel sakin kalırdı. İşi yarım bırakamazdı, devam etmeliydi. Annesi onları bekliyordu. Abisinin yaptığı gibi planlarına devam etti ve dağılan dalları toplamaya başladı. Kollarını dallarla doldurduktan sonra kediyi almak için eğildi ama eğilmesiyle bütün dallar yeniden dağıldı. Gecenin başından beri ilk kez ağlamaya başladı. Ve gözlerinde yaşlarla kediyi kuyruğundan yakalayıp kaçmaya başladı.

* * *

Oksana fırının tuğlaları arkasına küçük bir torba mısır koçanı, kaz ayağı ve patates kabuğu saklamıştı. Kontrole geldiklerinde toplayıcılar alevlerin arkasına bakmazlar diye ocağı devamlı yanık bırakırdı. Devlete olan güvensizliğinin altında daha derin şeyler yatıyordu. Birkaç yıl önce parti üyelerinin kilise çanlarını toplayacağı duyurulduğunda köyde küçük çaplı bir direniş organize etmişti. Hükümet çanı eritmek istiyordu. Demir istiyorlardı. O ve dört arkadaşı kendilerini çan kulesine kilitlediler ve durmadan çanı çaldılar. Çanı almalarına karşı çıkıyorlardı. Oksana çanın önce Tanrı'ya sonra da köylülere ait olduğunu haykırdı. Pavel ve kardeşi yan yana yere oturup annelerini izlediler. Anneleri yaptığından gurur duyarak kuleden oğullarına el salladı. O gün ölebilirdi fakat görevli memur beş kadının hayatlarını bağışladı. Kapıyı kırıp tek amacının çanı almak olduğunu söyledi. Giderken Oksana'ya demirin ülkelerindeki sanayi devrimi için ne kadar gerekli olduğunu anlattı. Demir dünyayla boy ölçüşmek ve kendilerini korumak için çok önemliydi. Bu herkesin iyiliği içindi. Oksana'ysa cevap olarak yere tükürdü. Ve şimdi yıllar sonra hükümet köylerdeki bütün tahıllara el koymak istiyordu. Ama Oksana dersini almıştı. Güçlü görünece-

ğine zayıfmış gibi davrandı. Bütün emirlere uyarmış gibi yaparak beyan etmediği birkaç şeyi fırının arkası gibi yerlerde saklayabilmişti. Eğer bugün o ve oğulları yaşıyorsa bunu Oksana'nın yiyecekleri saklama yeteneğine borçluydular.

Bu gece evde ziyafet vardı. Karı eritti ve nişastayla bulamaç yaptı. Pişirdiği kemikleri ekledi. Pavel henüz elinde kediyle gelmemişti ama nedense Oksana başaracağından emindi. Tanrı bir kapıyı kapatır bir kapıyı açardı nasılsa. Yine de eğer kediyi yakalamazsa kızmamaya söz vermişti. Ne de olsa kızgınlık gereksiz enerji harcamak demekti. Kendini hayal kırıklığına alıştırmaya çalışsa da aklını akşama yiyecekleri etli ziyafetten alamıyordu.

Andrey evin kapısında durdu. Yüzü çizilmiş, üstü başı karlıydı, burnundan da kan akıyordu. Çarıkları tamamen yarılmıştı ve parmakları açığa çıkmıştı. Ölü kedi elinden aşağı sallanıyordu. Oksana koşup sarıldı:

– Abin nerde?

Andrey cevap vermedi.

– Andrey, abin nerde?

Konuşamadı. Ağlamaya başladı. Abisinin nerede olduğunu bilmiyordu. Ne olduğunu bile anlamamıştı. Anlatamazdı. Annesi ondan nefret edecekti, biliyordu. Kedinin yakalanmasına yardım etse bile her şeyin sorumlusu tutulacağını biliyordu.

Oksana'nın nefesi kesildi. Andrey'i kenara çekip dışarı ormana doğru koştu. Sonra umutsuzca geri döndü eve. Çaresizce Andrey'den bir şeyler öğrenmeye çalıştı. Ölü kedi hâlâ Andrey'in elindeydi. Andrey patates çorbasını içerken sıkıntıyla annesine bakıyordu. Oksana ölü kocasına ve kayıp oğluna olan kızgınlığıyla sıçradı ve Andrey'i yere yatırıp tahta kaşığı ağzına itti:

– Kaşığı ağzından çıkarır çıkarmaz bana ne olduğunu söyle yoksa seni gebertirim.

Ama kaşığı çıkarır çıkarmaz çocuk öksürmekten başka bir şey yapmadı; uyuşuk aptal çocuk. Annesi bu sefer sokabildiği kadar derine soktu kaşığı:

– Seni işe yaramaz uyuşuk aptal çocuk. Oğlum nerede? Nerede o? Nerede o?

Annesi kaşığı tekrar çıkardı ama oğlan sadece ağlıyor ve böğürüyordu. Konuşamadı. O ağlamaya devam ettikçe annesi ona vur-

du, elleriyle çocuğun göğsüne göğsüne vurdu. Çorbanın dibinin tutacağını fark edinceye kadar vurmaya devam etti. Sonra kalktı ve çorbayı ateşten aldı.

Andrey elinde kedinin kuyruğu, yerde hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Oksana oğluna bakınca tüm siniri eridi gitti. Öyle ufaktı ve abisini o kadar çok seviyordu ki. Eğilip oğlunu kaldırdı ve bir sandalyeye oturttu. Yün battaniyeyi omuzlarına attı ve bol kepçe bir çorba koydu. Kaşıkla ağzına yemek vermeye çalıştı ama çocuk ağzını açamadı. Annesine güvenememişti. Kaşığı ona uzatınca ağlamayı kesti ve kediyi bırakıp yemeye başladı. Tüm kâseyi bitirince annesi bir tane daha koydu. "Yavaş ye" diye ikaz etse de Andrey dinlemedi ve ikinci kâseyi de bitirdi. Sonunda annesine neler olduğunu anlatmaya başladı. Öylece çıkagelen bir adamın oğlunu alıp gittiğini duyan anne gözlerini kapadı.

– O hâlâ hayatta anne. Sadece kaçırıldı. Eğer izleri takip edersek onu bulabiliriz. Pavel'in nasıl iz sürdüğünü gördüm, nasıl yapılacağını biliyorum, onu bulabiliriz.

– O adam abini yemek için kaçırdı. Anladın mı? Öldürür onu. Ve sonra da yer. Pavel'i kaçırdı çünkü açlıktan ölüyordu, anlıyor musun? Anladın mı? Anladın mı?

Aynı şeyleri tekrar tekrar söyleyerek ağlamaya başladı.

Andrey annesinin gözyaşlarına bakarken sessizce oturdu. Aslında, anlamamıştı. Annesinin kediyi alıp dışarı çıkmasını izledi. Endişeyle beklerken annesinin sesini duydu ve anında kapıya fırladı.

Oksana karda çömelmişti. Göğe kaldırdığı ellerinde ölü kedi vardı, onu Tanrı'ya sunuyordu.

– Lütfen Tanrım, bana oğlumu geri ver.

Ancak Tanrı onu eve getirebilirdi. Çok bir şey istememişti. Zaten şimdiye kadar kilise çanı için hayatını riske atmıştı. Tanrı'nın hafızası bu kadar kötü olamazdı. Hayatını kahrolası bir çan için, bir metal parçası için tehlikeye atmıştı. Şimdi tek istediği yaşam kaynağı oğluydu.

Hâlâ ayakta kalabilen birkaç komşu kapıya çıktı. Gözlerini dikmiş Oksana'ya bakıyorlardı. Kedi alışılmadık bir durumdu ama böylesine bir ağıt çok da olağanüstü bir şey değildi. İnsanlar da çok fazla izlemediler zaten.

Yirmi yıl sonra

Moskova
13 şubat 1953

Kartopu Jora'nın ensesine geldi. Kulağında patlayan bu kartopunu hiç beklemiyordu. Bir yerlerde erkek kardeşinin –tesadüfen de olsa atışıyla gurur duyarak– kahkahalarla güldüğünü duyabiliyordu. Jora yakasının içindeki karları temizledi ama kar içine çoktan girmişti. Eriyip aşağı doğru buz gibi akıyordu. Gömleğinin eteğini pantolonun belinden çıkardı ve eliyle sırtındaki buzlara yetişmeye çalıştı.

Arkadi abisinin sakinliğine şaşmıştı. Kendisine saldıracağına gömleğiyle meşguldü. Ama Arkadi o sırada boş durmadı ve bir avuç kar daha aldı. Kartopu o kadar büyüdü ki atılması zorlaştı; yavaş hareket eden ve kolayca elden kaçıveren bir kartopu oldu. Zaten hep aynı hatayı yapardı, kartoplarını gereğinden fazla büyük yapardı. Bırak hedefi tutmayı, abisine gelmeden paramparça olur, etrafa dağılırlardı. Jora'yla hep kartopu oynarlardı. Bazen başka arkadaşları da gelirdi ama genelde ikisi olurdu. Arkadi şimdiye kadar kartopu savaşında hiç yenmemişti. Abisinin hızı ve güçlü atışları altında ezilmişti hep. Oyunları hep aynı sonla biterdi: Hayal kırıklığı, kızgınlık, intikam ve daha kötüsü, bağırıp çağırmak ve ağlayıp durmak. Devamlı kaybetmekten nefret ediyordu, devamlı bu duyguyu yaşamaktan da nefret ediyordu. Her seferinde bugün farklı olacak, bugün yeneceğim diye başlıyordu oyuna. Şimdi eline bir fırsat geçmişti. Biraz daha yaklaştı ama çok fazla değil. Atışının geçerli olmasını istiyordu, çok yakın yapılan atışlar sayılmazdı.

Jora kartopunun gelişini gördü: Beyaz bir kütle havada süzülerek ona doğru yaklaşıyordu; ne çok büyük, ne çok ufak. Elleri arkasındaydı. Kardeşi gerçekten de hızlı öğreniyordu.

Kartopu tam burnuna geldi, gözlerine dağıldı ve ağzına burnuna girdi. Jora geriledi, yüzü bembeyaz kesilmişti. Çok iyi bir atıştı ve bu oyunun sonu demekti. Daha beş yaşında bile olmayan küçük kardeşi onu yenmişti. Kazanmanın ne kadar önemli olduğunu ancak o zaman anlamıştı. Suratındaki kar dünyanın en komik şeyiymiş gibi, kardeşi hâlâ gülüyordu. Hiç değilse Arkadi kadar şeytani bir zevk almamıştı bundan; hiç o kadar gülmemişti ya da zaferini o kadar abartmamıştı. Kardeşi kötü bir mağlup ve daha kötü bir galipti. Dersini alması gerekiyordu. Sonuçta sadece bir oyun kazanmıştı: Önemsiz bir oyun, yüzlercesinden sadece bir tane. Yok yok, binlercesinden bir tane. Ve şimdi kardeşinin ondan daha iyi olduğunu onaylayacak mıydı? Jora yere eğilip karı avuçladı ve buzlu yerden donmuş çamur, taş ve çakıl topladı. Arkadi abisinin kartopu yaptığını görür görmez arkasını dönüp kaçmaya başladı. Bir intikam atışı geldiğini fark etti: Özenle yapılmış ve var gücüyle fırlatılan bir kartopu. Kartopunun hedefi olmayacaktı. Eğer kaçarsa güvende olurdu. Ne kadar iyi yapılmış, ne kadar başarılı atılmış olursa olsun bir kartopu havada dağılmadan ancak belli bir mesafe gidebilirdi. Hedefi tutsa bile bir mesafeden sonra zararsız olurdu. Eğer kaçarsa zaferini elinden kaçırmış olurdu. Abisinin hızlı hamlelerine kurban gitmeyecekti. Hayır, kaçıp zafer ilan edecekti. Oyun şimdi bitmeliydi. Nasıl olsa yarın tekrar yenilecekti ama hiç değilse bugün zafer onundu.

Abisinin seslendiğini duydu. Koşarken sırıtarak arkasını döndü, artık yeterince uzakta olduğunu biliyordu.

Ama kartopu yüzüne bir yumruk gibi indi. Kafası savruldu ve ayakları yerden kesildi. Ayakları tekrar yere değdiğinde bacakları büküldü ve karların üstüne öylece düşüverdi. Bir süre ne olduğunu anlayamadan yattı. Ağzı kan, salya, çamur ve kumla dolmuştu. Elini ağzına götürdü. Sanki birileri zorla kum yedirmiş gibi dişleri kumdan kırç ediyordu. Bir boşluk vardı, dişlerinden biri düşmüştü. Ağlayarak kara tükürdü, çıkanların içinde dişini arıyordu. Nedense o an tek düşünebildiği dişiydi, umurunda olan tek şey buydu. Dişini bulmalıydı ama nerede? Beyaz karların içinde bulamadı, yoktu. Sinirinin sebebi acı değildi, haksızlığa kızıyordu. Hiç kazanamayacak mıydı? Gayet adil bir şekilde kazanmıştı. Abisi bir kere olsun ona bu şansı vermeyecek miydi? Bir sefer de olsa, zafer yaşaması böyle mi engellenecekti?

Jora kardeşine doğru koştu. Kum ve buz dolu kartopu elinden çıktığı anda yaptığına pişman olmuştu. Başını eğip kendini koruması için kardeşine seslendi ama kardeşi tam tersine arkasını döndü ve kartopunun hedefi oldu. Yardımı olacağına işlerin daha da kötüye gitmesine sebep olmuştu. Kardeşinin yanına vardığında kardaki kanı gördü ve içi bir tuhaf oldu. Bunu o yapmıştı. Her şeyden çok eğlendikleri oyunları mahvolmuştu. Kardeşinin kazanmasına neden izin vermedi ki? Yarın, ertesi gün ya da daha sonra hep yenebilirdi. Ama şimdi kardeşinin tekrar oynayabileceği bile meçhuldü. Kendini bir gerzek gibi hissetti ve yaptığından utanç duydu.

Jora kara çömelip elini kardeşinin omzuna koydu. Arkadi omzunu silkeledi ve kan çanağına dönmüş yaşlı gözleriyle ağzı burnu kan içinde abisine baktı. Vahşi bir hayvan gibi bakıyordu. Azından tek kelime bile çıkmadı ama yüzünden siniri okunabiliyordu. Arkadi sendeleyerek ayağa kalktı:

– Arkadi?

Arkadi cevap olarak ağzını açtı ve havlar gibi bağırdı. Jora'nın tek görebildiği kanlı dişlerdi. Arkadi arkasını döndü ve koşarak uzaklaştı.

– Arkadi, bekle!

Ama Arkadi beklemedi. Durmadı bile. Abisinin özrünü duymak istemiyordu. Koşabildiğince hızlı koşuyordu, bu sırada da dili ağzında açılan yeni deliğe gidiyordu. Dilinin ucundaki boşluğu hissedince bir daha abisinin yüzünü bile görmek istemedi.

14 şubat

Leo devasa beton binaya bakıyordu, 18. Blok. Görevi pek de hoş değildi. Milis tutanaklarına göre dört yaşının sonlarında bir erkek çocuk tren raylarında ölü olarak bulunmuştu. Gece bedeni bir yolcu treni tarafından ikiye bölündüğünde raylarda oynuyordu. Habarovsk'a giden dokuz treninin makinisti durduğu ilk durakta Yaraslavski Sokzal istasyonundan ayrıldıktan hemen sonra rayların üzerinde birini ya da bir şeyi gördüğünü bildirmişti. Fakat trenin çocuğa çarpıp çarpmadığı henüz kesinliğe kavuşmamıştı. Olayın üzerine gitmeye gerek yoktu, sonuçta trajik bir kazaydı, ortada suçlanacak kimse yoktu.

Normalde davanın kapanmış olması gerekirdi. MGB'nin ve Devlet Güvenlik güçlerinin gelecek vaat eden bir üyesi olarak Leo Stepanoviç Demidov böyle bir davada kolay kolay yer almazdı. Onunla ne alakası vardı ki? Tamam, bir evladın ölümü aile ve akrabalar için çok üzücüydü ama açıkçası ulusal bir mesele değildi. Dikkatsiz çocuklar güvenlik güçlerinin ilgi alanına girmiyordu. Fakat bu dava nedense gereğinden fazla karmaşıklaşmıştı. Ailenin matemi bir anda önem kazandı. Anlaşılan o ki oğullarının (adı raporda Arkadi Fyodoroviç Andreyev diye geçiyordu) kendi ölümüyle alakası olmadığını düşünüyorlardı. İnsanlara da öldürüldüğünü söylüyorlardı. Kimin tarafından; hiçbir fikirleri yoktu. Neden dolayı; yine hiçbir fikirleri yoktu. Böyle bir şey nasıl mümkün olur; bu konuda da fikirleri yoktu. Ne mantıklı bir gerekçeleri ne de elle tutulur delilleri vardı, tek dayanakları hisleriydi. Ve böylece başka insanları, komşuları, arkadaşları, onları dinleyen herkesi, hatta yabancıları bile buna inandırabilirlerdi.

İşin kötü tarafı, çocuğun babası, Fyodor Andreyev, düşük rütbeli bir MGB üyesiydi ve Leo'nun astlarından biriydi. Bir çalışan olarak yaptığının MGB'nin saygınlığına leke süreceğini herkesten daha iyi bilmeliydi. Sonuçta mevkiini duygusal olarak anlaşılabilir fakat mantıken kabul göremez iddiaları uğruna kullanıyordu. Çizgiyi aşıp duygularının mantığının önüne geçmesine izin vermişti. Eğer durum sükûnetle çözülemezse Leo adamı tutuklamak zorunda kalacaktı. Olay tam bir belaydı. Ve Leo bu olayı çözmek için daha önemli başka bir davadan geçici olarak uzaklaştırılmıştı. O da istemeye istemeye denileni yaptı. Yani sonuçta bu baş belası olayı çözmeliydi.

Gönülsüzce merdivenleri çıkarken nasıl oldu da kariyeri bu hale geldi diye düşündü: İnsanları idare etmek. Devlet Güvenlik teşkilatına girmeye hiç niyet etmemişti; bu iş askerlikten sonra çıkmıştı. Büyük Savaş sırasında özel kuvvetlerin bir birimi olan OMSBON'da (Bağımsız Makineli Tüfek Tugayı Özel Hücum Kıtası) görev almak üzere askere alınmıştı. Bu bölüğün üçüncü ve dördüncü taburlarına gidenler Kültür Fizik Merkez Enstitüsü'nde okuyanlardan seçilmişti. Leo da bu okulda okuyordu. Atletizm ve fiziki hünerlerinden dolayı özenle seçilmişlerdi. Ve Moskova'nın kuzeyinde Mitişçi'deki eğitim kampına götürülmüşlerdi. Burada yakın çarpışma, silah eğitimi, paraşütle atlama ve patlayıcı madde kullanımı gibi konularda eğitim aldılar. Devlet Güvenlik MGB'ye dönüşmeden ve gizli polis teşkilatı bölünmeden önce, eğitim kampı NKVD'ye bağlıydı. Taburlar doğrudan NKVD'nin emri altında çalışıyorlardı, askeriyenin değil. Görevlerinin içeriği de bu yönde şekillenmişti. Görevleri, düşmanın arasına sızıp iç yapıyı çökertmek ve istihbarat yapıp gerekli görülen kişilere suikast düzenlemekti. Gizli komandoydular. Çok riskli bir şeydi ama T-34 tankında oturmak da bir o kadar riskliydi. Kendine saklamak zorunda kalsa bile yaptığı operasyonlardan zevk alıyordu. Kaderinin ellerinde olduğu gerçeğini ya da fikrini seviyordu. Bu işte başarılıydı. Yaptıkları için 2. Dönem Survorov ödülü verildi. Ağırbaşlılığı, askeri başarısı, uyandırdığı izlenim ve en önemlisi ülkesine duyduğu inanç, Almanların elindeki bölgelerin Rusya tarafından kurtarılmasında küçük çaplı bir şöhrete kavuşmasına sebep olmuştu. Farklı bölüklerden bir grup askerle Alman Panzer tankının etrafında, ellerinde silahlar, yüzlerinde zafer ifadesi ve ayaklarının dibinde ölü askerlerle fotoğraf çektirmişti. Arkada yanan köylerden yükselen duman görünüyordu. Etraflarındaki yıkım ve ölüme rağmen büyük başarılarıyla

gurur duyuyorlardı. Bu en çok, yakışıklı Leo'nun o beyaz dişleri ve kocaman gülümsemesiyle yansımıştı fotoğrafa. Bu fotoğraf *Pravda*'nın birinci sayfa fotoğrafı bile olmuştu. Savaştan sonra OMSBON'dan ayrılıp NKVD'ye geçti. Bu gelişme mantıklı görünüyordu. Bu durumu sorgulamadı bile; başkaları da önceden aynısını yapmıştı. Ülkesinin ondan istediği her şeyi yapmaya hazırdı. İstenirse, Kutup Bölgesi'ndeki Kolima'da bulunan Gulag'a bile koşa koşa giderdi. Aklındaki tek şey ülkesine hizmet etmekti: Faşizmi def eden, bedava eğitim ve sağlık sunan, tüm dünyadaki işçilerin sesi olan, levazımatçı babasına bir doktorunkine eşdeğer maaş veren ülkesine hizmet etmekti. Devlet Güvenlik güçlerindeki görevi pek de iç açıcı olmasa da, bunun gerekliliğini anlayabiliyordu. Tehlike oluşturabilecek ve zarar verebilecek dahili ve harici tüm düşmanlardan devrimlerini korumalıydı. Bu uğurda kendi hayatını feda ederdi. Bu uğurda başkalarının hayatını bile feda ederdi.

Ama bu gece ne kahramanlıkları ne de askeri eğitimi konuyla ilgiliydi. Ortada düşman filan yoktu. Bu sadece bir iş arkadaşı, bir dost, dertli bir babaydı. Hem öyle bile olsa bu bir MGB operasyonuydu ve hedef bu yaslı babaydı. Leo dikkatli davranmak zorundaydı. Fyodor'u kör eden duyguların onu da esir almasına izin vermemeliydi. Bu duygu adamı ve ailesini tehlikeye atmıştı. Cinayetle ilgili bu dayanaksız iddianın üzerine gitmemek işi daha da ciddi bir hale sokardı. Fısıltı gazetesi haberi herkese yayardı ve iş insanların yeni toplumlarının temel taşlarını sorgulamalarına kadar varırdı.

Suç yok.

Pek az insan buna içten inandı. Yeni yeni oturmakta olan bir toplumdaydılar ve küçük pürüzler çıkabiliyordu, henüz mükemmel olmamıştı. Hırsızlık yapılıyordu: Suç çeteleri *urkiler* vardı. Ama insanlar inançlı olmalıydı, tamamen olmasa da en azından prensipte inanmalılardı. Akıl hocası Müdür Januş Alekseyeviç Kuzmin, Leo'ya 1937'deki mahkemelerden bahsetmişti. Bu mahkemelerde suçlu bulunanlar hakkında Stalin şöyle demişti:

İnançlarını yitirdiler.

Partinin düşmanları sadece sabotajcılar, ajanlar ve sanayinin gelişmesini engellemeye çalışanlar değil; aynı zamanda parti çiz-

gisinin doğruluğundan az da olsa şüphe duyanlardı. Aynı mantıkla; Fyodor Andreyev bir düşmandı.

Bu bir cinayet değildi. Hatta gülünç bir iddiaydı. Başka bir fikir ortaya atmak yıkıcı sonuçlara sebep olabilirdi. *Suç yok* insanların maruz kaldığı zorlukların karşılıklarından biriydi. Karşılığının bu kadar iyi olması devrimlerini korumak için böylesine katı kurallara ihtiyaç duymalarını da beraberinde getiriyordu. Başka türlü bir konuşma inançlarını yitirdikleri anlamına gelirdi. Leo'nun yapması gereken, spekülasyonu ortadan kaldırmaktı. Cinayetten bahsedilmesi hayal gücü kuvvetli insanların ilgisini çekerdi. Ama iş buraya kadar gelirse daha sert olmak zorunda kalabilirdi: Çocuk, bedelini hayatıyla ödediği bir hata yapmıştı. Onun dikkatsizliğinin bedelini kimse çekmek zorunda değildi. Bu çok abartılı olabilirdi, bu kadar ileri gitmesine gerek yoktu. Olay incelikle de çözülebilirdi. Biraz üzgünlerdi, hepsi bu. Onlarla konuşurken sabırlı olmalıydı, sonuçta mantıklı düşünemiyorlardı. Gerçekleri anlatmak yeterli olacaktı. Onları tehdit etmeye gelmemişti; yani hiç değilse başlangıç için. Onlara yardım etmek için oradaydı, inançlarını geri kazanmaları için oradaydı.

Leo kapıyı çaldı ve Andrey açtı. Yüzü, yaslı bir babanınki nasıl olursa öyleydi. Leo başıyla selam verdi:

– Acı kaybınız için çok üzgünüm. Tüm teşkilatımız adına konuşuyorum.

– Teşekkürler. Geldiğiniz için teşekkür ederim.

Fyodor Leo'nun içeri girmesi için geri çekildi.

Oda kalabalıktı. Her koltukta biri vardı, sanki köy toplantısı yapılıyordu. Yaşlı, çocuk herkes ordaydı, anlaşılan bütün aile bir aradaydı. Böyle hüzünlü bir ortamda duyguların nasıl abartıldığını hayal etmek zor değildi. Küçük oğullarının ölümünün ardında gizemli bir şeylerin yattığına inanmak için birbirlerini cesaretlendirdiklerine şüphe yoktu. Belki de birilerini suçlamak acılarını biraz olsun hafifletiyordu. Belki de oğullarına tren yolundan uzak durmasını iyice tembihlemedikleri için suçluluk duyuyorlardı. Leo birkaç tanıdık yüz gördü. Bunlar Fyodor'un iş arkadaşlarıydı. Ve sanki yakalanmış gibi utanıverdiler. Ne yapacaklarını bilemediler, gözlerini kaçırdılar, gitmek istediler ama gidemediler. Leo Fyodor'a döndü:

– Konuşabilir miyiz?

– Evet, tabii ki.

– Sadece ikimiz olsak daha iyi olur.

– Lütfen, bunlar benim ailem: Söylemeniz gerekenleri onlar da duymak ister.

Leo şöyle bir etrafına baktı, yaklaşık yirmi çift göz ona kilitlenmişti. Ne söyleyeceğini zaten biliyorlardı ve onu bu yüzden sevmemişlerdi. Oğullarının ölümü için üzgünlerdi ve bu öfkelerini açığa vurmanın bir yoluydu. Leo öfkelerinin odak noktası olduğunu kabul etmeliydi.

– Bir evladın kaybından daha kötü bir şey düşünemiyorum. Sen ve eşin oğlunuzun doğumunu kutlarken iş arkadaşı ve dosttuk. Seni nasıl kutladığımı hatırlıyorum. Ve şimdi seni teselli ederken de büyük üzüntü içindeyim.

Sessizlik; Leo dikkatlice kelimelerinin devamını getirdi:

– Bir evladın kaybı kadar büyük bir acıyla karşılaşmadım. Böyle bir durumda nasıl bir tepki verirdim bilemiyorum. Belki de birini suçlamaya ihtiyaç duyardım, nefret edebileceğim birilerini. Ama salim kafayla düşününce size temin ederim ki Arkadi'nin ölümü şüpheli bir durum değil. Yanımda raporu getirdim, isterseniz okumanız için bırakabilirim. Ayrıca sormak istediğiniz her türlü soruyu cevaplamak için gönderildim.

– Arkadi öldürüldü. Araştırmak için yardımınızı istiyoruz. Kişisel olarak yardımcı olamıyorsanız MGB'nin işe el koymasını ve askeriyeye görevlerini yapmaları ve sorumlu kişiyi yakalamaları için baskı yapmasını istiyoruz.

Leo uzlaşma havası yaratmak için kafasını salladı. Konuşma olabilecek en kötü şekliyle başlamıştı. Baba son derece kararlıydı. Duruşları sabitti. İş arkadaşlarına baktı. Odadaki diğerlerinin aksine onlar bu kelimenin –cinayetin– odadaki herkesi donuklaştırdığını fark etmişlerdi:

– Arkadi'ye tren çarptı. Onun ölümü bir kazaydı, korkunç bir kaza.

– O zaman neden soyunuktu. Neden ağzı çamur ve kum doluydu?

Leo az önce söylenenleri idrak etmeye çalışıyordu. Oğlan çıplaktı. Bunu ilk defa duyuyordu. Hemen raporu açtı:

Çocuk giysileriyle bulundu.

Bu cümle bir rapor için tuhaf kaçıyordu. Ama öyle yazıyordu: Oğlan giyinikti. Evraklara göz atmaya devam etti:

Yerde sürüklenmekten ağzı kum dolmuştu.

Raporu kapattı. Oda bekleyişteydi.

– Üzgünüm fakat talihsiz bir şekilde yanlış bilgilendirilmişsiniz. Oğlunuz üzerinde giysilerle bulunmuş. Evet ağzında çamur varmış fakat bedeni trenin altında sürüklendi, ağzında kum olması beklenir bir durum.

Yaşlıca bir kadın ayağa kalktı. Yaşlılıktan kamburu çıksa bile keskin gözleri vardı. Otorite saçan boğuk bir sesi vardı:

– Bize anlatılan bu değil.

– Ben de bunu anlatmaya çalışıyorum. Ne yazık ki yanlış bilgilendirilmişsiniz.

Kadın öne çıktı. Belli ki kadın bu spekülasyonun, bu inanç kaybının, ardındaki önemli güçlerden biriydi:

– Ölüyü bulan adam –Taras Kupriyan– yakacak odun topluyormuş. İki sokak ötede yaşıyor. Bize dediğine göre Arkadi çıplaktı, çırılçıplak, duydun mu? Üzerinde hiçbir şey yokmuş. Anladın mı? Tren çarpması bir çocuğu baştan aşağıya soyamaz.

– Bu adam, Kupriyan, gerçekten de çocuğu bulan kişi. Söyledikleri raporda yazılı. Dediğine göre çocuk tekerleklerin arasında üzerinde kıyafetlerle bulunmuş. Dedikleri harfi harfine burada yazılı.

– O zaman neden bize farklı anlattı?

– Belki de aklı karışmıştır. Bilmiyorum. Ama ifadesinin altında kendi imzası var. Ve ifadesi raporda. Eminim şimdi sorsam yine aynı şeyi söyler.

– Size öyle anlatmayabilir.

– Belki de bizzat onunla konuşmalıyım: Belki de içinizde böyle duygular uyandırmak istemesinin bir sebebi vardır. Anlaşılan hatalı olan siz değilsiniz, o.

– Siz bedeni gördünüz mü?

– Ben bu davayı araştırmıyorum: Bu iş benim işim değil. Öyle bile olsa araştırılacak bir şey yok. Korkunç bir kaza bu. Buraya sizinle konuşmaya geldim, yok yere karışan işleri düzeltmeye geldim. İsterseniz tüm raporu okuyabilirim.

Yaşlı kadın tekrar konuştu:

– O rapor bir yalan.

Herkes gerilmişti. Leo sükûnetini korumaya çalışarak sessizliğini bozmadı. Uzlaşma olmayacağını fark etmeleri gerekiyordu. Artık kabul etmelilerdi, küçük oğullarının kötü bir kaza sonucu can verdiğini kabul etmeleri gerekiyordu. Leo onların iyiliği için oradaydı, zıtlaşmaktan vazgeçmelilerdi.

Fyodor yaşlı kadının yanına gitti ve elini omzuna koydu.

– Lütfen, otur.

Ama kadın dinlemedi, arkadaşlarına ve akrabalarına bakarak:

– Ne kadar kolay vazgeçiyorsunuz.

– Anne, lütfen.

– O senin de çocuğundu. Bana yapmam gerekeni sen söyle.

Fyodor bir süre bekledi, Leo doğru kararı vermesini diledi.

– Oturmanı istiyorum.

Kadın kafasını salladı, ne itiraz etti ne de onayladı. Yerine oturdu, gözleri yere daldı.

Leo, Fyodor'un araya girmesinden memnundu. Bunun onlar için bir dönüm noktası olmasını diledi. Ortaya attıklarının (milis yalancıları diyorlardı) ne derece yanlış olduğu anlatıldıktan sonra, yaptıklarından pişman olup gerçeği kabul edebilirlerdi.

– Lütfen onu bağışlayın, şu anda çok üzgün.

– Buraya gelmemin sebebi buydu. Bu odadan çıkmadan bu işi halledebiliriz. Olmaması gereken şey, bu odayı terk ettiğimde tartışmanın devam ediyor olması. Eğer biri oğlunuza ne olduğunu sorarsa öldürüldüğünü söyleyemezsiniz. Size böyle dedim diye değil, doğru olmadığı için bunu dememelisiniz. Başka sorunuz var mı? Bu odada başka sorusu olan var mı?

– Hayır Leo, anladık, hepimiz anladık.

– Fyodor Leveleviç, yarın istirahat etmeni istiyorum. Emir böyle geldi. Eğer yapabileceğim herhangi bir şey olursa lütfen bana haber ver. İyi akşamlar. Ve tekrar geçmiş olsun dileklerimi sunmak isterim.

Fyodor dış kapıda Leo'yla tokalaştı:

– Hepimiz o kadar perişanız ki, lütfen yaptıklarımızı bağışla.

– Kayıtlara geçmeden unutulacak. Ama dediğim gibi, fazlası olmamalı.

Fyodor'un yüzü sertleşti, kafasıyla onay verdi. Sanki ağzından çıkan kelimeler canını acıtıyormuş gibi:

– Oğlumun ölümü korkunç bir kazaydı.

Leo derin derin nefes alarak merdivenleri indi. Odadaki hava boğucuydu. İşinin bittiğine, olayın çözüme kavuştuğuna sevinmişti. Fyodor iyi bir insandı. Oğlunun acısıyla doğan şüphelerden emin olmadığı her halinden belliydi. Oğlunun ölümüyle ilgili gerçekler açıklanınca, gerçeği kabullenmek daha kolay olmuştu.

Durakladı. Arkadan bir ses duydu. Leo arkasını döndü. Yedi sekiz yaşlarında bir oğlan çocuğuydu:

– Efendim, ben Jora Andreyev. Arkadi'nin ağabeyiyim. Sizinle konuşabilir miyim?

– Evet, tabii ki.

– Her şey benim suçum.

– Ne senin suçun?

– Kardeşimin ölümü: Ona çakıl, çamur ve kumdan yaptığım bir kartopu attım. Tam kafasına çarptı, Arkadi yaralandı. Sonra koşmaya başladı. O kadar kızmıştı ki, belki de bu yüzden treni göremedi. Ağzında buldukları çamur; benim suçumdu. Ben attım o çamuru.

– Kardeşinin ölümü bir kazaydı. Kimsenin suçu değildi. Kendini suçlu hissetmene gerek yok. Ama bana gerçeği anlatarak iyi yaptın. Hadi, şimdi ailenin yanına dön.

– Onlara kartopundan, taşlardan ve çamurdan bahsetmedim.

– Belki de bilmeseler daha iyi olur.

– Öğrenirlerse çok kızarlar. Çünkü onu en son o zaman gördüm. Her zaman uslu uslu oynardık, bu sefer de öyle olabilirdi, barışır, tekrar arkadaş olabilirdik, bundan eminim. Ama şimdi hiçbir şey yapamam, özür bile dileyemem.

Leo küçük çocuğun itiraflarını dinliyordu. Ailesine söyleyemediği itirafları. Anlaşılan çok korkmuştu. Ama anlatmak da zorundaydı, affedilmek istiyordu. Oğlan ağlamaya başladı. Leo sıkıntılı bir şekilde çocuğun kafasını okşadı, yumuşak bir tonla geveledi:

– Bu kimsenin suçu değildi.

Kimov köyü
Moskova'nın 100 mil kuzeyi
Aynı gün

Anatoli Brodski üç gündür uyumamıştı. O kadar yorgundu ki en kolay işi bile konsantre olmadan yapamıyordu. Ahırın kapısı kilitliydi. Açmak için zorlaması gerektiğini biliyordu. Ama bu bile imkânsız görünüyordu. Hiç gücü kalmamıştı. Kar yağmaya başladı. Kafasını kaldırıp geceye baktı; kafası dağınıktı, sonunda nerede olduğunu ve ne yapması gerektiğini hatırladığında kar taneleri yüzüne düşüyordu. Ağzının etrafındaki kar tanelerini yalarken içeri giremezse soğuktan donacağını düşündü. Yoğunlaşıp kapıya tekme attı. Kilitler sarsıldı ama kapı açılmadı. Tekrar tekmeledi. Doğramalar parçalanmıştı. Çıkan sesten kuvvet alarak son bir kez daha enerjisini toplayıp kapıyı tekmeledi. Doğrama kırıldı ve kapı sallandı. İçerideki karanlığı seçmeye çalışarak kapıda dikildi. Ahırın bir tarafında iki inek vardı. Diğer tarafında ise aletler ve saman yığını... Kaba bir çuvalı yere serip donmuş çamurun üzerine kıvrıldı.

* * *

Mihail Ziyonoviyev yatak odasından ahır kapısının açık olduğunu görebiliyordu. Rüzgârla açılıp kapanırken ahırdan içeri kar giriyordu. Arkasını döndü ve karısının uyuduğunu gördü. Onu rahatsız etmeden paltosunu ve botlarını giyip dışarı çıktı.

Rüzgâr yerdeki karı süpürüp Mihail'in yüzüne savuruyordu. Yüzünü korumak için elini alnına koydu. Ahıra vardığında kilidi elleriyle yokladı, anlaşılan kilit zorlanmış ve kapı kırılmıştı. İçeri göz gezdirdiğinde ay ışığının da yardımıyla bir adamın saman yığınının üzerinde uyuduğunu gördü. Ne yapacağını bilmeden ahır-

dan içeri girdi, eline bir yaba aldı ve hiç düşünmeden uyuyan şeyin karnına hedef aldı. Her an saldırmaya hazırdı.

Anatoli yüzüne dayanmış karla kaplı bir çift çizmeyle kendine geldi. Yüzünü dönüp tepesinde durmuş ona bakan adamla göz göze geldiğinde yabanın sivri uçları tam karnını isabet almıştı. İkisi de kımıldamadı. Soğukta buhar olan nefesleri bir görünüp bir kayboluyordu. Anatoli ne yabayı kapmaya yeltendi ne de kaçmaya.

İkisi de Rönesans tablolarındaki gibi put kesilmişlerdi. Ama Mihail'i utanç duygusu sarınca, karnından yumruk yemiş gibi nefesi kesildi, yabayı elinden düşürdü ve yere diz çöktü:

– Lütfen beni bağışla.

Adrenalinden tüm uykusu kaçan Anatoli ayağa kalktı, her yeri ağrıyordu. Uyuyalı kaç saat olmuştu? Çok olmamalı, yeterince uzun değil. Sesi boğuk geliyordu, boğazı kuruydu:

– Anlıyorum. Buraya gelmemeliydim. Yardımını hiç istememeliydim. Senin zaten düşünecek bir ailen var. Böyle yapmakla seni tehlikeye attım. Asıl af dilemesi gereken benim.

– Mihail kafasını salladı.

– Korkmuştum, panik yaptım. Affet beni.

Anatoli dışarıdaki kara ve karanlığa gözlerini dikti. Şimdi gidemezdi. Gitse de yaşayamazdı. Tabii ki bu saatten sonra uyumayı da beklemiyordu ama kafasını sokacağı bir sığınak lazımdı. Mihail bir cevap bekliyordu, affedilmeyi bekliyordu:

– Affedilecek bir şey yok. Suçlanacak biri varsa, o sen değilsin. Ben olsam ben de aynısını yapardım.

– Ama sen benim dostumsun.

– Hâlâ senin dostunum ve daima da olacağım. Beni dinle şimdi: Bu gece olanları tamamen unutmanı istiyorum. Buraya hiç gelmedim. Senden hiç yardım istemedim. Bizi eski günlerdeki gibi hatırla. En iyi dostlar diye hatırla. Bunu benim için yap; ben de aynısını senin için yapacağım. Günün ilk ışıklarıyla buradan ayrılacağım. Söz veriyorum. Sen hayatına hiçbir şey olmamış gibi devam edersin. Sana temin ederim kimse buraya geldiğimi bilmeyecek.

Mihail boynunu büktü: Gözlerinden yaşlar aktı. O geceye kadar en iyi dostu için her şeyi yapabileceğine inanırdı. Bu bir kandırmacaydı. Sadakati, cesareti ve arkadaşlığı buraya kadardı; ilk sınavı verememişlerdi.

O gece Anatoli habersiz çıkageldiğinde Mihail haklı olarak şaşırmıştı. Anatoli, Moskova'nın yüz elli kilometre kuzeyindeki bu köye hiçbir şey demeden gelmişti. Her şeye rağmen buyur edildi, yemek ikram edildi, yatak hazırlandı. Ev sahipleri ancak Finlandiya sınırına gitmeyi planladığını öğrendiklerinde bu ani ziyaretin nedenini anladılar. Devlet Güvenlik güçleri ve MGB tarafından arandığını söylememişti. Buna gerek yoktu. Onlar zaten anlamıştı. O bir kaçaktı. Durum açığa çıkınca misafirperverlik de ortadan kayboldu. Kaçaklara yardım ve yataklık yapmanın cezası idamdı. O da bunu biliyordu ama en yakın arkadaşının bu riski göze alabileceğini düşündü. Hatta onunla kuzeye bile geleceğini düşünmüştü. MGB iki kişi aramıyordu, dahası Mihail'in Tver ve Novgorod dahil olmak üzere Leningrad'a kadar yol üzerindeki tüm köylerde tanıdıkları vardı. Tamam, belki bu çok şey istemek olurdu ama Anatoli bir keresinde Mihail'in hayatını kurtarmıştı. Bunu karşılık bekleyerek yapmasa da zaten karşılığını isteyeceği bir durum olmamıştı.

Tartışmanın sonunda Mihail'in böyle bir risk alamayacağı anlaşıldı. Aslında hiçbir şekilde risk alamazdı. Eşi araya girip kocasıyla yalnız konuşmak istiyordu. Her seferinde de Anatoli'ye saklamaya bile gerek görmediği bir kinle bakıyordu. Günün koşulları zaten dikkatli olmayı ve önlem almayı gerektiriyordu, bir de üstüne Anatoli'nin beraberinde getirdiği tehlike çıkmıştı. Beklentilerini düşürerek Mihail'e bir gece olsun ahırlarında kalmayı teklif etti. Ertesi sabah ortadan kaybolacaktı. Tıpkı geldiği gibi en yakın tren istasyonuna gidecekti. Ahır kilidine kırılmış süsü vermek de onun fikriydi. Böylece olur da yakalanırsa evdekiler bir şey bilmiyormuş gibi yapabilirler ve zorla girildiğini iddia edebilirlerdi. Bu önlemlerin ev sahiplerini ikna etmesini diledi.

Arkadaşının gözyaşlarına dayanamayan Anatoli yaklaştı:

– Suçlu hissedecek bir şey yok. Hepimiz hayatta kalmaya çalışıyoruz.

Mihail sustu. Gözyaşlarını silerek kafasını kaldırdı. Bunun son görüşmeleri olduğunu fark eden iki eski dost birbirlerine sarıldı.

Mihail geri çekildi:

– Sen iyi bir adamsın ve hep öyle oldun, benden kat kat daha iyi biri. Bol şans, bunu hak ediyorsun.

Ayağa kalktı. Ahırdan çıkarken özenle kapıyı kapadı. Rüzgârı arkasına alıp güçlükle evin yolunu tuttu. Anatoli'yi öldürüp eve izin-

siz girdiğini bildirmek onun ve tüm ailesinin hayatını garantiye alırdı. Şimdi ise tek yapabileceği dua etmekti. Asla bir korkak olabileceğini düşünmemişti, savaşta ölümle burun buruna geldiğinde bile asla bir korkak gibi davranmamıştı. Hatta cesur olduğunu bile söyleyenler olmuştu. Ama aile sahibi olmak başka bir şeydi. Artık kendi ölümünden daha kötü şeyler olabileceğini öğrenmişti.

Eve girer girmez botlarını ve paltosunu çıkarıp yatak odasına gitti. Kapıyı açtığında penceredeki siluetle irkildi. Eşi uyumamıştı, pencereden ahırı izliyordu. Girdiğini duyunca arkasını döndü. Küçük cüssesinden bütün evin işini yapıp bir evi döndüreceği anlaşılmazdı. Anatoli'nin zamanında eşinin hayatını kurtarması umurunda değildi. Geçmişleri, dostlukları, vefa borcu ya da sadakat gibi şeylerle ilgilenmiyordu. Bunlar soyut kavramlardı. Anatoli güvenlikleri için bir tehlikeydi. Asıl gerçek olan buydu. Onun gitmesini istiyordu, mümkün olduğunca uzağa. Hatta bu süre içinde ondan, bu terbiyeli, nazik beyden, bir zamanlar en kıymetli misafiri gibi ağırladığı bu adamdan nefret bile etmişti.

Mihail eşini öptü. Yanağı üşümüştü. Elini tuttu. Gözlerini eşine diktiğinde ağladığını gördü:

– Dışarıda ne yaptın?

Merakla eşine baktı. Mihail neyi merak ettiğini anladı. Gerekeni yapıp yapmadığını bilmek istiyordu. Ailesini ön plana alıp o adamı öldürmüş olmasını umdu. Olması gereken de buydu.

– Ahırın kapısını açık bırakmış. Her geçen görebilirdi, ben de gittim kapattım.

Eşinin omuzlarının düştüğünü ve yüzündeki hayal kırıklığını görebiliyordu. Onun zayıf olduğunu düşünmüştü. Haklıydı da, ne dostunu öldürmeye ne de ona yardım etmeye cesareti vardı. Sadece bir teselli duymak istedi:

– Korkulacak bir şey yok. Kimse orada olduğunu bilmiyor.

Moskova
Aynı gün

Masa devrilmişti, yatak tersyüz olmuştu, döşek parçalanmıştı, yastıklar darmadağındı ve parkeler tek tek sökülmüştü. Ama Anatoli Brodski'nin evindeki bu arama nerede olduğuna dair en ufak bir ipucu bile vermemişti. Leo Demidov şömineyi incelemek için yere çöktü. Yanmış kâğıt parçalarını gördü. Delil olabilecek her şey yakılmıştı. Silahının ucuyla külleri eşeledi. Amacı ateşten kurtulabilmiş bir iki parça olsun bulabilmekti. Ama küller dağılıverdi, her şey yanmıştı, her şey kapkaraydı. Vatan haini kaçmıştı. Suçlu Leo'ydu. Ancak suçlular kaçardı. Halbuki masum olduğunu düşünüyordu, acemice bir hata.

Bir casusun kaçmasındansa on masumun acı çekmesi daha iyiydi.

Bu temel ilkelerden biri olsa da o buna karşı çıkmıştı hep. İşlerin başka türlü yürüyebileceğini düşünüyordu.

Leo sorumluluk üstlenmesine karşın, eğer tüm gününü o küçük oğlanın kazara ölümüyle uğraşarak geçirmemiş olsaydı Brodski kaçar mıydı diye düşünmekten kendini alamıyordu. Akrabalarla buluşmak, söylentilerle uğraşmak... Bu, kıdemli bir MGB memurunun yapacağı işlerden değildi. Gözaltı operasyonu yapmaktansa kişisel bir meselenin nelere mal olacağını anlamakla vakit geçirmişti. Bu işi baştan kabul etmemeliydi. Bu adamla ilgili verdiği yanlış karardan bile memnundu. Devlet Güvenlik Birimi'ne girdiğinden beri yaptığı ilk hataydı ve pek az memur ikinci bir hata yapma şansına sahip olabilirdi.

Davanın genelini düşünmemişti: Brodski eğitimli ve iyi İngilizce bilen biriydi. Yabancılarla ilgileniyordu. Uyanıklığına şaşırmamalıydı. Ayrıca Leo'nun da değindiği gibi, adam çok az veterinerin olduğu bir şehirde saygın bir veterinerdi. Yabancı diplomatlar kedi ve köpeklerini hep ona getirir. Dahası Kızıl Ordu'da uzman doktorluk yapmıştı. Kusursuz bir geçmişi vardı. Askeri raporlara göre sadece hayvanlar konusunda tecrübeli olmasına rağmen pek çok bölge hastanesinde gönüllü çalışıp iki takdir belgesi almıştı. Tam rakamları bilmese de Leo şüphelinin yüzlerce erin hayatını kurtardığını biliyordu.

Müdür Kuzmin memurunun bu korıma içgüdüsünün nereden kaynaklandığını hemen tahmin etmişti. Leo askeri kariyeri boyunca pek çok yaralanmayla ilgilenmiş, bir doktorun yapması gerekenleri yapmıştı ve bu savaş yoldaşlığı onu ayakta tutan şey olmuştu. Kuzmin Leo'yu daha önceden uyarmıştı, duygusallık insanı gerçeklere karşı kör eder. En güvenilir görünenler en çok şüphe edilmesi gerekenler olmalıdır. Leo bunu Stalin'in ünlü deyişine benzetti.

Güven ve kontrol.

Stalin'in bu sözleri genelde şöyle açıklanırdı:

Güvendiklerimizi özellikle kontrol etmeliyiz.

Aslında bu bir şakaydı. Ama her şakanın altında bir gerçek yatardı. Bir araştırmacının görevi suç su yüzüne çıkana kadar masumiyete prim vermemek. Brodski davasında şüphelenilmesi gereken, ünlü bir veteriner olduğu için yabancı diplomatların onunla görüşmesi değil, onun yabancı diplomatlarla buluşabilmek için saygın bir veteriner olma ihtimalidir. Neden muayenehanesini Amerikan Büyükelçiliği'ne iki adım uzakta açmıştı? Ve neden burası açılır açılmaz Amerikan elçiliği çalışanları ev hayvanlarına merak salmıştı? Son olarak yabancı diplomatların ev hayvanları neden sıradan vatandaşlarınkinden daha çok ilgi istiyordu? Kuzmin durumun tuhaflığını onaylayan ilk kişiydi. Huzursuzluğu tam da bu saf tutumdandı. Durum şüphe çekmeye yetecek kadar masumane görünüyordu. MGB'yle alay ediliyordu. Ve bu en ciddi suçlardan biriydi.

Müdürünün tavsiyelerini ve davanın detaylarını düşününce Leo şüpheliyi anında yakalamaktansa takip edip işbirlikçilerini

de yakalamayı umdu. Bu sebepten ortada net deliller olmadan dava hakkında konuşmak istemiyordu. Bu, kariyeri boyunca sıkıntısını çektiği bir durumdu. Şimdiye kadar onlarca tutuklama yapmıştı ve bu kişiler hakkında isimleri, adresleri ve zamanın birinde birileri tarafından yapılan ihbarlar dışında bir şey bilmiyordu. Ama artık her emre uyan bir uşak değildi. Yetkilerini kullanmaya karar vermişti, artık işler farklı işleyecekti. Artık araştırma yapacaktı. (Sonuçta onun işi buydu, değil mi?) Artık delil arıyordu, varsayımlarla yetinmeyip suç delili arayacaktı.

Gözaltı operasyonunun bir parçası olarak vardiyalı çalışıyordu. Sabah sekiz akşam sekiz şüpheli takip ediyordu. Ama üç gün boyunca sıradışı bir şeyle karşılaşmadı. Şüpheli işe gitti, öğle arası verdi ve eve gitti. Kısaca, gayet sıradan bir vatandaş gibi görünüyordu. Belki de bu zararsız görünüş Leo'nun sezgisini yanıltmıştı. Sonra bu sabah sinirlenen Kuzmin tarafından köşeye çekildi. Kuzmin, Fyodor Andreyev olayıyla ilgili konuşma yaptı ve bu durumu bir an önce çözmesi yolunda emir verdi. Leo da karşı gelmedi. Verilen görevlerden daha önemli şeyler yapması gerektiğini söyleyeceğine sesini çıkarmadı. Şimdi şimdi bunun ne kadar saçma bir şey olduğunu anlıyordu. Bir aileyi teselli edip, çoluk çocuğun gönlünü almak bu şüphelinin, artık daha çok şüphe uyandıran bu adamın kaçmasına sebep oldu. Leo'nun bütün taktiği boşa gitmişti. Gözetleme yapmakla görevlendirilen ajan bir veterinerin gün boyu sadece bir müşteriyle uğraşmayacağı hakkında en ufak bir fikre sahip değildi. Karanlık çökene kadar da en ufak bir şüphe duymadı. Ama sonra muayenehaneye girip müşteri gibi davranmaya karar verdi. İçeride kimse yoktu, arka pencere ağzına kadar açıktı. Şüpheli büyük ihtimalle çoktan kaçmıştı.

Brodski gitmişti.

Leo bu sözleri duyduğunda içi bir garip oldu: Müdür Kuzmin'le evinde acil bir toplantı talep etti. Artık aradığı suç kanıtı elindeydi ama bu sefer de suçlu kaçmıştı. Müdürün bu durumdan hoşnut görünmesine şaşırmıştı. Vatan hainının davranışı teorisini desteklemişti: Onların işi güvenmemekti. Eğer bir iddianın yüzde bir doğruluk payı varsa, tüm iddiayı reddetmektense onu doğru kabul etmek gerekirdi. Her şüpheli suçlu olmak zorunda değildir. Bu bir soru, bir bekleyiş ya da daha detaylı incelenmesi gereken bir şey değildi. Bu, o kişinin alnında kara bir lekeydi. Leo ne pahasına olursa olsun ha-

ini yakalamakla görevlendirilmişti. Bu adam ele geçene kadar uyumak, dinlenmek ya da yemek ona haramdı.

Leo gözlerini ovaladı. Midesinde bir yumruk hissetti. En iyi ihtimalle saf, en kötü ihtimalle de bir beceriksizdi. Bir düşmanı hafife almıştı, yoğunlaşan kızgınlığı ve birbirini kovalayan düşüncelere dayanamayıp ters dönmüş masaya bir tekme indirdi. Halbuki sakin görünmeliydi, duygularını yansıtmamak için eğitimden geçmişti. Memurlardan biri itimadını göstermek için yanına koşuverdi. Leo eliyle uzaklaşmasını işaret etti, yalnız kalmak istiyordu. Sakinleşmek için pencereden şehre yağan karı izledi. Bir sigara yaktı ve dudaklarının arasından süzülen dumana baktı. Nerede yanlış yapmıştı? Şüpheli onu izleyen ajanları fark edip bir kaçış planı hazırlamış olmalıydı. Eğer evrakları yakıyorsa mutlaka saklamak istediği bir şeyler olmalıydı. Bu ya casuslukla ilgili ya da şu anda nerde olduğuyla ilgili bilgilerdi. Leo Brodski'nin bir kaçış planı olduğundan emindi, bu ülkeden kaçmak için bir yol. Ve bu planla ilgili bir ipucu bulmalıydı.

Komşuları yetmiş yaşlarında emekli bir çiftti, oğullarının ailesiyle yaşıyorlardı. İki çocuk ve gelinle beraber bir odada altı kişi yaşıyorlardı. Bu şartlarda sıradışı bir durum değildi. Hepsi mutfağa dizilmişti ve başlarında da gözdağı vermek için bir memur bekliyordu. Başka bir adamın suçu yüzünden orada olduklarını anlamışlardı. Korku her birinin gözünden okunuyordu. Duygusallığı arka plana atarak –bundan başı daha önce yanmıştı– masaya yürüdü:

– Anatoli Brodski bir haindir. Eğer ona bir şekilde yardım ettiyseniz susmak bile sizi suç ortağı yapar. Devlete olan sadakatinizi gösterme zamanıdır. Şu anda kendinizi kurtarabilir ya da bir suçlu durumuna düşebilirsiniz.

Yaşlı olan vatandaş, sağduyulu biriydi, bildiği ne varsa hemen söyleyiverdi. Leo'nun kelimelerini kullanarak hainin bu sabah işe her zamankinden erken gittiğini söyledi. Üzerinde aynı çanta, aynı şapka ve aynı palto vardı. İşbirlikçi gibi görünmemek için aklına ne geldiyse anlattı, nerede olabileceği konusunda yorumlar yaptı. Leo bunların hepsinin boş laf olduğunu ve işe yaramayan tahminler olduğunu düşünüyordu. Vatandaş son olarak ailede herkesin Brodski'yi bir komşu olarak nasıl sevmediklerinden bahsedip, onunla iyi geçinen tek kişinin Zina Gubinovna adında, alt katta yaşayan bir hanım olduğunu söyledi.

Zina Gubinovna ellili yaşlarda bir kadındı. Çocuk gibi titriyordu ve korkusunu içtiği sigarayla bastırmaya çalışıyordu. Leo içeri girdiğinde kadın şöminenin üzerine asılı ucuz bir Stalin röprodüksiyonunun (profilden, pürüzsüz bir cilt, keskin bakışlar ve elde bir dolmakalem) önünde oturuyordu. Belki de onu koruyacağını düşünmüştü. Leo ne kendini tanıttı ne de kimlik gösterme gereği duydu, kadını hazırlıksız yakalamak istercesine hemen konuya daldı:

– Neden herkes onu sevmezken ve onunla iyi geçinemezken sadece siz iyi arkadaş oldunuz?

Zina savunmaya geçmişti, haksızlığı aşırı tepki verip yalan söylemesine neden oldu:

– Bu binadaki herkes Anatoli'yi sever. O iyi bir adamdı.

– Brodski bir casustu. Ve sen ona iyi mi diyorsun hâlâ? Kalleşlik bir fazilet mi sence?

Hatasının farkına çok geç varan Zina lafı döndürmeye çalıştı:

– Yani demek istediğim sessiz sedasız bir komşuydu işte, hem nazikti de.

Bu laflar gevezelikten başka bir şey değildi, işe yaramazdı. Bir not defteri çıkardı ve kadının kelimelerini büyük harflerle not aldı:

O İYİ BİR ADAMDI.

Kadın yazılanı iyi görebilsin diye açıkça yazdı: Kadının hayatının geri kalan 15 yılının nasıl geçeceğini yazıyordu. Bu kelimeler onu bir işbirlikçi yapmaya fazlasıyla yeterdi. Siyasi mahkûm olarak ortalama 25 seneye mahkûm edilirdi. Bu yaşla çalışma kampında fazla dayanmazdı. Bunu söylemesine bile gerek yoktu, herkesin bildiği bir şeydi.

Zina odanın köşesine yürüdü, elindeki izmariti söndürmediğine pişman oldu ve hemen bir tane daha yaktı:

– Anatoli'nin nereye gittiğini bilmiyorum ama bir ailesi olmadığını biliyorum. Eşi savaşta öldürüldü. Oğlu tüberkülozdan öldü. Hiç ziyaretçisi olmazdı. Bildiğim kadarıyla çok az arkadaşı vardı...

Bir an durakladı. Anatoli arkadaşıydı. Birçok akşam beraber yer içerlerdi. Hatta bir zamanlar kendisine âşık olmasını bile istemişti ama hiçbir karşılık bulamamıştı. Ölen karısını hiç unutamamıştı. Tam eski hatıraları canlanmıştı ki, Leo konuyu dağıttı. Memnun kalmış görünmüyordu:

– Onun nerde olduğunu söyle bana. Ölü karısı ya da oğlu beni ilgilendirmiyor. Şu anda nerede olduğunun dışında hiçbir şey umurumda değil.

Zina'nın hayatı pamuk ipliğine bağlıydı. Hayatta kalmasının sadece bir yolu vardı. Ama sevdiği adama ihanet edebilir miydi? Bu kararı vermenin sandığından daha kısa sürmesi onu da şaşırtmıştı:

– Anatoli bildiklerini kendine saklardı. Ama birileriyle mektuplaştığını biliyorum. Zaman zaman onları ben postaneye verirdim. Hepsinin tek ortak yönü Kimov köyündeki bir adrese gönderilmesiydi. Sanırım kuzeyde kalıyor. Bi keresinde orada bir arkadaşı olduğundan bahsetmişti. Ama adını hatırlamıyorum. Gerçek bu. Tüm bildiklerimi söyledim size.

Suçluluk sesinden okunuyordu. Yüzünde en ufak bir duygu değişimi hissedilemese de Leo içgüdülerine güvenerek kadının ihanet pişmanlığı duyduğunu söyleyebilirdi. Suçunu beyan eden kâğıdı yırttı ve kadına verdi. Ve o da ihanetinin bedeli olarak kâğıdı kabul etti. Kadının gözlerindeki küçümseyici bakışı okuyabiliyordu ama hiç oralı olmadı.

Moskova'nın batısındaki küçük bir kasabanın adı pek de işe yarar bir ipucu değildi. Eğer Brodski bir ajansa, bu durum ancak çalıştığı insanları gizlemek için tezgâhlanmış bir şey olmalıydı. MGB uzun zamandır yabancı güçlere kullandırılan evler olduğu fikrindeydi. Yabancı destekli bir hainin sıradan bir çiftçiyle bağlantıya geçmesi acemilik olurdu. Sonunda Leo bu ipucunu takip etmesi gerektiğini düşündü. Tüm bu garip şeyler bir yana, bu adamı yakalamak zorundaydı. Elindeki tek ipucu buydu ve iyimserlik şimdiye kadar pahalıya mal olmuştu.

Arabayı kenara çekti ve dava dosyasını tekrar okumaya koyuldu. Kimov köyüne dair bir şeyler arıyordu. O sırada emir erlerinden biri geldi: Vasili Maliniç Nikitin. 35 yaşındaydı (Leo'dan aşağı yukarı üç beş yaş büyüktü). MGB'nin en parlak memurlarından biri olarak gösteriliyordu. Merhametsiz, rekabetçi ve MGB dışında kimseye sadık olmayan biriydi. Leo'ya göre bu özelliklerin vatanseverlikten çok kişisel zevkleriyle ilgisi vardı. Daha araştırmacılıktaki ilk günlerinde öz kardeşini Stalin karşıtı söylemlerinden dolayı ele vererek sadakatini kanıtlamıştı. Halbuki kardeşi sadece Stalin'le ilgili bir şaka yapmıştı. O sırada arkadaşlarıyla doğum gününü kutluyormuş ve sarhoşmuş. Raporu bizzat Vasili yazdı ve oğlana 20 yıl kamu görevi cezası verildi. Bu tutuklama Vasili'nin

işine bile yaramıştı, ta ki kardeşi üç yıl sonra gardiyanlarla işbaşındaki bir doktoru öldürüp kaçana kadar. Asla yakalanmadı. Vasili de bu firarın utancını o gün bugündür boynunda taşıdı. Eğer kaçak kardeşinin bulunması için aşırı çaba sarf etmeseydi işini bile kaybedebilirdi. Kötü bir pozisyonda da olsa işine devam etmesine göz yumdular. Artık ihbar edeceği bir kardeşi de kalmadığından şanını geri kazanmak için yeni bir yol bulmalıydı.

Veteriner muayenehanesini incelemeyi yeni bitiren Vasili halinden memnun gibi görünüyordu. Leo'ya buruşturulmuş bir mektup uzattı. Dediğine göre hainin çalışma masasının arkasından çıkmıştı. Anlaşılan evde yakılan tüm delillere rağmen, şüpheli aceleyle bu mektubu unutuvermişti. Leo hemen okudu. Mektup bir arkadaşı tarafından yazılmıştı; her zaman gelip onda kalabileceğini söylüyordu. Adresin tamamı görünmüyordu ama şehrin adı Kiev'di. Leo mektubu katladı ve memura geri verdi:

– Bunu Brodski yazmış. Arkadaşı değil. Bu mektubu bulmamızı istemiş. Kiev'e gittiği filan yok.

Mektup aceleyle yazılmıştı. El yazısı tutarsızdı ve acemice taklit edilmişti. Anlatılanlar da gülünçtü, sanki okuyanı ikna etmeye çalışıyordu. Sözde yazan kişi Brodski'nin öyle yakın bir arkadaşıydı ki kapısı ona daima açıktı. Hatta adresin detaylarının yazıldığı yerin silik olması ama sadece şehrin isminin okunabilmesi bile ayarlanmıştı. Masanın arkasına düşmesi bile elle ayarlanmış gibiydi.

Vasili mektubun gerçek olduğunu savundu:

– Kiev ihtimalini göz ardı etmek hata olabilir.

Leo mektubun sahteliğinden emin olsa da Vaisli'yi her ihtimale karşı Kiev'e göndermeye karar verdi. Ama bu fikrin üstüne düşmedi: Vasili'nin araştırma yöntemlerinin konuyla alakası yoktu ama eğer şüpheliyi bulamazsa tüm kariyeri sona ererdi.

Tüm dikkatini dosyaya verdi. Kayıtlara göre Brodski, Mihail Sviyatoslaviç Ziyonoviyev diye biriyle arkadaştı. Bu kişi donma tehlikesi teşhisiyle Kızıl Ordu'daki görevinden ayrılmıştı. Ölümle burun buruna gelmiş, ayak parmakları donmuştu. Yoğun bakımla hayata dönmüş ve bu sayede görevi bırakmıştı. Ameliyatı Brodski yapmıştı. Leo parmağıyla evrakı taradı. Aradığı bir adresti:

Kimov

Vasili'nin huysuz yüzüne döndü:

– Gidiyoruz.

Moskova'nın otuz kilometre kuzeyi
15 şubat

Moskova'nın dışına doğru yollar, donmuş çamurlarla ve traktör tekerleriyle şekillenerek kalıp haline gelmiş çukurlar ve tümseklerle doluydu. Kötü yol şartlarından hızları saatte elli kilometrenin üzerine çıkmıyordu. Kar ve tipi o kadar yoğundu ki Leo yolunu kaybettiğini bile düşündü. Silecekler bile karın hızına yetişemiyordu. On metreden düşük olan görme mesafesinde ancak öndeki traktör seçilebiliyordu. Leo'ya göre bu koşullarda yola çıkmak kahrolası bir içgüdüden doğmuştu. Ama bu içgüdü galip gelmişti. Aynı cüsseden olmasalar da kötü havayla boy ölçüşmeye çalışıyordu.

Kucağına yayılmış haritayla Leo şoförün ve Vasili'nin arkasında oturuyordu. Üç adam da sanki dışardalarmış gibi atkı eldiven kat kat giyinmişlerdi. Çelik tavan, çelik gövde ve çelik taban sadece motordan çıkan sıcaklıkla ısınıyordu. Ama hiç değilse dımdızlak açıkta değillerdi. Arkadan gelen silahlı ajan onların lüksüne bile sahip değildi. Z15-151 kamyonları tente tavanlıydı ve ne soğuğu ne de karın içeri girmesini engelleyebiliyordu. Isıtıcı denilen alet sadece kendini ısıtıyordu. Adamlar devamlı pozisyon değiştirip birbirlerine sokulmak zorunda kalmışlardı. Leo orada önceleri çok oturmuştu: Her on dakikada bir ısıtıcının yanındaki iki adam en soğuk köşede oturan iki kişiyle yer değiştirirdi. En soğuk yer arabanın en arkasında tentenin bittiği yerdi. Böylece arabada bir dönüşüm olurdu.

Leo ilk defa takımından ayrı hissetmişti. Ama bunun sebebi ne rahatsız ortam ne de uykusuzluktu. Adamları çetin koşullara alışıktı. Hayır, başka bir şey vardı. Belki de sebebi bu göreve aslında hiç gerek kalmadan olayın çözülebilme ihtimaliydi. Belki de

Kimov yeterince güçlü bir ipucu değil diye düşünüyorlardı. Yola çıkmadan adamlarından itimat istediğinde bunun teminatını almıştı fakat şimdi içten içe bir direniş seziyordu. Vasili bir kenara, o bu duruma alışkın değildi. Ama bu düşünceleri bir kenara attı. Şu anda popülaritesi dert etmesi gereken en son şeydi.

Eğer iddiasının doğruluğu kesinleşirse, eğer şüpheli Kimov'a gitmişse Leo'nun tahminine göre ilk ışıkla yola çıkardı, ya tek başına ya da bir arkadaşının yardımıyla. Leo köye zamanında varmaları gerektiğinde ısrar ederek risk alıyordu. Zagors'taki yerel askeri merkezin düşüncelerine ters düşmüştü; onlar böyle bir fikrin amatörce planlanmış bir adım ve disiplinsizce verilmiş bir karar olduğunu savunmuşlardı. Yerel MGB bölükleri bile böyle bir operasyonda güvenilir değildi. Aranan göz göre göre teslim olmayacağını herkes biliyordu. Brodski böyle bir durumda ölümüne savaşacaktı. Ama diri ele geçirilmeliydi. En ufak bir itirafı büyük önem taşıyordu. Dahası kaçışı Leo'yu kişisel olarak utanca boğmuştu ve o bu durumu değiştirmeye niyetliydi, tutuklamayı yapanın kendisi olmasını istiyordu. Bu basit bir gurur meselesi değildi. Kariyerinin başarısına bağlı olmasıyla da alakası yoktu. İş bundan daha derindi. Böyle ciddi hususlar içeren bir davada başarısız olmak tüm şüpheleri Leo'nun üzerine çeker ve davanın kasten başarısızlığa uğratıldığına kadar varırdı. Şüpheliyi ikinci kez elinden kaçırmak sadece insanların ekmeğine yağ sürerdi. İlk sorgulanacak şey kendi sadakati olurdu:

Güvendiklerimizi özellikle kontrol etmeliyiz.

Kimse bu kuraldan kaçamazdı, hatta bunu bizzat destekleyenler bile.

Eğer Brodski Kimov'da değilse, eğer Leo yanılmışsa, o zaman Vasili, amirinin nasıl Kiev fikrini göz ardı ettiğini herkese anlatacak ilk kişi olurdu. Bu zayıflığı fark eden tüm idare, kurtlar sofrasına dizilmiş aç kurtlar gibi, Leo'nun ne kadar kötü bir yönetici olduğunu zevkle konuşurlar ve Vasili de Leo olayını çözdüğü için başarısıyla böbürlenirdi. Devlet Güvenlik birimlerindeki hiyerarşi dengeleri bir gecede değişebilirdi. Ve bu iki adamın kaderi de Anatoli Brodski'nin nerede olduğuna bağlıydı.

Leo yardımcısına şöyle bir baktı, hem yakışıklı hem de aynı ölçüde iğrenç bir adamdı. Bir dalkavuğun kalbini taşıyan bir kahra-

man gibiydi. Bu etkileyici görünüşle birlikte ağzının iki yanında küçük küçük çizgiler beliriyordu; öyle ki onları neye yorman gerektiğini bilirsen, o iyi niyetli bakışların altındaki karanlık fikirleri de görebilirdin. Belki de ona baktığını anladığı için Vasili arkasını döndü ve yorıma açık bir gülüş attı. Bir şeyden memnun olmuşa benziyordu. O an Leo bir şeylerin yanlış gittiğini anladı.

Hemen haritayı kontrol etti. Binden az nüfusuyla Kimov Sovyet denizinde bir kum tanesi gibiydi. Sürücüye yol tabelası beklememesini söylemişti. Saatte elli kilometre hızla da olsa bir tekerlek değiştirme süresi yollarını kaybetmelerine neden olabilir ya da karşılarına aniden köy çıkabilirdi. Leo yol tabelalarını takip ettiğinde dönmeleri gereken sapağı kaçırdıklarını düşündü. Batıya gitmeleri gerekirken hâlâ kuzeye gidiyorlardı. Etrafa bakarak nerede olduklarını anlamak mümkün olmadığı için (kar ve tipiden göz gözü görmüyordu) kilometre hesabı yaparak nerede olduklarını anlamaya çalıştılar. Kuzeye fazla gitmişlerdi.

– Geri dön!

Leo ne şoförün ne de Vasili'nin buna şaşırmadığını fark etti. Şoför homurdandı:

– Ama çıkış görmedik.

– Kaçırdık çünkü. Arabayı durdur.

Şoför buzda kaymamak için azar azar frene bastı ve hafifçe durdu. Leo hemen arabadan atladı ve şoförün "U" dönüşü yapması için yol gösterdi. En az yol kadar geniş olan Z15-151 dönüşte zorlandı. Yolun karşı tarafına geçen araba hızlı ve sert bir dönüş yapmıştı, anlaşılan şoför Leo'yu dinlememişti. Leo kapıya vurmak için atıldı fakat artık çok geçti. Arka tekerlerden biri yoldan çıkmıştı. Kara saplanmış boşa dönüyordu. Leo şoföre kızmaktansa bunun Vasili'nin işi olduğunu düşündü. Leo kapıyı açtı ve rüzgârın sesini bastırarak bağırdı:

– Çık dışarı!

Şoför dışarı çıktığında işe el atmak için diğer memurlar da çıkmıştı. Hepsi de suçlayıcı gözlerle Leo'ya baktı. İtibarı sarsılıyor muydu? Bunun ayrımına varamadı. Adamlardan birine bütün takımla beraber tekerleği kaldırmaları için emir verdi. Vasili de dahil olmak üzere herkes arabayı itmeye başladı. Sonunda tekerlek kar çukurundan kurtarıldı. Leo yüz karası şoförü arka koltuğa gönderdi. Böylesine bir hata işten atılması için yeterliydi. Vasili şoföre destek olacağına söz vermiş olmalıydı. Leo takımda daha

kaç kişinin kendisinin başarısından çok başarısızlığıyla ilgilendiğini düşündü. Tek başına, kendini kendi takımından dışlanmış hissederek direksiyona geçti. O sürecekti. Yolu o bulacaktı. Herkesi o götürecekti köye. Kimseye güveni kalmamıştı. Vasili hiçbir şey demeden yanındaki koltuğa oturdu. Leo yoluna koyuldu.

Doğru yola girip batıya yönelmişken, Kimov'a varmadan fırtına dindi. Kış güneşi cılız ışığıyla yükselmeye başladı. Leo yorgunluktan ölüyordu. Karda araba kullanmak canını çıkarmıştı. Kolları ve omuzları tutmuyor, gözkapakları kapanıyordu. Tarlalar ve ormanlar geçtiler. Küçük bir vadiye girdiklerinde Leo Kimov köyünü gördü. Şekli yıllardır değişmemiş ahşap evlerden oluşan bir köydü. Hepsinin yuvarlak avluları, sivri çatıları vardı. Bu eski Rusya'ydı; efsanelere konu olan, anne babaların çocuklarına Drovoroy'dan bahsedip kötü çocukların ruhlarını nasıl çaldığını anlattıkları eski bir Rus köyüydü. Leo şehirde büyümüş biri olarak böyle batıl inançlara sahip değildi. O daha çok ülkelerinin ideolojik devrim savaşını nasıl kazanacağını dinleyerek büyümüştü.

İlk eve yanaştıklarında Vasili Leo'ya döndü:

– Sen çok yoruldun, direksiyonu ben alsam iyi olacak.

– Buna gerek yok.

Ceketinin cebinden içi kirli beyaz biçimsiz kristallerle dolu ufak bir cam şişe çıkardı. Bunlar saf meta-amfetamindi; Nazilerin gözdesi olan Japon icadı bir uyuşturucu. Zamanında Kızıl Ordu Doğu'ya girdiğinde savaş mahkûmlarıyla birlikte bazı alışkanlıklarını da almışlardı. Leo'nun bir an bile dinlenmeye vakit bulamadığı operasyonlar olmuştu, bu da onlardan biriydi sonuçta. MGB doktorları reçeteyle vermese de savaştan beri tekrar tekrar kullanmıştı. Hatta ne zaman böyle bir operasyon çıksa, yani ortalama ayda bir, kullanıyordu. Zor zamanlarda ne kadar işe yaradığı küçümsenmemeliydi. Ama yirmi dört saat sonra bedeli pahalıya mal oluyordu; tamamen tükeniş ve en az yirmi saat uyumadan kendine gelememe. Artık yan etkiler kendini göstermeye başlamıştı. Kaybedecek kilosu olmasa da kilo kaybediyor, yüzü çöküyordu. Hatırlamakta güçlük çekmeye başlamıştı, hafızası zayıflamıştı. Daha önceki davalar ve olaylar aklında karman çorman oluyordu ve bundan kurtulmak için kendi kendine notlar yazmak zorundaydı. İlaçlar sayesinde mi bu kadar paranoyak olmuştu? Farkına varamıyordu; çünkü işi ge-

reği de paranoya çok kıymetli bir nitelik, hatta eğitimle gelen bir birikimdi. Eğer meta-amfetaminlerle ayakta duruyorsa bu onun iyiliği içindi.

Avucuna küçük bir parça, daha sonra birazcık daha koydu. Doğru dozajı hatırlamaya çalışıyordu. Az almaktansa çok almak daha iyidir dedi. Şişedekilerle ilaçları yuttu. Votka boğazını yakmıştı ama geğirmesine neden olan o asitimsi tadı bastıramamıştı. İlacın ilk etkileri geçene kadar kımıldamamaya çalıştı. Taze kar her yeri kapamıştı. Leo mutluydu. Kimov açıklarında saklanılacak çok az yer vardı. Kaçan birinin izlerini bulmak kolay olurdu, taze karda kilometrelerce takip edilebilirdi.

Ama bu çiftliklerden hangisinin Mihail Ziyonoviyev'e ait olduğunu bilmiyordu. Askeri bir kamyonet herkesin ilgisini çekeceğinden Leo arabadan indi ve silahını düzeltip en yakın eve doğru yürümeye başladı. Amfetaminler daha etkisini göstermemiş olsalar da Leo kendisini daha dinç hissediyordu. Sanki beyni bir narkotik ameliyata hazırlanıyordu. Tabancasını kontrol ederek verandaya çıktı.

Daha kapıyı çalmadan bir deri bir kemik yaşlı bir kadın kapıyı açtı. Mavi basmalı bir elbise giyiyordu ve başı büyükçe bir şalla örtülüydü. Ne Leo'dan ne silahından ne askeri üniformasından ne de kamyonetten ürkmüş gibi görünüyordu. Tamamen korkusuzdu, hatta yüzündeki derin yarıklarla belirginleşen o küçümser ifadeyi bile saklamaya gerek görmemişti.

– Mihail Sviyatoslaviç Ziyonoviyev'i arıyorum. Burası onun çiftliği mi? Nerede olduğunu biliyor musunuz?

Başını iki yana öylece salladı, sanki Leo yabancı bir dil konuşuyordu. Leo'ya direnen, cesurca karşısına dikilen ikinci yaşlı kadındı. Bu kadınları dokunulmaz yapan bir şeyler vardı; otoritesi en çok okyanusun dibinde yaşayan bir deniz canlısı kadar anlam ifade ediyordu onlar için. Allah'tan bu tepkisiz ortam kadının arkada boy gösteren oğluyla bozuldu. İrkilmiş ve telaşlı bakan oğlan aceleyle dışarı çıktı:

– Onu mazur görün. Çok yaşlı. Sizin için ne yapabilirim?

Bir kez daha oğullar anneleri adına özür diliyorlardı.

– Mihail Sviyatoslaviç. Onu arıyorum. O nerede? Hangisi onun çiftliği?

Leo'nun onları tutuklamak için gelmediğini, o ve ailesinin en

azından bir gün daha güvende olduklarını anlayan delikanlının içi rahatlamıştı. Gönül rahatlığıyla arkadaşının çiftliğini işaret etti.

Leo kamyonete geri döndü. Adamları bir araya toplanmıştı. Grubu üçe böldü. Eve farklı yerlerden gireceklerdi, bir grup önden, diğeri arkadan girecekti ve üçüncü grup da etrafı saracaktı. Herkeste 9 mm otomatik APS Steçkin vardı, bu silahlar MGB'nin kullanımı için özel üretilmişti. Bunun yanında her gruptan bir adam AK-47 makineli tüfek taşıyordu. Her türlü savaşa hazır görünüyorlardı.

– Haini canlı ele geçireceğiz. Onun ifadesine ihtiyacımız var. En ufak bir şüpheniz bile olsa ateş etmeyin. Anlaşıldı mı?

Vasili'nin başında durduğu gruba aynı şeyleri altını çize çize tekrarladı. Anatoli Brodski'yi öldürmenin cezai sonuçları olacağını söyledi. Kendi güvenlikleri şüphelinin hayatının yanında ikinci planda kalıyordu. Vasili kendi grubundaki makineli tüfeği aldı:

– Sadece emin olmak için.

Vasili'nin en ufak bir girişimini engellemek için Leo onların grubunu en önemsiz bölgeyi korumakla görevlendirdi:

– Senin grubun ahırı kolaçan edecek.

Vasili harekete geçti, Leo onu durdurdu:

– Onu diri ele geçireceğiz.

Eve yaklaştıklarında on bir adam farklı yönlere dağılan üç grup oluşturdular. Leo'nun grubu ön tarafa yaklaşırken Vasili ahıra yöneldi. Üçüncü grup da arka tarafa doğru ilerledi. Komşular pencereden bir bakıp bir içeri kaçıyorlardı. Kapıya en fazla otuz adım kala Leo durdu. Diğer iki grubun pozisyon almasını bekliyordu. Vasili'nin takımı ahıra yaklaştığında üçüncü grup da arka tarafa dolanmıştı. Herkes Leo'nun işaretini bekliyordu. Dışarıda yaşam belirtisi yoktu. Sadece bacadan süzülen cılız bir duman vardı. Küçük pencerelerde eski püskü perdeler asılıydı. İçeriyi görmek imkânsızdı. Silahların emniyet mandallarının sesinden başka çıt çıkmıyordu. Aniden küçük bir kız evin dışında bulunan tuvalete girmek için evden dışarı çıktı. Kendi kendine mırıldanıyordu; ses karın sessizliği üzerinde yayıldı. Leo'nun yanındaki üç asker o tarafa dönüp namlularını küçük kıza yönelttiler. Küçük kız korkudan donakalmıştı. Leo elini kaldırdı:

– Ateş etmeyin!

Silah sesi duymamak için nefesini tuttu. Sessizlik; kimse ateş etmemişti. Kız hemen eve fırladı, koşabildiği kadar hızlı koşuyordu ve "Anne!" diye bağırıyordu.

İlk amfetamin etkisini hissettiriyordu; yorgunluğu azalmıştı. Boyunu yavaşça sıkan bir kement gibi Leo ve adamları yavaş yavaş eve yaklaştılar. Kız telaştan içeri kaçarken kapıyı açık bırakmıştı. Leo'nun kapıyı omzuyla itmesi, silahı içeri doğrultup eve dalması an meselesiydi. Kendini kahvaltı hazırlığında küçük ve sıcak bir mutfakta buldu. Cılız ateşin dibinde oturan iki küçük kız vardı, büyük olan altı, küçük olansa dört yaşlarındaydı. Tombul ama sert görünüşlü anneleri mermileri yutup hiç bir şey olmamış gibi tükürebilirdi. İki kızının önünde durmuş elleriyle omuzlarını tutuyordu. Kırklarında bir adam yatak odasından çıkıp mutfağa girdi. Leo adama döndü:

– Mihail Sviyatoslaviç?

– Evet?

– Benim adım Leo Stepanoviç Demidov, MGB memuru. Anatoli Tarasoviç Brodski bir casustur. Sorgulama için aranmaktadır. Şimdi bana onun nerede olduğunu söyle.

– Anatoli?

– Arkadaşın. O nerede? Sakın yalan söylemeye kalkma.

– Anatoli Moskova'da yaşıyor. Veterinerlik yapıyor. Onu seneler oldu görmedim.

– Eğer bana nerde olduğunu söylersen onun buraya geldiğini kayıtlara geçirmeyeceğim. Ve ailen de zarar görmeyecek.

Mihail'in karısı eşine bir bakış attı: Teklifi düşünmesini istiyordu. Leo içinde bir rahatlama hissetti. Haklıydı. Cevap bile beklemeden adamlarına evi aramaları için emir verdi.

– Her yeri iyice arayın.

* * *

Vasili silahını doğrultup ahıra daldı, parmağı tetikteydi. Saklanabilinecek tek yer olan saman yığınına yaklaştı. Ve gözünü kırpmadan ateş etti. Etrafta saman parçaları uçuşuyordu. Ve silahının namlusundan duman yükseliyordu. Arkadaki inekler deli danalar gibi sesler çıkarıp bir oraya bir buraya kaçışıyorlardı. Ama hiç kan yoktu. Kimse yoktu, boşa vakit kaybediyorlardı. Dışarı çıktı, silahı omzuna astı ve bir sigara yaktı.

Silah sesini duyan Leo hızla dışarı çıktı. Vasili Leo'ya seslendi:

– Burada kimse yok.

Uyuşturucunun enerjisiyle ahıra koştu, çenesi kilitlenmişti.

Ciddiye alınmayan Vasili sinirle sigarayı yere attı ve karı eritmesini izledi:

– Eğer inek kılığına girmediyse içeride değil. Belki de her ihtimale karşı inekleri de vurmalısın.

Vasili gülmek için etrafa baktı, adamları da zorla ona destek verdiler. Yanılmamıştı: Hiçbiri komik olduğunu düşünmemişti. Ama bunun ötesinde bu durum güç dengelerinin yavaş yavaş değişmeye başladığının göstergesiydi. Leo'ya olan saygıları azalıyordu. Belki de sebebi bu yorucu yolculuktu. Belki de Brodski yakalanabilecekken kaçmasına izin veren Leo'ydu. Ama Vasili bunun Fyodor ve küçük oğlunun ölümüyle ilişkisini anlamaya çalışıyordu. Leo o davayı halletmek için gönderildi. Ve buradaki pek çok adam Fyodor'un arkadaşları. Eğer o olaydan doğan bir kızgınlık varsa bu tavırlar kızgınlıklarına bağlanabilirdi.

Leo kardaki izleri incelemek için çömeldi. Yerde taze ayak izleri vardı. Çoğu adamlarına ait olsa da arada ahırdan tarlalara doğru ilerleyen izler gördü. Kalktı ve ahıra girdi. Vasili arkasından bağırdı:

– Ben çoktan baktım her yere!

Dediğini duymazdan gelip kapıdaki kırık kilide baktı: Kapıdan düşen parçaların yere yayılmış olduğunu gördü, dışarı tarlalara yöneldi:

– En hızlı üç adam beni takip etsin. Vasili sen burada kalacaksın. Evi aramaya devam et.

Ağır kışlık paltosunu çıkardı. Ve gayri ihtiyari yanındaki adamlardan birine uzattı. Koşar adımlarla tarlalara doğru uzayan izleri takip etmeye başladı.

Peşinden gitmesi emredilen üç ajan paltolarını çıkarmadılar. İş arkadaşlarının ölü oğluna bir otopsi yaptırmaktan aciz amirleri şimdi bu karda kıyamette paltosuz peşinden koşmalarını istiyordu. Bir çocuğun ölümü öylesine bir olaymış gibi örtbas edilmişti. Kariyeri sona ermek üzere olan bir adama körü körüne itaat ederek zatürreeye yakalanmaya hiç niyetleri yoktu. Kimsenin onların sağlığını düşündüğü yoktu. Ama her şeye rağmen Leo hâlâ onların üstüydü ve an azından şu anda Vasili'yle bakışarak gönülsüzce itaat ediyormuş gibi yapmaları gerekiyordu. Gönülsüzce çoktan kilometrelerce uzağa kaçmış bir adamı takip edeceklerdi.

Leo hızlanıyordu. Amfetaminler yoğunlaşmasını sağlamıştı: Yerdeki izlerden başka sadece kendi ayak seslerine odaklanmıştı. Ne yavaşlıyor ne duraklıyor ne üşüyor ne de kaybetme fikrini düşünüyordu. Şüphelinin en az bir saat önde olduğunu bilmesi bile umurunda değildi. Büyük ihtimalle takip edildiğini bilmiyordu ve bu yüzden yürüyerek ilerliyordu.

İlerideki tepeye tırmandığında takip ettikleri adamı görebilmeyi umuyordu. Tepeye ulaştığında durdu ve etrafa baktı. Her taraf karla kaplı tarlalarla doluydu. Biraz uzakta sık bir orman başlıyordu ama hemen öncesinde bir kilometre kadar uzakta, bir adam karda ilerlemeye çalışıyordu. Ne bir işçi ne de bir çiftçiydi. Bu, hain Anatoli Brodski'nin ta kendisiydi. Leo bundan adı gibi emindi. Orman üzerinden kuzeye gitmeyi planlıyordu. Ama ağaçlara vardığında daha rahat saklanabilecekti. Ve Leo'nun iz sürecek köpekleri yoktu. Arkasına baktığında üç adamın geriden ona yetişmeye çalıştığını gördü. Aralarındaki bağın tamamen koptuğunu anlayan Leo, artık onlara da güvenemeyeceğini anladı. Haini tek başına yakalamalıydı.

Anatoli içine doğmuş gibi arkasına baktı ve ona doğru koşarak gelen bir adam gördü. Ama onu bu köyle ilişkilendirebilecek her delilden kurtulduğundan emindi. Takipçisinin bakışları üzerinde bir an durdu ve hiçbir şey yapmadı. Bu mümkün değildi. Ama işte biri onu takip ediyordu. Onu bulmuşlardı. Karnına bir sancı saplandı, yüzü kapkırmızı kesildi; bu adam ölümü demekti. Hemen arkasını döndü ve ormana doğru koşmaya başladı. İlk adımları telaştan bata çıka ve sendeleyerek attı. Paniklemişti. Paltosunun ona yük olduğunu düşündü ve hemen üzerinden attı. Hayatını kurtarmak için koşuyordu.

Aralarındaki mesafe 500 metreden daha azdı. Artık Anatoli arkaya bakarak vakit kaybetmiyordu. Sadece önündeki ağaçlara odaklanmıştı ve bu hızla arkasından gelen adamdan daha önce ormana dalabilecekti. Orman saklanması için iyi bir mekândı. Ve eğer çarpışması gerekirse, dallar ve ağaç gövdelerinin arasındaki şansı, savunmasız, çıplak bir tarladan daha fazlaydı.

Leo hızlandı, kendini zorluyordu. Arazi tehlikeliydi ve bu hızla ilerlemesi tehlikeli olabilirdi. Ama amfetaminler sayesinde her şey olası geliyordu, aralarındaki bu mesafeyi kapatabilirdi.

Leo'nun ayağı kaydı ve aşağı doğru yuvarlandı. Karın içine gömülü bir şekilde mavi gökyüzüne bakarken bir yerini incitip incitmediğini düşünüyordu. Hemen kalktı yüzündeki ve üzerindeki karı silkelerken elindeki küçük kesikleri önemsemedi. Ormanın içine dalıp yok olacağını bilerek Brodski'yi görmeye çalıştı. Ama neyse ki şüpheli de durmuştu. Kımıldamadan duruyordu. Leo'nun aklı karışmıştı ama koşmaya devam etti. Kaçabilecekken neden durduğunu bir türlü anlayamamıştı. Tam önünde yere dikmişti gözlerini. En fazla yüz metre mesafe vardı aralarında. Leo yavaşlayıp yürümeye başladı ve silahını doğrulttu. Ateş etmeyeceğini bile bile nişan aldı. Kalbi her adımında iki kere atıyordu. Meta-amfetaminin başka bir etkisi; damağı kurumuştu. Ensesinden aşağı ter akıyordu. Artık sadece elli metre kalmıştı aralarında. Brodski arkasını döndü, silahsızdı. Elinde hiçbir şey yoktu, sanki bir anda yılmıştı, her şeyden vazgeçmişti. Leo yaklaşmaya devam etti. Sonunda Broski'nin neden durduğunu gördü. Ormanla arasında eli metre genişliğinde buzla kaplı bir nehir vardı. Tepeden bakınca görünmüyordu, bir kar yığınının ardına saklanmıştı ve görmek için yeterince yaklaşmak gerekiyordu. Leo bağırdı:

– Artık bitti!

Anatoli denileni duydu ve ormana dönüp buza doğru adım attı. Korkak adımları buzda sağa sola kayıyordu. Buz ağırlığına dayanamayıp çatırdamaya başladı ama o durmadı. Her adımda buz biraz daha çatladı, siyah çatlaklar ayaklarının altından kılcal damarlar gibi etrafa uzuyordu. Hızını artırdıkça çatlaklar da daha hızlı derinleşiyordu. Artık yarıklardan su sızmaya başlanmıştı. Anatoli adım atmadı. Nehrin tam ortasındaydı. Öbür tarafa geçmesine on metre daha kalmıştı ki Anatoli alttan onu takip eden karanlık ve dondurucu suyun hareketini izledi.

Leo tabancasıyla nişan almış, nehrin tam kenarında bekliyordu:

– Buz seni taşımaz, ormana varamayacaksın.

Brodski durdu ve arkasını döndü.

– Ben ormana varmaya çalışmıyorum.

Sağ bacağını kaldırdı ve hızla buza vurdu. Vuruşun etkisiyle ayağı dondurucu suya daldı. Yarık genişledi su yukarı çıktı ve Anatoli düştü. Soğuktan duyarsızlaşmış bedeninin yukarıda parlayan güneşin altında suya dalmasına izin verdi. Sonra suyun üzerine çıkmaya başladığında kendini tekrar dibe itti. Karanlık suda yok ola-

caktı. Ciğerleri acımaya başlamıştı ve vücudu ölümle savaşıyordu. Tekrar aşağı doğru debelendi, ışıktan mümkün olduğunca uzağa gitmeye çalışıyordu, hayatta kalma ihtimalinden mümkün olduğunca uzaklaşmaya çalışıyordu. Ama suyun kaldırmasıyla birlikte bedeni yüzeye tekrar çıktı. Yüzü hava yerine bir buz kütlesiyle karşılaştı. Akıntı onu düştüğü yerden uzaklaştırmıştı.

* * *

Hainin su yüzeyine çıkamayacağını ve hava deliğinden uzağa doğru yüzdüğünü fark eden Leo adamın intihar etmeye çalıştığını anladı. Böylece işbirlikçileri hakkında bilgi alamayacaklardı. Leo nerede olduğunu görmek için nehre indi. Üzerinde ağırlık yapan silahını ve deri kemerini çıkarıp yere attı. Buzda attığı her adımda kayıyordu. Ve yine her adımda buz çatırdıyordu. Adımlarını hafifletmeye çalışıyordu ama buz ağırlığını kaldıracak kadar kalın değildi. Ortasına vardığında suyun altında şüpheliyi aradı ama karanlık sudan başka hiçbir şey yoktu. Leo biraz daha aşağılara doğru yürüdü ama çatlaklar da onu takip ediyor, etrafını sarmalıyordu. Yarıklar birleştikçe yarıkların arası suyla dolmaya başlamıştı. Yarığın iyice genişlediğini anlayınca gökyüzüne baktı ve ciğerlerini doldurabildiği kadar havayla doldurdu.

Buz kırıldı.

Amfetaminin etkisiyle soğuğu tam olarak hissetmese de hızlı hareket etmesi gerektiğini biliyordu. Bu sıcaklıkta her an çok önemliydi. Etrafa göz attı ama buz yarıklarından süzülen ışık huzmeleri dışında karanlık sudan başka bir şey göremedi. Karanlık suyun içinde aşağıya doğru yüzmeye başladı, nereye gittiğini bilmeden sağa sola savrularak ilerliyordu. Bedeni bir nefes hava için debeleniyordu. Ama cevap olarak o daha hızlı hareket etti, kendini daha çok suya çekiyordu. Ama sonunda dönmezse öleceğini anladı. İkinci bir şansı olmadığını bildiğinden, eli boş dönmenin de başka çeşit bir ölüm olduğunu bildiğinden şansını zorladı ve son bir kez daha kendini derinlere itti.

Eli bir şeye çarptı: Bir nesne, giysi, pantolon, bir bacak. Bu Brodski'ydi. Buzun altında öylece duruyordu ama sanki Leo'nun dokunuşu onu hayata döndürmüş gibi debelenmeye başladı. Leo aşağı doğru yüzdü ve ayak bileğinden yakaladı. Leo'nun göğüsle-

rinde keskin bir acı vardı. Artık yüzeye çıkmalıydı. Bir eli şüphelinin ayağında, tek elle buzu yumruklamaya başladı. Ama yumrukları sert yüzeyde parçalandı. Brodski artık direnmiyor, hareket etmiyordu. Her kalp atışını kulaklarında duyarken ağzını açtı ve ciğerlerine kadar dolan soğuk suyla ölümü buyur etti.

Leo yukarıdaki çatlaklardan sızan ışık huzmelerine odaklandı. İnce kısımlardan bir yeri var gücüyle yumrukladı. Tutsağı bilincini kaybetmişti ve hareketsizdi. Leo da gitmek üzereydi, artık nefesini tutamaz olmuştu, son bir darbe daha vurdu. Yüzünde güneşi hissedince yukarı abandı. İki adam suyun yüzüne çıkmışlardı.

Leo derin derin nefes aldı. Brodski hâlâ nefes almıyordu. Leo adamı buzun üstünde kaydırarak nehrin kenarına sürükledi. Nehrin kenarına yığıldıklarında ikisinin de rengi maviye dönmüştü. Titremeyi durduramıyordu. Ama şüpheli tam tersine kımıldamadan öylece yatıyordu. Leo adamın ağzını açıp karnına basarak dolan suyu çıkardı sonra da Brodski'nin ciğerlerini kendi nefesiyle doldurdu. Göğsüne bastırıp, nefesini üfledi, göğsüne bastırıp, nefesini üfledi:

– Hadi artık!

Brodski sarsılarak kendine gelirken midesine dolan dondurucu soğuğu kustu. Ama Leo'nun rahatlamaya vakti yoktu. Donarak ölmeleri an meselesiydi. Doğrulduğunda üç askerin yaklaştığını gördü.

Adamlar Leo'yu nehrin kenarında görünce amirlerinin başından beri haklı olduğunu anladılar. Yine bir anda tüm güç Vasili'den Leo'ya geçmişti. Artık Fyodor davasındaki tavrı onlar için önemsizdi. Zaten bu duygularına destek buldukça büyütmüşlerdi, eğer Leo, Brodski davasında başarısız olursa ve gücünü kaybederse Fyodor olayı da daha çok anlam kazanacaktı. Hayatları buna bağlı olduğu için ellerinden geldiğince hızlı koşuyorlardı.

Leo suçlunun yanına çömeldi. Adam bilincini kaybederken gözleri de kapanıyordu. Yüzüne bir tokat attı, uyanık kalması çok önemliydi. Tekrar vurdu. Şüphelinin gözlerini açmasıyla kapaması bir oluyordu. Tekrar tekrar vurmaya devam etti. Vakit daralıyordu. Ayağa kalkıp adamlarına seslendi:

– Acele edin!

Artık sesi daha az çıkıyordu. Artık ilaç etkisini kaybetmeye

başlamıştı, soğuk yiyen bedeninde enerji tükeniyordu. İlacın yan etkilerindeydi sıra; dayanılmaz bir yorgunluk tüm bedenini ele geçirecekti. Erler yanına geldi sonunda:

– Hemen paltonuzu çıkarın, bir ateş yakın.

Üçü de paltolarını çıkarıp birini Leo'ya diğer ikisini de Brodski'ye sardılar. Ama bu yeterli değildi. Ateş gerekiyordu. Adamların üçü de odun toplamaya başladı. İkisi odunlarla ilgilenirken üçüncü ateş yakmak için yer hazırladı. Leo ise tutsağına pür dikkat bakıyor, uyanık kalması için aralıklarla tokatlıyordu. Ama Leo'nun da yavaş yavaş uykusu gelmeye başladı. Artık uyumak, biraz olsun gözlerini kapamak istiyordu.

– Hadi, çabuk!

Bağırmak istediyse de, sesi ancak duyuldu.

Adamlar tüm karı temizleyip topladıkları odunları ortaya yığdılar. Donmuş çıraların arasına fanilalarından yırttıkları parçaları koydular. Askerlerden biri çakmağıyla bez parçalarından birini yaktı. Kıvılcım çaktı, bez tutuştu ve yanmaya başladı. Ateş yeterince büyümemişti. Leo ısıyı hissedemiyordu. Odunlar ıslaktı ve kurumaları da çok zaman alırdı. Ceketin astarını söküp ateşe attı. Eğer ateş sıçrarsa ikisi de ölürdü.

Aralarından sadece birinde çakmak kalmıştı. O da özenle çakmağı parçaladı ve içindeki gazı ateşe döktü. Kıvrılmış bir sigara paketi ve didiklenmiş sigara parçalarıyla ateş daha da büyüdü. Bütün memurlar ateşin etrafında diz çökmüş oturuyorlardı. Artık çalılar da ateş almıştı.

Anatoli gözlerini açmış, önündeki alevleri izliyordu. Odunlar sıcakla çıtırdıyordu. Ölmek istemesine karşın ateşin sıcaklığına karşı koyamıyordu. Alevler büyüdükçe ve odunun közleri kırmızılaştıkça hayatta kalma fikri aklını sarmıştı.

Leo gözlerini ateşin merkezine dikmişti. Sıcaklık bedeninden yukarı doğru çıkıyordu. İki memur hâlâ getirdikleri odunları ateşe tutarak kurutmaya çalışıyorlardı. Üçüncüsü de nöbet tutuyordu. Artık ateş yakmaya gerek kalmadığından, Leo odunlarla ilgilenen adamlardan birini çiftliğe geri gönderdi ve Moskova'ya dönmem için hazırlıklara başlanmasını söyledi. Sonra da tutsağa dönüp sordu:

– Yürüyebilecek misin?

– Eskiden oğlumla balığa giderdik. Geceleri tam da bunun gibi bir ateş yakar etrafına otururduk. O balık tutmayı pek sevmezdi ama ateşi sevdiğine eminim. Eğer ölmeseydi senin yaşlarında bir delikanlı olurdu.

Leo bir şey söylemedi. Tutsak devam etti:

– Eğer sence de sakıncası yoksa biraz daha kalmak isterim.

Leo ateşe biraz daha odun attı. Biraz daha bekleyebilirlerdi.

* * *

Dönüş yolunda kimse konuşmadı. Leo'nun otuz dakikadan az zamanda aldığı mesafe iki saatten fazla sürmüştü bu sefer. Vücudundaki amfetamin azaldıkça her adım bir öncekinden daha ağır geliyordu. Sadece başarı duygusuyla ayakta durabiliyordu. Moskova'ya kendini kanıtlamış bir şekilde dönecekti, eski itibarını yeniden kazanacaktı. Kaybetmenin eşiğine gelmiş ama son anda geri manevra yapmıştı.

Çiftliğe yaklaştıklarında Anatoli onu nasıl bulduklarını merak etmeye başladı. Neden sonra Zina'ya Mihail'den bahsetmiş olabileceğini fark etti. Bu durumda Zina ona ihanet etmişti. Ama hiç kızmamıştı. Kızmaya takati yoktu. Ve Zina'nın hayatta kalmak için bunu yaptığını anlamıştı. Kimse onu bununla suçlayamazdı. Her neyse, şimdi konu bu değildi. Asıl önemli olan, şimdi onu yakalayanlara Mihail'in olayla alakası olmadığını anlatmaktı. Onu yakalayana döndü:

– Dün gece eve vardığımda evdekiler beni kovdu. Bana hiçbir şekilde yardım etmek istemediler. Hatta yetkilileri aramakla tehdit ettiler. Zaten bu yüzden ahıra zorla girdim. Gittiğimi sandılar. O ailenin hiçbir suçu yok. Onlar çalışkan ve iyi insanlar.

Leo gece gerçekte ne olduğunu anlamaya çalıştı. Hain arkadaşından yardım istedi ama beklenen yardım gelmemişti. İnce planlanmış bir kaçış planına hiç benzemiyordu. Hatta bir casus için çok acemiceydi:

– Arkadaşlarınla ilgilenmiyorum.

– Teşekkürler.

– Teşekkür edecek bir durum yok.

Çiftliğin civarına gelmişlerdi. Az ileride, ahırın önünde Mihail, eşi ve iki kız çocuğu dizlerinin üzerinde yan yana dizilmişlerdi.

Elleri arkadan bağlanmıştı. Soğukta, karların üstünde titriyorlardı. Anlaşılan bir süredir bu pozisyonda bekliyorlardı. Mihail'in yüzünde darbe izleri vardı. Kırılmış burnundan kan sızıyordu, çenesi yamulmuştu. Kırık gibi görünüyordu. Adamlar ailenin etrafında belli belirsiz bir daire oluşturmuşlardı, Vasili ise tam arkalarında bekliyordu. Leo durdu:

– Ne oluyor burada?

Vasili silahına davranıp Ziyonoviyev'in ensesine namluyu doğrulttu. Gözünü bile kırpmadan ateş etti. Tek el silah sesi etrafta yankılandı. Zavallı adamın bedeni karın üstüne yığılıverdi. Eşi ve çocukları kımıldayamadan yanlarında yatan cansız bedene baktılar.

Tek tepki veren Brodski oldu. İnsan dışı sesler çıkararak kelimeler oluşturamadan kinini ve matemini kustu. Vasili bir yana kaydı ve bu sefer de namluyu kadının ensesine dayadı. Leo elini kaldırdı:

– Silahını indir! Bu bir emirdir.

– Bu insanlar vatan haini. İnsanlara örnek olmalılar.

Vasili hiç tereddütsüz tetiği çekti ve ikinci kurşun kadının sonunu getirdi. Cansız bedeni eşininkinin yanına uzanmıştı. Brodski kurtulmaya çalıştı, çığlıklar içindeydi, ama refakat eden iki memur dizlerine tekme attı. Vasili bir yana daha kaydı, tabancayı büyük kızın kafasına nişan aldı. Kızın burnu soğuktan kıpkırmızı kesilmişti. Küçük bedeni soğuktan ve korkudan titriyordu. Annesinin cansız vücuduna bakıyordu. Ölme sırası ondaydı. Leo bu sefer silahı Vasili'ye doğrulttu:

– Silahını indir.

Bir anda tüm yorgunluğu gitmişti ve uyuşturucudan değildi. Leo'nun eli sabitti. Tam nişan almak için tek gözünü kapadı. Bu mesafeden asla kaçırmazdı. Şimdi ateş ederse kızın hayatını kurtarabilirdi. İki kız da kurtulurdu, kimse öldürülmezdi. Bu kelime aklında yankılanıyordu:

Öldürülmek.

Tabancanın horozunu kaldırdı.

Vasili Kiev konusunda yanılmıştı. Brodski'nin mektubuna kanmıştı. Diğer tüm adamları Kimov'a giderek vakit kaybettiklerine

inandırmıştı. Hatta bu seyahatin başarısızlığıyla yeni patronun o olacağından emindi. Ve bütün bu utanç verici hatalar Leo'nun raporunda bir bir yazacaktı. Tüm askerler gözlerini Vasili'ye dikmişlerdi. Aşağılık bir duruma düşmüştü. Bir yanı Leo'nun onu öldürmeye cesareti olup olmadığını görmek istiyordu. Ama içten içe biliyordu ki asıl korkak kendisiydi. Kendini kandıramadı. Tabancasını indirdi. Yaptığından memnunmuş gibi görünüp iki kızı işaret etti:

– Bu kızlar ömürleri boyunca unutamayacakları bir ders aldılar. Büyüyünce anne babalarından daha iyi yoldaşlar olacaklar.

Leo yardımcısının yanına yürüdü. Çizmeleri kanlı karda izler bırakıyordu. Seri hareketlerle adamın silahını aldı ve bu sefer Vasili'nin kafasına doğrulttu. Tam alnına doğru tabancayı salladı. Darbe alan yerden kan sızdı. Dengesini kaybeden Vasili sendeledi ve yere düştü. Kalkmaya çalışırken Leo'nun silahını hâlâ şakaklarında hissediyordu. Ölmeyi bekleyen iki kız dışında herkes pür dikkat onları izliyordu.

Vasili kafasını yavaşça kaldırdı ve yukarı baktı, korkudan çenesi titriyordu. Ölümünden herkesin memnun kalacağı biri için, ölmekten korkmak en doğal şeydi. Leo parmağını tetiğe götürdü. Ama bunu yapamadı. Yeterince soğukkanlı değildi. Bu adamın sebebi olamayacaktı. Adalet nasılsa yerini bulurdu. Devlete duyduğu güvenle silahını kınına soktu.

– Sen burada kalıp destek birimleri bekleyeceksin. Olan her şeyi anlatacaksın. Sonra kendin de Moskova'ya gelebilirsin.

Leo iki kızın kalkmasına yardım etti ve onları eve götürdü.

Anatoli Brodski'yi kamyonete taşımak için üç kişi gerekiyordu. Bedeni hâlâ kendine gelememişti, sanki tüm damarlarındaki can yavaş yavaş çekilmişti. Kendinden geçmiş bir şekilde sayıklıyordu, adamlar çenesini kapamasını söylediler. Moskova'ya kadar tüm yolu onun ağıtlarını dinleyerek geçirmek istemiyorlardı. Ama yine de hiçbiri ona vurmaya kalkmadı.

* * *

İçeri girdiklerinde kızların ikisi de tek kelime bile etmedi. Hâlâ dışarıda yatan cesetlerin anne ve babalarına ait olduğunun farkına varamamışlardı. Her an babaları onlara kahvaltı hazırlayacak ya da anneleri tarladan dönecek gibi geliyordu. Tüm dünya-

ları anne ve babalarıyken şimdi neyin gerçek olduğunu bilemiyorlardı. Onlarsız bir dünya düşünemiyorlardı.

Leo başka akrabaları olup olmadığını sordu. İkisi de sustu. Büyük olana eşyalarını toplamasını söyledi, kızları Moskova'ya götürecekti. Ama ikisi de kıpırdamadı. Leo odalarına gidip kızların eşyalarını toplamaya başladı. Elleri titremeye başlamıştı. Durup yatağa oturdu, botlarına bakıyordu. Topuklarını tokuşturduğunda yere karla karışık kan aktı.

* * *

Kamyonet uzaklaşırken Vasili yolun kenarında bir sigara daha yaktı. Kendi koltuğunda oturan iki kızın arabayla uzaklaşmasını izledi. Uzayıp giden yolda gözden kaybolan arabayı izlemeyi bırakıp etrafa bakmaya başladı. Çevre çiftliklerin pencerelerinde insan yüzleri gördü. Ama bu sefer kaçıp saklanmamışlardı. Vasili makineli tüfeğin onda kalmasına sevindi. Karda yatan cansız bedenlere bakarak eve girdi. Mutfağa girip çay için su ısıttı. Bol şekerli demli bir çay koydu. Küçük bir şekerlikleri vardı, büyük ihtimalle bütün bir ay bununla idare ediyorlardı. Bütün kabı bardağa boşalttı. İlk yudumu alır almaz üzerine bir ağırlık çöktü. Paltosunu ve botlarını çıkarıp yatak odasına gitti. Yorganı kaldırıp altına girdi. Göreceği rüyaları seçebilmeyi istedi. İntikam rüyası görmek istiyordu.

Moskova
16 şubat

Son beş yıldır çalıştığı yer olsa bile Lubyanka'ya (MGB'nin içişleri merkez büroları) hiç ısınamamıştı. Günlük konuşma diye bir şeye rastlanmazdı. Herkes tepkilerini gizlerdi. Çömezler göz teması kurmamaya çalışır ama göz teması kurmamaya çalışıyormuş gibi görünmek de istemezlerdi. İşlerinin doğası gereği böyle şeyler anlaşılırdı aslında. Ama Leo'ya göre insanların bu kadar hissiz görünmelerinin arkasında bu donuk bina yatıyordu, korku mimariye yansımış gibiydi. Ama bu fikrin saçma olduğunu biliyordu; çünkü bina devrim öncesinden kalma bir binaydı ve o zamanlar Bolşevik gizli güvenlik güçleri tarafından kullanılıyordu. Ama oraya taşınmalarının rastlantı olup olmadığı merak konusuydu. Bunun üzerinde çok düşünme gereği duymadı. Ama ebatları bu kadar biçimsiz bir binayı seçmeleri pek de şans eseri olamazdı (ne yüksek, ne basık, ne geniş ne dar; garip bir şekilde tam orta boyutlardaydı). Ama dip dibe sıralanmış pencere yığınları sanki hep tetikteymiş duygusu uyandırıyordu. Bu küçük küçük gözlerin tepesinde şehre bakan bir tepegöz gibiydi binayı ortalayan saat. Asıl teorisini destekleyen şeyse yoldan geçenlerin binanın görünmez sınırlarına girince sanki her an biri onları içeri çekecekmiş gibi korku dolu gözlerle bakmalarıydı. O sınırları geçenler ya çalışanlar ya da suçlulardı. Yani o duvarların içindeki kimse masum görülmezdi. Sanki resmi bir suç çizgisi vardı. Lubyanka'nın harcı korkuyla karılmamış olsa da artık korkuya teslim olmuştu. Bu eski güvenlik ofisini ele geçirip kendi güvenlik merkezi, kendi evi, elçiliği haline getirmişti.

Leo kimlik kartını gösterdi: Bu kart sadece içeri girmesine değil aynı zamanda dışarı çıkmasına da yarıyordu. Buraya kartsız girene pek rastlanmazdı. Bu sistemle Gulag'a ya da onun tam ar-

kasındaki başka bir Devlet Güvenlik binası olan Varsonofyevski Geçidi'ne gidebilirlerdi. Bu ikinci bina yüksek ve kaygan duvarlarıyla kan selinin taşmasına engel olmak ister gibiydi. Leo yapılan idamların boyutlarını tam olarak bilmiyordu ama çok fazla, günde ortalama birkaç yüz kadar olduğundan emindi. İş bu boyutlarda olunca pratik gerçekler daha baskın oluyordu (duvarların daha kolay ve hızlı temizlenmesi gibi).

Bu binada temyiz hakkı yoktu. Tüm yargı sistemi baypas edilebilir ve yerine başka bir sistem sunmaktansa, karanlık bir hoş geldin partisi düzenlenirdi. Leo haftalarca alıkonulan mahkûmları ve onlara bakan doktorları iyi biliyordu. Bu doktorlar iyileştirmek için değil acı vermek için oradaydı. Ama kendi kendine, bunlar sadece görünen nedenlerden yapılmıyor diye düşündü. Bir neden için yapılıyordu, daha büyük bir amaç için. Korku vermek için yapılıyordu. Terör gerekliydi. Terör devrimin kalkanlarındandı. O olmasaydı Lenin devrilirdi. Terör olmasaydı Stalin devrilirdi. Bu binayla ilgili söylentiler MGB merdivenlerinden sokağa, oradan da metroyla ya da tramvayla tüm şehre yayılırdı; tüm topluma bulaşan bir virüs gibi sokakları dolaşırdı. Ama bu planlanmış bir şeydi. Korku yayılmalıydı, bu işin bir parçasıydı. Korku Leo'nun işinin bir parçasıydı. Ve insanları doyurmak için yeterli miktarda korku yaratmak lazımdı.

Lubyanka binası korkulması gereken tek bina değildi. Yüksek kuleleri, kirli duvarları, daracık hücreleriyle mahkûmların işçi kamplarına götürülmeyi beklerken kibrit çöpüyle vakit geçirdikleri Butir Hapishanesi vardı. Ya da gözaltına alınan suçluların sorgulanmak için getirildiği ve çıkan çığlıkların yan sokaklardan bile duyulabileceği Lefortove Hapishanesi vardı. Ama Leo Lubyanka'nın insanların ruh halinde özel bir yeri olduğunu biliyordu. Sovyet karşıtı oluşumlar, devrim aleyhtarı eylemler ve casuslukla suçlu bulunanların elden geçirildiği yer burasıydı. Neden bu kategorideki mahkûmlar insanların kalbine korku salmıştı? Çünkü hırsız, katil ya da tecavüzcü olmadığını kanıtlaman kolaydı; fakat Sovyet karşıtı oluşumlar, devrim aleyhtarı eylemler ve casusluk suçları işlemediğini sen bile bilemezdin. Böyle suçların tam olarak ne demek olduğunu kimse bilemezdi; Leo bile. Suçlu kanunnamesindeki yüz kırk maddeden sadece biri Leo'ya bu konuda yol gösterebilmişti. Bu alt madde siyasi mahkûmları, belirtilen eylemleri gerçekleştirmiş veya buna niyet etmiş kişiler olarak tanımlar:

Sovyet iktidarını yıkmak, devirmek ya da zayıflatmak.

Aşağı yukarı sadece bu vardı elinde: Parti memurundan balete, müzisyenden emekli bir polise kadar herkesi zan altında bırakan; her yere çekilebilecek birkaç kelime. Ne Lubyanka'nın duvarları içinde çalışanlar, ne onun korkusunu kalbinde taşıyanlar; kimse bir gün bu binanın onları da yutmayacağından emin olamazdı.

Leo içeri girmiş olsa da hâlâ paltosu ve eldivenleriyle dolaşıyordu. Hâlâ titriyordu. Ayağa kalktığında yer ayağının altından kayacakmış gibi oluyordu. Birkaç dakikada bir midesi ağzına geliyordu. Patlayacakmış gibi hissetti. İki gündür ağzına lokma koymamıştı, yine de yemek fikri bile kendisini kötü hissetmesine neden oluyordu. Ama hâlâ hasta olduğunu kabul etmiyordu. Biraz üşümüş, beki biraz da yorgundu ama geçecekti. Hâlâ amfetamin sonrası etkileri yaşıyordu. Tek ihtiyacı biraz uykuydu. İzne çıkmasına imkân yoktu. Anatoli Brodski'nin sorgusu varken asla olmazdı.

Aslında sorguya çekmek onun görev tanımında yoktu. MGB bunun için hücre hücre dolaşan, özel tekniklerle insanlardan zorla itiraf alan uzmanlar görevlendirmişti. Tabii ki diğer çalışanlarda olduğu gibi bu uzmanlar için de motivasyon sağlanıyordu: Eğer şüpheli iddiaları itiraz etmeden ve kısa zamanda imzalarsa, iyi performans ikramiyesi veriliyordu. Leo yöntemlerini az çok biliyordu, ama hiçbiriyle kişisel olarak tanışmamıştı. Sorgucular bir nevi komite oluşturmuşlardı, takım halinde, aynı şüphelide ortak çalışırlar, güçlerini birleştirip farklı açılardan saldırırlardı. Acımasız, ikna edici ve uzlaştırıcı: Bütün bu vasıflar mevcuttu. Bu kadınlar ve erkekler iş dışında da beraber yer içer, beraber yürür, yaşadıklarını paylaşırlar ve yöntemlerini karşılaştırırlardı. Herkes gibi sıradan bir görünüşleri olsa da nedendir bilinmez Leo onları hemen seçerdi. Daha sıra dışı olan pek çok operasyonu, ışığı ve ısıyı ayarlayabildikleri bodrum katında yaparlardı. Ama bir araştırmacı olarak Leo'nun görevi tüm zamanını dışarıda ya da üst katlarda geçirmekti. Bodrum katı çok fazla dahil olmadığı bir dünyaydı, görmezden geldiği bir dünya, ayaklarının altında tutmayı tercih ettiği bir dünya.

Kısa bir bekleyişten sonra Leo'yu çağırdılar. Müdür Kuzmin'in ofisine girdi. Bu odadaki hiçbir şey öylesine konmamıştı, her şey ince ince hesaplanıp yerleştirilmişti. Duvarlar siyah beyaz fotoğ-

rafların olduğu çerçevelerle doluydu; birinde Stalin Kuzmin'le tokalaşıyordu, Yoldaş'ın yetmişinci doğum gününde çekilen bir fotoğraftı. Bunun dışında değişik dönemlerden kalma propaganda afişleri asılıydı. Dönemlerin tarihi düşünülecek olursa Kuzmin'in bin dokuz yüz otuzlardan bu yana o ofiste olduğu izlenimi verilmeye çalışıldığı anlaşılırdı, fakat durum farklıydı, o sırada ordunun beyin gücünde çalışıyordu. Duvarlardan birinde kafesin içinde tıknaz beyaz bir tavşanın afişi vardı: DAHA ÇOK TAVŞAN ETİ YE! Birinde üç kırmızı güçlü figür, kızıl çekiçlerini asık suratlı ve kaba sakallı üç adamın kafasına indirirken resmedilmişti: TEMBEL İŞÇİLERLE SAVAŞ! Fabrikada çalışan üç kadın gülümsüyordu: BİZE VERDİKLERİNİZE GÜVENİN! Son posterdeki BİZ gülümseyen üç kadına değil, Ulusal Hazine'ye göndermede bulunuyordu. Kadınlar memnuniyetle ona çalışıyorlardı. Posterlerden birinde, takım elbiseli şişman bir adamın şapkasından paralar dökülüyordu. KAPİTALİST SOYTARILAR! Tersanelerin, limanların, demiryollarının, gülümseyen ve kızgın işçilerin, sıra sıra lokomotiflerin Lenin'e yöneldiği bir poster daha vardı: İNŞA ET! Her bir poster tek tek itinayla asılmıştı ve Kuzmin bu afiş koleksiyonuyla gurur duyardı. Aynı özen kütüphanesi için de gösterilmişti. Bütün kitapların Komünist Parti Birliği Tarihi gibi uygun başlıkları vardı. Bu kitap Stalin tarafından hediye edilmişti ve daima masasında dururdu. Çöp tenekesindeki kâğıtların içeriği bile seçilmiş gibi duruyordu.

Kuzmin pencereden Lubyanka Meydanı'nda bakıyordu. Şişman biriydi ve hep bir beden küçük üniforma giyerdi. Gözlük camları kalındı ve genelde ağırlığıyla burnunun ucuna kadar inerdi. Kısacası gülünç görünüşlü bir adamdı ve ölümün ve yaşamın ulu gücü bile itibarlı bir görünüş taşımasına yardımcı olmuyordu. Leo'nun bildiği kadarıyla, Kuzmin, zamanında ellerini kullanmayı seven bir uzmandı ama artık sorgulara girmiyordu.

Leo'ya oturması için işaret etti. Kuzmin pencerenin yanında dikilirken Leo oturdu. Sık sık Leo'ya da hatırlattığı gibi, izlendiğini bilen birinin, dışa vurduğu duygulara şüpheyle yaklaşılmalıydı. Aynı nedenden oturmamıştı ve pencereden dışarı bakar gibi yapıp aslında yansımadan odadakileri izliyordu. Ama artık bu numara kimseye sökmüyordu çünkü Leo dahil herkes izlendiğini biliyordu. Zaten pek az kişi Lubyanka sınırları içinde kalkanlarını indirirdi.

– Tebrikler Leo. Onu yakalayacağını biliyordum. Bu tecrübe senin için kıymetli bir ders olmuştur.

Leo başıyla onayladı

– Hasta mısın?

Leo durakladı. Anlaşılan sandığından daha kötü görünüyordu.

– Önemli bir şey değil, biraz soğuk aldım ama geçer.

– Emin misin?

– Evet. Lütfen devam edin.

– Sanırım seni Brodski davasından alıp Fyodor Andreyev'le ilgilenmen için görevlendirdiğimde bundan rahatsız oldun. Haksız mıyım? Fyodor'un konuyla alakasız olduğunu ve Brodski operasyonuna devam etmene izin vermem gerektiğini düşünüyordun.

Sırıtıyordu, anlaşılan hoşuna giden bir durum olmuştu. Leo dikkatini topladı, tehlikeyi sezmişti:

– Hayır Müdürüm, rahatsızlık duymadım. Brodski'yi en başında tutuklamalıydım. Bu benim hatam.

– Ama hemen tutuklamadın. O zaman, bu koşullar altında, seni davadan alıp yaşlı bir babayla konuşmanı istemekle hata mı etmişim? Asıl sormaya çalıştığım buydu.

– Sadece Brodski'yi hemen tutuklamayarak ne büyük bir hata yapmış olduğumu düşündüm.

– Bu kaçamak bir cevap. Ama fazla kurcalamayacağım. Sözün kısası: Fyodor davası sandığın gibi önemsiz bir dava değil. MGB'nin bir tür kendiyle çelişmesi. Adamlarımızdan biri içindeki acının etkisiyle ayrı düştü ve kendini ve ailesini devlet düşmanı durumuna düşürdü. Brodski'yi yakalamana sevinsem de Fyodor davasındaki başarını daha çok dikkate alacağım.

– Anlıyorum.

– O zaman Vasili Maliniç olayına geçebiliriz.

Yaptıklarının rapor edilmesi kaçınılmazdı. Vasili kendini korumaya ve Leo'ya saldırmaya yeltenmedi. Leo, Kuzmin'in olayın hangi yönüyle daha çok ilgilendiğini kestiremiyordu.

– Ona silah doğrulttun. Ve ittin. Kontrolden çıkmış olduğunu söyledi. Uyuşturucu kullandığını da söyledi. Ve uyuşturucular kendini kaybetmene neden olmuş. Uzaklaştırılman için ısrar ediyor. Anlayacağın gibi bu durumdan dolayı çok üzülmüş.

Leo gayet iyi anlamıştı: Yargısız infazlardan bahsetmiyordu.

– Yetki sahibi olarak bir emir verdim. Ama emrime itaat edilmedi. O zaman yetki sınırlarını nasıl korumam gerekiyordu, kim-

se emirlere uymazsa otorite nasıl sağlanır? Sağlanamaz, sistem çöker. Belki de askeri geçmişim etkili olmuştur. Askeriyede itaatsizliğin bedeli ölümdür.

Kuzmin başını salladı. Leo doğru yerden savunmaya girmişti. Askeriye ilkeleri.

– Tabii ki haklısın. Vasili başına buyruktur. Bunu o da inkâr etmez. Verilen emri yerine getirmedi. Bu doğru. Ama ailenin işbirlikçiliği onu çileden çıkarmış. Onun yaptığını onayladığımı söylemiyorum, anlıyorsun değil mi? Bu tür itaatsizlikler için bizim de kendi müeyyidelerimiz var. Aile buraya getirilmeliydi. Vasili'nin kınama alacağından emin olabilirsin. Uyuşturucu işine gelince...

– Yirmi dört saattir uyumadım. Ve bu ilaçlar buranın doktorları tarafından reçeteyle verildi.

– Bunlar beni ilgilendirmiyor. Ne yapılması gerekiyorsa ne pahasına olursa olsun yapmanı sana ben söyledim. Ama seni bir konuda uyarmak istedim. Bir yoldaşa vurman kayıtlara geçecek. İnsanlar bunu yapma nedenlerini hemen unuturlar. Vasili silahını indirdiğinde konu kapanmalıydı. Eğer onu daha fazla cezalandırmak istiyorsan itaatsizliğini rapor etmeliydin. Ama kendi kendine adalet dağıttın. Bu kabul edilir bir şey değil.

– Özür dilerim.

Kuzmin pencereden uzaklaştı. Leo'ya yanaşıp elini omzuna koydu:

– Bu kadarı yeter. Konuyu kapandı bil. Sana farklı bir teklifim olacak: Brodski'nin sorgusu. Bunu bizzat senin yapmanı istiyorum. Yardımcı olacağını düşündüğün herkesi kullanabilirsin, bir uzman gibi. Ama konuşmaya başladığında orada olmanı istiyorum. Onun masumiyetine kandığın için aslında nasıl biri olduğunu bizzat onun ağzından duymanı istiyorum.

Leo şaşırmıştı. Bu beklenmedik bir istekti. Kuzmin ekledi:

– Bunu neden istediğimi anlıyorsundur sanırım.

– Evet, elbette.

– Sana da iyi gelecek. Bir memur olarak gelişmeni sağlayacak. Bir insanın neleri yapmaya hazır olduğunu az çok bilmelisin. İtirazın var mı?

– Yok.

Leo doğrulup ceketini düzeltti.

– Bir an öne işe koyulacağım.

– Son bir şey daha: Vasili ile senin bu işte beraber çalışmanızı istiyorum.

İki tür hücre vardı. İlki bekleme hücresi: Daire şeklinde, yerleri samanla kaplı ve üç yetişkin erkeğin yan yana uzanabileceği büyüklükte. Ama bu odalarda en az beş kişi olurdu. Bu tıka basa dolu hücrelerde insanlar uzuvlarını hareket ettirmek için diğerlerinin de hareket etmesini beklemek zorundaydılar. Hela olmadığı için, bir de ortaklaşa kullanmak zorunda kaldıkları bir kova olurdu. Kova ağzına kadar dolunca, içlerinden biri en yakın lağım çukuruna kovayı boşaltırdı, eğer bir damla bile damlatırsa da vurulurdu. Leo bir keresinde gardiyanların, içi dışkı ve çiş dolu kovalardan bir damla bile damlatmadan yürümek için gözlerini bu pisliğe dikip hayatlarını korumaya çalışan mahkûmlarla dalga geçişlerini dinlemişti. Bu kesinlikle barbarlıktı, ama iyiliğimiz içindi. Bu kelimeleri nakarat gibi tekrarlayıp durdu:

İyiliğimiz için. İyiliğimiz için. İyiliğimiz için.

Bu fikirden şaşmamak, onu aklının en derin köşelerine bile kazımak için bunu tekrarlayıp duruyordu. Devam edebilmenin tek yolu buydu. Bekleme hücrelerinden başka bir de ceza hücreleri vardı. Bu hücreler ayak bileklerine gelecek derinlikte buz gibi suyla dolu olurdu. Duvarlar küf ve yosunla kaplıydı. Beş günlük bir süre mahkûmların kalıcı hastalıklara yakalanması için yerliydi, ciğerlerine işleyen hastalıkların bir daha iyileşmesine imkân yoktu. Tabutu andıran dar dolaplar vardı içeride, içi tahtakuruları yla dolu bu kabinlere konulan mahkûmlar ifadeleri imzalayana kadar çırılçıplak bekletilirdi. Isıtma odalarında binanın ısıtma sisteminden sıcak hava verilirdi ve mahkûmlar gözeneklerinden kan akana kadar pişirilirdi, bu süreç ifade imzalayana kadar bitmezdi. Elektrik kabloları, zincirler ve kanca dolu odalar vardı. Her türlü insan için her türlü ceza yöntemi mevcuttu. Başka insanların kanını akıtmak hayal güçleriyle sınırlı yöntemlerle yapılırdı; ve bu insanların hayal güçleri sınırsızdı. Ama bütün bu vahşet her şeyin iyiliğimiz için olduğu düşüncesinin yanında önemsiz kalırdı.

İyiliğimiz için. İyiliğimiz için. İyiliğimiz için.

Bu yöntemlerin meşrulaştırılması basit ve ikna ediciydi: Bu insanlar düşmandı ve yanlış yapmışlardı. Hem Leo da savaş sırasında olağandışı eşdeğer bir durumla karşılaşmamış mıydı? Evet, hatta daha kötüleriyle. Ve bu savaş onlara özgürlüklerini vermemiş miydi? Bu da aynı şey değil miydi, farklı türden bir savaş.

Düşman düşmandır. Siyasi sistemlerini korumak her şeyi meşrulaştırırdı. Bu vahşetin yaşanmadığı bir dünya umudu her şeyi meşrulaştırırdı. Kimse severek uygulamıyordu bu yöntemleri, kimse yaptıklarıyla övünmüyordu. Leo aptal değildi. Bu tasarlanmış ve iyice parlatılmış temize çıkarma sanatında az da olsa inkâr da vardı. Bu inkâr Leo'nun içinde yavaş yavaş büyüyen bir tohum gibiydi.

Hücrelerin son tipi, sorgu hücreleriydi. Leo hainin tutulduğu hücreye gelmişti. Kalın çelik kapının bir gözetleme penceresi vardı. Biri açar diye tıkladı. On yedi yaşlarında bir oğlan kilidi açtı. Dikdörtgen ve dar bir odaydı. Duvarları ve tabanı kapkaraydı ama öyle bir aydınlatılmıştı ki, Leo odaya girdiğinde tavandan sarkan beş güçlü ampulden yayılan ışık gözünü kamaştırdı. Kara duvarın önünde bir kanepe vardı. Anatoli Brodski orada oturuyordu. El ve ayak bilekleri bağlıydı. Genç memur gururla konuştu:

– Hep gözlerini kapatıyor, uyumaya çalışıyor. Ama ben, devamlı vurdum ona. Ama size temin ederim bir an bile boş kalmadı. Kanepe işin en iyi kısmıydı. Tek yapmak istediği arkasına yaslanıp tatlı tatlı uykuya dalmaktı. Bu rahat ve yumuşak kanepede uyumak için içi gidiyordu. Ben de oturmasına izin verdim ama uyumasına asla. Açlıktan ölen bir adamın önüne erişemeyeceği bir yerdeki yemeği göstermek gibi yani.

Leo sadece başını salladı, genç memur yeterince takdir görmediğinden biraz alınmıştı. Brodski koltuğun ucunda oturuyordu, gözleri yarı açıktı. Odada başka oturacak yer olmadığından Leo da onun yanına kanepeye oturdu. Kanepe gerçekten çok rahattı. Leo oturur oturmaz içine gömülmüştü. Bu kanepede uyuyamamak gerçek bir işkence olabilirdi. Ama kaybedecek zaman yoktu, hızla işe koyulmalıydı. Vasili birazdan gelirdi ve Leo Brodski'yi o gelmeden işbirliği için ikna edebilmeyi umuyordu.

Anatoli kafasını kaldırdı. Uykulu bünyesinin yanına oturan adamı fark etmesi biraz zaman almıştı. Bu onu yakalayan adamdı. Aynı zamanda onun hayatını kurtaran adam. Uykulu sesi sarhoş gibi çıkıyordu:

– Çocuklar? Mihail'in çocukları? Şimdi nerede?

– Yetimhaneye yerleştirildiler. Güvendeler.

Yetimhane! Bu şaka mıydı, cezanın bir parçası mıydı?

– Sen hiç yetimhanede kaldın mı?

– Hayır.

– Eğer kızları kendi hallerine bırakırsan hayatta kalma şansları daha fazla olur.

– Artık onlara devletimiz bakıyor.

– Devletimiz?

Şaşırtıcı bir şekilde mahkûm bağlı ellerini Leo'nun alnına koydu. Genç memur atıldı, copunu kaldırıp mahkûmun dizlerine vurmaya hazırlandı. Leo onu durdurdu ve genç memur çaresiz geri çekildi.

– Üşütmüşsün. Evde olmalıydın. Sizin gibilerin de bir evi vardır herhalde. Normal insanların yaptığı şeyleri nerede yapıyorsunuz? Nerede yemek yiyor, nerede uyuyorsunuz?

Leo adamın tavrına şaşırmıştı. Şu koşullarda bile bir doktordu. Hâlâ saygısızlık yapabiliyordu. Cesur ve kabaydı, Leo'nun hoşuna gitmişti.

Leo geriye çekildi, ceketinin koluyla ıslak alnını sildi:

– Benimle konuşursan boşuna bu işkenceyi çekmezsin. Sorguladığımız herkes olan biteni doğrudan itiraf etti. Hiç kimse karşı çıkamadı, tek bir kişi bile. Sessizlikle ne kazanacağını sanıyorsun?

– Hiçbir şey.

– O zaman bana gerçeği anlatacak mısın?

– Evet.

– Kimin için çalışıyorsun?

– Anna Akmatova. Kedisi kör olmak üzere. Dora Andreyeva. Onun köpeği de yemek yemeyi reddediyor. Arkadi Maslov. Köpeği ön bacağını kırmış. Matyas Rakosi. Onun da ender kuş koleksiyonu var.

– Madem masumsun neden kaçtın?

– Kaçtım çünkü beni takip ediyordunuz. Başka nedeni yok.

– Bu hiç mantıklı değil.

– Bence de, ama gerçek olan bu. Eğer bir kere takip edilirseniz kesin tutuklanırsınız. Eğer bir kere tutuklanırsanız kesin suçlusunuzdur. Buraya masum insan getirilmez.

– Amerika Büyükelçiliği'nden hangi memurlarla işbirliği içerisindesin? Hangi bilgileri sızdırıyorsun?

Anatoli sonunda anlamıştı. Haftalar önce Amerikan Büyükelçiliği'nde çalışan bir veznedar köpeğini muayeneye getirmişti. Köpeğin iltihap tutmuş bir yarası vardı. Antibiyotik tedavisi gerekiyordu fakat antibiyotik olmadığından, Anatoli de yarayı iyice dezenfekte

edip gidişatı gözlemledi. Çok geçmeden evinin önünde bekleyen bir adam gördü. Nasıl bir yanlış yapmış olabileceğini anlamaya çalışmaktan, o gece gözüne uyku girmedi. Takip eden günlerde işe ve eve giderken daima takip edildi. Bu üç gün böyle sürdü. Uykusuz geçen dört geceden sonra kaçmaya karar verdi. Ve şimdi, suçunun ne olduğunu öğrenmişti. Bir yabancının köpeğini tedavi etmişti.

– Eninde sonunda benden beklediğiniz sözleri söyleyeceğim, bunu biliyorum ama şimdi şunları söylüyorum: Ben Anatoli Tarasoviç Brodski, bir veterinerim. Yakında kayıtlarınıza casus olarak geçeceğim. İtirafımın altında imzam olacak. İsim söylemem için zorlayacaksınız. Daha çok tutuklama daha çok itiraf, daha çok imza olacak. Ama ne söylersem söyleyeyim bir yalan olacak, çünkü ben Anatoli Tarasoviç Brodski, bir veterinerim.

– Masum olduğunu iddia eden ilk suçlu sen değilsin.

– Gerçekten bir casus olduğuma inanıyor musun?

– Bu küçük konuşmadan bile bunu çıkarabilirim. Bu ülkeden nefret ettiğin apaçık ortada.

– Bu ülkeden nefret etmiyorum. Siz bu ülkeden nefret ediyorsunuz. Bu ülkenin insanlarından nefret ediyorsunuz. Yoksa neden bu kadar insanı tutuklayasınız ki?

– Ben ülkemiz lehine ve aleyhine çalışanları bir tutmuyorum.

– Her şeyi meşrulaştırabilirsiniz değil mi? Bunun için kaç yıl çalışmanız gerekiyor?

Leo'nun sabrı taşmıştı.

– Benimle konuşmadığın takdirde başına geleceklerden haberin var mı?

– Burada dönen işlerden çocukların bile haberi var.

– Ve sen hâlâ itiraf etmeyi ret mi ediyorsun?

– İşinizi kolaylaştırıp, gece huzurla uyumanıza izin vermeyeceğim. Casus olduğumu itiraf etmemi istiyorsanız önce bana işkence yapmalısınız.

– Umarım buna gerek kalmaz.

– Nazik davrandığını mı sanıyorsun? Aşağıda da bu nezaketini koruyabileceğini mi sanıyorsun? Doğru olanı yapabileceğini mi sanıyorsun? Nezaketinle küfretme. Git bıçaklarını getir. İşkence takımlarını getir. Ellerin kanla kaplıyken duyalım o ölçülü ve makul ses tonunu.

– Tek istediğim bir isim listesi.

– Gerçekten daha inatçı hiçbir şey yoktur. Gerçekten bu kadar nefret etmenizin sebebi de bu. Size hakaret gibi geliyor. Bu yüz-

den sadece "Ben Anatoli Tarasoviç Brodski, bir veterinerim" demek bile size küfür gibi geliyor. Masumiyetim sizi gücendiriyor, çünkü suçlu olmamı istiyorsunuz. Beni tutukladığın için suçlu olmamı istiyorsun.

Kapı çalındı. Vasili gelmişti. Leo homurdanarak ayağa kalktı:
– Keşke teklifimi kabul etseydin.
– Belki bir gün neden bunu yapamadığımı anlarsın.

Genç memur kapıyı açtı. Vasili girdi. Kafasında, darbe aldığı yerde bandaj sarılıydı, Leo bu bandajı görür görmez gereksiz ve abartılı olduğunu düşünmüştü; dikkat çekip soranlara olayı anlatmak için yapıldığı çok belliydi. Vasili'nin yanında ellili yaşlarda alnı açılmış, buruşuk bir takım giymiş bir adam vardı. Leo ve Anatoli'yi bir arada bulunca ilgili görünmeye çalıştı:
– İtiraf etti mi?
– Hayır.

Bu işten memnun görünen Vasili genç memura Anatoli'yi ayağına getirmesi için işaret etti. Bu sırada kahverengi takımlı orta yaşlı adam Leo'ya yaklaşıp gülerek elini uzattı:
– Doktor Roman Hvostov. Ben bir psikiyatrım.
– Leo Demidov.
– Memnun oldum.
Tokalaştılar. Hvostov mahkûmu işaret etti:
– Onun için endişelenmeyin.

Hvostov odadakilere ameliyathanesinin yolunu gösterdi, kilidi açtığında, sanki çocuk parkına çocukları davet ediyormuş gibi, içeri girmelerini işaret etti. Ameliyathane odası küçük ve temizdi. Beyaz fayanslı yere sabitlenmiş kırmızı deri bir koltuk vardı. Değişik kollar yardımıyla koltuk yatağa dönüşebiliyor ve boyu ayarlanabiliyordu. Duvarlar, içi ilaçlar, şişeler ve pudra kutularıyla dolu cam dolaplarla kaplıydı. Her ilacın üzerindeki küçük etiketlerde siyah kalemle özenle yazılmış başlıklar vardı. Dolapların arkasında bir dizi cerrahi malzeme asılıydı. Etrafta dezenfektan kokusu vardı. Brodski sıkıca bağlı olduğundan direnmedi bile. Boynu ile el ve ayak bilekleri kemerlerle sıkıca sabitlenmişti. Leo ayaklarını bağlarken Vasili kollarını bağlamıştı. İşleri bittiğinde bedeninin hiçbir yerini hareket ettiremiyordu. Leo geriledi. Hvostov ellerini lavaboda iyice yıkadı:

– Bir süre Gulag'da çalıştım, Perm şehrinin yakınlarında. Tüm hastane deli rolü yapan insanlarla doluydu. İşten kaçmak için yapmayacakları yoktu. Deli danalar gibi koşabilirler, açık saçık konuşabilir, giysilerini yırtıp durur, tuvalet ihtiyaçlarını uluorta giderebilir, herkesin önünde mastürbasyon yapabilirlerdi. Yani beni deli olduklarına ikna etmek için ellerinden geleni yaparlardı. Hiçbirine güvenmemek lazımdı. Benim işim hangisi numara yapıyor, hangisi gerçek deli, ayırt etmekti. Bunu anlamak için sayısız akademik test vardı, ama zamanla bunlar da öğrenildi ve sistemi dolandırmak için kullanılmaya başlandı. Mesela kendini Hitler ya da bir at ya da herhangi bir şey sanmak deli gibi davrananların başvurduğu yollardı. Zamanla hastalar abartılı taklitler yapmayı bırakıp daha az göze çarpan yollar kullanmaya başladılar. Sonunda asıl gerçeği anlamanın bir tek yolu kalmıştı.

Şırıngaya sarı renkte kıvamlı bir yağ doldurdu. Şırınga dolunca demir tepsiye koydu ve dikkatlice mahkûmun gömleğini kesti. Lastik turnikeyi koluna sıkıca bağlayıp, kolunda büyük ve belirgin bir damar aradı.

– Duyduğuma göre tıbbi bilgin var. Kanına kâfuru yağı enjekte ediyorum. Bunun sana ne yapacağını biliyor musun?

– Benim tıbbi tecrübem insanlara yardım etmekle sınırlı.

– Bu da insanlara yardım için kullanılabilir. Yolunu şaşıranlara yardım edebilir. Biraz tutulma yapacak. Ama sen bu felç halinde yalan söyleyemeyeceksin. Anlaşılan bu işi pek de beceremiyorsun. Konuşabilecek durumda olursan, ağzından sadece gerçekler çıkacak.

– O zaman buyurun. Yağı boşaltın damarlarıma. Ve ne demek zorunda kalıyorsam onu duyun.

Hvostov, Leo'ya yöneldi:

– Ağzını tıkamak için lastiğe ihtiyacımız var. Bu sayede felcin en yoğunlaştığı zamanlarda dilini ısırmasını önleyebiliriz. Sakinleşir sakinleşmez de ağzındakini çıkarırız ve siz de soracaklarınızı sorabilirsiniz.

Vasili bir neşter alıp ucuyla tırnaklarındaki kiri temizlemeye başlamıştı. İşi bitince neşteri bırakıp cebinden bir sigara çıkardı. Doktor kafasını salladı:

– Burada değil lütfen.

Vasili sigarayı kaldırdı. Doktor enjektörün içindeki havayı çı-

kardı, iğnenin ucundan sarı bir damla süzüldü. Sonra iğneyi Brodski'nin damarına batırdı:

– Yavaşça yapmalıyız. Çok hızlı olursak damarını tıkar.

Şırınganın pompasına bastırarak sarı zehri damarına akıttı.

Etkisini göstermesi uzun sürmemişti. Anatoli'nin gözlerinden tüm bilincinin çekildiği görünüyordu. Gözlerinin akı döndü ve sandalyeye binlerce volt verilmişçesine tüm bedeni titremeye başladı. Şırınga hâlâ damarındaydı ve sadece çok az yağ enjekte edilmişti:

– Ve şimdi biraz daha akıtalım.

Beş mililitrelik bir doz daha Anatoli'nin ağzından beyaz köpükler akmasına sebep olmuştu:

– Ve bekleyelim, bekleyelim, biraz daha... Ve şimdi gerisini boşaltalım.

Hvostov kalan yağı da boşalttı. İğneyi çıkarınca yerine pamuk bastırdı.

Brodski bir insandan çok bozuk bir makineyi, aşırı yüklenilmiş bir makineyi andırıyordu. Bütün bedeni sanki görünmez darbeler yiyormuş gibi sarsılıyordu. Bileğindeki kemerin kenarında bir yarık oluştu, kemiği görünüyordu. Hvostov yaraya baktı:

– Bu sıradışı bir şey değil.

Saatine bakarak konuştu:

– Biraz daha bekleyelim.

Ağzının iki yanından çenesine ve oradan da bacaklarına salyalı köpük akıyordu. Titremesi yavaşlamaya başladı.

– Tamam. Şimdi sorularınızı sorabilirsiniz. Bakalım neler söyleyecek.

Vasili ağzındaki tıkacı çıkardı. Brodski kucağına kadar salya ve köpük kusmuştu. Vasili yüzünü buruşturarak arkasına döndü:

– Adam bu haldeyken bize ne anlatacak?

– Deneyin.

– Kimin için çalışıyorsun?

Cevap olarak adamın bedeni kayışların altında yığılıverdi. Garip sesler çıkardı, burnundan kan boşalmıştı. Hvostov bir mendille kanı sildi:

– Tekrar deneyin.

– Kimin için çalışıyorsun?

Brodski'nin kafası bir oyuncak bebek gibi, bir kukla gibi yana döndü: canlı gibi hareket edebiliyordu ama aslında canlı değildi.

Ağzı açıldı ve kapandı, dili hareket etti, konuşmayı andırır hareketler yapıyordu ama ses çıkmıyordu:

– Tekrar deneyin.

– Kim için çalışıyorsun?

– Tekrar.

Vasili kafasını salladı. Leo'ya döndü:

– Bu çok aptalca, sen dene.

Leo sırtını duvara dayamıştı, farkında olmadan mümkün olduğunca uzak bir yer seçmişti izlemek için. Biraz öne çıktı:

– Kim için çalışıyorsun?

Ağzından bir ses çıktı. Bir bebeğin çıkaracağı cinsten, aptalca ve komik bir sesti. Hvostov kollarını birleştirdi ve Brodski'nin gözlerine baktı:

– Tekrar deneyin. Başlangıç için daha kolay bir soru seçin. Adını sorun mesela.

– Adın ne?

– Yine deneyin. Bana güvenin. Yavaş yavaş gelecek. Deneyin. Lütfen.

Leo biraz daha yaklaştı. Uzanıp alnına değecek kadar yakınındaydı.

– Adın ne?

Dudakları hareket etti.

– Anatoli.

– Anatoli Tarasoviç. Kimin için çalışıyorsun?

Titremesi geçmişti. Gözleri de normale dönmüştü.

– Kim için çalışıyorsun? Kim için çalışıyorsun?

Bir süre sessizlik oldu. Sonra konuşmaya başladı, uykusunda konuşan biri gibi baygın ve aceleciydi:

– Anna Amatova. Dora Andreyeva. Arkadi Maslov. Matyas Rakosi.

Vasili not defterini çıkarıp isimleri not aldı:

– Bu isimlerden hiçbiri tanıdık geldi mi?

Evet, Leo bu isimleri tanımıştı: Anna Akmatova: kedisi körleşiyordu. Dora Andreyeva: köpeği yemek yemeği reddediyordu. Arkadi Maslov: köpeği ön bacağını kırmıştı. İçindeki şüphe tohumları Leo'nun midesini aşıp dışarı fışkırıyordu.

Anatoli Tarasoviç Brodski bir veterinerdi.

Anatoli Tarasoviç Brodski bir veterinerden başka bir şey değildi.

17 şubat

Doktor Zarubin tüylü şapkasını giydi, deri çantasını aldı ve çarptıklarından özür dileyerek kalabalık tramvaydan indi. Kaldırım buzluydu, dengesini korumak için tramvaydan destek aldı. Bir anda yaşlandığını hissetti; sağlam adım atamayan, kaymaktan korkan bir yaşlı. Yaşlanmak kötü bir şeydi.

Tramvay hareket etti. Doğru durakta indiğini umarak etrafına baktı. Şehrin doğu kısmını çok iyi bilmezdi. Ama doğru yerde olmalıydı; gittiği yerde gri bir gökyüzü varmış. Yolun karşı tarafında başının ve daha birçok şeyin yüzlerce metre yukarısında uzanan "U" şeklinde apartmanlar vardı. Çifter çifter bloklar sanki birbirlerinin yansımalarıymış gibi karşılıklı yerleştirilmişti. Doktor bu modern yapılardan, binlerce ailenin yaşadığı evlerden büyülenmiş görünüyordu. Bunlar sadece mesken projeleri değil aynı zamanda yeni çağın abideleriydi. Artık özel mülk kavramı ortadan kalkmıştı. Bu tür evler yıkılmış, yerle bir edilmiş, tek bir tuğla bile bırakılmamıştı. Bu yıkıntıların yerine artık devlet tarafından tasarlanıp inşa edilmiş ve devletin malı olan bu yepyeni binalar dikilmişti. Dizi dizi ve yan yana dikilmiş bu binalar griye boyalıydı. Başka hiçbir yerde bu kadar muntazam dizili ve birbirinin tıpkısı yapıyı bir arada bulamazdınız. Her bina bir sonrakinin ikiziydi. Çatılardaki kalın kar tabakası sanki Tanrı tarafından yeryüzüyle arasında bir çizgi çeker gibiydi, "gökyüzü benim" der gibiydi. Kendi kendine bir sonraki hedeflerinin bu olacağını düşündü; gökyüzüne meydan okumak. Tanrı'ya ait olmadığı malumdu. Bu binalardan birinde 31425A olmalıydı, MGB memuru Leo Stepanoviç Demidov'un evi.

Bu sabah erkenden Müdür Kuzmin tarafından Leo'nun aniden ortadan kaybolduğu yönünde bilgilendirilmişti. Önemli bir pazarlığı yarıda keserek bu işle ilgilenmek zorunda kalmıştı. Müdür ayrıldığı saatle ilgileniyordu. Leo gerçekten de hasta mıydı? Yoksa ortadan kaybolmasının başka bir nedeni mi vardı? Neden şüphelinin birini sorgulamadan önce gayet iyi olduğunu iddia ederken, sorgudan sonra vazgeçmişti? Ve neden haini tek başına sorgulamak istedi? Leo'nun hasta olup olmadığını anlamak için bir doktor görevlendirilmişti. Aslında bu doktor ajanlık yapmak için gönderilmişti.

Tıbbi açıdan bakılacak olursa zavallı adamcağızın buz gibi suda kaldığından dolayı ve aldığı amfetaminlerin etkisiyle zatürreeye yakalandığını muayeneye gerek kalmadan söyleyebilirdi. Ve eğer durum buysa, yani adam gerçekten zatürreeye yakalandıysa Zarubin de görevi gereği onu tedavi etmeliydi. Ama eğer bir nedenle rol yapıyorsa o zaman Zarubin bir MGB memuru gibi davranıp ilaç verirmiş gibi yapıp yatıştırıcı vererek onu etkisiz hale getirmeliydi. Bu durumda Leo yirmi dört saat kendinden geçer ve bu da müdürün en doğru kararı vermesi için zaman yaratırdı.

İlk binanın girişindeki beton duvara çakılmış metal plakada yazdığına göre numara 31425A üçüncü blok, on dördüncü kattaydı (3/14/25A). Asansör, iki kişilik (eğer çok sıkışmayı göze alıyorsanız dört kişilik) parlak metal kutu, hızla on üçüncü kata çıktı ve yavaşça nefes alır gibi durdu. Zarubin iki eliyle ağır kapıyı açtı. Bu yükseklikte beton koridorlarda esen rüzgâr doktorun gözlerinin dolmasına neden oldu. Pencereden karla kaplı Moskova manzarasını seyretti. Sonra sola dönüp 31423A/ 31423B / 31424A ve 31424B'yi geçip 31425A'ya geldi.

Kapıyı genç bir kadın açtı. Doktor Leo'nun raporundan 27 yaşında bir ilkokul öğretmeni olan Raisa Gavrilovna Demidova diye bir kadınla evli olduğunu okumuştu. Ama rapor güzel olduğundan bahsetmiyordu. Öyle güzeldi ki bu da not edilmiş olmalıydı. Böyle şeyler önemliydi. Buna hazırlıklı gelmemişti. Güzelliğe zaafı vardı. Gençliğinde bazı sosyal çevrelerde ünlü bir çapkın olarak bilinirdi. Önceki başarılarını hatırlayarak kadına gülümsedi.

Raisa yıllardır sigara içmekten sararmış dişleriyle gülümsedi. Kimseye haber vermemiş olsalar da bir MGB memurunun gelme-

si yadırgatıcı değildi ve adamın kendisini tanıtmasını bekliyordu:

– Ben Doktor Zarubin. Leo'yla ilgilenmek için gönderildim.

– Ben Raisa, Leo'nun eşi. Kimlik kartınızı görebilir miyim?

Doktor şapkasını çıkardı ve kartı bulup kadına uzattı:

– Lütfen; bana Moisey deyin.

Evde mum yanıyordu. Raisa bir elektrik şebekesi sorunu olduğunu ve onuncu kattan yukarıya elektrik verilemediğini söyledi. Böyle kesintilerin devamlı olduğunu ve bazen bir dakika bazen de tüm bir gün sürdüğünü söyledi. Ve elektriğin ne zaman geleceğini bilmediğini söyleyerek özür diledi. Zarubin şakaya benzer bir şey söyledi:

– Ona bir şey olmaz, sonuçta bir çiçek değil, sıcak tutulduğu sürece sorun kalmaz.

Kadın doktorun bir şey içmek isteyip istemediğini sordu. Soğuk olduğu için içecek sıcak bir şeyler teklif etti. Doktorsa paltosunu uzatırken kadının eline dokunarak bu ikramı kabul etti.

Doktor kadının arkasından mutfağa girdi, elleri cebinde duvara yaslanıp kadının çay yapışını izledi.

– Umarım su hâlâ sıcaktır.

Yeterince sıcaktı. Sıcak suyu koymadan önce küçük bir kaba yaprak ufaladı. Çay koyu olmuştu hatta simsiyahtı, bardak yarısına kadar dolunca durup doktora sordu:

– Ne kadar demli olsun isterdiniz?

– Olabildiği kadar demli olsun.

– Böyle iyi mi?

– Biraz daha su alabilirim.

Raisa semaverden su doldururken Zarubin gözleriyle kadının bedenini omuzlarından göğüslerinin dış hatlarına kadar süzdü. Ucuz kıyafetler giymişti; gri pamuklu bir etek, kalın külotlu çorap, elde örülmüş yün bir hırka. Leo'nun neden mevkiini kullanarak karısına ithal elbiseler giydirmediğini anlamamıştı. Ama giydiği tek tip elbise ve kaba dokuma bile onu daha az arzu edilir yapmıyordu.

– Biraz eşinizden bahsedin. Hastalık belirtileri nelerdi?

– Üşüttü. Ateşler içinde terlerken üşüdüğünü söylüyor. Devamlı titriyor ve ne yemek versem yemiyor.

– Eğer gerçekten üşüttüyse, bir süreliğine yememesi daha iyi olur. Ama iştahsızlığı kullandığı amfetaminlere de bağlı olabilir. Bunun hakkında bir bilginiz var mı?

– Eğer işiyle ilgili bir şeyse hiçbir bilgim yok.

– Onda herhangi bir değişiklik fark ettiniz mi?

– Akşam yemeklerine gelmiyor, geceleri dışarda geçiriyor. Ama bunları işi gereği yapıyor. Uzun süreli işlerden sonra biraz unutkan olmaya başladı.

– Yani bir şeyler mi unutuyor?

– Her şeyi unutur oldu.

Doktora bardağı uzattı.

– Şeker alır mıydınız?

– Küçük bir kaşık reçel iyi olur.

Reçeli almak için rafa uzandı. Kolunu kaldırınca bluzunun altında pembe ve pürüzsüz teni göründü. Zarubin'in dili damağı kurumuştu. Koyu mor bir reçel kavanozu indirdi, kapağını açıp bir kaşıkla adama uzattı. Kavanozdan kaşıkla biraz reçel sıyırıp bardağına daldırdı. Niyetini belli edercesine kadının gözlerine baktı. Durumu hisseden kadının yüzü kızardı. Zarubin kırmızılığın boynuna kadar inmesini izledi.

– Teşekkürler.

– Belki muayeneye başlamak istersiniz.

Kavanozu alıp kenara koydu ve yatak odasına yöneldi. Reçelin sıcak suda çözülmesini inceleyen adam hareket etmedi.

– İlkönce çayımı bitirmek isterim. Acelemiz yok, öyle değil mi?

Kadın geri dönmek zorunda kaldı. Zarubin dudaklarını büzüp bardağa üfledi. Çay sıcak ve tatlıydı. Yavaş yavaş hareket ediyordu. Kadınsa tersine telaşlıydı. Genç kadını bekletmek Zarubin'in hoşuna gidiyordu.

Penceresiz yatak odası sıcak ve havasızdı. Zarubin havadaki kokudan bile yataktaki adamın hasta olduğunu söyleyebilirdi. Nedense hayal kırıklığı yaşamıştı. Duygularını yansıtmadan yatağın kenarına, Leo'nun yanına oturdu. Ateşini ölçtü. Yüksekti ama tehlikeli bir durum yoktu. Sonra göğsünü dinledi. Anormal bir şey duymamıştı. Tüberküloz değildi. Üşütmenin dışında hiçbir belirti yoktu. Raisa arkasında durmuş onu izliyordu. Doktor kadının elindeki sabun kokusunu alabiliyordu. Ona bu kadar yakın olmak hoşuna gitmişti. Çantasından kahverengi cam bir şişe çıkardı ve bir ölçü kıvamlı yeşil sıvı aldı:

– Lütfen başını kaldırın.

Kocasının oturmasına yardımcı oldu. Zarubin sıvıyı ağzına akıttı. Yutar yutmaz tekrar kafasını yastığa koymasına yardım etti.

– Bu ne içindi?

– Bu bir tonik, uyumasına yardımcı olacak.
– Buna gerek yoktu.

Doktor cevap vermedi. Bir yalan uydurmakla uğraşmadı. İlaç görünümlü bu bileşim doktorun kendi karışımıydı: İçinde yatıştırıcı ve sanrılar görmesine neden olan bir madde vardı ve tabii ki tadını bastırmak için de aromalı şeker şurubu. Amacı bedeni ve aklı işlevsiz hale getirmekti. Ağız yoluyla alındığında etkisini göstermesi bir saatten az sürerdi: İnce kaslar güçsüzleşecekti, öyle bir rahatlama olurdu ki en basit hareket bile dünyanın en zor işiymiş gibi gelirdi. Sanrılar görmesine neden olan sıvı ise daha sonra etkisini gösterirdi. Hastanın, yani Leo'nun, tekrar normale dönmesi en az bir gün alırdı.

Zarubin'i bir düşünce sarmıştı. Mutfakta Raisa'yı izlerken ve ellerindeki sabun kokusunu içine çektiğinde iyice şekillenen bir plan yapmıştı. Leo'nun hasta olmadığını ve işe gitmemek için bahane uydurduğunu rapor ederse bu adam hemen tutuklanır ve sorguya çekilirdi. Bütün bu şüphelerin yanı sıra ağır bir güvensizlik uyandırırdı. Hatta büyük ihtimalle mahkûm edilirdi. Ve sonunda eşi, o güzel eşi, yalnız ve savunmasız kalırdı. Omzunu yaslayacak bir dosta ihtiyaç duyardı. Zarubin'in Devlet Güvenlik'teki mevkiinin Leo'nunkine bin basacağını düşünecek olursak, Zarubin genç kadına destek olmak için iyi bir seçenek olurdu. Zarubin evliydi ama bir metresi olabilirdi. Raisa'nın içgüdülerinin hâlâ yaşama belirtisi gösterdiğine kendini inandırmıştı. Ama şartlar göz önünde bulundurulunca istediğini almanın daha kolay bir yolu olmalıydı. Ayağa kalktı:
– Özel olarak konuşabilir miyiz?

Raisa mutfağa girince kollarını kavuşturup dinlemeye koyuldu. Kaşının kenarında küçük bir yara izi vardı, o da olmasa pembe teni mükemmel denecek kadar pürüzsüzdü. Zarubin diliyle bu yarayı yalamak istedi.
– Kocam iyileşecek mi?
– Ciddi bir humma geçiriyor. Şunu söylemek isterim ki...
– Neyi söylemek istersiniz?
– Demek isterim ki gerçek anlamda hastalanmış.
– Gerçekten hastalanmış. Bunu zaten az önce söylediniz.
– Neden buraya geldiğimi anladınız mı?
– Buradasınız çünkü kocam hasta ve siz de bir doktorsunuz.

– Burada doktor olduğum için bulunuyorum. Bu doğru. Ama buraya, kocanız gerçekten hasta mı yoksa işten kaytarmak için mi hasta numarası yapıyor, bunu öğrenmek için gönderildim.

Raisa bunu bir an düşündü:

– Ama hasta olduğu her halinden belli. Doktor olsun olmasın bunu herkes anlar.

– Ama burada bulunan benim. Karar verecek olan da benim. Ve ben ne dersem ona inanacaklar.

– Ama doktor siz zaten az önce hasta olduğunu söylediniz. Humma geçirdiğini söylediniz.

– Ve bunu rapor etmeye hazırım, eğer benimle birlikte olmayı kabul ederseniz.

Kadın gözünü bile kırpmadı, hiçbir şekilde tepki vermemişti. Zarubin devam etti:

– Tabii ki bu bir defaya mahsus olacak, ama eğer benden hoşlanırsanız gerisi de gelebilir. Bir anlaşma yapabiliriz: Her istediğinizin temin edilmesine karşılık benim teklifim. Ayrıca bunu kimsenin bilmesine gerek yok.

– Ve eğer reddedersem?

– Kocanızın bir yalancı olduğunu söylerim. Bilmediğim nedenlerden dolayı işten kaçtığını rapor ederim. Sorgulanmasını tavsiye ederim.

– Size inanmazlar.

– Emin misin? Şimdiden şüpheleniyorlar. Tek lazım olan benim birazcık itelemem.

Sessizliğini evet olarak kabul eden Zarubin, kadına doğru yaklaştı ve tek eliyle bacağını kaldırdı. Kadın hareket etmedi. Planı neydi? İyi planlanmadan yapıldığı belliydi. Ama mutfakta sevişebilirlerdi. Kimse bilmezdi. Kocası uyanmazdı bile. Zevkten inleyebilir, istediği kadar ses çıkarabilirdi.

Raisa yüzünü yana döndü. Az ilerde bir bıçak vardı. Zarubin'in eli bacağından yukarı kayıyordu:

– Kafanı takma. Kocan derin uykuda. Bizi rahatsız edemez. Biz de onu rahatsız etmeyiz.

Eli bluzundan içeri girdi:

– Hoşuna bile gider. Pek çok kadının gitti.

O kadar yaklaşmıştı ki adamın nefesini koklayabiliyordu. Adam iyice yaklaştı ve dudaklarını aralayarak sarı dişlerini kadının dudaklarına yaklaştırdı, sanki kadının ağzı bir elmaydı ve

adam onu ısırmak üzereydi. Adamı ileri itti. Adam kadının elini yakaladı.

– Bırak beni.

– Kocanın hayatı on dakikadan daha kıymetli olmalı. Bunu onun için yap.

Kadını kendine çekti, eliyle kadının elini sıkıca tutuyordu.

– Çığlık atarım.

– Uyanmaz ki. İlaç verdim.

– Komşular...

– Eminim işe gitmişlerdir.

Bedenini kadınınkine iyice bastırdı, hâlâ bileklerini sıkı sıkı tutuyordu.

Bir anda ellerini bırakıp yukarı kaldırdı. Raisa adamın boğazına bıçak dayamıştı.

– Eğer kocanın durumundan emin değilseniz lütfen Müdür Kuzmin'i başka bir doktor göndermesi için bilgilendirin. İkinci bir uzman görüşü kabulümüzdür ve Müdür Kuzmin de iyi dostumuzdur.

İkisi de pozisyonlarını bozmadan bir iki adım attılar, bıçak hâlâ adamın boğazına dayalıydı. Kadın elinde bıçakla kımıldamadan beklerken Zarubin mutfaktan dışarı doğru geriledi. Doktor paltosunu alıp giydi. Deri çantasını kapıp kapıyı açtı ve çıkarken parlak güneşten gözleri kamaşmış gibi gözlerini kıstı:

– Artık sadece çocuklar, sadece aptal çocuklar iyi dostlara inanır.

Raisa ilerleyip asılı şapkayı aldı ve adamın ayağına fırlattı. Adam şapkayı almak için eğildiğinde Raisa dış kapıyı sertçe kapadı.

Adamın uzaklaşışını dinlerken elleri titriyordu. Bıçağı hâlâ bırakmamıştı. Belki de onunla birlikte olabileceği izlenimini yaratan kendisiydi. Olanları aklında tekrar canlandırdı: Kapıyı açmak, paltosunu almak, aptalca şakasına gülmek, çay yapmak. Başını salladı. Sapkın olan Zarubin'di. Kadının yapabileceği bir şey yoktu. Ama belki de teklifiyle flört edebilirdi, ilgilenmiş gibi yapabilirdi. Belki de bu yaşlı bunağın komplimanlarıyla kendinden geçtiğini görmeye ihtiyacı vardı. Elini alnına koydu. Kötü kotarmıştı işi. Tehlikedeydiler.

Yatak odasına gidip Leo'nun yanına ilişti. Kocasının dudakları içinden dua eder gibi hareket ediyordu. Söylediklerini anlamak için daha da yaklaştı. Sesler geliyordu ama anlamlı bir bütün oluşturamıyorlardı. Sanrı nöbeti geçiriyordu. Elini tuttu. Teni soğuk ve nemliydi. Sonra elini bırakıp yüzündeki teri sildi, mumu söndürdü.

Leo artık yatakta yatmıyordu; oda, ev, hepsi yok olmuştu. Karda koşuyordu, izleri takip ediyordu; hızlı, daha hızlı koşuyordu. Kafasını kaldırdığında Anatoli Brodski'nin nehri geçtiğini gördü, ama bu sefer buz kırılmamıştı ve karşıya geçebilmişti. Artık kaçmıştı, ormana dalıyordu. Leo ayağını buz tutmuş nehre bastı ve aşağı baktığında suyun altında şimdiye kadar tutukladığı tüm yüzleri gördü. Donuk bakan bu suratlar ve kıpırdamayan bedenleri kalın buzun altında öylece yatıyordu. Her adımıyla buzun altındaki bedenler cana geldi ve buzu kırarak Leo'nun ayaklarını yakalamaya çalıştı. Ne kadar hızlı koşsa da her taraf bedenlerle doluydu; önü, arkası her yer onu yakalamaya çalışan ellerle kaplıydı. Bir yarıktan uzanan el ayağını yakaladı, Leo kurtulmak için ayağını salladı. Başka bir el ayak bileğinden yakalanmıştı, Leo düştü. Artık daha çok el onu çekiştiriyordu, buz iyice yarıldı ve Leo soğuk ve karanlık suya düştü. Gözlerini kapadı.

Gözünü açtığında Raisa karşısındaydı. Soluk kırmızı bir elbise vardı üzerinde, düğün için bir arkadaşından ödünç aldığı elbiseydi bu. Kendi ölçülerine göre daraltmıştı elbiseyi. Saçında tek bir beyaz çiçek vardı, parktan koparılmıştı. Leo'nun üzerindeyse üzerine oturmamış gri bir takım elbise vardı. Takım onun değildi, bir iş arkadaşından ödünç almıştı. Evlendikleri hükümet binasındaydılar, yan yana duruyorlardı. Nikâh memurunun, evrakları uzattığı masada oturuyorlardı. Raisa evrakları gösterdi ve bakkalda kamelerini beklermiş gibi kimliklerinin kontrol edilmesini beklediler. Ne tezahürat, ne alkış ne de çiçek buketleri vardı. Ne gözyaşı ne iyi dilekler, ne de misafir vardı. Sadece ikisi vardı, üzerlerinde de bulabildikleri en fiyakalı elbiseler. Velveleye gerek yoktu, işi abartmak anlamsızdı. Tek şahitleri bilgilerini kalın deftere geçiren kel nikâh memuruydu. Evrak işlemleri bittiğinde ellerine bir evlilik cüzdanı verildi. Artık karıkoca olmuşlardı.

Şimdi de eskiden ailesiyle kaldığı evdeydi. Evliliklerini kutluyorlardı. Etrafta eş dost, akraba vardı ve ikramlardan yararlanmak isteyen yabancılar. Leo'nun farkına bile varmadığı yaşlı bir adam bilinmeyen şarkılar söylüyordu. Ama bu anda bir sorun vardı, bir şey farklıydı. Artık etrafında ne dost ne de akraba vardı. Fyodor'un ailesinin soğuk suratlarıyla çevrilmişti. Yaşlı kadın, küçük çocuk, anne, arkadaşlar, komşular... Hepsi gözünü ona dikmiş bakıyorlardı. Düğün cenazeye dönmüştü ve tek dans eden Leo'ydu.

Pencerede bir adamın suratı cama yapışmıştı. Leo kalabalık odadan pencereye doğru yürüdü. Camdaki buğuyu sildi. Bu Mihail Sviyatoslaviç Ziyonoviyev'in ta kendisiydi. Alnının ortasında bir mermi deliği, çenesi dağılmış ve başı ezilmişti. Leo geri çekildi ve arkasını döndü. Şimdi de odada iki küçük kızdan başka kimse yoktu. Bunlar Ziyonoviyev'in kızlarıydı. Yetimlerin mideleri şişmiş, derileri kabarmıştı. Elbiselerini, kaşlarını, o kara saçlarını bit pire sarmıştı. Leo gözlerini kapatıp başını salladı.

Dondurucu soğuğu hissederek gözlerini açtığında tek görebildiği, suyun altında olduğu ve yüzünü buz kütlesinden dışarı çıkarmaya çalıştığıydı. Kalın buzu yumrukladı ama kırılmadı. Bu sefer tutukladığı herkes buzun öbür tarafındaydı ve yukardan ona bakıyorlardı. Leo, karanlık suda tek başına, ağzını açıp çaresiz, buz gibi suyun ciğerlerini doldurmasını bekledi.

* * *

Leo gözlerini açtığında yanında Raisa oturuyor, onu sakinleştirmeye çalışıyordu. Nerede olduğunu anlamak için etrafına baktı, hâlâ tam olarak kendinde değildi. Ama evinde olduğunu anlayınca bir soluk aldı, fısıltıyla mırıldandı:

– Birbirimizi ilk gördüğümüz zamanı hatırlıyor musun? Sana gözümü diktiğim için kaba olduğumu düşünmüştün. Ama kendimi tutamıyordum. Adını sormak için yanlış metro durağında inmiştim. Ve sen söylememiştin. Ama sen söyleyene kadar vazgeçmemiştim. Sen de adının Lena olduğunu söylemiştin. Tüm bir hafta boyunca tek düşündüğüm, tek konuştuğum Lena isimli o güzel kadındı. Herkese Lena'nın ne kadar güzel olduğundan bahsediyordum. Seni tekrar görüp konuşmaya ikna ettiğimde sana Lena diyip durdum. Yürüyüşün sonunda seni öpmeye hazırlanırken, sen bana gerçek adını söylemeye karar vermiştin. Ertesi gün herkese Raisa adındaki o çok güzel kadından bahsetmeye başladım. Herkes benimle dalga geçiyordu; geçen hafta Lena, bu hafta Raisa bakalım haftaya kim olacak diye takılıyorlardı. Ama hiç olmadı. Hep sen oldun.

Raisa eşini dinlerken bu ani duygusallığın nedenini düşünüyordu. Tekrar uzanmasına yardımcı oldu, çok geçmeden uykuya dalmıştı. Zarubin'in gitmesinin üstünden neredeyse yirmi saat geçmişti. Raisa bir şey yememişti. Bu yaşlı adam tehlikeli

bir düşmandı. Endişelerini aklından uzaklaştırıp bir çorba pişirdi. Çorbada et parçacıkları vardı, tavuk suyuna yapmıştı; haşlanmış sebze ve kaynatılmış kemik gibi değildi. Ağır ateşte Leo tekrar yiyebilecek hale geldiğinde içmesi için ısıtılıyordu. Kendisi için tencereden bir kepçe çorba aldı. Tam o sırada kapı çaldı.

Saat geç olmuştu. Raisa misafir beklemiyordu. Kapıya gitmeden tezgâhtan bıçak aldı ve arkasına sakladı:

– Kim o?

– Müdür Kuzmin.

Kendine çekidüzen verdi.

Müdür Kuzmin iki sert görünüşlü askerle birlikte kapıda bekliyordu:

– Doktor Zarubin'le görüştüm.

Raisa kendini tutamadı:

– Lütfen, Leo'ya kendiniz bakın.

Kuzmin şaşırmış görünüyordu:

– Hayır, Buna gerek yok. Onu rahatsız etmek istemem. Tıbbi meselelerde doktora güvenim tam. Ayrıca, dürüst olmak gerekirse, lütfen korkak olduğumu sanmayın ama, ben de gribe yakalanmak istemem. Her zaman işten izin alamayız.

Neler olduğunu anlayamıyordu. Anlaşılan doktor gerçeği söylemişti. Ne kadar rahatladığını belli etmemek için dudağını ısırdı. Müdür devam etti:

– Sizin okulunuzla da görüştüm. Onlara Leo'yla ilgilenmeniz gerektiği için bir süre okula gidemeyeceğinizi anlattım. Onun sağlıklı olması gerekiyor. En iyi memurlarımızdan biri o.

– Böyle ilgili iş arkadaşları olduğu için çok şanslı.

Kuzmin bu lafın üzerinde çok durmadan yanında duran askere işaret etti. Adamın elinde bir paket vardı. Raisa kapıyı açtığında bunu nasıl fark etmediğine şaşırdı. Torbayı ona uzattı:

– Bu Doktor Zarubin'den bir armağan. Yani bana teşekkür etmenize gerek yok.

Raisa hâlâ arkasında bıçak tutuyordu. Paketi almak için iki elini de kullanması gerekiyordu. Bıçağı eteğinin beline soktu. Sonra uzanıp paketi aldı. Sandığından daha ağırdı:

– Buyurmaz mısınız?

– Teşekkürler, ama geç oldu ve yorgunum.

Kuzmin Raisa'ya iyi geceler diledi.

Kapıyı kapatıp mutfağa girdi, paketi tezgâha koyup, belindeki bıçağı çıkardı. Paketi açtı. İçi portakal, limon ve iyi kalite erzakla doluydu. Gözlerini kapatıp önündekilerin tadını çıkardı. Zarıbin kadının minnettarlığını kazanmıştı. Yiyecekler için değil, Kuzmin'e gerçekleri söyleyerek yapmıştı bunu. Portakallar ve limonlar şüphesiz kendini borçlu hissetmesi içindi. İkisini de tutuklatabilirdi, ama yapmamıştı. Paketi boşalttı. Eline aldığı her meyvenin parlak renklerine bakıyordu. Atmaya kıyamamıştı. Hediyeleri yemeliydi. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

19 şubat

Leo dört yıldır ilk defa önceden haber vermeden ortadan kayboluyordu. İş ahlakına uymamaktan suçlu bulunan sayısız mahkûm vardı Gulag'da. Mahkûm edilme nedenleri vardiyaya bir saat geç gitmek, daha önceden haber vermeden işe gitmemek gibi şeylerdi. Her ne olursa olsun işe gitmek ve orada yığılmak, gerçek anlamda koridorun ortasında yere yığılmak, tedbirli davranıp evde kalmaktan daha güvenliydi. İşe gidip gitmeme kararı asla çalışana bırakılmazdı. Ama Leo tehlikede olmadığını biliyordu. Hatırlamasa da Raisa bir doktor tarafından muayene edildiğini söylemişti. Bizzat Müdür Kuzmin ziyaret etmiş ve istirahat etmesi için izin vermişti. Bu demek oluyor ki endişelenmesinin başka bir nedeni vardı. Düşündükçe zihnindekiler berraklaşmaya başladı. İşe geri dönmek istemiyordu.

Son üç gündür evden çıkmamıştı. Dünyayla tüm bağlarını kesip yataktan çıkmamıştı. Tüm gününü sıcak limonlu su ve *borscht* çorbası içerek, hasta olsa da gözünün yaşına bakmayan eşiyle kart oynayıp her eli kaybederek geçirdi. Zamanının çoğunu uyuyarak geçirdi ve ilk gecenin sonunda artık o korkunç kâbusları görmez olmuştu. Kâbuslar yerini hissizliğe bırakmıştı. Melankolisinin ve bu baygın hissiyatın sebebini kullandığı metaamfetaminlere bağladı. Ama melankolisi gittikçe kötüleşiyordu. Artık ne ağzına yuvarladığı uyuşturucular ne de tutuklamalar vardı. Böyle hissetmesinin sebebi uyuşturucu mu yoksa yaptığı tutuklamalar mıydı? Kendine geldikçe son birkaç gün yaşananları daha mantıklı algılamaya başladı. Bir hata yapmışlardı: Anatoli Tarasoviç Brodski bir hataydı. Devletin elinde canı çıkarılan masum bir adamdı. Bu kadar basit ve talihsiz bir durumdu. Tek bir

adam operasyonlarının anlamsız olduğunu göstermezdi. İşlerinin ilkeleri değişmezdi. Tek bir hata koca bir ulusun korunmasından daha önemli değildi, on binlerce insandan daha önemli değildi. Sovyetler Birliği'nin fabrikaları, makineleri, orduları ne kadar büyüktü ve bu adam bunlara kıyasla hiçbir şey değildi. Leo tutarlı olmak zorundaydı, devam etmenin tek yolu dengeyi bozmamaktı. Bu nedenselliğe kendini inandırdı ve başka düşünceleri aklından çıkardı.

Tam karşısında Lubyanka'nın tam ortasında Feliks Cerzinski'nin heykeli duruyordu, dibinde çimle kaplı bir daire ve etrafında da akan trafik vardı. Leo, Cerzinski'nin hikâyesini adı gibi biliyordu. Her ajan bu hikâyeyi çok iyi bilirdi. Çeka'nın ilk lideri olarak MKVD'nin babası sayılırdı. Çeka, çarlık rejiminden sonra Lenin tarafından kurulan siyasi polisin genel adıydı. Bütün memurlar onu örnek alırdı. Tüm eğitimler ondan alıntılarla doluydu. Bunlardan belki de en çok bilineni şu tanımı olmuştur:

Bir memur kalbine acımasız olmayı öğretmelidir.

Acımasızlık iş tanımlarının bir parçası olmuştu. Zulüm bir faziletti. Zulüm gerekli bir şeydi. Zulüm mükemmel bir devletin yolunu açardı. Eğer bir Çeka'cı ibadet etseydi, imanının en temel şartı zulüm olurdu.

Leo'nun eğitimi atletizm temelliydi. Kariyerine en çok fiziksel maharetleri yardımcı olmuştu. Güvenilecek herkese nasıl şüpheyle bakılması gerektiğini öğrenmişti, haftada en az bir gece sabaha kadar iyi bir ajan olmak için adı gibi iyi bilmesi gereken şeyleri yazmakla geçiriyordu. Çok okuyan biri değildi, kullandığı ilaçlar da hafızasını iyice zayıflatmıştı. Ama anahtar siyasi konuşmaları hatırlamak çok önemliydi. En ufak bir yanlış söz şüphe doğururdu. Ve şimdi, üç günlük aradan sonra Lubyanka Meydanı'nda Cerzinski'nin kılıcıyla göğü delen heykeline bakarken, parça parça konuşmalar hatırlıyordu, ama doğru sırada değildi. Onlarca kelimeden, tüm o Çeka'cı incilden tek seçebildiği, aklında tek kalan, zulmün önemiydi.

Leo, Kuzmin'in odasına yönlendirildi. Müdür oturuyordu. Karşısındaki koltuğa da onun oturması için işaret etti. Leo denileni yaptı. Kuzmin gülümsedi:

– Daha iyi hissediyor musun?

– Evet, teşekkür ederim. Eşim ziyarete geldiğinizi söyledi.

– Senin için endişelendik. İlk defa hastalanıyorsun. Kayıtlarını kontrol ettim.

– Özür dilerim.

– Bu senin hatan değil. O nehirde yüzerek çok cesurca davrandın. Ve onu kurtarmandan memnun kaldık. Çok kritik bilgiler verdi bize.

Kuzmin masasında duran ince siyah dosyaya uzandı.

– Yokluğunda Brodski itiraf etti. Tam iki gün sürdü. İki ayrı şok uygulaması yapmak zorunda kaldık. Fazlasıyla inatçı çıktı. Ama sonunda çözülüverdi. Bize tam yedi Amerikan sempatizanın ismini verdi.

– Şimdi nerde?

– Kim?

– Brodski?

– Dün gece idam edildi.

Kuzmin kara dosyayı alıp Leo'ya uzattı.

– İçinde yaptığı itirafın tamamını okuyabilirsin.

Leo dosyayı açtı. Gözü ilk satıra takıldı:

Ben Anatoli Tarasoviç Brodski, bir casusum.

Leo sayfaları art arda çevirdi. Yazılar bir özürle başlıyor, yaptıklarından duyduğu pişmanlıkla devam ediyordu. Bu taslağı defalarca görmüştü. Hepsi de sadece isim ya da mekân gibi ayrıntılarda farklılaşırlardı.

– Şimdi mi okumamı istiyorsunuz?

Kuzmin mühürlü bir mektubu uzatırken başını salladı:

– Altı Sovyet vatandaşının ve bir Polonyalının adını verdi. Bu adamların hepsi yabancı hükümetlerle çalışan işbirlikçileri. Bu isimlerden altısını diğer ajanlara verdim. Yedincisi senin işin olacak. Senin en iyi memurum olduğunu düşünerek en zor olanı sana verdim. Bu zarfın içinde bizim daha önceden başlattığımız çalışma var. Açınca sen de göreceksin, bulabildiğimiz fotoğraflar ve bilgiler çok fazla değil. Senin işin daha fazla bilgi toplamak ve eğer Anatoli haklıysa, eğer bu adam bir hainse, onu yakalayıp burada her zamanki prosedürün uygulamaya geçmesini sağlamak.

Leo zarfı açtı ve içinden birkaç siyah beyaz fotoğraf çıkardı. Fotoğraflarda karısı vardı.

Aynı gün

Raisa günün sonuna doğru rahatlamıştı. Son sekiz saati girdiği tüm sınıflara aynı şeyleri öğreterek geçirmişti. Normalde genel siyaset dersleri verirdi ama bu sabah Eğitim Bakanlığı'ndan gelen emre göre ekte gönderilen ders planını uygulamalıydı. Anlaşılan bu planlar Moskova'daki her okula gönderiliyordu. Plana göre tüm gün Stalin'in bu ülkenin çocuklarını ne kadar sevdiğini anlatması gerekiyordu. Sevgi her haliyle politik bir meseleydi. Hiçbir sevgi liderin sevgisinden daha önemli değildi ve aynı şekilde lidere olan sevgiyi de hiçbir sevgi bastıramazdı. Duydukları sevginin bir parçası olarak Stalin yaşları ne olursa olsun tüm çocuklardan bazı şeyleri günlük hayatlarının bir parçası haline getirmelerini istiyordu. Karşıdan karşıya iki kere bakmadan geçmeyeceklerdi, metroda yolculuk ederken dikkatli olacaklardı ve en sonunda (ve bu özellikle vurgulanacaktı) tren yollarında oynamayacaklardı. Geçen birkaç yılda tren raylarında birçok trajik kaza meydana gelmişti. Bu devletin çocuklarının güvenliği her şeyden önce gelirdi. Onlar bu ülkenin geleceğiydi. Ders herkesin anlatılanları iyice öğrenip öğrenmediğini anlamak için kısa bir sınavla bitiyordu.

Sizi en çok kim seviyor? Doğru cevap: Stalin.
Siz en çok kimi seviyorsunuz? Doğru cevap: Yukarıdaki.
(Yanlış cevaplar düzeltilecek.)
Asla neyi yapmamalısınız? Doğru cevap: Demiryolunda oynamak.

Raisa bu dersi, ülkenin savaş sonrası nüfusu için kaygılanmasına yordu.

Dersler çok yorucuydu, bugün diğerlerinden daha çok yorucu geçmişti. Matematik problemleri çözdükten sonra alkışlama beklenmiyordu ama General Stalin'le ilgili her sözden sonra, tüm dünyaya yayılacak devrimleriyle ya da Sovyetler Birliği'yle ilgili her cümleden sonra alkışlamaları gerekiyordu. Tüm çocuklar çok istekli görünüyordu, yanındakinden daha ilgisiz görünmek istemiyorlardı. Tüm çocuklar her beş dakikada bir doğrulup ayaklarını yere, yumruklarını masaya vuruyorlardı ve görevi gereği Raisa da onlara aynı şekilde katılmak zorundaydı. Her ders aynı şeyi yapmaktan elleri acımasın diye ellerini birbirine çok az değdirerek alkışlar gibi görünmeyi öğrenmişti. İlk başlarda çocukların bu gürültülü oyundan hoşlandıklarını ve dersi kaynatmak için fırsat bulduklarını düşündü. Ama sonradan böyle olmadığını anladı. Korkuyorlardı. Disiplini sağlamak hiç sorun olmamıştı. Şimdiye kadar ne sesini yükseltmişti ne de tehditler savurmuştu. Altı yaş grubu bile itaatsizliğin büyük bedelleri olduğunu anlamıştı. Genç olmanın bir güvencesi yoktu. Kendi suçu ya da babasının suçu yüzünden öldürülen çocukların yaş ortalaması on ikiydi. Bu kıymetli bilgiyi çocuklara öğretmeye izni yoktu.

Savaş koşulları olmasaydı daha kalabalık olacak olan bu sınıflarda her öğrencinin adını tek tek ezberlemek gibi bir hedefi vardı. Amacı her öğrenciyle özel olarak ilgilenildiğini onlara hissettirmekti. Ama isimleri hatırlama becerisi içinde bir huzursuzluk belirmesine neden oluyordu. Sanki gizliden gizliye öğrencileri tehdit ediyordu:

Eğer ismini hatırlarsam seni kolaylıkla ele verebilirim.

Çocuklar takma ad kullanmanın önemini çoktan kavramışlardı. Ve Raisa'nın onlarla daha az ilgilenmesini tercih ettiklerini fark etti. İki ay geçmeden adlarıyla hitap etmeyi bırakıp işaret etmeye başlamıştı.

Ama şikâyet etmek için nispeten daha az nedeni vardı. Öğretmenlik yaptığı okul –7. Ortaokul– beton kolonlar üzerinde yükselen daire şeklinde bir binaydı ve devlet eğitim politikasının en kıymetli mücevherlerinden biriydi. En çok fotoğraflanan ve hakkında yazılmış okuldu. Hatta açılışında Nikita Hruşçev eğitimin ülke ihtiyaçları için gerekliliğini belirten bir konuşma yaptı. Bu konuşma Hruşçev'in Moğol korumalarının kaymamak için elle-

rinden geleni yaptıkları yeni spor salonunda yapılmıştı. Ülkenin üretken, sağlıklı, genç bilim adamları, mühendisler ve olimpiyatlarda altın madalya kazanan başarılı atletlere ihtiyacı vardı. Ana binanın hemen yanına yapılan katedral büyüklüğündeki salon okuldan daha büyük ve daha yüksekti. İçinde kapalı koşu pisti, jimnastik aletleri, çemberler, halat merdivenler ve atlama sandıkları vardı. Her aletin yanında yaşı ve kondisyonu ne olursa olsun her öğrenci için günlük zaman çizelgeleri vardı. Konuşmanın ve bu binanın demek istediğini Raisa çok iyi biliyordu: Bu ülkenin şairlere, filozoflara ve rahiplere ihtiyacı yoktu. Ölçülebilen ve sayılabilen bir üretkenliğe ihtiyacı vardı. Başarı kronometreyle ölçülebilmeliydi. Din bütün çizelgeden öylesine çıkarılmıştı ki sanki Kremlin Tanrı'nın gerçekte var olmadığına dair çok önemli deliller bulmuş gibiydi.

Meslektaşlarından sadece biriyle arkadaş olduğunu fark etti, o da dil ve edebiyat dersi öğretmeni İvan Kuznetsoviç Zukov'du. Kazan dairesinin ve okul deposunun yanındaki küçücük odadaki kütüphanenin genişletilmesi için büyük çaba sarf etmişti. Öncesinde kütüphanede *Pravda* gazetesinin eski sayıları, onaydan geçmiş yazılar varken bir tane bile yabancı edebiyat örneği yoktu. Dediklerini duyan Raisa dikkatli davranmasını tavsiye etti. Bu tavsiye bir arkadaşlığın da başlangıcı olmuştu. Raisa'ya göre İvan'ın aklına geleni söyleme özelliği düşünülecek olursa bu arkadaşlık pek de akıllıca değildi. Pek çok kişiye göre zaten mimlenmiş bir adamdı. Diğer öğretmenler yer döşemelerinin altında yasak kitaplar sakladığına bile ikna olmuşlardı, dahası kendi de bir kitap yazıyordu ve şüphe yoktu ki bu yıkıcı yazılar Batı'dan bahsediyordu. Raisa'ya *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* adlı kitabın yasadışı çevirilerinden birini verdiği ve Raisa'nın da kitabı eve götürmeye cesaret edemediği ve yaz boyu parklarda okuduğu doğruydu. Raisa bu gibi sözlerden etkilenmiyordu, çünkü onun sadakati asla bu kadar detaylı sorgulanmamıştı. Her şeyden önce, bir Devlet Güvenlik memurunun eşiydi. Bunu bazı öğrencileri dahil herkes biliyordu. Mantıken asıl mesafe koyması gereken İvan'dı. Raisa şimdiye kadar sadece duyduklarına dayanarak adını kocasının kulağına fısıldayabilirdi ama İvan bu konuda Raisa'ya güveniyordu. Sonuç olarak etrafındakilerden en çok güvendiği kişi en az güvenmesi gereken kişi oldu, aynı şekilde Raisa da en az güvenmesi gereken adama güveniyordu. Evli ve üç çocuk babasıydı, yine de Raisa İvan'ın kendisine âşık olduğun-

dan şüpheleniyordu, ama bunun üzerinde çok durmuyordu ve içinden onun da bu konu üzerinde durmamasını diliyordu.

* * *

Leo, okulun ana kapısının dışında, yolun karşı tarafında, alçakça bir apartmanın girişinde duruyordu. Üniformasını değiştirmiş ve sivil kıyafetlerle gelmişti; bunlar ödünç aldığı giysilerdi; uzun kollu gri yün bir ceket, kafasında kürk bir şapka. Bu kıyafetler, eğer karısı olur da onun olduğu tarafa bakarsa tanıyamasın diye seçilmişti. Isınmak için ayaklarını yere çarpıyor, eşinin doğum günü hediyesi olarak verdiği paslanmaz çelik Poljot Aviator marka saatine bakıyordu. Bugünkü derslerin bitmesine çok kalmamıştı. Başının üzerindeki ışığa baktı. Boşta duran bir tahta sapı kullanarak yukarı uzandı ve ampulü kırdı, artık apartman girişi karanlıktı.

Bu, eşinin takip edildiği ilk sefer değildi. Üç yıl önce de bir gözetleme organize etmişti, ama bunun eşiyle ilgili bir güvenlik riski olup olmamasıyla ilgili değildi. O zamanlar evleneli bir yıl olmamıştı. Eşi giderek uzaklaşmaya ve içine kapanmaya başlamıştı. Birlikte ama ayrı yaşıyorlardı; uzun saatler çalışıyor, sabahları iki çift laf ediyor, akşamları çok az iletişim kuruyorlardı. Aynı limandan yelken açan iki balıkçı teknesi gibiydiler. Kendisinin bir koca olarak değiştiğine inanamıyordu ve eşinin de neden değiştiğini anlayamıyordu. Ne zaman şüpheleri hakkında bir şeyler sorsa eşi iyi hissetmediğini söylüyor ama doktora gitmeyi reddediyordu; hem kim kendini aylar, aylar, aylar boyunca kötü hissederdi? Aklına gelen tek açıklama karısının bir adama âşık olduğuydu.

Aklını kemiren şüpheyle yeni gelen ve gelecek vaat eden genç bir ajanı eşini takip etmesi için görevlendirdi. Ajan bir hafta boyunca her gün eşini takip etti. Leo kendince bu eylemi meşrulaştırmıştı, çünkü hoş bir şey olmasa da aşk adına yapılıyordu. Yine de tehlikeli bir işti, ama Raisa öğrenir (ve ondan nefret eder) diye değildi. Eğer meslektaşları bunu öğrenirse farklı yorumlayabilirlerdi. Leo eşine cinsel olarak güvenemiyorsa siyasi olarak nasıl güvenirdi? Sadık olsun olmasın, bölücü olsun olmasın, Gulag'a gönderilmesi daha iyi olurdu. Sadece emin olmak içindi. Raisa'nın bir ilişkisi olmadığı anlaşıldı ve bu gözetlemeden de kimsenin haberi olmadı. İçi rahatlayan Leo sadece biraz sabırlı olması gerektiğini kabul etti; Raisa'nın çektiği sıkıntı her neyse onu aş-

masında yardımcı olacaktı ve onunla ilgilenecekti. Zaman içinde ilişkileri kademe kademe gelişti. Leo genç ajanı Leningrad'da bir makama atadı; bu, terfi gibi bir atamaydı.

Bu görev tamamen farklı bir şeydi. Araştırma emri yüksek yerden gelmişti. Bu, resmi devlet meselesiydi, ulusal güvenlik olayıydı. Söz konusu evlilikleri değil hatalarıydı. Leo eşinin isminin listeye Vasili tarafından eklendiğine emindi. Başka bir ajanın itirafların ayrıntılarıyla oynaması bir anlam ifade etmiyordu: Bir komplo, basit bir yalan olabilir ya da belki de Vasili sorgu sırasında bu ismi Brodski'nin aklına işlemiş olabilirdi, bu yapılması kolay bir şeydi. Leo kendini suçladı. İşe ara vermesi sayesinde Vasili merhametsizliğini kullanmak için fırsat yakalamıştı. Leo kapana kısılmıştı. İtirafın tamamen yalan olduğunu iddia edemezdi, o da diğer tüm itiraflar gibi doğru ve gerçek bir resmi evraktı. Yapabileceği tek şey inançsızlığını vurgulamaktı, hain Brodski'nin Raisa'yı intikam almak için kullandığını söyleyebilirdi. Bu iddiayı duyan Kuzmin, hainin evli olduğunu nereden bildiğini sormuştu. Çaresiz kalan Leo yalan söylemek zorunda kalmıştı ve eşinden konuşmaları sırasında bahsettiğini söylemişti. Leo yalan söylemekte yetenekli değildi. Eşini korumayarak kendisini suçlu durumu düşürüyordu. Biri için ayağa kalkmak kaderini ellerine teslim etmek demekti. Kuzmin'e göre böyle bir güvenlik ihlali ihtimali baştan sona araştırılmalıydı. Bunu ya Leo kendi yapacaktı ya da başka birine devredecekti. Ültimatomu duyduktan sonra, eşinin adını temize çıkarmak adına davaya bakmayı kabul etti. Eşinin sadakatsizliğiyle ilgili tüm şüphelerini üç yıl önce aklından silmişti. Ama şimdi masaya yatırması gereken, eşinin devlete olan sadakatsizliğiydi.

Caddenin karşı tarafında, okul kapısından her yana dağılan çocuk akını başlamıştı. Küçük bir kız yolun karşısına geçerek, Leo'nun saklandığı apartmandan içeri girdi. Girişte ayağının altında çıtırdayan ampul parçalarını görünce durakladı, bu yabancıyla konuşup konuşmamakta tereddüt etmişti. Leo kıza bakmak için döndü. Kızın kırmızı bir tokayla bağlanmış siyah uzun saçları vardı. Herhalde yedi yaşındaydı. Yanakları soğuktan kızarmıştı. Bir anda koşmaya başladı, küçük ayakları merdivenleri hızla tırmanıyordu, hâlâ güvende olduğunu düşünecek kadar küçük olan bu kız yabancıdan uzaklaşıp evine gidiyordu.

Leo son öğrenciler de binadan ayrılana kadar cam kapıya yanaşıp bekledi. Raisa'nın fazla mesai yapmayacağını biliyordu, birazdan çıkmış olurdu. İşte orada, çıkıştaydı; yanında daha yaşlı erkek bir meslektaşı vardı. Düzeltilmiş gri sakalları ve yuvarlak gözlükleri olan bir adamdı. Leo adamın itici biri olmadığını düşündü. Eğitimli ve görgülü birine benziyordu, meşgul bakışları ve kitap dolu çantası bu görünüşü tamamlıyordu. Bu İvan olmalıydı, Raisa onun dil ve edebiyat öğretmeni olduğunu söylemişti. Leo ikisinin merdivenlerde ayrı yönlere dağılmasını bekledi hatta istedi ama sohbet ederek yan yana yürümeye devam ettiler. İlerlemelerini izledi. Birbirleriyle iyi anlaşıyorlardı, Raisa'nın bir şakaya gülmesi İvan'ın hoşuna gitti. Leo onu hiç güldürmüş müydü? Pek sayılmaz, çok değil. Ama komik duruma düştüğünde gülününce itiraz etmezdi. Herkes gibi fıkralar anlatarak olmasa da espri anlayışı vardı. Raisa fıkra anlatırdı. İlk tanıştıkları andan beri, adının Lena olduğuna onu inandırdığından beri, Leo'nun ondan daha akıllı olduğundan şüphesi yoktu.

Leo'nun ayakları uyuşmuştu. Hareket etmeye başladığına sevinmişti. Eşini elli metre arayla takip ediyordu. Cılız sarı sokak lambaları altında takip etmek zor değildi; caddeler neredeyse bomboştu. Ana cadde olan Avtozavodskaya'ya döndüğünde durum değişmişti, burası aynı zamanda ana metro istasyonunun da bulunduğu yerdi. Bakkal dükkânlarından sokağa taşan hatta kaldırımları dolduran sıralar vardı. Bu kalabalık arasında eşinin peşinden gitmekte zorlandı. Sıradan kuyafetleri bunu daha da zorlaştırıyordu. Tek çaresi aradaki mesafeyi azaltmaktı. Artık aralarında yirmi metreden az vardı. Bu mesafeden fark edilme tehlikesi vardı. Raisa ve İvan, Avtozavodskaya İstasyonu'na dönerek gözden kayboldular. Leo aceleyle peşlerinden gitti, yayaların arasına dala çıka ilerliyordu. Bu kalabalıkta kolaylıkla onları kaybedebilirdi. *Pravda*'nın da sıkça söz ettiği gibi, burası dünyanın en çok kullanılan ve en mükemmel metrosuydu, her gün milyonlar tarafından kullanılıyordu.

İstasyonun girişine gelince aşağı salona giden taş merdivenleri hızla indi. Bu, gösterişli bir salondu; büyükelçilerin kabul törenlerinin yapıldığı, krem rengi mermer sütunların ve mahogan rengi tırabzanların olduğu, buzlu cam kubbeyle aydınlatılan bir salondu. Günün en yoğun saati olduğundan iğne atsan yere düşmeyecek kadar bir kalabalık vardı. Paltolarına sıkıca sarılmış, atkıları boyunlarında binlerce insan bilet kuyruğunda bekliyor, yürüyen merdi-

vende boşluk bulmaya çalışıyordu. Leo kalabalığa karışarak sürtüne sürtüne, bulduğu boşluklara kayarak ilerlemeye çalışıyordu. Ama insan yığınının ortasında sıkışıp kaldığından daha kaba yöntemler kullanmak zorunda kalmıştı, elleriyle insanları kenara çekiyordu. Kimse rahatsız bakışlarla bakmaktan ötesini yapmaya cesaret edememişti, kimse Leo'nun kim olduğunu bilmiyordu.

Bilet gişelerine geldiğinde eşini son anda gözden kaybetmeyi başarmıştı. Sıraya girip gişeleri geçti. Yüzlerce şapkanın arasından uçarcasına ahşap mekanik merdivenleri indi. Kimseyi birbirinden ayırt edemeden sağ tarafa geçti. Raisa belki de on beş adım aşağısındaydı. Bir merdiven yukarısında, arkasında duran İvan'la konuşmak için ters durup kafasını yukarı kaldırmıştı. Leo görüş alanındaydı. Önündeki adamın arkasına saklandı. Son basamağa gelene kadar bir daha bakamadı. Geçit iki tünele ayrılıyordu: Biri kuzeye diğeri güneye giden trenler içindi, her ikisi de bir sonraki trene binebilmek için yer bulmaya çalışan yolcularla doluydu. Leo eşini hiçbir yerde göremiyordu.

Eğer eve doğru gidecekse kuzey yönünde üç durak sonra yani Zamoskvoretskaya durağında inecek ve aktarma yapacağı Teatral'naya'ya geçecekti. Bundan başka bir şey yapacağını ihtimal dahiline koymayan Leo peronda sağa sola bakınarak ilerledi, treni beklerken aynı yöne bakan, sıra sıra dizili insanların suratlarını inceliyordu bu esnada. Peronun yarısına kadar gelmişti. Ama Raisa yoktu. Diğer yöne giden trene binmiş olabilir miydi? Neden güneye gidecekti ki? Bir an bir adam hareket etti ve Leo'nun gözüne bir okul çantası çarptı. İvan oradaydı. Raisa da yanındaydı, ikisi de peronun kenarında bekliyordu. Leo o kadar yakındı ki elini uzatsa yanağına dokunabilirdi. Eğer azıcık bile kafasını çevirse göz göze gelirlerdi. Kesinlikle görüş açısındaydı, görülmemesinin tek nedeni eşinin onu görmeyi beklemiyor olmasıydı. Yapabileceği hiçbir şey yoktu, saklanamazdı da. Eşinin adını çağırmasını bekleyerek aşağı doğru yürüdü. Bunun bir rastlantı olduğunu söyleyemezdi. Yalan söylediği ve onu takip ettiği anlaşılırdı. Yirmi adım saydıktan sonra platformun en ucunda durdu ve gözünü karşı duvardaki mozaiklere dikti. Yüzünden üç damla ter aktı. Silmeye bile cesaret edemedi, o yöne bakıyor olma ihtimalinden dolayı yüzünü bile çeviremişti. Önündeki mozaiğe odaklanmaya çalıştı, Sovyet askeri gücünü kutlayan bir tasvirdi; etrafı ağır toplarla dolu, namlusu göğe doğrultulmuş bir tank, uzun paltolarıyla, ellerinde salladıkları si-

lahlarıyla Rus askerleri tarafından çevrelenmişti. Çok yavaşça kafasını çevirdi. Raisa İvan'la konuşuyordu. Onu görmedi. Perondan aşağıya doğru sıcak bir hava akımı esti. Tren geliyordu.

Herkes trene bakarken Leo tam ters yöne gözlerini dikmiş bir adam gördü, Leo'ya bakıyordu. Küçük bir bakıştı, saniyenin binde biri kadar süren bir göz temasıydı. Adam ortalama otuz yaşlarında olmalıydı. Leo onu daha önce hiç görmemişti. Ama anında bu adamın Çeka'cı bir yoldaş olduğunu anlayıverdi, gizli polis teşkilatının kıymetli üyelerindendi. Platformda bir ajan daha vardı.

Kalabalık, tren kapılarına yığılmıştı. Diğer ajan gözden kaybolmuştu. Kapılar açıldı. Leo hareket etmedi; bedeni trenden uzakta, bu soğuk profesyonel gözlerle karşılaştığı yerde sabit duruyordu. Telaşla hareket eden kalabalığın ortasında kendine geldi ve Raisa'nın bir vagon aşağısından trene bindi. Bu ajan kimdi? Eşini takip etmesi için neden bir ajan daha göndermişlerdi? Ona güvenmiyorlar mıydı? Tabii ki güvenmezlerdi. Ama bu kadar bariz önlemler alacakları hiç aklına gelmemişti. Arkadaki vagonu görebilmek için arkalara doğru ilerledi. Raisa'nın elini demir direği tutarken görebiliyordu. Ama ikinci ajan görünürde yoktu. Kapılar kapanmak üzereydi.

İkinci ajan Leo'nun bindiği vagona binmişti ve ilgisizce birkaç metre ötede pozisyon aldı. İyi eğitimli ve soğukkanlıydı; bu küçük bakışmadan Leo'nun onu fark ettiğini düşünmemiş gibiydi. Ajanın Raisa'yı takip etmediği apaçık ortadaydı. Leo'yu takip ediyordu.

Bu operasyonun sadece ona teslim edilemeyeceğini daha önceden düşünmeliydi. Uzlaşma yapma ihtimali vardı. Hatta eğer Raisa bir ajansa, Leo'nun da onun için çalışan biri olması muhtemeldi. Üstleri Leo'nun işini gereğince yerine getirdiğinden emin olmalılardı. Verdiği her bilgi başka bir ajan tarafından teyit edilmeliydi. Bu nedenle, Raisa doğruca eve gitmeliydi, eğer başka bir yere giderse, yanlış lokanta ya da kitapçıya giderse, yanlış insanların yaşadığı yanlış eve giderse kendini riske atmış olurdu. Delil denen şey (gerektiğinde) toza benzerdi, en ufak bir tanecik bile kanıt olabilirdi. Tek kurtulma şansı –ki bu düşük bir şanstı– hiçbir şey söylememek, hiçbir şey yapmamak ve kimseyle buluşmamaktı. İşe gidebilir, alışveriş yapabilir ve uyuyabilirdi. Diğer tüm eylemler şüphe çekmeye meyilliydi.

Raisa eve gidiyorsa sonraki üç durakta trenden inmemeli ve Teatral'naya durağında inip Arbatsko–Pokrovskaya'ya geçip doğuya doğru gitmeliydi. Leo onu takip eden memuru kolaçan etti. Ajan inenlerden birinin yerine oturmuştu. Görünürde pencereden dışarı bakıyordu ama alttan alttan gözucuyla Leo'yu gözlediğine şüphe yoktu. Ajan izlendiğini biliyordu. Belki de amacı buydu. Raisa doğruca eve gittiği sürece, bunların hiçbirinin önemi yoktu.

Tren ikinci durakta durdu. Novokuznetskaya. Bir durak sonra aktarma yapacaklardı. Kapılar açıldı. Leo İvan'ın indiğini gördü. İçinden tekrar etti:

Lütfen trende kal. Lütfen trende kal.

Raisa platforma adımını atarak trenden indi, çıkışa yönelmişti. Eve gitmiyordu. Leo nereye gittiğini bilmiyordu. Onu takip etmek diğer ajanın dikkatini çekerdi. Takip etmemek kendisini tehlikeye düşürürdü. Seçim yapmak zorundaydı. Leo kafasını çevirdi. Ajan kımıldamamıştı. Oturduğu yerden Raisa'nın trenden indiğini görmüş olamazdı. İkisinin aynı şeyleri yaptığını düşünerek, ipuçlarını Leo'dan alıyordu, Raisa'dan değil. Kapılar kapanmak üzereydi. Leo olduğu yerde kaldı.

Leo Raisa ordaymış gibi bir sonraki vagona bakıyordu. Ani bir karar vermişti. Ama şimdilik tek planı ajanın eşinin trenden inmediğini düşünmesini sağlamaktı. Leo kalabalığa güvenememişti. Raisa ve İvan dayanılmaz bir yavaşlıkla platformda ilerliyordu. Ajan pencereden dışarı baktığı için tren hareket eder etmez onları görebilirdi. Raisa sabırla sıraya girip çıkışa yaklaştı. Ama hiç aceleci değildi, buna gerek de görmüyordu, gözden kaybolmadığı sürece Leo ile kendisinin hayatının tehlikede olduğundan bihaberdi. Tren ilerlemeye başladı. Bulundukları vagon neredeyse çıkışla aynı yere gelmişti. Ajan Raisa'yı görecek ve Leo'nun bunu bilerek yaptığını düşünecekti.

Tren hızlandı, çıkışla aynı hizadaydı. Raisa tam gözünün önünde duruyordu. Leo kanın midesinden yukarı çıktığını hissediyordu, ajanın tepkisini görmek için kafasını yavaşça çevirdi. Orta yaşlı gürbüz bir adam ve onun orta yaşlı gürbüz karısı koridorda duruyordu, ajanın platformu görmesini tamamen engelliyorlardı. Tren tünele daldı. Raisa'nın çıktığını görmemişti bile. Raisa'nın

artık trende olmadığını bilmiyordu. Rahatlamasını kolaylıkla saklayan Leo, diğer vagonu izleme oyununa devam etti.

Teatral'naya istasyonunda trenden inmek için mümkün olduğunca bekledi, hâlâ eve giden eşini takip ediyormuş gibi yapıyordu. Leo çıkışa doğru yürüdü. Arkaya göz attığında ajanın da hareketlendiğini gördü. İlerledi.

Şimdi perona giden tünelde önündeki insan kalabalığıyla karşı karşıyaydı. Bir anda perona yaklaşan trenin sesini duydu. Leo'nun zamanında girmesine imkân yoktu, önündeki tüm bu insan yığınıyla bu imkânsızdı. Ceketinin cebine uzanıp, Devlet Güvenlik kimliğini çıkardı ve önündeki adamın omzuna vurdu. Adam, aralarından kaynar su akıyormuş gibi kenara kaçtı, kadın geri çekildi, kalabalık ikiye yarıldı. Önü açılınca rahatlıkla ilerlemişti. Tren kapıları açık, girmesini bekliyordu. Kartını yerine koyup bindi. Arkasına dönüp kuyruğunun ne kadar yakında olduğuna baktı. Eğer treni yakalarsa oyun biterdi.

Açılan kalabalık boşlukları tekrar doldurmuştu. Ajan arkalarında kalmıştı ve zor yolu seçip ite kaka ilerlemeye çalışmıştı. Ama gittikçe yaklaşıyordu. Kapılar neden kapanmıyordu? Ajan artık birkaç metre ötede platformdaydı. Kapılar kapanmaya başladı. Adam eliyle kapıyı tuttu ama mekanizma geri açılmadı. Ve adam –Leo ilk defa tanık oluyordu– vazgeçti. İlgilenmiyormuş gibi davranan Leo göz ucuyla geride kalan ajana baktı.

Tünelin karanlığında terden sırılsıklam olmuş şapkasını çıkardı.

Aynı gün

Asansör en üst katta, beşinci katta durdu, kapılar açıldı, Leo dar ve halı kaplı koridora adımını attı. Apartman yemek kokuyordu. Akşam yedi olmuştu, bu saatte aileler *uzhin* yerdi. Dairelerin önünden geçerken, ince kontrplak kapıların ardından gelen akşam yemeği hazırlığını duyabiliyordu. Anne ve babasının evine yaklaştıkça yorgunluk duygusu artıyordu. Şehirde saatlerce mekik dokumuştu. Teatral'naya istasyonunda onu takip eden ajanı kaybedince eve gitmişti, 31425A numaralı apartmana girmişti, ışıkları yakıp perdeleri kapatmıştı (on dördüncü katta olmalarına rağmen gerekli bir önlemdi bu). Evden ayrılıp dolambaçlı yollardan metroya gitti ve şehre geri döndü. Üzerindekileri değiştirmemişti ama buna pişman olmuştu. Kötü olmuşlardı, gömleği terden sırılsıklamdı, sırtına yapışmıştı. Kokusu kendine gelmese de kötü koktuğundan emindi. Ama bu düşünceleri bir kenara attı. Ailesi bunu önemsemezdi. Onlara akıl danışması tüm dikkatlerini çekerdi, bunu uzun süredir yapmamıştı.

Yıllar içinde ilişkilerinin dengeleri değişmişti; onlardan aldığı yardımların çok fazlasını yapmıştı onlara. Leo bunun böyle olmasından memnundu. Saygıdeğer fabrikalarında kolay işler ayarlayabilmenin keyfini çıkarıyordu. Nazik bir ricasıyla, babası mühimmat fabrikasında ustabaşı olmuştu. Nüfuzunu annesi için de kullanmış ve işi paraşüt birleştirmek olan annesi de benzer bir terfi almıştı. Yiyecek ihtiyaçlarını daha kolay karşılamalarını sağlamıştı; artık ekmek ya da karabuğday gibi en temel besinler için uzun kuyruklarda beklemek zorunda değillerdi, *spectorg* denen halka kapalı özel yiyecek dükkânlarına gidebiliyorlardı. Bu sayılı dükkânlarda taze balık, safran, hatta çavdar, arpa, buğday ve no-

hut karışımı taklitlerine hiç benzemeyen, gerçek koyu çikolata tanecikleri gibi farklı tatlar bulunabilirdi. Faydaları saymakla bitmezdi. Eğer kavgacı bir komşuları varsa, çok geçmeden kavgacılığı kalmazdı. Ne şiddet ne de tehdit işin içine girerdi. Apartmanları, daha doğrusu devlete ait olduğu için oğullarının oturmalarını sağladığı apartman, şehrin kuzeyinde nezih bir semtteydi; özel yıkama odaları bulunan, çimenlere ve sakin caddeye bakan küçük bir balkonu olan, çok yüksek olmayan bir binaydı. Evlerini kimseyle paylaşmıyorlardı; bu şehir için pek alışılmış bir durum değildi. Elli yıllık çileden sonra (çekecekleri hiçbir çile ulusal ortalamanın üzerinde olmasa da) sonunda konforlu ve ayrıcalıklı bir hayatın tadını çıkarıyorlardı. Hatta bu konfora bağımlı olmuşlardı. Ve hepsi Leo'nun kariyerine bağlıydı.

Leo kapıyı çaldı. Annesi, Anna, kapıyı açtığında hayalet görmüş gibi şaşırmıştı. Şaşkınlıktan dili tutulan kadın kolayca kendine geldi. İleri atılıp oğluna sarıldı ve heyecanla konuştu:

– Geleceğini bize neden söylemedin? Hastalandığını duyduk. Seni görmeye geldik ama uyuyordun. Raisa bizi ağırladı. Seni izledik, elini tuttuk ama bir şey yapamadık. Dinlenmen gerekiyordu. Bebek gibi uyuyordun.

– Raisa geldiğinizi söyledi. Meyveler için de teşekkür ederim, portakal ve mandalinalar için.

– Biz meyve getirmedik. En azından benim bir haberim yok. Yaşlanıyorum. Belki de getirmişizdir!

Konuşmaları duyan babası mutfaktan yanlarına geldi. Eşinin yanından geçerken zorlanmıştı, son zamanlarda kilo almıştı. İkisi de kilo almıştı. İyi görünüyorlardı.

Stepan oğluna sarıldı:

– Daha iyi misin?

– Evet, çok daha iyi.

– Çok iyi. Senin için endişelendik.

– Sırtın nasıl oldu?

– Bir süredir hiç ağrı yok. İdareciliğin faydalarından biri, tek yaptığım başka insanların çok çalışmasını izlemek. Ortalıkta bir kalem bir parça da kâğıtla dolaşıyorum.

– Artık o işlere paydos.

– Bütün arkadaşlarım hâlâ çalışıyor.

– Sen sıranı savdın.

– Ama insanlar, artık onlardan biri olmadığın zaman farklı bakıyorlar. Arkadaşlarım eskisi gibi arkadaşça değiller. Biri gecikince rapor eden benim. Tanrı'ya şükür, şimdiye dek kimse gecikmedi.

Leo bu laflara fazla takılmadan sordu:

– Onlar gecikse ne yapardın? Onları rapor eder miydin?

– Bilmiyorum. Her akşam geç kalmayın deyip duruyorum.

Hayır; başka bir deyişle, babası onları rapor etmezdi. Büyük ihtimalle birkaç olaya da göz yummuştu. Şimdi onu uyaracak zaman değildi, ama bu tür bir cömertlik araştırılmalıydı.

Mutfakta bakır bir kapta lahana kaynıyordu. Annesiyle *golubsti* pişiriyorlardı, Leo işlerine devam etmelerini söyledi, mutfakta da konuşabilirlerdi. Leo arkadan babasının kıymayı (taze ettendi, kurutulmuş değildi ve bunu Leo'nun işine borçluydular) taze havuçla (yine onun sayesinde) karıştırmasını ve pilav pişirmesini izledi. Annesi lahananın solmuş yapraklarını ayıklıyordu. İkisi de yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu anlamıştı, ama Leo'nun konuyu açmasını beklediler. Yemekle meşgul olmalarından memnundu:

– İşim hakkında pek konuşmam. Böylesi en iyisi. Zaman zaman işimin zor olduğunu düşünmüşümdür. Gurur duymadığım işler yapmışımdır ama ne yapmam gerekiyorsa onu yapmışımdır.

Leo durakladı, en iyi nasıl devam edebilirim diye düşündü. Sonra sordu:

– Tutuklanan bir tanıdığınız oldu mu?

Stepan ve Anna yemeğe devam etmeden önce birbirlerine baktılar. Bu sırada uğraşacak bir şeyler olduğu için memnunlardı. Anna omzunu silkti:

– Herkes tutuklanan birilerini tanır. Ama biz bunu sorgulamıyoruz. Kendi kendime şöyle dedim: Siz memurlar elinde delil olan kişilersiniz. Ben insanlardan gördüğümü biliyorum ve iyi, normal ya da sadık görünmek çok kolay bir şey. Bunun ardını görmek sizin işiniz. Bu ülke için en iyi olanı siz bilirsiniz. Bunu yargılamak bizim gibi insanlara düşmez.

Leo ekleyerek başını salladı:

– Bu ülkenin pek çok düşmanı var. Devrimimizden tüm dünyada nefret ediyorlar. Onu korumalıyız. Maalesef kendimizden bile.

Leo bir süre sustu. Buraya devletin sloganlarını tekrar etmeye gelmemişti. Anne ve babası yemeği bırakmışlardı, yüzlerini oğullarına dönmüşlerdi, elleri kıymanın yağıyla yapış yapış olmuştu:

– Dün Raisa'yı takip etmekle görevlendirildim. Amirlerim onun bir hain olduğunu düşünüyor. Yabancı ajanlar için çalışan bir casus

olduğunu. Benden bunu araştırmam ve delil toplamam isteniyor.

Stepan'ın parmağından yere bir damla et yağı damladı. Düşen damlaya gözünü dikip sordu:

– O bir hain mi?

– Baba, o bir öğretmen. İşe gidiyor. Eve geliyor. İşe gidiyor. Eve geliyor.

– O zaman onlara bunu anlat. Delilleri var mı? Neden böyle bir şey akıllarına geliyor?

– Bir casusun itirafında var. Onun adını verdi. Birlikte çalıştıklarını iddia etti. Ama bu itirafın yalan olduğunu biliyorum. Bu ajanın gerçekte veterinerden başka bir şey olmadığını biliyorum. Onu tutuklamakla bir hata yaptık. İtiraflarının benim ayağımı kaydırmaya çalışan başka bir memurun uydurmaları olduğundan eminim. Karımın masum olduğunu biliyorum. Her şey intikam için yapıldı. Oyuna geldim. Kapana kısıldım.

Stepan, Anna'nın önlüğüne ellerini sildi:

– Onlara doğruyu anlat. Dinlemelerini sağla. Bu memuru anlat. Sen de otorite sahibisin.

– Bu itiraf, uydurulmuş olsun olmasın, gerçek olarak kabul ediliyor. Bu resmi bir evrak ve adı orada yazılı. Eğer Raisa'yı savunursam bu evrakın geçerliliğini doğrulamış olurum. Eğer biri hatalı olduğunu kabul ederse hepsi etmek zorunda. Artık geri adım atamazlar. Yankısı çok büyük olur. Bu bütün itirafların tartışmaya açık olduğu anlamına gelir.

– Bu casusun –veterinerin– hata yaptığını söyleyemez misin?

– Evet. Ben de bunu yapmak istiyorum. Ama bunu gündeme getirince bana inanmazlarsa sadece onu değil beni de tutuklarlar. O suçluysa ve ben onun masumiyetini savunursam ben de suçlu durumuna düşerim. Hepsi bu değil. Bu işlerin nasıl döndüğünü biliyorum. Sizi de tutuklama ihtimalleri çok fazla. Kanundaki bir madde sadece suçluların aile üyelerini hedef alıyor. Akrabalığımızdan suçluyuz.

– Ve onlara casus olduğunu söylersen, eğer onu ele verirsen?

– Bilmiyorum.

– Evet biliyorsun.

– Biz yaşarız, o ölür.

Tenceredeki su hâlâ kaynıyordu. Stepan sonunda konuştu:

– Buraya geldin çünkü ne yapacağını bilmiyorsun. Buradasın çünkü sen iyi bir adamsın ve bizden doğru olanı, makul olanı söylememizi istiyorsun.

Leo sessizliğini korudu, Stepan devam etti:

– Sana doğru tavsiyeyi vermemizi istiyorsun. Bu onlara hatalı olduklarını söylemek mi olacak, Raisa'nın masum olduğunu söylemen mi?

– Evet.

– Ve sonuçlarına katlanmak için cesur olman mı?

– Evet.

Stepan başını salladı, Anna'ya baktıktan bir dakika sonra devam etti:

– Ama sana böyle bir tavsiyede bulunamam. Benden gerçekten böyle bir tavsiye istediğinden emin değilim. Nasıl olurum? Gerçek şu ki karımın yaşamasını istiyorum. Oğlumun yaşamasını istiyorum. Ve yaşamak istiyorum. Ve bunu ne pahasına olursa olsun korurdum. Anladığıma göre bunun bedeli, bir hayata karşılık üç hayat. Üzgünüm. Benden daha fazlasını beklerdin, biliyorum. Ama biz artık yaşlıyız Leo. Çalışma kamplarında yaşayamayız. Bizi ayırırlar ve yalnız ölürüz.

– Eğer genç olsaydınız, o zaman ne tavsiye ederdiniz?

Stepan başını salladı:

– Haklısın. Tavsiyem değişmezdi. Ama bana kızma. Buraya gelirken ne bekliyordun ki? Dürüst ol Leo? Olur; ölmek sorun değil, dememizi mi beklerdin? Ve ne uğruna ölürdük? Eşin kurtulur muydu? Birlikte mutlu bir hayat sürer miydiniz? Eğer böyle olacaksa ikinizin hayatı için kendi hayatımdan vazgeçerim. Ama bu olmaz. O durumda olacak şey hepimizin, dördümüzün de ölmesi ama senin doğru olanı yaptığını bilerek ölmen.

Leo annesine baktı. Yüzü elinde tuttuğu ayıklanmış lahana yaprakları kadar solgun görünüyordu. Oldukça sessizdi. Söylenenlere karışmaktansa şunu sordu:

– Ne zamana kadar karar vermen gerekiyor?

– Delil toplamak için iki günüm var. Yarın değil öbür gün raporu teslim etmem gerekiyor.

İkisi de yemek hazırlamaya devam etti, kıymayı karnabahar yapraklarıyla sardılar ve sarmaları tepsi dolana kadar sıra sıra dizdiler. Sonra Stepan sordu:

– Bizimle yiyecek misin?

Annesinin peşinden salona giden Leo masada üç servis gördü:

– Misafir mi bekliyorsunuz?

– Raisa'yı bekliyoruz.

– Eşim mi?

– Akşam yemeğine geliyor. Kapı çalındığında seni o sandık.

Anna masaya dördüncü tabağı koyarken açıkladı:

– Neredeyse her hafta geliyor. Tek ortağı radyoyken yemek yemenin ne kadar yalnız hissettirdiğini bilmeni istemiyor. Onunla bayağı kaynaştık.

Leo'nun saat yedide işten dönmediği doğruydu. Geç çalışma saatleri Stalin tarafından büyütülen bir anlayıştı, Stalin kendisi de günde dört saatten fazla uyuyamayan bir uykusuzluk hastasıydı. Leo, Politbüro'da çalışanların Stalin'in çalışma odasının ışığı sönmeden mesailerini bitiremediklerini duymuştu, bu da genelde geceyarısına denk geliyordu. Lubyanka'da da aynı ölçülerde uygulanmasa da kendini çalışmaya adayanlardan geç çıkmaları bekleniyordu. Pek çok memur günde on saatten az çalışırdı ki, bu saatlerin çoğu da boş boş geçerdi.

Kapı çalındı. Stepan kapıyı açtı ve Raisa'yı içeri aldı. En az anne babası kadar şaşırmıştı Leo'yu görünce. Stephan açıkladı:

– Civarda bir işi varmış. Bir kere de olsa tüm aile bir araya gelebildik.

Raisa'nın çıkardığı paltosunu Stepan aldı:

– Eminim üşümüşsündür.

– Acıktım.

– O zaman doğru yere geldin.

Raisa Leo'ya yaklaşıp yukarıdan aşağı süzdü:

– Bunlar kimin giysileri?

Leo pantolonuna, gömleğine ve ceketine baktı.

– Ödünç aldım, iş için.

– O zaman daha fazla sormasam iyi olur.

Raisa yaklaşıp Leo'nun kulağına fısıldadı:

– Gömleğin kokuyor.

Leo banyoya yöneldi.

– O zaman kendime çekidüzen vereyim.

Banyo kapısından arkasına baktı, Raisa'nın anne ve babasına sofrayı kurarken yardım etmesini izledi.

Leo'nun küçüklüğünde sıcak su yoktu. Ailesi eski evlerini babasının amcasıyla ve başka bir aileyle paylaşıyordu. Sadece üç oda vardı; her aileye bir oda. Dairenin içinde tuvalet veya banyo yoktu, apartman sakinleri sıcak suyu olmayan dışarıdaki lavaboları kullanıyordu. Sabahları sıra gittikçe uzardı ve kı-

şın beklerken üzerlerine kar yağardı. Sıcak suyu akan sadece onlara mahsus bir lavabo imkânsız bir şeydi, bir rüyaydı. Gömleğini çıkarıp bedenini yıkadı. İşi bittiğinde kapıyı aralayıp babasından ödünç gömlek istedi. Babasının vücudu işine göre şekillenmişse de –o nasıl tank toplarını şekillendirdiyse, montaj hattı da onun kamburunu çıkarmış ve şekillendirmişti– yapıları benziyordu, boylu poslu, kaslı ve geniş omuzluydu. Gömlek üzerine olurdu.

Üzerini değiştirdikten sonra Leo sofraya oturdu. *Golupsti* fırında pişerken, *zakuski*, turşu ve mantar salatası yediler. Jöleyle pişmiş ince bir dilim dana dili karaturpla servis edilmişti. Fazlasıyla cömert bir sofraydı. Leo elinde olmadan masaya bakıp tüm bu yemeklerin ne kadara mal olduğunu hesapladı: Bu dil parçası Anatoli Brodski'nin hayatına mal olmuştu. İçindeki kötü hisle yorum yaptı:

– Her hafta neden buraya geldiğini görebiliyorum.

Raisa gülümsedi.

– Evet. Beni şımartıyorlar. *Kaşa* yeterli olur demiştim ama...

Stepan araya girdi:

– Bu kendimizi şımartmak için bir bahane.

Normal görünmek için Leo eşine sordu:

– İşten çıkınca doğruca buraya mı geldin?

– Evet.

Bu bir yalandı. Önce İvan'la bir yere gitmişti. Ama Leo bunu düşünürken Raisa cevabını düzeltti:

– Aslında hayır. Normalde buraya işten çıkar çıkmaz gelirim. Ama bu akşam bir görüşmem vardı ve bu yüzden geciktim.

– Görüşme?

– Doktorla.

Raisa gülümsedi:

– Aslında baş başayken anlatmak isterdim, ama madem şimdi lafı açıldı...

– Bana neyi anlatacaktın?

Anna ayağa kalktı:

– Bizim çıkmamızı ister misiniz?

Leo annesine oturması için işaret etti.

– Lütfen. Biz bir aileyiz. Sır yok.

– Hamileyim.

20 şubat

Leo uyuyamadı. Yatakta gözlerini tavana dikip karısının yavaş nefesini dinledi, karısının sırtı ona dayalıydı ama bu bir samimiyet işareti değil sadece bir rastlantıydı. Eşi çok deli uyurdu. Bu onu ele vermesi için yeterli değil miydi? Yeterliydi, biliyordu: nasıl söyleneceğini tahmin edebiliyordu:

Kolay kolay uyuyamayan, devamlı kâbuslar gören eşimin sakladığı bir şeyden rahatsız olduğu çok belli. Araştırılmasını tavsiye ederim.

Soruşturma görevini başkasına da aktarabilirdi. Eşine haber verme işini başkasına devredip kurtarabilirdi, kendisi çok yakındı, çok fazla işin içindeydi. Ama böyle bir araştırma tek bir şekilde sonuçlanırdı. Eşi suçlu bulunurdu.

Yataktan çıkıp oturma odasının penceresinin önünde dikildi, pencere şehre değil yan apartmana bakıyordu. Dışarıda bin tane pencereden sadece üç tanesinden ışık geliyordu. Leo oradakilerin ne gibi sorunlarla uğraştıklarını, uykularını kaçıran şeylerin ne olduğunu düşündü. Bu üç cılız ışığa garip şekilde karı ısınmıştı. Saat sabahın dördüydü, tutuklama saatiydi, bir insanı alıp götürmek için, uykularından kaldırmak için en iyi saatti. Savunmasız, aklı karışmış ve sersemlemiş olurlardı. Polis memurları evlerine doluşunca savunmasızca ve düşünmeden söyledikleri sözler mahkûmiyetlerinin sebebi olurdu. Eşin saçlarından tutulup yerde sürüklenirken mantıklı konuşmak kolay değildi. Leo kaç kere botunun tabanıyla kapıyı kırarak açmıştı? Evli bir çiftin yataklarından zorla çıkarılmasını ve gözlerinde parlayan, geceliklerine yansıyan işkence-

yi kaç kere izlemişti? Kaç kere polislerden birinin gördüğü cinsel organa kahkahayla gülüşünü duymuştu? Kaç kişiyi yataklarından sürükleyerek çıkarmıştı? Kaç evi talan etmişti. Ve aileleri götürülen çocukları kaç kere kenara itmişti? Hatırlayamıyordu. Hepsini silmişti: İsimler, yüzler. Amfetaminleri daha uzun saatler çalışmak için mi almıştı, yoksa amacı işiyle ilgili her şeyi silmek, geride hayal meyal imgeler dışında bir şey bırakmamak mıydı?

Anlatıldığı takdirde anlatanın tutuklanmasına sebep olacak kadar götürecek bir fıkra vardı. Dokunulmazlıklarının güvencesiyle fıkrayı anlatabilen memurlar arasında çok tutulmuştu. Adamın biri karısıyla uyurken alacaklı gibi çalan kapıya uyanmış. En kötü ihtimali düşünerek kalkmışlar ve birbirlerine veda öpücüğü vermişler:

Seni seviyorum karıcığım.
Seni seviyorum kocacığım.

Birbirlerine veda ettikten sonra dış kapıyı açmışlar. Karşılarında çılgına dönmüş bir komşu duruyormuş, tüm koridor çatıya kadar duman ve isle kaplıymış. Adamla karısı rahatlayıp Allah'a şükretmişler: sadece apartmanda yangın çıkmıştı. Leo bu fıkraya gülmezdi.

Eşi hamileydi. Bu bir şeyi değiştirir miydi? En fazla amirlerinin Raisa'ya karşı muamelesini değiştirirdi. Onu asla sevmemişlerdi. Leo'ya hiç çocuk vermemişti. O zamanlarda çiftlerin çocuk yapması beklenir hatta istenirdi. Savaşta ve çalışma kamplarında ölen milyonlarca kişiden sonra çocuk doğurmak sosyal bir zorunluluk olmuştu. Raisa neden hamile kalmamıştı? Bu soru evlilikleri hakkında konuşulmasına neden olmuştu. Tek çıkarılan sonuç, kadınla ilgili bir sorun olduğuydu. Baskı son zamanda iyice artmıştı: Sorular gittikçe sıklaşıyordu. Raisa durumuyla ilgili doktora gidiyordu. Belki de Leo'nun sonunda muradına erdiğini öğrenirlerse amirleri fikirlerini değiştirirlerdi. Belki de hamile olduğundan bahsedebilirdi. Ama bu fikri hemen kafasından çıkardı. Hain haindir, bunu iyileştirecek bir durum olamazdı.

Leo duş aldı. Su soğuktu. Üzerini değişti ve yulaf lapasıyla kahvaltı etti. İştahsızca kâsedeki karışımı izliyordu. Raisa mutfağa girip masaya oturdu, gözünden uyku akıyordu. Leo doğruldu. Yulaf lapasının ısınmasını beklerken ikisi de tek kelime etmedi. Karısı-

nın önüne bir kâse koydu. Eşi bir şey demedi. Bir bardak açık çay doldurdu ve onu da masadaki reçel kavanozunun yanına bıraktı:

– Eve erken gelmeye çalışacağım. Burada yemek yerken kendini o kadar yalnız hissettiğini bilmiyordum. Ama seni anlayabiliyorum.

– Benim için rutinini değiştirmene gerek yok.

– Yine de deneyeceğim.

– Leo, benim için rutinini değiştirmene gerek yok.

Leo dış kapıyı çekti. Gün yeni ağarıyordu. Yüzlerce metre aşağıda kaldırımın kenarında tramvay için bekleşen insanları görebiliyordu. Asansöre yürüdü. Gelince en üst katın düğmesine bastı. Otuzuncu kata, en üst kata geldiğinde asansörden dışarı çıktı ve koridordan ilerleyip sonundaki GİRİLMEZ yazan servis kapısına vardı. Çok önceden kilidi kırılmıştı. Merdivenler zemin kata kadar iniyordu. Daha önce, buraya ilk taşındıklarında manzaranın tadını çıkarmak için gelmişti. Yüzünüzü batıya dönerseniz tüm şehri görebilirdiniz. Doğuya dönerseniz şehrin bitimini ve Moskova'nın karla kaplı tarlalara uzanışını görürdünüz. Dört yıl önce, bu manzaraya bakıp yaşayan en şanslı adam olduğunu düşünmüştü. Bir kahramandı o, gazete kupürleri bunun kanıtıydı. İyi bir işi ve güzel bir eşi vardı. Devletteki görevi sağlamdı ve sicili temizdi. Bu duygu kayıp mı olmuştu, hayatıyla ve işiyle ilgili hissettiği o mükemmel tatmin duygusu? Evet, kaybetmişti.

Asansörle on dördüncü kata, kendi katına indi. Raisa işe gitmişti. Kahvaltı tabağı lavaboda yıkanmamış duruyordu. Ceketini ve ayakkabılarını çıkarıp, araştırmaya hazırlanırken ellerini ısıttı.

Leo sayısız ev, ofis ve apartmanın aramasını planlamış ve yürütmüştü. MGB'de çalışan pek çokları için bu bir oyun gibiydi. İşe olan bağlılıklarını göstermek için tüm hikâyeler ince ince işlenir, tüm incelemeler titizlikle yürütülürdü. Kıymetli eşyalar itinayla parçalanır, sanat eserleri çerçevelerinden çıkarılıp yırtılır, kitaplar paramparça edilir, her yerin altı üstüne getirilirdi. Kendi evi olsa da, eşyalar kendi eşyaları olsa da, Leo farksız davranmayacaktı. Nevresimi, çarşafı ve yastık kılıflarını çıkarıp şiltenin tersini çevirdi, bir körün kabartma yazıları okuduğu gibi eliyle dikkatlice her köşesini yokladı. Evraklar şilteye dikilip gözle görülmez hale getirilebilirdi. Bu gibi şeyleri bulmanın tek yolu dokunarak aramaktı. Hiçbir şey bulamayınca raflara geçti. Her kitabı

arasına bir şey konmuş mu diye teker teker kontrol etti. Bin ruble buldu. Paraya bakıp nerden geldiğini düşünürken kitabın kendi kitabı olduğunu fark etti, parayı da zor günler için kendisi saklanuştı. Giysi dolabını açıp her kıyafetini tek tek aradı. Düzgünce katlanmış giysilerini oraya buraya fırlatmadan önce iyice kontrol etti. Bütün giysileri aradıktan sonra dolabın arkasına, sağına soluna baktı. Hiçbir şey bulamayınca odayı aramaya başladı. Duvara yapışıp kollarıyla gizli bir bölme olup olmadığına baktı. Duvarda çerçevedeki gazete kupürünü indirdi. Çerçevede yanan bir tankın yanında kendisi duruyordu. O zamanlardan, ölüm kokan o zamanlardan, güzel zamanlarmış gibi bahsetmek garipti. Çerçeveyi parçaladı. Gazete parçası yere süzüldü. Gazeteyi çerçevesine geri koyup yatağı itti. Yere çömelip yer döşemelerini yokladı. Hepsi de sıkı sıkı döşenmişti. Mutfaktan bir tornavida alıp her birini söktü. Altından toz ve kablolardan başka bir şey çıkmadı.

Mutfağa dönüp ellerindeki kiri yıkadı. Su sonunda ısınmıştı. Elini sabunlayarak bir süre oyalandı, elinin kiri çıkmıştı ama o hâlâ sabunluyordu. Ellerinden çıkarmaya çalıştığı neydi? İhanet? Hayır, metaforlarla ilgilenmiyordu. Ellerini kirli oldukları için yıkıyordu. Evini arıyordu çünkü yapılması gerekiyordu.

Kapı çaldı. Krem rengi sabun köpüğüyle kaplı ellerini durulad ı. Kapı yine çaldı. Kollarından süzülen suyla koridora yürüdü ve seslendi:

– Kim o?

– Benim. Vasili.

Leo kalp atışlarının hızlandığını hissetti ve sinirini kontrol etmeye çalışarak gözlerini kapadı.

Vasili tekrar çaldı:

– Leo?

Leo kapıyı açtı. Vasili'nin yanında iki adam daha vardı. Biri Leo'nun daha önceden görmediği genç bir memurdu. Yumuşak bir ifadesi ve al yanakları vardı. Leo'ya ifadesiz bir çift gözle baktı, sanki gözçukuruna iki beyaz mermer yerleştirilmişti. Diğer memur Fyodor'du. Vasili bu adamları bilerek seçmişti. Al yanaklı adam korunmak içindi, iyi bir nişancı ya da bıçak kullanmada hızlı olduğuna şüphe yoktu. Fyodor'u da kininden ötürü seçmişti.

– Neler oluyor?

– Buraya yardım etmeye geldik, Müdür Kuzmin yolladı.

– Teşekkürler ama araştırma kontrolüm altında.

– Eminim öyledir. Biz yardımcı olmak için geldik.

– Teşekkürler ama buna gerek yok.

– Hadi Leo. Uzun yoldan geldik. Ve dışarısı soğuk. Girmememizi gerektirecek bir durum mu var?

– Hayır, hiçbir şey yok.

Leo'nun onları içeri almaktan başka çaresi yoktu.

Hiçbiri botlarını çıkarmadı. Tabanlarındaki kar halıya eriyordu. Leo Vasili'nin açık yakalamak için geldiğini bilerek kapıyı kapadı. Leo'nun sinirlerine hâkim olamamasını istiyordu. Bir tartışma, olumsuz bir laf, kendini daha da haklı çıkaracak bir şey arıyordu. Ama düşman evine geldiğinde sakin olmak çok zordu.

Leo misafirlerine isteklerine göre çay veya votka teklif etti. Vasili'nin alkole düşkünlüğü bilinirdi ama onunla ilgili onca şeyden sonra bu cılız bir sesti. Leo'nun teklifini başıyla reddetti ve yatak odasına baktı:

– Ne buldun?

Cevabı beklemeden odaya daldı ve ters dönmüş şilteye baktı:

– Kesmemişsin bile.

Şilteyi parçalamak için eğildi ve bıçağını çıkardı. Leo elini tuttu:

– Buralara saklanan şeyleri aramanın bir yolu var kesmene gerek yok.

– Yani bunu geri yerine koyacaksın.

– Evet.

– Hâlâ karının masum olduğunu mu düşünüyorsun?

– Aksini iddia eden bir şey bulamadım.

– Sana bir tavsiyede bulunabilir miyim? Başka bir eş bul. Raisa güzel. Ama güzel kadın çok. Belki de onun kadar güzel olmayan biriyle daha mutlu olursun.

Vasili cebinden bir deste fotoğraf çıkardı. Hepsini Leo'ya uzattı. Bunlar Raisa'nın okul dışında İvan'la çekilen fotoğraflarıydı.

– Adamla düzüşüyor, Leo. O bir hain ve bir fahişe.

– Bunlar okulda çekilmiş. Birlikte çalışıyorlar. İkisi de öğretmen. Birlikte fotoğraflarını çekebilirsiniz. Bu hiçbir şeyi kanıtlamaz.

– Adını biliyor musun?

– Sanırım, İvan.

– Bir zamanlar onu izlemiştik.

– Pek çok insanı izliyoruz.

– Belki sen de onun arkadaşısındır?

– Onunla hiç karşılaşmadım. Hiç konuşmadım.

Vasili, yerdeki giysilere bakıp, aralarından Raisa'nın iç çamaşırlarından birini aldı. Gözlerini Leo'dan ayırmadan çamaşırı elinde yuvarladı ve burnuna yaklaştırdı. Bu kızıştırmaya sinirlenmektense, Leo, daha önce hiç yapmadığı bir şey yaptı, Vasili'yi düşündü. Ondan bu kadar nefret eden adam aslında tam olarak kimdi? Bu sinirinin altında profesyonelce bir kıskançlık mı yoksa salt hırs mı yatıyordu. Adamın çamaşırı koklayışını izlerken bu kinin altında kişisel bir şeyler olduğunu fark etti:

– Evin geri kalanına bir göz atabilir miyim?

– Ben de seninle geliyorum.

– Hayır, bu işi tek yapmayı tercih ederim, tabii eğer senin için sakıncası yoksa.

Leo başını salladı. Vasili odadan çıktı.

Leo ters dönmüş yatağa gözünü diktiğinde sinirden zor nefes alıyordu, boğazında bir düğüm vardı. Fyodor geldi:

– Bunun hepsini sen yaptın. Eşinin giysilerini didikledin, yatağını altüst ettin, kendi döşemelerini söktün. Kendi hayatını parçaladın.

– Hepimiz böyle araştırmalar yapmaya hazırlıklı olmalıyız. Sergo'nun evi NKVD tarafından arandığında, Sergo General Stalin'i arayıp şikâyet etmişti.

– Bu hikâyeyi ben de duydum. Liderimiz eğer gerekirse kendi evinin bile aranabileceğini söylemişti.

– Hepimiz aranabiliriz, aranmalıyız da.

– Ama nedense oğlumun ölümünü araştırmadın. Karını, kendini, arkadaşlarını araştırıyorsun ama bu oğlanla ilgilenmiyorsun bile. Bir karın yarıldığında nasıl görünür, ağzı çamurla dolarak nasıl öldü diye bakmak için bir saatini bile ayırmıyorsun.

Fyodor sakindi, sesi yumuşamıştı, siniri ve öfkesi kalmamış gibiydi. Tüm sinirini eğitmiş, kontrol altına almış ve buza çevirmişti. Leo'yla bu şekilde –açıkça, cesurca– konuşabileceğini biliyordu, çünkü artık onun için bir tehdit unsuru değildi.

– Fyodor Levleviç, onun ölü bedenini sen de görmedin.

– Cesedi bulan yaşlı adamla konuştum. Bana tüm gördüklerini anlattı. Yaşlı adamın gözlerindeki şok ifadeyi gördüm. Benim oğlum öldürüldü Leo. Kim tarafından, neden ya da nasıl olduğunu bilmiyorum. Askeriye bütün sanıkların ifadelerini değiştirtti. Bunu beklerdim zaten. Ama sen benim arkadaşımdın. Ve evime gelip tüm aileme çenelerini kapatmalarını söyledin. Bize doğruluğu-

nu sorgulamaya bile yeltenmediğin bir hikâye okudun, bizden bu yalanlara gözü kapalı inanmamızı istedin. Oğlumu öldüren adamı aramaktansa sen cenazemizi araştırdın.

– Fyodor, size yardım etmeye çalışıyordum.

– Sana inanıyorum. Bize hayatta kalmamızın yolunu gösteriyordun. Bizi uyarıyordun.

– Evet.

– Ve bir açıdan buna minnettarım. Oğlumu öldüren adam, beni ve ailemi de öldürmüş olacaktı. Bizi sen kurtardın. Bu yüzden geldim buraya, hırsımı almaya değil, iyiliğinin karşılığını vermeye geldim.Vasili haklı. Karını kurban etmelisin. Kanıt aramaya çalışma. Onu ispiyonla ve hayatını kurtar. Raisa bir casus, karar bu. Anatoli Brodski'nin itirafını okudum. Oğlumun kaza raporunun yazıldığı aynı siyah mürekkeple yazılmıştı. Buna karşı duramazsın.

Hayır, Fyodor haklı değildi. Sinirliydi. Leo kendine, eşinin masum olduğunu düşündüğü için araştırmaya küçük bir itirazda bulunduğunu hatırlattı.

– Hainin karım hakkında söylediklerinin intikam almak için söylendiğinden adım gibi eminim. Şimdiye kadar yaptığım araştırma da bunu destekler nitelikte.

Vasili odaya geri döndü, konuşmalarının ne kadarını duyduğunu bilmiyorlardı. Vasili lafa karıştı:

– Seninki dışında diğer altı isim çoktan tutuklandı. Ve altısı da her şeyi itiraf etti. Anatoli Brodski'nin kıymetli ifadesi defalarca doğrulandı.

– O zaman onu tutuklayanın ben olduğuma sevindim.

– Eşinin ismi de işbirlikçi bir casus olarak verildi.

– İfadesini okudum, Raisa'nın ismi listenin en sonundaydı.

– İsimler önem sırasına göre yazılmadı.

– Onun ismini sonradan eklediğine inanıyorum. Bana, şahsıma zarar vermek istiyordu. Kimseyi kandırmaya gerek yok, apaçık ortada bir oyun bu. Eğer bunun için geldiyseniz, memnuniyetle benim araştırmama katılabilirsiniz. Gördüğünüz gibi...

Leo, sökülmüş döşemeleri işaret etti.

– Ben de bu iş üzerindeydim.

– Ondan vazgeç Leo, gerçekçi olmalısın. Bir tarafta kariyerin ve annen baban var, diğer tarafta bir hain, bir sürtük var.

Leo Fyodor'a baktı. Yüzünde ne zevk ne de öç alma duygusu vardı. Vasili devam etti:

– Onun bir sürtük olduğunu sen de biliyordun, o yüzden daha önceden de onu izletmiştin.

Leo'nun siniri yerini şaşkınlığa bırakmıştı. Biliyorlardı. Her şeyden haberleri vardı.

– Bunun bir sır olduğunu mu düşünüyordun? Hepimiz biliyoruz. Onu ele ver Leo. Bu işi bitir. Bu şüphelerden, kafanın arkasına saklanmış bu sorulardan kurtul. Ondan kurtul. Sonra beraber içmeye gideriz. Ve senin emrinde çalışmak benim için bir onur olur.

Vasili dış kapıdayken yüzünü döndü:

– Söylediklerimi unutma. Senin, annen ve babanın hayatları onunkine bedel oluyor. Çok zor bir karar olmamalı.

Leo kapıyı kapattı.

Uzaklaşan ayak seslerini duyarken elleri titriyordu. Yatak odasındaki dağınıklığa geri döndü. Tüm parkeleri tekrar monte etti. Yatağı düzeltip dikkatle çarşafı serdi, yastıkları yerleştirdi. Her şeyi eski haline getirmeye çalıştı. Raisa'nın tüm giysilerini katlayıp düzenleyerek yerleştirdi. Hangi sırayla aldığını hatırlamıyordu.

Yün bir kazağı koyarken yere küçük bir şey düştü. Leo eğilip düşen şeyi aldı. Bozuk paraydı. Parayı dolabın kenarına çarptı. Darbeyle para ikiye bölündü, iki parça da dolapta iki ayrı yöne ilerledi. Kafası karışıktı, dolaba yaklaşıp diz çöktü, iki parçayı da aldı. Yarımlardan birinin içi oyuktu. İki yarımı yan yana getirdiğinde normal bir bozuk paraya benziyordu. Ama bir tanesinin içinde bir oyuk vardı. Leo bunlardan daha önce de görmüştü. Mikrofilm saklamak için kullanılırdı.

21 şubat

Leo'nun sunumunda Müdür Kuzmin, Vasili Nikitin ve Timur Rafaeloviç (Brodski'yi sorgulamada Leo'nun yerine geçen memur) vardı. Leo bu adamı geçerken bir iki kere görmüştü, az konuşan ama güvenilir bir adamdı. Rafaeloviç'in Raisa'nın ismi de dahil tüm itirafı onaylamaya hazır biri olduğunu fark etmek yıkıcı gelmişti. Bu adamın Vasili'den zerre kadar farkı yoktu. Rafaeloviç ona ne saygı göstermişti ne de ondan korkuyordu. Leo, Raisa'nın ismini listeye Vasili'nin koymuş olabileceğini düşündü. Rafaeloviç'e karşı ne yaptırım gücü vardı ne de üzerinde baskı kurabilirdi, sorgu süresince emrinde çalışan bir elemandı sadece. Son iki gündür Leo bu olayın sorumlusunun Vasili olduğunu düşünüyordu. Ama yanılmıştı. Bu işin arkasındaki Vasili değildi. Bu uydurmacayı düzenleyebilecek nüfuza sahip tek kişi Müdür Kuzmin gibi biri olmalıydı.

Her şeyi ayarlayan, kendi öğretmeni, kendi akıl hocası, Leo'yu kanatları altına alan kişiden başkası değildi: Leo, Anatoli Brodski hakkında söylediklerini gereği kadar ciddiye almamıştı. Ve şimdi dersini alıyordu. Kuzmin Leo'ya ne demişti:

Duygusallık bir adamı kör edebilir.

Bu bir test, bir alıştırmadan başka bir şey değildi. Asıl denetlenen Leo'nun bir memur olarak uygunluğuydu: Raisa'yla alakası yoktu, tamamen alakasızdı. Asıl amaç kocanın tepkilerini ölçmek değilse neden birini soruşturmak için şüphelinin kocası görevlendirilirdi ki? Takip edilen Leo değil miydi? Vasili evi arayıp aramadığını kontrol etmeye gelmemiş miydi? Evdekilerle ilgilenmi-

yordu. Şimdi her şey daha net görünmeye başlamıştı. Vasili Leo'yu kışkırtmıştı, Raisa'yı ele vermesi için ısrar etmişti ve Leo'nun Raisa'yı korumasını, onu savunmasını umuyordu. Raisa'yı ihbar etmesini istemiyordu. Bu testi geçmesini istemiyordu, özel hayatını devletin önüne koymasını istiyordu. Hepsi bir tuzaktı. Tek yapması gereken Müdür Kuzmin'e eşini ihbar etmek için istekli olduğunu göstermekti, sadakatinin MGB'ye olduğunu, kaderini sorgulamadığını, ne kadar acımasız olabileceğini kanıtlamaktı. Bunu yaparsa hepsi kurtulurdu: Raisa, doğmamış bebekleri, annesi ve babası, hepsi. MGB'deki geleceği garanti altına alınmış olurdu. Vasili artık onu rahatsız edemezdi.

Evet, beklenen şey bu değil miydi? Ya eğer hain gerçekten, olduğunu iddia edeceği gibi, bir hain çıkarsa? Ya bir şekilde o da Raisa'nın işbirlikçisi olduysa? Belki de gerçeği söylemeliydi. Leo neden Brodski'nin masum olduğunu düşünüyordu hâlâ? Neden eşinin masum olduğundan bu kadar emindi? Her şey bir yana eşi muhalif bir edebiyat öğretmeniyle neden arkadaş olmuştu? O bozuk paranın evlerinde ne işi vardı? Oraya nasıl gelmişti? Vasili bunu da planlamış olabilir miydi? Listedeki altı isim tutuklanmamış mıydı ve hepsi de bir bir her şeyi itiraf etmemiş miydi? Liste onaylanmıştı ve Raisa'nın adı o listedeydi. Evet, o bir casustu ve bozukluk hâlâ cebinde duruyordu, bu iyi bir delildi. Parayı masaya koyup İvan ve karısı hakkında soruşturma açılmasını talep edebilirdi. Aptalı oynuyordu. Vasili haklıydı: Bir hain, bir casustu o kadın. Başka bir adamın çocuğuna hamileydi. Zaten her zaman kendine sadık olmadığını düşünmemiş miydi? Onu sevmemişti bile. Neden her şeyi onun uğruna riske atacaktı: Kendine daima soğuk davranan, en iyi ihtimalle sabır gösteren bir kadın uğruna? Uğruna çalıştığı her şey için, annesi ve babasına sundukları için, kendisi için bir tehdit oluşturuyordu. Ülke için bir tehditti, savunduğu ülke için.

Her şey açıktı: Leo ihbar ederse annesi, babası ve kendisi için en doğru olanı yapmış olacaktı. Bu kesindi. Verilecek en sağlam karar buydu. Eğer bu Leo'nun kişiliğini anlamak için bir sınavsa o zaman Raisa da harcanacaktı. Ve bunu bilmesine de gerek yoktu. Eğer bir ajansa o zaman bu insanların elinde tüm deliller vardı ve Leo'nun da onunla çalışıp çalışmadığını anlamaya çalışıyorlardı. Eğer bir ajansa onu ihbar etmeliydi; ölmeyi hak ediyordu. Yapılacak tek iş eşini ihbar etmekti.

Müdür Kuzmin konuşmaya başladı:

– Leo Stepanoviç, eşinin yabancı kuruluşlar için çalıştığına inanmak için nedenlerimiz var. Ama sen şüpheli konumunda değilsin. Bu sebeple sana bu olayı açıklığa kavuşturman için görev verdik. Lütfen bize ne bulduysan anlat.

Leo aradığı onayı almıştı. Müdür Kuzmin'nin teklifi açıktı. Eğer eşini ihbar ederse güvenleri devam edecekti. Raisa'yla ilgilenmiyorlardı. Vasili ne demişti?

Eğer bu skandaldan yüzünün akıyla çıkarsan bir gün MGB'yi bile yönetebilirsin. Bundan eminim.

Terfi bir cümle ötedeydi.

Odada sessizlik hâkimdi. Müdür Kuzmin ileri çıktı:

– Leo Stepanoviç?

Leo üniformasının ceketini düzeltti:

– Benim karım masum.

Üç hafta sonra

Ural Dağları'nın batısı
Vualsk kasabası
13 mart 1953

Volga araba montaj hattı gece vardiyasına geçmişti. İlinaya Morosvna paydos etti ve ellerini küf kokulu kara bir sabunla yıkadı: Bulabildikleri tek çeşitti, tabii bulabilirlerse. Su soğuktu, sabun köpürmüyordu. Ama onun tek düşünebildiği şu an ile bir sonraki vardiyaya kadar geçecek zamandı. Gece için bir plan yapmıştı. İlk olarak tırnaklarının arasına dolan makine yağı ve çelik tozunu temizleyecekti. Sonra eve gidip üzerini değiştirecek ve yanaklarına biraz renk verip Basarov'un Yeri'ne gidecekti, burası tren garının civarında bir lokantaydı.

Basarov'un Yeri iş seyahati yaparken Trans– Sibirya Demiryolu'yla doğuya ya da batıya devam etmeden önce mola veren memurlar arasında bilinen bir mekândı. Lokantada yemek servisi olarak darı çorbası, karabuğday ve ringa balığı tuzlaması ikram ediyorlardı. İlinaya'ya göre yemeklerin hepsi de berbattı. Ama en önemlisi alkol servisi vardı. Kamuya açık yerlerde yemeksiz içki satmak yasak olduğundan içkiye giden yol, bir tabak yemekten geçiyordu. Lokanta aslında bir köşe başı büfesinden biraz daha büyüktü. Kişi başı yüz gram votkadan fazlası satılamaz diyen kanun burada biraz çiğneniyordu. Restoranın isim babası ve müdürü olan Basarov genelde sarhoş gezer ve bazen de kaba olabilirdi. İlinaya'nın oraya gitmesi ve sadece zevk için içki içmesi neredeyse imkânsızdı, hele de düzenli ödeme yapmayan biri olarak bu çok zordu. Kimse eğlence olsun diye içemezdi orada. Yerli halktan kimse gitmezdi, sadece aktarma yapan yolcular gelirdi. Ama bu aynı zamanda bir avantajdı. Artık iş arkadaşlarından kolay kolay uzaklaşma şansı olmuyordu. Yakın zamanda hastalanmıştı: Öksürükler, kırmızı benekler, kaşıntı ya da bu gibi şeyler. Bir iki kişi daha aynı

belirtilerle ortaya çıkınca adı kötüye çıkmıştı. Şimdi onu tanımayan insanlarla, kasabada fazla kalmayanlarla ve Moskova'ya ya da Vladivostok'a varana kadar boka bastıklarını anlamayacak kişilerle birlikte oluyordu. Aslında iyi insanlar olmasalar da onlara bu virüsü bulaştırma fikri hiç de hoşuna gitmiyordu. Ama bu çevrede cinsel yolla bulaşan bir hastalıktan doktora görünmek hastalığın kendisinden daha tehlikeli bir şeydi. Bekâr bir bayan için bu ifadesini virüsle imzalamak gibi bir şeydi. Tedavi için yasadışı yollara başvurmalıydı. Bu iş için para, çok para gerekiyordu ve şimdi bunun için, bu kasabadan kurtulmak için para biriktiriyordu.

Girdiğinde içerisi kalabalıktı, camlar buğulanmıştı. Lokanta *makhorka* ve ucuz tütün kokuyordu. Kapıdan içeri adımını atmadan sarhoş kahkahalarını duyabiliyordu. Bunlar askerlerdir diye düşündü. Doğru tahmin etmişti. Civar dağlarda sık sık askeri eğitimler olurdu ve askerler eğitimden artakalan zamanlarda buraya gelirlerdi. Hatta Basarov yemeklerini bu hedef kitleye hazırlardı. Ucuz votka satardı ve eğer şikâyet eden olursa –ki genelde ederlerdi– masrafların başka türlü altından kalkamayacağını iddia ederdi. Zaman zaman kavga çıkardı. Hayatının ne kadar kötü olduğundan, müşterilerin ne kadar dayanılmaz olduğundan yakınıp dursa da İlinaya onun iyi kazandığını biliyordu. Birkaç ay önce haftalık borcunu ödemek için üst kata çıktığında yatak odasının kapısındaki yarıktan çil çil paraları saydığını görmüştü. Paraları sımsıkı bağladığı bir teneke kutuda saklıyordu. Nefesini tutarak izlemişti, kutuyu bir beze sardıktan sonra yatağın altına saklamıştı. O gün bugündür o parayı çalma hayali kuruyordu. Eğer Basarov onu yakalarsa kesinlikle ensesine bineceğini biliyordu ama kutuyu boş bulduğunda kalbinin bunu kaldırmayacağını ve yatağın yanına yığılıvereceğine de emindi. O kutu kalbiyle aynı anlama geliyordu.

Her neyse: Zaten bu boş bir hayaldi. Basarov ölse bile böyle bir durumda kaçmak imkânsız gibiydi. İlinaya bu bok çukuruna resmen demir atmıştı. Burayı terk etmek tutuklanmasıyla sonuçlanırdı çünkü fabrikadaki görevini bırakıp iş ahlakına aykırı davranıldığından dolayı suçlu görülürdü. Kurtulmasının tek yolu para biriktirip kendisini ailesinin yanına, memleketine, Leningrad'a ataması için bir memura rüşvet vermekti. Birkaç yıl önce yeni evinin orası olacağı söylenene kadar Vualsk'ın adını bile duymamıştı. Kargoyla paketlenmiş gibi, danışılıp konuşulmadan, sade-

ce bir atama belgesiyle bin yedi yüz kilometre doğuya gönderilmişti. Doğal olarak kendinden başka suçlayacak kimse yoktu. Leningrad'daki tren vagonu fabrikasında çalışırken müdürüne bir öneride bulunmuştu. Buna göre, her seferinde artan kotayı tamamlamak için uzun saatler çalışacaklarına işi kitabına uyduracaklardı. Aslında bu fikir ilk ondan çıkmamıştı: Daha uygun saatlerde çalışmaya devam edebilirler ve müdür de hâlâ ikramiye almaya devam edebilirdi. Ama müdüre göre bu gösteriş yapmak gibiydi. Kolay gelen başarıyla sarhoş olmuştu. Kotaları karşılamak bir yana fazla üretim yaptıklarını iddia ediyordu. Hatta fabrika ulusal bir emsal olmaya başladı, bir üretkenlik örneği. Oranın bir çalışanı olarak İlinaya da bu şöhretten payına düşeni alıyordu, tüm ülkenin ihtiyacı olan çalışkan vatandaşlardan biri olarak görülüyordu. Tüm ülke derken, Ural Dağları'nın batısındaki girişken bir araba fabrikasının ihtiyacı olan bir vatandaştı.

Anlaşılan askerler içmeye birkaç saat daha devam edeceklerdi. Şu anda tek yaptıkları onu okşamaktı, bedava votkayı ödeme olarak kabul etmezsek –ki o etmiyordu– bu küçük oyunların karşılığını almıyordu. Diğer müşterilere bir göz atınca, askerler gitmeden önce biraz para kazanabilirim diye düşündü. Askerler ön masaları kapmışlardı, arkadakilerde diğer müşteriler oturuyordu. Arka masalardakilerin hepsi tek başına oturuyordu; sadece onlar, içkileri ve dokunmadıkları tabakları. Hiç şüphe yok ki seks için gelmişlerdi. Yoksa buralarda takılmanın başka bir nedeni olamazdı.

İlinaya eteğini düzeltti, bardağını bıraktı ve askerlerin arasından geçerek atılan laflara ve çimdiklere aldırmadan arka masalardan birinde buldu kendini. Masadaki adam kırk yaşındaydı, belki de biraz daha genç. Bunu söylemek zordu. Yakışıklı değildi. Ama bu sebepten biraz daha fazla öder diye düşünmüştü. Yüzüne bakılır olanlar paranın gereksiz olduğunu düşünüyorlardı, sanki yaptıkları işten karşılıklı zevk alabilirlermiş gibi. Masaya oturdu, bacaklarını adamın kalçasına dokundurarak gülümsedi:

– Benim adım Tanya.

Böyle zamanlarda kendini bir başkası gibi düşünmek işi kolaylaştırıyordu.

Adam bir sigara yaktı ve elini Tanya'nın dizine koydu. Yeni bir içki almaya bile zahmet etmedi, önündeki yarım votkayı masadaki kirli bardaklardan birine boşalttı ve ona uzattı. O da bardağı aldı ve

adamın bir şeyler söylemesini bekledi. Adamsa konuşmaya isteksiz içkisini bitirdi. Kadın vazgeçmeyip sohbet açmaya çalıştı:

– Senin adın ne?

Adam oralı olmadı, elini cebine götürüp cebini karıştırdı. Yumruğunu sıkıp cebinden çıkardı. Anlaşılan bu da bir çeşit oyundu (adam aklınca oyun oynuyordu) ve onun da oynaması gerekiyordu. Parmaklarını sırayla masaya vurarak ses çıkardı. Adam yumruğunu ters çevirdi ve bir bir parmaklarını açmaya başladı.

Avucunun içinde küçük bir külçe altın duruyordu. Kadın iyice yaklaştı. Tam inceleyemeden adam elini kapatıp tekrar cebine soktu. Hâlâ tek kelime etmemişti. Kadın adamın yüzüne iyice baktı. İçkiden kanlanmış gözleri vardı ve bu hoşuna gitmemişti. Ama zaten kimseyi beğenmezdi, birlikte olduğu hiçbir erkeği. Ama eğer titizlik yapacak olsaydı bedelini de öderdi, yerli halktan biriyle evlenip kendini bu kasabaya feda ederdi. Adam ilk kelimelerini söylerken bardağını masaya koydu:

– İçkini bitir.

– Önce parayı görelim. Sonra ne yapmam gerektiğini söyleyebilirsin. Kural bu, tek kural bu.

Adamın yüzü sanki biri suratına taş atmış gibi değişmişti. Bir anlığına adamın o uysal ve tıknaz görünüşünün ötesinde bir şey gördü, hoş olmayan bir şey, başka birilerine bakmasını sağlayan bir şey. Ama altın yüzünden ona baktı, oturduğu yerde kaldı. Cebindeki altını çıkarıp kadına uzattı. Uzanıp terli ayasından altını almaya kalkınca adam kadının parmaklarını da sıkıştırıp elini yumruk yaptı. Acıtmamıştı ama ellerini hareket ettiremiyordu. Ya ona teslim olacaktı ya da altını geri çevirecekti. Bekleneni yapıp çaresiz bir kız gibi gülümsedi ve kolunu serbest bıraktı. Adam da yumruğunu gevşetti. Kadın altını alıp gözünü altına dikti. Diş şeklindeydi. Adama baktı, aklı karışmıştı:

– Bu senin mi?

– Ben verdim di mi?

– Bunu nerden buldun?

– Zor zamanlarda insanlar ellerinde ne varsa satarlar.

Kadının içi bir garip oldu. Bu nasıl bir şeydi? Adam votka bardağını kafasına dikti. Sonuçta altın altındı. Altın diş buradan kurtulma biletiydi. Kadın da içkisini bitirdi.

* * *

İlinaya durdu:

– Değirmenlerde mi çalışıyorsun?

Çalışmadığını biliyordu ama o tarafta değirmen işçilerinin lojmanları dışında ev yoktu.

– Hayır.

– Nereye gidiyoruz?

– Neredeyse geldik.

– Nereye?

Kasabanın ucundaki tren istasyonuna doğru götürdü. İstasyonun kendisi yeni olsa da şehrin en eski kesimindeydi, etrafında yıkık ince duvarlı ve ince çatılı, kokan sokaklar boyunca yan yana dizili, tek göz barakalar vardı. Buralarda, tek göz evde altı yedi baş insan yaşardı, değirmen işçilerinin beklediği bir şey değildi bu.

Dondurucu bir soğuk vardı. İlinaya ayılıyordu. Ayakları da ağrımaya başlamıştı.

– Sevişmek mi istiyorsun yoksa yürümek mi? Vakit senin vaktin. Altın paran sana bir saat kazandırır. Böyle anlaşmıştık. Eğer vaktini iyi harcamazsan yirmi dakika sonra lokantaya geri dönerim.

– Tam garın arkasında.

– Orada ormandan başka bir şey yok.

– Göreceksin.

İstasyonun arkasına geldiklerinde kadını çekip karanlığı işaret etti. Kadın da ellerini cebine koyup adamı takip ederek işaret ettiği yöne doğru ilerledi. Tek gördüğü karanlığın içinde kaybolan tren vagonlarıydı:

– Nereye bakıyorum?

– Oraya.

Adam ormanın dibinde tahta bir kulübe gösterdi:

– Ben bir mühendisim, işim tren rayları üzerine. Bu bir bakım kulübesi, çok özeldir.

– Çok özel bir oda.

– Seni yaşadığım yere götüremezdim.

– Gideceğimiz başka yerler biliyordum.

– Böylesi daha iyi.

– Benim için değil.

– Bir kuralınız vardı, ben paranı ödeyecektim, sen de bana itaat edecektin. Ya altınımı geri ver ya da ne diyorsam onu yap.

Bu işte altından başka her şey kötüydü. Adam kızgın, içerlemiş ya da aceleci görünmüyordu. İlinaya bu ilgisizliği rahatlatıcı bul-

du. Kulübeye doğru yürümeye başladı:

– İçeride on dakikan var anlaştık mı?

Adam cevaplamadı, ama o bunu evet olarak kabul etti. Kulübe kilitliydi ama adamda birkaç anahtar vardı, doğru olanı bulması biraz zaman aldı:

– Donmuş.

Kadın cevap vermedi, kafasını yana çevirerek rahatsızlığını gösterdi. Gizlemesi bir yana evli olduğunu çoktan anlamıştı. Ama bu kasabadan olmadığı için sorununun ne olduğunu anlayamamıştı. Belki akrabalarında ya da eş dostta kalıyordu, belki de partinin üst düzey üyelerindendi. Umursamadı. Sadece bu on dakikanın bir an önce bitmesini istiyordu.

Adam kilide eğilip nefesiyle ısıtmaya başladı. Tekrar tekrar denedi. Kilit çözüldü ve çıt diye açıldı. Kadın dışarıda bekledi. Eğer ışık olmazsa anlaşma bozulurdu ve altın onda kalırdı. Zaten yeterince vakit harcamıştı bu adam için. Eğer zamanını buraya gelmekle harcayacaksa bu onun bileceği bir işti.

Karanlıkta kaybolarak kulübeye girdi. Kadın kibriti çakma sesini duydu. Cılız ışıklı bir feneri aydınlattı. Adam feneri alıp tavandan sarkan bir kancaya astı. Kadın içeri bir göz attı. İçerisi yedek parçayla doluydu, vidalar, cıvatalar, alet edevat. Havada katran kokusu vardı. İş masalarından birini temizlemeye başladı adam. Kadın güldü:

– Anlaşılan tüm gece kıçımdan kıymık ayıklayacağım.

Adam yeni ergenler gibi kızarmıştı. Paltosunu çıkarıp masaya serdi. Kadın içeri girdi:

– Tam bir beyefendi...

Genelde paltosunu çıkarır, çoraplarını yuvarlar ve öyle işe başlardı. Ama yatak olmadan bu soğukta tek yapacağı adamın eteğini sıyırmasına izin vermekti. Diğer kıyafetlerini çıkarmayacaktı:

– Paltomu çıkarmazsam sorun olmaz sanırım.

Sıcaklığın dışardan farksız olduğunu bile bile kapıyı kapadı. Arkasını döndü.

Adam daha da yaklaşmıştı. Kendine yöneltilen metal bir cisim gördü –ama ne olduğunu anlayacak kadar bakmaya vakti olmamıştı. Metal yüzünün yanına geldi. Acı yüzünün yanından bacaklarına kadar tüm vücuduna yayıldı. Kasları gevşedi, bacağındaki lifler ke-

silmiş gibi ayakta sallandı. Kulübenin kapısına dayanmıştı. Gözleri kararmıştı. Yüzü kor gibi yanıyordu. Ağzının kenarından kan akıyordu. Bayılmak üzereydi, bilincini kaybetmek üzereydi ama kendini tuttu, uyanık kalmaya çalıştı, adamın sesine odaklanmıştı:

– Ne diyorsam onu yapacaksın. Ne diyorsam onu yapacaksın. Ne diyorsam onu yapacaksın.

Aynı şeyi tekrar mı ediyordu? Yoksa söyledikleri kafasında mı yankılanıyordu? Bu kadarıyla yetinir miydi acaba? Kanlı salyasında hissettiği diş parçaları aksini düşünmesini sağladı. Adamın vicdanına güvenilmezdi. Eğer bu kasabada ölecekse, nefret ettiği, devlet fermanıyla gönderildiği, ailesinden yüz kilometre ötedeki bu küçük kasabada can verecekse bu namussuzun gözlerini oymadan ölmeyecekti.

Yapacağı hiçbir direnişin işe yaramayacağını bilerek kadını kollarından kavradı. Kadınsa adamın yüzüne bir ağız dolusu kan ve balgam tükürdü. Adam bunu beklemiyordu. Arkasındaki kapıya dayanan kadın kapı açılınca dışarıya karların üzerine serildi. Ayağını yakalayınca kurtulmak için ayağıyla tekmeler savurdu. Adam bir ayağını sıkıca tutup kulübeye çekti. Sabırla bir tekme daha salladı, bu sefer topuğu çenesini hedef almıştı. Sıkı bir vuruştu, adamın kafası yana savruldu. Bağrışını duymuştu, ayağını kurtarmıştı. Yüzüstü dönüp ayağa kalktı ve koştu.

Bir iki sendeledikten sonra kulübeden, kasabadan, istasyondan ve tren raylarından uzağa gitmesi gerektiğini düşündü. Ama hisleri onu yarı yolda bırakmıştı. Kaçtığı aslında güvenli yerlerdi. Arkasına baktığında takip edildiğini gördü. Ya gittiği yönde ilerleyecekti ya da adamın olduğu yöne dönecekti. Ama ondan kurtulmak imkânsız görünüyordu. Bağırmak istedi ama ağzı kan doluydu. Boğulur gibi oldu ve tükürmeye çalıştı bu sırada aralarındaki mesafe azalmıştı. Yakalanmak üzereydi.

Bir anda yer sallanmaya başladı. Kafasını kaldırıp baktığında onlara doğru hızla yakalaşan bir yük treni gördü, demir gövdesinden buharlar çıkarıyordu. Kollarını kaldırıp sallamaya başladı. Ama aralarında bu kadar az mesafe varken makinist onu görse bile duramazdı. Çarpması an meselesiydi. Ama raylarda koşmaya ve trene el etmeye devam etti; amacı kendini trenin önüne atmaktı. Tren yavaşlamıyordu. Metal vagonlardan en ufak bir fren sesi

gelmiyordu. O kadar çok yaklaşmıştı ki sallantıdan dizlerine kadar sarsılıyordu.

Ezilmek üzereydi. Kendini kenara, rayların yanına, kalın karın üzerine attı. Tren gürültüyle geçti, yakınlardaki ağaçların tepelerindeki karlar dökülüyordu. Nefesi kesilmiş bir halde arkasına bakındı, onu kovalayanın trenin altında ezilip ikiye bölünmüş olmasını, raylarda yatıyor olmasını diledi. Ama adam sinirlerine hâkim olmuştu. Rayların öbür tarafına atlamıştı ve karda öylece yatıyordu. Ayağa kalkıp kadına yöneldi.

Ağzındaki kanı tükürüp çaresizce yardım çağırdı. Ama bu bir yük treniydi, onu görebilecek ya da duyacak kimse yoktu. Kalkıp koşmaya başladı. Dallara çarpa çarpa ormana geldiğinde hızını kesmemişti. Amacı bir tur atıp kasabaya giden izleri takip etmekti. Burada saklanamazdı, adam çok yakındaydı ve ay ışığı çok fazlaydı. Tur atmanın akıllıca olmadığını bilse de başka çaresi yokmuş gibi görünüyordu. Adam yok olmuştu. Artık onu göremiyordu. Tren aynı hızla ilerliyordu. Umutla gözünü karartıp yönünü değiştirdi; kasabaya, güvenli olan yere doğru koşmaya başladı.

Saklandığı yerden çıkıp üzerine atlayan adam omzunu yakaladı. İkisi de karların üzerine düştü. Adam üstteydi, alttakinin ceketini bağırarak yırtıyordu. Trenin sesi sesini bastırıyordu. Tek görebildiği hareket eden dili ve dişleriydi. Kadın paltosunun cebine elini attı, işten arakladığı çakıyı aldı. Bunu daha önce de kullanmıştı ama sadece göz korkutmak için, gerekirse kavgaya tutuşabileceğini göstermek için. Tahta sapı iyice kavradı. Son bir şansı kalmıştı. Adam elini eteğinden yukarı doğru kaydırırken çakıyı kafasının yanına sapladı. Adam kulağını tutarak doğruldu. Kulağı tutan eline tekrar salladı çakıyı, bu sefer elini doğramıştı. Çakıyı tekrar tekrar saplayıp adamı oracıkta öldürebilirdi ama bu pislikten kurtulmak onun için yeterliydi. Elinden kanlı çakıyı bırakmadan kolları ve bacakları üzerinde bir böcek gibi sürünmeye başladı.

Adam da emekleyerek arkasından sürünmeye başladı. Kulağının bir parçası sallanıyordu, kızgınlık ve acı yüzünden okunuyordu. Ayaklarını yakalamaya çalışıyordu. Ama kadın bir ağacın gövdesine yaslanana kadar ondan kurtulmayı başardı. Bir hamleyle adam bileğini yakaladı. Bileğini tutan ele saldırmaya başladı, oraya buraya kesikler, çizikler atıyordu. Adamsa elini çekmeden bedenini ken-

dine doğru çekti. Yüz yüze geldiklerinde kadın iyice yaklaşıp bu sefer de burnunu ısırdı. Adam boştaki eliyle boynunu kavradı ve kendinden uzaklaştırmaya çalıştı. Kadın kurtulmaya çalıştı ama boynu sıkıca kavranmıştı. Boğuluyordu. Bütün ağırlığıyla yana yattı. İkisi de alt alta üst üste karda yuvarlanmaya başlamışlardı.

Neden sonra adam kadının boynunu serbest bıraktı. Nefes almaya çalışarak öksürüyordu. Adam hâlâ üzerindeydi ve hareket etmesini engelliyordu ama artık onun olduğu tarafa bakmıyordu. Tüm dikkatini başka bir yöne doğrultmuştu. Kadın kafasını çevirdiğinde karşısında küçük bir kız çocuğu gördü.

Kızın yanında yerde karlar üzerinde çırılçıplak bir genç kız yatıyordu. Kızın rengi solgundu ve bedeni geçirgen bir kumaş gibiydi. Saçları beyaza çalan sarıydı. Kocaman açık ağzı pislik doluydu. Mavi dudaklarının üzerinde yükselen bir tepecik gibi görünen pislik karınca yuvasının ağzını andırıyordu. Kızın kolları bacakları ve yüzü yara almışa benziyordu. Gövdesi zulüm görmüştü. Karnı yarılmış, organları dışarı çıkarılmış ve parçalanmıştı. Derisinin büyük kısmı yoktu, kalanlar da sanki kurt sürüsü saldırmış gibi soyulmuş ya da sıyrılmıştı.

İlinaya gözlerini adama dikti. Onu unutmuş gibi görünüyordu. Kızın bedenine bakıyordu. Hasta gibi görünüyordu, yere kıvrılmış öğürüp duruyordu. Refleks olarak elini adamdan destek olmak için sırtına koydu. Durumunu, adamın kim olduğunu ve ona yaptıklarını hatırlayınca elini çekti ayağa kalktı ve koşmaya başladı. Bu sefer içgüdüleri onu yanıltmamıştı. Ormandan uzaklaşıp istasyona doğru koşmaya başlamıştı. Adamın arkasından gelip gelmediğini bilmiyordu. Bu sefer bağırmaya çalışmadı, yavaşlamadı ve arkasına bakmadı.

Moskova
14 mart

Leo gözlerini açtı. Parlak ışık gözlerini kör etmişti. Şaşkın ya da aklı karışık değildi: Zamanı öğrenmek için saatine bakmasına gerek yoktu; saat tutuklama saatiydi. Yataktan çıkarken damarlarına pompalanan adrenalinle kalbi güm güm vuruyordu. Odanın karanlığında sendeledi, adamın birine çarptı ve kenara itildi. Tekrar sendeleyip dengesini tekrar sağladı. Işıklar yanmıştı. Gözleri ışığa alışınca odada üç memur gördü: On sekizinden fazla olmayan genç adamlar. Hepsi de silahlıydı. Leo hiçbirini tanıyamamıştı ama bu tip memurları bilirdi, denileni harfiyen yerine getiren itaatkâr ve düşük rütbeli adamlar. Tereddüt etmeden kabalaşabilirlerdi: En ufak bir direnme aşırı şiddetle karşılık bulurdu. Leş gibi sigara ve alkol kokuyorlardı. Leo tüm gece uyumadıklarını ve bu tutuklama için tüm gece içip zamanın dolmasını beklediklerini anlamıştı. Hepsinin gözleri kanlıydı. Alkol içtikleri için sağları solları belli olmazdı bu adamların, daha kaba olabilirlerdi. Leo sükûnetini korumalıydı.

Raisa geceliğiyle dikiliyordu, titreyişi soğuktan değildi. Sebebi şok mu, korku mu, yoksa kızgınlık mıydı? Emin değildi. Ama titremesine engel olamıyordu. Gözlerini kaçırmamalıydı. Utanmıyordu; asıl onlar kendi caniliklerinden utanmalılardı; dağınık saçını, buruşuk geceliğini görmelilerdi. Ama hepsi de utanmaz ve ilgisizdi. Umurlarında bile değildi: hepsi aynı şeydi, işlerinin bir parçası. Bu gençlerin gözünde zerre kadar duyarlılık göremedi. Donuk bakan gözleri bir timsah ya da balığınki gibi sağa sola kayıyordu. MGB bu taş kalpli adamları nereden buluyordu? Ama sonradan böyle oluyorlardı, bundan emindi. Leo'ya baktı. Kocası elleri önünde göz temasından sakınarak başını öne eğmişti. Aşağılanmışlık, uysallık ve teslimiyet: Belki de en akıllı yol buydu. Ama şimdi hiç de akıllı his-

setmiyordu kendini. Yatak odalarında üç eşkıya vardı. Kocasının kızmasını ve karşı durmasını tercih ederdi. Ama bu tabii ki doğal haliydi. Leo bu durumda bile politik davranıyordu.

Adamlardan biri bir dakikalığına odadan ayrıldı, döndüğünde elinde iki tane tahta bavul vardı:

– Toplanmanız için bir saatiniz var. Alacaklarınızın hepsini bu bavula sığdıracaksınız. Belgeleriniz ve giyeceğiniz giysiler dışında başka bir şey alamazsınız. Bir saat sonra hazır olsanız da olmasanız da çıkacağız.

Leo bavulu inceledi, etrafı bir çaputla bağlıydı. İçi günübirlik bir seyahatin eşyasını alacak büyüklükteydi. Eşine döndü:

– Giyebildiğin kadar çok şey giy.

Arkasına baktığında memurlardan birinin sigara içerken onları izlediğini gördü.

– Dışarda bekleyebilir misiniz?

– Böyle şeylerle vakit harcamayın bence. Her şeye hayır.

Raisa bu timsah bakışlı adamın gözleri üzerinde gezinirken üzerini değişti. Kat kat giyebildiği kadar kıyafet giymişti. Leo da aynısını yaptı. Normal koşullarda bu komik gelebilirdi; kollarının ucundan kazak ve gömlek katları sarkıyordu. Üzerini giyindikten sonra Raisa o kadar eşyadan hangisini almalı hangisini bırakmalı diye düşündü. Bavula bir bakış attı. On dokuz santimetre genişliğinde, taş çatlasa on altı santimetre yükseklikte ve yirmi santimetre derinliğindeydi. Tüm hayatları bu boşluğa tıkıştırılmalıydı. Boş bavula bakınca eli ayağı buz kesti. Yirmi yedi yıllık bir yaşamdan sonra tüm hayatını bu bavula, bu küçücük kutuya sığdırmalıydı.

Leo bu kadar aceleyle toplanmalarını istemelerinin nedenini biliyordu: Duygusal yoğunlaşmalar yaşamadan ve ölümlerine götürüldüklerini anlayamadan toparlanmalarını istiyorlardı. Ne kadar düşük bir ihtimal de olsa insanları hızlı hareket ettirmenin tek yolu yaşama umutlarının olduğunu düşündürmekti. Ama elinden ne gelirdi ki? Pes mi edecekti? Yoksa savaşacak mıydı? Herkesin vaktiyle düştüğü gibi o da aynı çıkmaza düşmüştü. Aklından bin türlü hesap yapmıştı. Bu kıymetli çantada *Propagandacılar* ve *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevik) Tarihi / Kısa Ders* isimli iki kitap mutlaka olmalıydı, çünkü birinden biri bırakılsa muhalif politik bir tavır olarak algılanırdı. İçinde bulun-

dukları bela böyle ihtiyatsız hareketleri kaldırmazdı. Bavula ilk konacak iki şeyi raftan alıp koydu. Genç gardiyanları her şeyi izliyordu, ne konuyor neler konmuyor hepsine bakıyorlardı.

Leo Raisa'nın toparlanmadığını fark etti, kolunu dürttü:

– Ayakkabılarımızı getir, birer çift al, en iyileri olsun.

Raisa işe koyuldu. Leo fotoğraf albümlerini bulmuştu; Stepan ve Anna vardı fotoğraflarda, Raisa'nın ailesinden kimse yoktu. Hepsi Bannovskoye köyünde düşman kuvvetlerce öldürülmüştü. Raisa ise şans eseri kurtulmuştu, topçu ateşi başladığında yiyecek toplamaya çıkmıştı. Ailesinden hayatta kalan tek kişi oydu. Üzerindeki giysiler dışında her şeyini kaybetmişti.

– İyi misin?

– İyiyim.

Raisa ayakkabıları almak için gardıroba yöneldi. Leo odada göz gezdirdi: Ne almalıydı? Gözü duvardaki fotoğrafına takıldı, savaş kahramanı, tank imha edicisi, ele geçirilmiş toprakların kurtarıcısı. Çerçeveyi indirdi. Yıllar boyu gözü gibi baktıktan sonra duvardan kutsal bir eşyayı indirirmiş gibi aldı, gazete kupürünü ikiye katladı ve bavula attı.

Giysilerin dışında kıymetli olan tek şey gümüş bir İsa'lı haçtı. Leo'nun annesine çocukken annesi tarafından verilmişti. Anne yadigârı bu haçı sadece evlilik hediyesi olarak değil aynı zamanda kırılmayacak, kaybolmayacak ve yok olmayacak tek obje olduğundan vermişti. Bir tevekkül simgesi olduğu kadar hayatta kalmanın da simgesiydi. Az kaldı memurlar ona da el koyacaklardı. Leo haçı çekmeceden aldı ve gizlice ceketinin iç cebine koydu. Üzerinin aranacağını bildiğinden mutfağa gidip dolaptan içinde koyu renk reçel olan bir kavanoz indirdi. Kapağını açıp haçı kavanozun dibine kadar itti. Memurlardan biri geldiğinde tam kapağı kapatıyordu:

– Yiyecek de alabilir miyiz?

– Çanta sizin çantanız.

– Yolculuk uzun sürebilir, yolda acıkabiliriz.

Leo kendi kendine çenesini kapamasını söyledi. Bu tür sözler gizleyecek bir şeyi olanların söylediği türdendi. Kavanoz tek başına dikkat çekmesin diye bir iki yiyecek daha aldı.

Vakit dolmuştu. Leo kendi bavulunu kapadı, Raisa da kendi bavulunu. Leo eşinin de aklından aynı şeyler mi geçiyor diye merak etti: Bu evi tekrar görebilecekler miydi? Bu düşük bir ihtimaldi.

Yerdeki eşyalarına, mobilyalarına, yatak örtülerine bakınca hâlâ eve benziyordu, ama artık onların değildi, artık güvenli değildi.

Beşi de asansöre bindi ve aşağıya indi. Aşağıda bir araba bekliyordu. Memurlardan ikisi öne oturdu. Nefesi kokan arkaya oturdu, Leo ve Raisa'nın arasına sıkışmıştı:

– Anne ve babamı görmek istiyorum. Onlara veda etmek istiyorum.

– Kahrolası istekler yok.

* * *

Saat sabahın beşiydi ve giden yolcu kısmı şimdiden hareketliydi. Etrafta askerler, sade vatandaşlar, istasyon işçileri vardı, hepsi de görkemli Trans– Siberian Ekspres Treni'nin etrafında koşuşturuyordu. Lokomotifin, hâlâ savaştan kalma zırhlı levhalarla kaplı olan lokomotifin yanında kabartma YAŞASIN KOMÜNİZM yazısı vardı. Yolcular trene binerken Leo ve Raisa platformda ellerinde çantalar ve yanlarında muhafızları, beklediler. Sanki bulaşıcı bir mikrop taşıyorlarmış gibi tüm kalabalığın ortasında kimse onlara yaklaşmıyordu, istasyondan soyutlanmış bir çemberin içindelerdi. Hiçbir açıklama yapılmamıştı, Leo da bir açıklama istememişti. Nereye gittikleri hakkında en ufak fikri bile yoktu. Kimi beklediklerini de bilmiyordu. Farklı çalışma kamplarına gönderilme ve birbirlerini asla görememe ihtimalleri hâlâ vardı. Ama bu bir yolcu treniydi ve Leo kızıla boyalı mahkûm taşıyan *zak* arabalarından görmemişti hâlâ. Bunlar, yolcuların taşındığı peronlar halkın görmediği kısımlarda olurdu. Şanslı olmalıydılar. Şimdiye kadar şanslarının yaver gittiğine şüphe yoktu. Hâlâ hayattaydılar ve hâlâ beraberlerdi, Leo'nun umduğundan da fazla bir şeydi bu.

Leo raporu sunduktan sonra eve gönderildi ve kesin karar belli olana kadar ev hapsinde tutuldu. Bunun bir günden fazla sürmeyeceğini düşünmüştü. Raisa okuldan eve geldiğinde kapıda iki silahlı memur görmüştü; üzeri aranmıştı ve içeride kalması yönünde emir verilmişti. Leo içerde tüm bu belalı durumu anlatmıştı: Aleyhine ortaya atılan iddiaları, bizzat kendi yürüttüğü araştırmayı ve iddiaları nasıl reddettiğini. Yaşama şanslarının az olduğunu açıklamasına gerek yoktu. O konuşurken eşi sorgusuz sualsiz onu dinledi, yüzü buzdan bir kütle gibiydi. Leo her şeyi anlattığında eşinin cevabı onu şaşırtmıştı:

– Bunun bir gün bizim de başımıza gelmeyeceğini düşünmek saflık olurdu.

MGB'nin her an gelmesini bekleyerek evlerinde oturdular. İkisi de *uzhin* pişirmedi; sonlarının ne olacağını bilmedikleri için en akıllıca olan yiyebildikleri kadar yemek olsa da aç değillerdi. Pijamalarını giymediler, mutfak masasından kalkmadılar bile. Sessizce oturdular, bekleyerek. Bu anların birlikte son anları olduğunu düşünen Leo karısıyla konuşmak istedi, söylenmesi gereken şeyleri söylemek için. Ama bu şeylerin ne olduğunu bilemedi. Beraber, yüz yüze geçirdikleri zamanın çoğunda tek kelime etmezlerdi. İkisi de bu durumda ne söylenmesi gerektiğini bilmiyordu.

O gece kapı çalmadı. Sabahın dördü geçti ama tutuklama olmadı. Öğlene doğru Leo sonunda kahvaltı hazırladı, neden bu kadar sürdüğünü merak ediyordu. İlk kapı çaldığında ayağa kalktılar, nefesleri hızlanmıştı, bunun sonları olduğunu, memurların gelip onları götüreceğini, ikisini de ayrı ayrı sorgulayacaklarını düşünüyorlardı. Ama bu sefer önemsiz bir meseleydi: Nöbet değişimi, memurun tekinin banyoyu kullanması, yemek almak için ricalar. Belki de delil bulamadılar, belki de temize çıktılar ve aleyhlerindeki dava düştü. Ama Leo bu masallarla kendini kandıramazdı: Delil yetersizliğinden dolayı suçlamalar asla geri alınmamıştı.

Tutuklanmalardan yaklaşık bir hafta sonra, nöbetçilerden biri eve geldi, beti benzi atmıştı. Leo ve Raisa vakitlerinin geldiğinden emindiler; ama adamın yıkılmış sesinden duydukları, liderleri Stalin'in ağır şekilde hastalandığıydı. Leo sonunda hayatta kalma umutlarının olduğunu düşündü. Stalin'in ölümü her şeyi değiştirebilirdi. Liderin vefatıyla ilgili çok az bilgi edinebilmişti –gazeteler yastaydı, nöbetçiler yastaydı– tek anladığı Stalin'in yatağında huzur içinde can verdiğiydi. Son sözleri tahmin edileceği gibi büyük ülkesi ve geleceği hakkındaydı. Leo bir saniye olsun buna inanmamıştı; paranoyaya çok fazla kaptırmıştı kendini, olayı entrikaya çevirmemişti. Stalin'in çoktan en iyi doktorları tutukladığını biliyordu. Baskın Yahudi geleneğinden gelen bu doktorlar tüm hayatlarını onu iyileştirmeye adamışlardı. Etrafta bu ani hastalığa teşhis koyacak ya da yardımcı olacak bir doktor olmaması, Stalin'in doğal yollarla eceline gitmesiyle doğrudan ilişkiliydi. Her şey bir yana, büyük liderin Yahudi aleyhtarı tutumu aynı zamanda bir taktik hatası olmuştu. Kendine zararı dokunmuştu. Leo Stalin'in öldürülüp

öldürülmediğini bilmiyordu. İçeri tıkılan doktorlar sayesinde olası her suikasta sınırsız ortam tanımıştı ve bu işi yapacaklar onu iyileştirecek tüm kadın ve erkeklerin parmaklıklar ardında olduğunu bilerek arkalarına yaslanıp usul usul ölümünü izleyeceklerdi. Bunların yanında Leo işlerin farklı geliştiğini de düşünebiliyordu. Stalin doğal yollarla hastalandı, ama kimse onun emirlerine uyup onu kurtarabilecek doktorlara haber vermedi.

Böyle dalavereler Leo için önemsizdi. Önemli olan bu adamın ölmüş olduğuydu. Herkesin emir başı, düzenin ana direği sonunda yıkılmıştı. Şimdi kim devam edecekti? Ülkeyi nasıl yöneteceklerdi? Ne gibi kararlar alınacaktı? Hangi teklifler lehlerine, hangileri aleyhlerine olacaktı? Stalin'e göre mümkün olan ne gibi şeyler yeni düzene göre kabul görmez olacaktı? Bir liderin boşluğu geçici felç demekti. Kimse onaylanmayan kararlar vermek istemezdi. Yıllardır insanlar doğru ya da yanlış olduğuna inandıkları şeyleri değil liderlerini memnun edecek şeyleri yapmışlardı. Yaşayanlar ve ölenler onun ağzından çıkma bir listeye göre belli oluyordu: Bir isme denk gelen bir satır hayat kurtarırken, yazılmamışlar için ölüm gelirdi. Adalet sistemi bundan ibaretti: Yazılı olan veya olmayan. Leo gözlerini kapadığında Lubyanka koridorlarındaki şokun sessizliğini duyabiliyordu. Ahlaki değerleri o kadar zamandır hiçe sayılmıştı ki, kuzey güney olmuştu, batı doğu. Doğru neydi? Yanlış neydi? Hiçbir fikirleri yoktu. Unutmuşlardı. Bu gibi zamanlarda yapacakları en emniyetli iş asgaride karar almaktı.

Leo Stepanoviç Demidov ve eşi Raisa Gavrilovna Demidova davası –ki bu davada sanıkların bölücülüğü ve suçluluğu delillerle desteklenmişti– şimdilik bir kenara atılmalıydı. Kimse şimdi bu konuyla uğraşmak istemiyordu: Şimdi herkes Kremlin'deki yeni iktidar gruplarıyla fazlasıyla meşguldü. Dahası Lavrenti Beria, Stalin'in sağ kolu (ve şüphelenilecek biri varsa Leo ilk ondan şüphelenirdi) çoktan liderin işine soyunmuştu ve doktorlarla ilgili bir durum olmadığından suçluların serbest bırakılmasını emretmişti. Şüpheliler masum oldukları için salıverilmişlerdi; kim duymuş böyle bir olayı? Leo bu gibi bir durumla asla karşılaşmamıştı. Bu koşullarda bir savaş kahramanını, *Pravda*'da kapak olmuş birini delil olmadan itham etmek yeterince riskli olabilirdi. Kimse böyle bir taşın altına elini sokmak istemezdi. Kapıyı çalandan kaderlerini değiştirecek haberleri beklerken Leo ve Raisa liderin cenazesine davet ediliyordu.

Teknik olarak hâlâ ev hapsinde olan Leo ve Raisa iki nöbetçiyle beraber görev bilinciyle kalabalıklara karıştı, Stalin'in naaşının ardından gitti. Etraflarındaki pek çokları ağlıyordu, bazıları kendilerini tutamıyordu; kadınlar, erkekler ve çocuklar... Bu kalabalığa bakınca Leo düşünmeden edemedi; görebildiği bu insan yığınında, bu yaz selinde, eş dost akrabadan bir kişiyi bile kaybetmemiş biri var mıydı? Bu yas Stalin'e miydi yoksa sadece yas mı tutuyorlardı? Havada sıkıntı vardı, belki de bu hüzünlü ortam bu ölü adamın putlaştırılmasındandı. Leo pek çok insandan, hatta sorguları sırasında bile şu naraları duymuştu; eğer Stalin MGB'de dönenleri bilseydi kesinlikle araya girerdi. Bu üzüntünün ardında ne yatarsa yatsın, bu cenaze yıllardır bastırılmış sefaletin dışavurumuydu, ağlamak için, komşuna sarılmak için, daha önce göstermelerine izin verilmeyen acının açığa çıkması için bir fırsattı, bu dışavurum devlete bir nevi eleştiri gibiydi.

Ana caddeler o kadar kalabalıktı ki nefes almak ya da yığınların arasında elini kaldırmak imkânsız gibiydi, insan akınının arasında yönlerini belirleyen onlar değildi, sele kapılmış bir taş parçası gibi ilerliyorlardı. Leo Raisa'nın elini sımsıkı tutuyordu, ayrılmamak için etrafını kolaçan ediyordu. Kızıl Meydan'a yaklaştıklarında nöbetçileri çoktan kaybetmişlerdi. Gittikçe daha da sıkışıyorlardı. Ezilmek üzerelerdi ve bu çığ gibi büyüyen yas selinde yeterince kaldıklarını düşündüler. Bir fırsat bulup kalabalığın kenarına sıvıştılar. Leo bir binanın girişine çıkıp Raisa'yı kalabalıktan çekti. Sığındıkları yerden geçen insan selini izlediler. Akıllıca bir karar vermişlerdi. İlerlerde yüzlerce insan ölümüne bir izdihamın içindeydi, Leo'ya göre tabuttaki bir adama verilecek en uygun hediye bu olurdu.

Bu kargaşada kaçmaya yeltenebilirlerdi. Bunu düşündüler, bu ikileme düştüler. Onlarla gelen nöbetçiler kaybolmuştu. Raisa kaçmak istedi. Ama kaçmak, MGB'ye onları idam etmek için gereken malzemeydi. Ve düşününce ne paraları, ne arkadaşları ne de saklanabilecekleri bir yer olduğunu fark ettiler. Eğer kaçmaya kalkarlarsa Leo'nun anne ve babası da idam edilirdi. Şimdiye kadar şanslılardı. Leo hayatlarını bu uğurda harcamak istemiyordu.

* * *

Son yolcular da binmişti. Lokomotifin yanındaki platformda üniformalarıyla bekleyenleri gören makinist kalkış için onları bek-

liyordu. Üç memur da şaşkındı; trenin rötar yapmasına mı neden olmuşlardı, saatine mi uymamışlardı ya da bir emre mi karşı gelmişlerdi? Makinist bölmesinden çıkıp sonunun ne olduğunu anlamaya çalıştı. Meraklı yolcular başı belada görünen bu genç çifte kaçamak bakışlar atıyorlardı. Vermeleri gereken kararın baskısıyla memurlar içlerinden birinin bir şey yapmasını, yetkiyi devralmasını bekliyorlardı. Bu ikilemle çocuklar gibi görünüyorlardı. Allah'tan yeni amirleri yetişti. Leo da onu bekliyordu. Bu şerefe nail olmayı asla kaçırmazdı. Leo'nun içini kızgınlık kapladı ama duygularını kontrol altına alabilmişti. Belki de hâlâ yem atıyorlardı.

Raisa Leo'nun onun hakkında söylediklerini duyana kadar daha önce Vasili'yi hiç görmemişti.

Bir kahramanın suratı, bir zalimin kalbi.

İlk bakışta bu adamda yanlış bir şeyler olduğunu söyleyebilirdi. Kesinlikle yakışıklıydı, ama art niyetten başka bir şey göstermeyen bir ifadeyle sırıtıyordu. Sonunda yanlarına geldiğinde Raisa Leo'nun aşağılanma duygusundan altta kalır yanı olmayan hayal kırıklığını gördü.

Vasili daha büyük sırıttı:

– Beklemeleri için ben ısrar ettim, sana veda etmek istedim. Ve yeni haberleri sana da vermek istedim. Terfi aldım.

– Tebrikler. Başarılar dilerim.

– Ama burada olmamın asıl nedeni sizin hakkınızda ne karara varıldığını söylemek.

Bundan müthiş keyif alıyordu. Leo'ya göre buraya kadar sağ salim gelmişken ona kızgınlığını kusmak aptalca bir hata olurdu. Belli belirsiz bir gerginlikle mırıldandı:

– Lütfen, söyle.

– Yeniden atandın. Aklında bu kadar cevapsız soru varken seni MGB'de tutmamız imkânsızdı. Askeriyeye katılıyorsun. Ama bu sefer *sişçik* olarak değil, bir dedektif olarak değil, en düşük rütbeyle çalışacaksın. Bekleme hücrelerini temizleyen, not tutan, denileni yapan kişi olacaksın. Hayatta kalmak istiyorsan emir eri olmaya alışsan iyi edersin.

Leo, Vasili'nin hayal kırıklığını fark etmişti. Yerel polis güçlerine böyle bir sürgün hafif denen cinstendi. Şimdiye kadar yapılan

ithamlar düşünülecek olursa Kolima'da 25 yıl altın çıkarmak zorunda bırakılabilirlerdi. Burada ortalama hayatta kalma süresi üç aydı ve ısı eksi elli derecenin altındayken parmakları buz tutan mahkûmlar gece gündüz çalıştırılırdı. Sadece hayatlarını değil özgürlüklerini de kazanmışlardı. Leo, Müdür Kuzmin'in duygularını göz ardı ederek bu kararı verdiğini düşünmemişti. Gerçek şu ki, emrindeki birini tutuklayarak kendini utanca boğardı. Böyle bir siyasi belirsizlik zamanında onu uzaklara göndermek, tayin etmek daha kolay ve dertsizdi. Kuzmin bu kararın sorgulanmasını istememişti; her şeyden öte eğer Leo bir ajansa, Kuzmin neden onu terfiyle ödüllendirecekti ki? Hayır, bu sorular boşa sorulan sorulardı. Leo'yu paspasın altına süpürmek kesinlikle daha kolay ve güvenli olandı. En ufak bir rahatlama belirtisinin Vasili'yi çileden çıkaracağını bildiğinden, Leo ocağı yıkılmış gibi görünmek için elinden geleni yaptı:

– Nerede yapmam icap ediyorsa görevimi orada yaparım.

Vasili, Leo'nun biletlerini ve belgelerini damgaladı. Leo belgeleri alıp trene yürüdü.

Raisa vagona adım atarken arkadan Vasili seslendi:

– Eşinin seni takip ettiğini duymak senin için zor olmalı. Ve sadece bir kere de değil, eminim sana bundan bahsetmiştir. Seni iki kez izledi. İlkinde iş devlet meselesi değildi. Senin ajan olduğunu düşündüğünden yapmadı bunu. Senin bir sürtük olduğunu düşünüyordu. Ama bunun için onu bağışlamalısın. Herkes şüpheye düşebilir. Ve sen gayet hoş birisin. Şahsen, ben senin uğruna her şey feda edilecek biri olduğunu düşünmüyorum. Kocan gönderdiğimiz o bok çukurunda ne kadar sonra senden nefret etmeye başlayacak merak ediyorum. Bana kalsa evimde otururdum, sen de bir hain olarak cezan neyse çekerdin. Bunun için çok iyi düzüşüyor olmalısın.

Raisa bu adamın kocasına olan takıntısının sebebini düşündü. Ama sessizliğini korudu: Küçük bir tepki bile hayatlarına mal olabilirdi. Çantasını alıp vagonun kapısını açtı.

Leo da arkasından gitti. Etrafına bakmadı. Vasili'yi bir kez daha görse kontrolünü kaybetmekten korkuyordu.

Raisa pencereden dışarıyı izledi. Tren istasyondan ayrıldı. Oturacak yer kalmamıştı, bir yerlere tutunup dikilmek zorunda kalmışlardı. Gözlerinin önünden akan şehri izleyerek bir süre konuşmadılar. Sonunda Leo konuştu:

– Özür dilerim.

– Yalan söylediğine eminim. Seni zıvanadan çıkarmak için her şeyi söylerdi.

– Yalan söylemiyordu. Seni izlettim. Ve işimle alakası yoktu. Sandım ki...

– Başka biriyle birlikte olduğumu mu?

– Benle hiç konuşmaz olmuştun. Bana dokunmuyordun. Benimle sevişmiyordun. Tamamen yabancı gibiydik. Ve ben sebebini anlayamamıştım.

– Takip edilmek istemiyorsan bir MGB memuruyla evlenmemelisin. Ama Leo lütfen söyle, nasıl sana sadakatsizlik yapabilirim? Bunun için aptal olman gerekir. Bunun tartışması bile olmazdı. Beni doğrudan tutuklatırdın. Ve sonum ölüm olurdu.

– Böyle mi olacağını düşünüyorsun?

– Onurunu rencide etmişim gibi konuşma.

Raisa Leo'nun daha önce hiç duymadığı sakin ve derin bir sesle hızlıca konuşuyordu. Devam etti:

– Arkadaşım Zoya'yı hatırlıyor musun? Bir keresinde karşılaşmıştınız?

– Bilmiyorum, olabilir.

– Evet, doğru ya. Sen kimsenin adını hatırlamazsın, değil mi? Neden çok merak ediyorum? Uyurken mi yapıyorsun, geceleri tüm olanları aklından siliyor musun? Zoya'yla tanıştın. Belki aklında kalmamış olabilir, parti adına önemli bir şahsiyet değildi. 20 yıl ceza yedi. Kiliseden dışarı adımını atar atmaz tutuklandı, suçu Stalin karşıtı dua etmekti. Dualar, Leo. Onu, işitmedikleri dualardan dolayı suçlu buldular. Kafasının içindeki düşünceleri gerekçe göstererek onu tutukladılar.

– Neden bana anlatmadın. Yardım edebilirdim.

Raisa başını salladı.

– Onu ihbar edeceğimi mi düşünüyorsun?

– Yaptın mı?

– Hayır.

– Neyse, hatırlamazsın zaten. Tutukladığın kişileri yakalamamak gibi bir özelliğin var. Onu ele vermemiş olsan da, nasıl yardımcı olacaktın ki? Onu tutuklayan insanlar da senin gibi kendini devlete adamış sadık hizmetçilerken, nasıl olacaktı? O gece eve gelmedin. Ve o gece sen başka birinin en iyi arkadaşını, birilerinin annesini ya da evladını tutukluyordun. Söylesene, kaç kişi tutukladın? Bir fikrin var mı?

– Sana söylemeyi reddediyorum.

– Benim peşimde değillerdi. Peşinde oldukları sendin. Yabancıları tutuklarken onların suçlu olduğunu düşünerek kendini kandırabilirsin. Yaptığının bir amaca hizmet ettiğini düşünebilirsin. Ama bu onlar için yeterli değil. Onlar senden ne isterlerse onu kanıtlamanı istiyorlar, sence yanlış olsa da, sence amaçsız olsa da bunu yapmanı istiyorlar. Körü körüne bağlı olduğunu kanıtlamanı istiyorlar. Sanırım eşler bu gibi sınavlar için elverişli.

– Tamam, ama şimdi tüm bunlardan kurtulduk. Bu ikinci şansa sahip olduğumuz için ne kadar şanslıyız, anlamıyor musun? Bir aile gibi yepyeni bir hayata başlamak istiyorum.

– Hayır Leo, iş bu kadar basit değil.

Raisa pencereye bakıp sustu, sonra tekrar kocasına döndü:

– O gece annen ve babanın evinde yemek yediğimiz gece, kapıdan sizi konuşurken duydum. Koridordaydım. Beni casus olarak ihbar edip etmemeniz gerektiğini tartışıyordunuz. Şaşkına dönmüştüm, ne yapmam gerektiğini bilemedim. Ölmek istemiyordum. Sokağa inip bir süre düşündüm, aklımı toplamaya çalıştım. Bunu yapar mı diye düşündüm. Benden vazgeçer mi? Baban ikna edici bir konuşma yapmıştı.

– Babam korkmuştu.

– Bire karşı üç kişinin hayatı? Bu sayılara karşı çıkmak zor. Ama ikiye karşı üçe ne dersin?

– Hamile değilsin.

– Eğer olmasaydım beni hâlâ savunur muydun?

– Ve bunu anlatmak için bu zaman kadar bekledin ha?

– Fikrini değiştirirsin diye korkmuştum.

Bu onların hikâyesiydi: Tükenmiş, ipleri incelmiş ve harcanmış. Leo'nun içinde olduğu tren, etraftaki yüzler, çantalar, pencereler ve dışarıda akan şehir. Bunların hiçbiri gerçek gelmiyordu o an. Hiçbirine güvenemezdi.

– Raisa, hiç beni sevdin mi?

Vualsk
15 mart

Varlam Babiniç tıka basa dolu yatakhanenin taş zemininde bağdaş kurmuş oturuyordu, sırtını kapıya dayamıştı, önünde dizili eşyalara yüzünü dönmüş, kendini kalkan yapmıştı. Diğer oğlanların canlarının istediği her şeyi alabileceklerini düşünmelerini istemiyordu. Etrafa göz gezdirdi. Otuza yakın oğlanın onunla ilgilendiği yoktu: çoğu paylaşmak zorunda bırakıldıkları sidikle ıslanmış yataklarında yan yana oturuyorlardı. Bedenlerini kemiren pirelerin ısırıklarını kaşırken onları bir süre izledi. Kimsenin musallat olmayacağından emin olunca, önünde dizili eşyalara döndü. Bunlar yıllarca biriktirdiği şeylerdi, her birinin ayrı bir değeri vardı onun için, buna son eklenen şey de dahildi, daha bu sabah yürütülen dört aylık bir bebek.

Varlam bu bebeği alarak yanlış bir şeyler yaptığını adı gibi biliyordu ve eğer bebekle yakalanırsa başı şimdiye kadar hiç girmediği kadar belaya girerdi. Bu durumdan bebeğin de memnun olmadığını biliyordu. Ağlayıp duruyordu. Dert ettiği ses değildi, bu kadar çocuk çığlığının arasında bir tane daha fark edilmezdi. Sonuçta, bebeğin sarılı olduğu sarı battaniyeyle bebekten daha çok ilgileniyordu. Yeni eşyasının gururuyla bebeği ganimetinin orta yerine koymuştu, çevresinde sarı bir kutu, sarı gömlek, sarıya boyalı bir tuğla, arka planı sarı olan bir afiş, sarı bir kalem ve açık sarı kaplı bir kitap vardı. Yazları bu eşyalara ormandan topladığı sarı çiçekler de eklenirdi. Çiçekler çok dayanmazdı ve onun için renklerinin bir bir solup kahverengiye döndüğünü izlemek kadar üzücü bir şey yoktu. Hep merak ederdi:

Sarı nereye gidiyor?

Hiçbir fikri yoktu. Ama günün birinde o da oraya gitmeyi umuyordu, belki de öldüğü zaman. Sarı rengi onun için her şeyden ve herkesten daha önemliydi. Sarı buraya gelmesinin sebebiydi, buraya Vualsk'ın yatılı okuluna, devlet kaymaklı akli dengesizlik yaşayan çocukların bulunduğu bu yere.

Küçük bir çocukken güneşin peşinden koşmuştu, yeterince hızlı koşarsa onu semadan koparıp eve götürebileceğini düşünüyordu. Yakalanıp geri getirilene kadar yaklaşık beş saat koşmuştu bile. İşinin yarım kalmasına sinirlendiği için ağlıyordu. Davranışlarına çeki düzen verir umuduyla onu döven anne babası sonunda kendi yöntemleriyle onu değiştiremeyeceklerini anladılar ve üç aşağı beş yukarı aynı yöntemleri kullanan devletin ellerine teslim ettiler. Yatılı okuldaki ilk iki yılında köpeği kazığa zincirledikleri gibi, onu da yatağa zincirlediler. Ama o geniş omuzlu, keçi inatlı, güçlü bir çocuktu. Birkaç ay içinde rahatlıkla yatağı kırıp zincirden kurtulur olmuştu. Her kaçışı sarı vagonlu bir treni takip edip kasabanın girişine kadar yaptığı koşuyla son bulurdu. Yorgunluktan ve susuzluktan er ya da geç yatılı okula geri dönerdi. Bir sefer bir dolaba kilitlenmişti. Ama bunların hepsi uzun zaman önceydi. Çalışanlar artık ona güveniyordu, o on yedi yaşında, yakalamak için güneşin peşinden koşulmayacağını ya da semadan koparmak için yüksek yerlere tırmanılmayacağını anlayacak yaşa gelmiş bir çocuktu. Onun yerine, daha kolay ulaşılabilir sarıların peşine düşmüştü; aralık bulduğu bir pencereden uzanıp aldığı bu bebek gibi. Eğer bu kadar acelesi olmasaydı battaniyeyi alıp bebeği bırakabilirdi. Ama yakalanmaktan korkmuştu ve bu yüzden panikle ikisini de alıvermişti. Şimdi bu çığlıklar içindeki bebeğe keyifle bakarken, sarı battaniyenin bebeğin tenini nasıl da sarı gösterdiğini fark etti. İkisini de aldığı için halinden memnundu.

* * *

Dışarıda iki araba durdu, *kolhoz* işçileri gibi gürbüz ve iri yapılı orta yaşlı General Nesterov öncülüğünde, arabadan altı silahlı Vualsk askeriyesi mensubu indi. General, yardımcısı Teğmen Sorkin'le girişe gidene kadar adamlarına etrafı sarmalarını söyledi. Normalde silah taşımadıkları halde general bu sefer adamlarının silahlı gelmelerini emretmişti. Öldürmek için ateş edeceklerdi.

Müdüriyet açıktı: Kısık seste bir radyo çalıyordu, masanın üzerinde bir deste oyun kartı vardı ve hava alkol kokuyordu. Çalışanlardan kimse ortalıkta değildi. İkisi önden gidip bir koridora girdiler. Alkol kokusunun yerini kaka ve sülfür kokusu almıştı. Sülfür, böcekleri uzak tutmak içindi. Bok kokusu için açıklamaya gerek yoktu. Duvarlar ve yerler bokla kaplıydı. Daha önce gittikleri yurtlar bir odada kırk kişi kalan, ya kirli bir gömlek ya da pis bir pantolon giyen ama anlaşılan ikisini birlikte giyemeyen küçük çocuklarla doluydu. Üç dört kat üst üste konmuş incecik döşeklerinde yatarlardı. Çoğu tavana gözünü dikip hareket bile etmezdi. Nesterov çoğu zaman öldüklerinden şüphe ederdi. Bunu söylemesi zordu. Eteğindeki çocuklar koşuşturuyorlardı, silahları kapmaya çalışıyor, üniformalara dokunuyorlar, yetişkinlerin ilgisine aç, deli gibi hareket ediyorlardı. Etrafları bir anda üzerlerine tırmanmaya çalışanlarla sarılmıştı. Nesterov kendini en kötü şartlara hazırlamış olsa da işlerin nasıl bu kadar kötü hale geldiğini anlayamamıştı. Bu kuruluşun müdürüyle görüşme niyetindeydi. Ama bu başka bir zamana kalmıştı.

Girişe baktıktan sonra merdivenlerden çıktılar. Sorkin peşlerinden gelen çocuklardan kurtulmaya çalışıyordu, mimiklerle ve bakışlarla iletişim kurmaya çalışıyordu ama bu çocuklara sadece gülünç bir oyun gibi geliyordu. Nazikçe çocukları iteledığinde, çocuklar sevinip geri itilmek için tekrar yanaştılar. Sabrı taşan Nesterov konuştu:

– Onları bırakın, bırakın.

Ama etraflarında dolanmalarına izin vermekten başka seçenekleri yoktu.

Üst katın odalarında bulunan çocuklar daha büyüktü. Nesterov yatakhanelerin yaşa göre iyi düzenlenmediğini düşündü. Şüphelileri on yedi yaşındaydı; bu gibi kurumlarda bu sınır yaşıydı, bu yaştan sonra en zor, en imkânsız işlerde çalışmaya gönderilirlerdi. Aklı başında hiçbir kadın ya da erkeğin istemeyeceği türden, çalışanların ortalama yaşam süresinin 25-30 yıl arasında değiştiği işlerdi bunlar. Koridorun sonuna yaklaşmışlardı. Bakılacak tek bir yatakhane kalmıştı.

Sırtı kapıya dayanmış Varlam, Nesterov'un geldiğini görmedi. Bebeğin battaniyesine dalmış, bebeğin artık neden ağlamadığını merak etmekle meşguldü. Sonunda bebeği kirli parmağıyla dürttü. Bir

anda bir ses tüm odada yankılandı, Varlam'ın ödü kopmuştu:

– Varlam! Ayağa kalk ve yavaşça arkanı dön.

Varlam nefesini tuttu ve sesin kesilmesini umarak gözlerini kapadı. Ama işe yaramadı:

– Bir daha söylemeyeceğim. Kalk ve arkanı dön.

Nesterov, Varlam'ın olduğu yere yaklaştı ama oğlanın ne sakladığını görmüyordu. Ağlayan bebek sesi de duymuyordu. Yatakhanedeki diğer tüm çocuklar dikkat kesilmiş, heyecanla olanları izliyorlardı. Bir daha ikaz edilmeden Varlam kucağında bir şeyle doğruldu ve arkasını döndü. Bebek kollarındaydı. Ağlamaya başlamıştı. Nesterov rahatlamış görünüyordu. En azından bebek ölmemişti. Ama hâlâ tehlikedeydi. Varlam bebeği göğsüne bastırmış, eli incecik ensesinde bekliyordu.

Sorkin kapıda kalmıştı, etrafında onu müritleri gibi sarmalamış çocuklar vardı. Varlam'ın kafasına nişan almıştı, eli tetikte, öldürmeye hazırdı, tek bir emir bekliyordu. Tam hedef almıştı. En kötü on ikiden vururdu.

Nesterov silahını indirmesini işaret etti, kollarını Varlam'ı etkisiz hale getirmek için kaldırdı:

– Bana bebeği ver.

– Başım büyük dertte.

– Hayır, değilsin. Bebeğin iyi olduğunu görebiliyorum. Seninle gurur duyuyorum. İyi iş çıkardın. Ona baktın. Buraya seni tebrik etmeye geldim.

– İyi bir iş mi yaptım?

– Evet, aynen öyle.

– Bende kalabilir mi?

– Bebek iyi mi anlamam lazım, sadece emin olmak için. Sonra konuşuruz. Çocuğu kontrol edebilir miyim?

Varlam bebeği o kadar sıkmış o kadar kendine çekmişti ki sarı battaniye ağzına giriyordu. Arkadaki pencereden baktı, dışarıda askeri arabalar ve etrafı sarmış silahlı adamlar vardı:

– Başım büyük belada.

Nesterov bir adım yaklaştı. Bebeği Varlam'ın kucağından zorla koparması imkânsızdı, arbedede bebek ezilebilirdi. Başını sallayan teğmene baktı, ateşe hazır olduğunu, tetikte olduğunu işaret etmişti. Nesterov başını salladı. Bebek Varlam'ın yüzüne çok ya-

kındı. Kaza riski büyüktü. Başka bir yol olmalıydı.

– Varlam, kimse sana vurmayacak veya canını yakmayacak. Bana çocuğu ver ve konuşalım. Kimse kızmayacak. Bana güven. Sana söz veriyorum.

Nesterov bir adım daha yaklaştı. Sorkin'in görüşü artık kapalıydı. Nesterov yerdeki sarı eşyalara baktı. Daha önce de Varlam Babiniç'in çamaşır askısından değersiz bir elbise çaldığını hatırladı. Bebeğin battaniyesinin sarı olması gözünden kaçmamıştı.

– Bana çocuğu verirsen, senin için annesinden battaniyeyi alıp alamayacağını sorarım. Evet diyeceğine eminim. Tek istediğim bebek.

Teklifin makul olduğunu düşünen Varlam rahatlamıştı. Kollarını açıp, çocuğu uzattı. Nesterov atılıp kollarından çocuğu kaptı. Sorkin'e vermeden önce çocuğun yara alıp almadığına baktı:

– Çocuğu hastaneye götürün.

Sorkin aceleyle çıktı.

Varlam hiçbir şey olmamış gibi kapının dibine oturup bebeğin boş yerini eşyalarla doldurmaya başladı. Nesterov yanına çömeldi. Varlam sordu:

– Battaniyeyi ne zaman alabilirim?

– Önce benimle gelmelisin. Varlam eşyaları yerleştirmeye devam etti. Nesterov sarı kitaba baktı. Kitap askeriyeye ait gizli bir el kitabıydı.

– Bunu nerden buldun?

– Buldum.

– Bir bakacağım. Bakmamın sakıncası var mı?

– Parmakların temiz mi?

Nesterov Varlam'ın kir dolu tırnaklarına baktı.

– Ellerim tertemiz.

Nesterov yavaşça kitabı aldı. Kitabın içinde, sayfaların arasında bir şey vardı. Kitabı baş aşağı tutup salladı. Kalın bir tutam sarı saç yere düştü. Varlam kızarmıştı:

– Başım büyük belada.

Moskova'nın beş yüz elli kilometre doğusu
16 mart

Onu sevip sevmediği sorusuna Raisa cevap vermemişti. Az önce hamileliği konusunda yalan söylemişti, hem söylese bile, "Evet, seni seviyorum, sen daima sevdim" dese bile Leo ona inanmazdı. Gözlerinin içine bakıp duygusal ve içten bir şeyler söylemeye niyeti yoktu. Bu sorunun manası neydi peki? Ne demek istemişti? Raisa anlamamıştı. Sanki duygusal bir buhran yaşar gibiydi Leo, sanki evliliklerinin sevgi ve şefkat üzerine kurulmadığını düşünüyordu. Anlaşılan evliliklerinin üzerine oynanan bir oyundan ibaret olduğu fikrine kapılmıştı. Kurban Leo'ydu. Kötü adam Raisa olmuştu, kocasının saf duygularıyla oynamıştı. Birdenbire romantik kesilmişti. Belki de işini kaybetmenin şoku hâlâ üzerindeydi. Ama ne zamandan beri aşk işin içine giriyordu? Daha önce hiç böyle şeyler sormamıştı. Bunu hiçbir zaman dememişti.

Seni seviyorum.

Beklememişti de. Doğrudan onunla evlenmesini istemişti. Ve o da evet demişti. Bir evlilik istiyordu, bir eş istiyordu, onu istiyordu, istediğini aldı. Ama şimdi bu da yetmiyordu. Tüm gücünü kaybedince, artık canının istediğini tutuklayamaz olunca, duygu seline kapılmıştı. Şimdi neden bütün mesele onun menfaatçi hileleri olmuştu, kocasının büyük güvensizliği neden sayılmıyordu? Evliliklerini kırılma noktasına getiren onun bu güvensizliğiydi. O neden kocasından sevgisini kanıtlamasını istemiyordu? Her şey bir yana, yanlışlıkla sadakatsiz olduğunu düşünerek peşine koca bir ekip salmıştı ve iş tutuklanmasıyla bile sonuçlanabilirdi. Aralarındaki güven zinciri çok önceleri kocası tarafından zorla kopa-

rılmıştı. Böyle yaşama gerekçesi hayatta kalmaktı. Onunki ise hastalıklı erkeklik krizinden başka bir şey değildi.

Kütüğe isimleri karı ve koca olarak yazıldığından beri, hatta daha öncesinde, görüşmeye başladıklarından beri biliyordu; eğer hoşuna gitmeyen bir şey yaparsa Leo onu öldürtürdü. Hayatının en açık gerçeği haline gelmişti bu. Ama eşini mutlu etmeye devam etti. Zoya onun tarafından –onun üniformasıyla, onun devlet anlayışıyla– tutuklandığında, o kadar kızmıştı ki, birkaç kelimeden fazlasını konuşamaz olmuştu. İpin ucundaki soru çok basitti. Yaşamak mı, ölmek mi istiyordu? O zorla hayatta kalanlardandı. Tek başına hayatta kalması, ailesinden geriye bir tek onun kalması tek dayanağıydı. Zoya'nın tutuklanmasına olan kızgınlığını dışa vurmak onun için altından kalkamayacağı bir lükstü. Yatağına girdi, onun yanında yattı, onunla yattı. Ona yemek pişirdi. Çoraplarını yıkadı. İşte ilişkilerinin asıl gerçeği buydu.

Son birkaç haftadır kocası tarafından tartıldığını, doğru bir seçim olup olmadığının sorgulandığını bilerek evde tembel tembel oturmuştu. Karısının hayatını harcamalı mıydı? O bu riski almaya değer miydi? Yeterince hoş muydu, yeterince iyi miydi, yeterince nazik miydi? En ufak bir bakışından bile memnun kalmazsa hayati tehlikede sayılırdı. Ama şimdi, o devir kapandı. Artık kocasına karşı zayıflığından, onun canının istediğine mecbur kalmaktan sıkılmıştı. Şimdi kocasının aklında ona borçlu olduğu fikri vardı, çünkü bir öğretmenden başka bir şey olmadığı gerçeğini dile getirmişti. Karşılığında karısının sevgisini ona adamasını bekliyordu, sonucunda kabul edeceği ya da geri çevireceği sevgisini. Bu onur kırıcıydı. Artık bir şey talep edecek bir seviyede değildi. Artık karısı üzerinde hiçbir yaptırım gücü olamazdı, aynen karısının da onun üzerinde olmadığı gibi. Artık aynı dertten mustariplerdi: İkisinin de tüm varlıkları adam başı bir bavula inmişti ve ikisi de dünyanın öte ucunda bir kasabaya sürülüyorlardı. Daha önce hiç olmadıkları kadar eşittiler. Eğer aşkla ilgili sözler duymak istiyorsa, şarkı söylerdi.

Leo, Raisa'nın sözlerini düşünerek oturdu. Görünen o ki, karısı kendinde onu eleştirme hakkını bulmuştu, kendi elleri çok temizmiş gibi onu hakir görüyordu. Ama onunla yaptığı işi bilerek evlenmişti, işinin avantajlarını seviyordu, eve getirdiği az bulunur yiyeceklerden yiyebiliyordu, iyi malları olan, sadece devler memurları-

nın faydalanabildikleri *spektorg*'lardan kıyafetler alabiliyordu. Madem işinden bu kadar rahatsız olmuştu neden işine gelenleri de reddetmedi? Herkes devam etmek için, yaşamalarını sürdürmek için bunun gerekli olduğunu anlamıştı. Hoş olmayan, normalde karşı çıkılması gereken işler yapmıştı. İşin doğrusu, bu pek çok insan için, Raisa'run asla erişemeyeceği bir lükstü. Sınıftakilere de bu dahiyane düşünceleri mi öğretiyordu? Kesinlikle hayır, devlet güvenlik organlarına olan nefretini göz önünde bulundurunca –ama okulda devlete olan saygısını anlatmalıydı– devletlerinin böyle işleri nasıl takdir ettiğini, nasıl alkışladığını hatta birbirini ele verenleri nasıl cesaretlendirdiğini anlatmalıydı. Eğer böyle yapmazsa kendisi bile öğrencilerinden biri tarafından ihbar edilebilirdi. İşi sadece devlet kavramının altını çizmek değil aynı zamanda sorgulayan çeneleri kapamaktı. Ve şimdi gittikleri yeni kasabada da aynısını yapacaktı. Leo'ya göre ikisi de aynı topun kumaşıydılar.

Tren Mutava'da bir saatliğine durdu. Raisa sessizliği bozdu:

– Bir şeyler yemeliyiz.

Böylece konuşulmamış sözleşmelerine devam ettiğini ima etti: Şimdiye kadar evliliklerinin temeli olan şeye. Başlarına ne iş gelirse gelsin, onları arada tutan tek şey buydu, aşk ya da onun gibi şeyler değildi. Vagondan indiler. Peronda önünde sepet olan bir kadın oturuyordu. Haşlanmış yumurta, bir kâğıt külahta tuz ve çavdar ekmeği dilimleri aldılar. Bir banka yan yana oturup yumurtalarını yediler. Kabukları kucaklarına soyup tuzu bölüştüler, tek kelime etmiyorlardı.

* * *

Dağları aşarak karaçam ormanlarının arasından geçerken tren yavaşlıyordu. Uzaktan, ağaçların tepelerinden, dağların engebeli dişleri görünüyordu, altçene gibi girintili çıkıntılıydı. Saatlerdir ilk defa Leo, karda ayak izleri gördü. Önünde uzanan izler geniş bir bitki örtüsüne yayılıyordu. Sonra da uzun bacalara, depo gibi iç içe geçmiş evlere gidiyordu. Sanki Tanrı Urallar'ın tepesine oturmuş, önündeki düzlüklere yumruklarını sallamış, etrafa ağaçlar serpiştirmiş ve bu yeni yarattığı dünyanın bacalar ve evlerle dolmasını istemişti. Yeni evlerinin ilk izlenimi buydu.

Leo, bu kasabayla ilgili tüm bildiklerini propagandalardan ve gazetelerden öğrenmişti. Değirmenler ve tahta kulübelerden iba-

retti, Stalin'in dikkatini çeken en mütevazı yerleşim yeriydi. Doğal ve suni kaynakları yakından incelediğinde buranın yetersiz üretim yaptığını saptamıştı. Ufa Nehri dibinden geçerdi. Sadece yüz elli kilometre ötede, Sverdlovsk'ta demir çelik işleme tesisleri, dağlarda maden yatakları vardı ve Trans-Sibirya Demiryolu buradan geçerdi. Bütün lokomotifler bu kasabadan her gün geçerdi ve yiyecek kasalarından başka bir şey bırakmazdı. Stalin buranın Volga GAZ- 21 arabalarını üretmek için en elverişli yer olduğuna karar verdi, bu araba Batı'da üretilenlerle çekişmek için en yüksek standartlara göre üretiliyordu. Bu araba Sovyet mühendisliğinin doruk noktasıydı: En kötü hava koşullarına dayanabilen, kötü yollarda ilerleyen, imrenilesi süspansiyonu, kurşun geçirmez motoru ve Amerika Birleşik Devletleri'nde duyulmamış paslanmaz bir kaplamasıyla Sovyetler'indi. Leo'nun böyle bir şeyin doğru olup olmadığı konusunda bilgisi yoktu. Ama bu arabayı Sovyet vatandaşlarının çok düşük bir yüzdesinin almaya gücünün yettiğini biliyordu, onunla çalışan kimse bu arabayı alamazdı.

Fabrika binasının inşasına savaştan biraz sonra başlanmıştı, on sekiz ay sonra Volga Montajlama Tesisleri kara çarkların ortasında duruyordu. Bu yapıda ölen mahkûmların resmi rakamlarını hatırlamıyordu. Öyle ya da böyle hiçbir rakama güvenilmezdi. Leo fabrika tamamlandıktan sonra aktif olarak işin içine girmişti. Sovyetler Birliği'nin her şehrinden, yeni oluşan işgücü açığını gidermek için yüzlerce *ücretsiz* işçi buraya atandı ya da sürüldü. Leo Moskova'da çalışan ve buraya gönderilen bazı işçilerin sicil kayıtlarını kontrol etmişti. Kontrollerden başarıyla geçebilirlerse bir haftaya kalmaz, paketlenip buraya postalanırlardı. Eğer geçemezlerse de tutuklanırlardı. Bu kasabanın bekçilerinden biri olmuştu şimdi. Vasili bu atamayı planlarken kesin bunları da düşünmüştü. Kinaye çok hoşuna gitmiş olmalıydı.

Raisa yeni evlerinin bu görünüşünü kaçırmıştı. Paltosuna sarınmış, başını cama dayamış, trenin sallantısıyla uyuyordu. Eşinin karşısındaki koltuğa geçip, gittikleri yöne bakarken, asıl kasabanın devasa montajlama tesisinin yanına nasıl iliştiğine baktı, bir köpeğin ensesine yapışmış bir kene gibi duruyordu. Alacakaranlıkta evlerin ışıkları turuncu turuncu parlıyordu. Leo Raisa'yı dürttü. Uyandı, önce Leo'ya sonra pencereye baktı:

– Neredeyiz?

Tren istasyona girdi. Toparlanıp perona indiler. Moskova'dan ve hatta Mutava'dan bile daha soğuktu; sıcaklık en az birkaç derece düşmüştü. Başlarına bir iş gelmesin diye yeni gittikleri ülkede kenara çekilen çocuklar gibi etrafa bakakalmışlardı. Hiçbir ön bilgi verilmemişti. Tanıdıkları kimse yoktu. Arayacakları bir numara bile yoktu. Kimse onları beklemiyordu.

İstasyon binasında gişedeki adam dışında kimse yoktu. Genç biriydi, yirmi yaşını geçmezdi. Binaya girdikleri andan itibaren dikkatle onları izliyordu.

Raisa adama yaklaştı:

– İyi akşamlar. Bizim askeriyeye gitmemiz lazım.

– Moskova'dan mısınız?

– Evet, öyle.

Adam kalktı ve gişenin kapısına yöneldi, kapıyı açıp ana girişe yöneldi. Cam kapının ardından caddeye doğru işaret etti:

– Sizi bekliyorlar.

İstasyondan yüz metre ötede park etmiş bir araba duruyordu.

Stalin'in karla kaplı taş büstünü geçen Raisa ve Leo arabaya doğru ilerlediler, araba bir Volga'ydı, büyük ihtimalle bu kasabada üretilenlerden bir tanesi. Yaklaştıkça ön koltuklarda oturan iki adamı gördüler. Kapı açıldı, adamlardan biri, orta yaşlı geniş omuzlu olanı indi:

– Demidov?

– Evet.

– Ben General Nesterov, Vualsk milislerinin başkanıyım.

Leo neden onlarla buluşmak için zahmete girdiğini merak etmişti. Vasili'nin bilgilendirme yaparken kulağa çok kötü gelmesi için elinden geleni yaptığına şüphe yoktu. Ama Vasili'nin dedikleri o kadar da önemli değildi. Moskova'dan gelen eski bir MGB ajanı hazır ola geçmelerine neden olmuştu. Buraya sadece milis te çalışmak için geldiğine inanmıyorlardı. Hatta elinde kara bir listeyle buraya geldiğinden ve ne sebeple olursa olsun Moskova'ya raporlar göndereceğinden bile şüphelenmiş olabilirlerdi. Endişelilerdi. Vasili onları ne kadar aksi yönde ikna etmeye çalışsa da, onlar da o kadar şüpheye düşmüş olmalılardı. Bir ajan neden sekiz yüz mili sadece küçük çaplı bir askeri birliğe katılmak için teper ki? Hiçbir anlamı yoktu; sınıfsız bir toplumda askeriye dibe en yakın olandı.

Her çocuğa cinayet, hırsızlık ve tecavüzün kapitalist düzen sinigeleri olduğu öğretilirdi ve milisin görev tanımı da bu teori temel alınarak yapılmıştı. Yurttaşlar arasında hırsızlığa veya şiddete gerek yoktu çünkü herkes eşit koşullara sahipti. Komünist devlette polisin işi yoktu. İşte bu yüzden milis güçleri İçişleri Bakanlığı'nın alt kısımlarından biri olmaktan öteye geçemezdi: Az maaşlı, düşük saygınlıkta –ortaokuldan terklerden, *kolhoz*'lardan atılan işçilerden, görevinden alınan ordu personelinden ve yarım şişe votkaya satılık insanlardan– oluşan bir kuvvetti milis güçleri. Resmi kaynaklara göre SSCB suç oranları sıfıra yakındı. Bu yalan Amerika Birleşik Devletleri'nde polislere harcanan yüksek rakamlarla sıkça kıyaslanırdı: Şaşaalı polis arabaları, emin görünüşlü polis memurları, her köşe başı temiz üniformalarıyla görünen ve olmazlarsa toplumlarının çökeceği o polis teşkilatlarına bir servet harcıyorlardı. Batı en cesur kadın ve erkeklerini suçla savaşmak için görevlendirirdi, bir şeyler inşa ederken daha verimli olacak kişileri bu uğurda çalıştırırdı. Böyle bir işgücü burada boşa harcanmazdı: Böyle işler için tek gereken kolu kuvvetli ve başka türlü işe yaramaz ayaktakımıydı, bu adamlar sarhoş ayırmaktan başka işe yaramazdı. İşin ana fikri buydu. Her yetişkin suçun yok olmadığını biliyordu, sadece kayıtlara geçirilmiyordu. Leo gerçek oranları bilmiyordu. Bilmek için de can atmıyordu, bilenler de büyük olasılıkla bundan pişman oluyorlardı. *Pravda*'nın kapağında, orta sayfalarında ya da arka sayfalarda fabrikalaşmayı temsil eden figürler olurdu. İyi haberler, basmaya değer tek şeylerdi; yüksek doğum oranları, dağ zirvelerine tırmanan tren yolları ve yeni kanallar.

Bunlar göz önünde tutulunca oraya gelmesi sıradışı bir durumdu. MGB'den gönderilen biri daha çok saygı ve etkiye sahipti. Başka tüm işlerden daha çok maddi fayda sağladığı da kesindi. Hem bir memur gönüllü olarak rütbesinin düşürülmesini istemezdi. Eğer sadakatsizlik yaptıysa o zaman neden tutuklanmamıştı? MGB'den dışlanmış olsa da gölgesi hâlâ üzerindeydi ve bunun aslında kıymetli bir şey olduğunu anlamıştı.

Nesterov kuş kadar hafif çantaları arabaya taşıdı. Arka kapıyı açmadan önce çantaları bagaja koydu. Arabaya bindiler. Arkadan arabaya binişini izlerken Nesterov'un bu arabaya fazla büyük geldiğini düşündü: Dizleri çenesine değecekti. Tekerin arkasında genç bir memur oturuyordu. Nesterov memuru tanıştırdı:

– Bu Çavuş Yaroslav.

Aynı uygulama MGB'de de vardı, her araçtan sorumlu ayrı bir sürücü olurdu. Memurlara şahsi araba tahsis edilmezdi ve kendileri sürmezlerdi. Yaroslav arabayı vitese taktı ve boş yola doğru gazladı. Görünürde başka araba yoktu.

Nesterov dikiz aynasından Leo'ya baktı ve sordu:

– Üç gün önce buraya geleceğiniz bildirildi. Bu beklenmedik bir tayin oldu.

– Nerede bize ihtiyaç duyulursa oraya gitmeliyiz.

– Uzun zamandır buraya kimse tayin edilmemişti. Ben de ek kadro için başvuruda bulunmamıştım.

– Fabrikanın verimi büyük ehemmiyet taşır. Buranın güvenliğini sağlamak için asla yeterli kişiye sahip olamazsınız.

Raisa eşine döndü, kasten böyle imalı cevaplar verdiğini düşündü. MGB'den tekmeyi yemiş olsa da insanların ona olan korkusunu hâlâ lehine kullanıyordu. İçinde bulundukları belirsiz ortamda bunu yapmak akıllıca olabilirdi. Nesterov sordu:

– Söyleyin bana: Bir dedektif mi, *sişçik* mi olacaksınız? Emirler konusunda aklımız karıştı. Hayır dediler. Bize bir hizmetçi olacağınız bildirildi; bu sizin seviyenizde bir kişi için rütbe indirmek demek.

– Benimle ilgili emirler size bildirilenlerdir. Rütbemle ilgili düzenleme size kalmıştır.

Sessizlik oldu. Raisa topun ona atılmasının generalin hoşuna gitmediğini anlamıştı. Sonunda ekledi:

– Şu an için misafirimiz olarak kalacaksınız. Uygun bir lojman bulunduğunda size ayrılacak. Ama uzun bekleme listesi için sizi uyarmalıyım. Ve bunun için yapabileceğim bir şey yok. Bir milis olmanın hiçbir faydası yok.

Araba lokantaya benzer bir yerin önünde durdu. Nesterov arabadan indi, bagajı açıp bavulları aldı ve kaldırıma bıraktı. Leo'ya bakıp şöyle dedi:

– Çantalarınızı odanıza koyduktan sonra lütfen arabaya dönün. Eşinizin gelmesine gerek yok.

Leo daha fazlasını sormadı. Nesterov'a evet anlamında işaret ederken iki çantayı da aldı. İkisinin toplam ağırlığını hissedince Nesterov'un takım elbiseyle bunlarla nasıl baş ettiğini merak etti.

Lokantanın içi karanlıktı, kepenkler kapalıydı ve içeride ekşi bir koku vardı. Önceki geceden kalma kirli kadehler masalara ya-

yılmıştı. Leo yağlanmış masalardan birine vurdu. Kapıda bir adamın silueti göründü:

– Açık değiliz.

– Benim adım Leo Demidov. Bu benim eşim, Raisa. Moskova'dan bugün geldik.

– Danil İvanoviç Basarov.

– General Nesterov kalmamız için yeriniz olduğunu söyledi.

– Üst kattaki odayı mı kastediyorsunuz?

– Bilmiyorum, evet, galiba.

Basarov göbeğinin boğumlarını kaşıdı.

– Size odanızı göstereyim.

Oda küçüktü. İki tek kişilik yatak yan yana konmuştu. Tam ortalarında bir boşluk vardı. İki şiltenin de ortaları çökmüştü. Duvar kâğıdında yeni ergenlerin derisini andıran benekler ve yağ lekeleri vardı. Leo bunun yemek yağı olduğunu düşündü, çünkü mutfak tam odanın altındaydı ve yer döşemelerinin aralığından aşağısı görünüyordu. Sakatat, kuyrukyağı ya da ne pişerse kokusu aynen yukarı çıkıyordu.

Basarov odayı Dedektif Nesterov'un isteği üzerine hazırlamıştı. Bu yataklar ve bu oda İlinaya ve diğer kadınlar tarafından kullanılıyordu. Ama bu isteği reddedemezdi. Binanın sahibi o değildi. Ve işlerinin yolunda gitmesi için milisle arasını iyi tutmalıydı. İşin doğrusu MGB'den geldiklerini duyunca o da misafirleri konusunda endişelenmişti. Normalde olduğu kadar kaba davranmasını engellemişti. Koridorun ucundaki bir kapıyı işaret etti:

– Orası banyo. Binada sadece bir tane var.

Raisa pencereyi açmaya çalıştı. Birinin kaçmasını önlemek istercesine çivilenmiş gibiydi. Manzaraya baktı. Köhne evler ve gri gökyüzü: İşte yeni yuvaları. Baba evinin toplarla yerle bir edildiğini gördükten sonra tuğlalara ve kalaslara eskisi gibi bir bağlılığı kalmamıştı. Eğer bu taşınma bir ceza mahiyetindeyse gerektiği kadar etkili olmamıştı, en azından onun için.

Leo aşırı derecede yorgunluk hissediyordu. Bu aşağılanmaya katlanabilirdi ama şimdi kanlı canlı bir gerçek olmuştu bu oda. Tek istediği uyumaktı, gözlerini tüm dünyaya kapamaktı. Dışarı geri dönmek zorunda olduğundan çantayı yatağa koydu. Ra-

isa'nın yüzüne bakamıyordu, ama kızgınlıktan değil, utançtan bakamıyordu. Tek kelime etmeden odadan çıktı.

* * *

Kasabanın telefon santraline vardıklarında Leo içeri alındı. Yüzlerce insan sıradaydı, kısıtlı bir zaman telefonda konuşmak için bekliyordu. Buradakilerin birçoğu zorla ailelerinden koparılarak gönderildiği için bu sınırlı dakikalar en kıymetli anlarıydı. Nesterov'un kuyrukta beklemesine gerek yoktu, kulübelerden birine girdi.

Numarayı çevirip Leo'nun duyamadığı konuşmayı yaptıktan sonra ahizeyi ona uzattı. Leo ahizeyi kulağına koydu ve bir an bekledi:

– Ben Demidov.

– Odanız nasıl?

Konuşan Vasili'ydi.

– Telefonu kapatmak istiyordun değil mi? Ama yapamazsın. Bunu bile yapamazsın.

– İstediğin ne?

– Bağlantıyı koparmamak istiyorum, böylece bana oradaki hayatından bahsedersin ve ben de sana buradakinden bahsederim. Unutmadan, anne ve baban için ayarladığın o şirin daire artık onların değil. Seviyelerine daha uygun başka bir yer bulduk. Biraz soğuk ve biraz da kalabalık olabilir. Pis olduğu da kesin. Yedi kişilik bir aileyle aynı evi paylaşıyorlar sanırım beşi çocuk. Babanın bu ani ayrılışına ne kadar üzüldüğünü bilmiyorum. Fena öksürüyordu. Ciğerleri hep böyle kötü müydü? Ve beli de çok kötü ağrıyormuş. Emekliliğine sadece bir yıl kala tekrar montaj hattındaki işine geri dönmesi çok yazık oldu. İşini sevmiyorsan bir yıl on yıl gibi gelir. Ama nasılsa sen bunu daha iyi göreceksin.

– Annem ve babam iyi insanlar. Çok çalıştılar. Sana bir zararları olmadı.

– Ama ikisini de aynı şekilde inciteceğim.

– Benden ne istiyordun?

– Özür dilemeni.

– Özür dilerim.

– İçinden gelerek söylediğine beni ikna et.

– Gerçekten, özür dilerim.

– İkna olmadım. Ne için özür dilediğini bile bilmiyorsun.

Leo tekrar denedi:

– Sana kötü davrandım. Sana saygı göstermedim. Özür dilerim.

– Tam olarak ne için özür diliyorsun? Daha açık ol. Ailenin akıbeti sana bağlı.

– Sana vurmamalıydım.

– Yeterince zorlamıyorsun.

Leo'nun sesi çaresizlikle titriyordu:

– Ne istediğini anlayamıyorum. Senin her şeyin var. Benimse hiçbir şeyim yok.

– Çok basit.

– Sana yalvarıyorum, Vasili, beni dinle. Yalvarırım anne ve babamı rahat bırak.

– Bir kere daha...

– Lütfen...

Vasili telefonu kapadı.

Vualsk
17 mart

Tüm gece yürüdükten sonra –ayakları su toplanmış, çorapları kana bulanmıştı– bir banka oturdu Leo, ellerini başına koyup ağladı.

Yemek yememişti ve uyumamıştı. Önceki gece Raisa onla konuşmaya çalıştığında konuşmak istememişti. Lokantadan yemek getirdiğinde yemeği reddetmişti. Daracık, berbat kokan odalarında durmaya tahammül edemeyip aşağıya inmiş, kalabalığın arasından geçerek kendini sokağa atmıştı. Nereye gittiğini bilmeden yürüdü, sabit oturup hiçbir şey yapmamak için fazla kızgın ve fazla gergindi. Ama tam da onun tarzıydı, bu durumlarda eli kolu bağlı oturmak. Bir kez daha adaletsizlikle burun burunaydı ama bu sefer araya giremeyecekti ve bu sefer başı belada olanlar yabancılar değil, annesi ve babasıydı. Enselerinden vurulmazlardı, bu çok hızlı olurdu ve onlara acıdıklarının belirtisi olurdu. Azar azar işkence edeceklerdi. Öylesine işini bilir, sadist ve adi zihniyetlerin neler yapabileceğini hayal edebiliyordu. Onların bakışına göre fabrikadaki en zor ve en pis işleri yapmalılardı; genç kadın ve erkeklerin baş edebileceği türden işler. Bunun yanında Leo'nun acınası sürgünüyle, aşağılanmasıyla ve utancıyla tahrik edileceklerdi. Hatta Gulag'da, çalışma kampında olduğunu, yirmi yıl *katorga*'ya, ağır cezaya çarptırıldığını bile söyleyebilirlerdi. Evlerini paylaşmak zorunda kaldıkları ailenin de en geçimsiz ve belalı ailelerden seçildiğinden emindi. Çocuklara gürültü yaparlarsa çikolata verileceği sözü verilmiştir ve aileye de yemek çalıp kavga çıkarmaları karşılığında kendilerine ait bir ev vaat edilmiştir mutlaka. Mümkün olan her yolla ev hayatlarını katlanılmaz hale getirmeye çalışıyorlardır. Detayları tahmin etmesine gerek yoktu. Vasili zaten bunları bir bir zevkle anlatırdı, Leo'nun telefonu kapatmaktan korktuğunu biliyordu, Leo ne kadar zorluk çıka-

nrsa ailesi de o kadar zorluk içinde yaşayacaktı. Vasili en zayıf olduğu yerden, ailesinden bahsederek, baskıyla Leo'yu uzaktan uzağa yıkabilirdi. Savunmasızdı. Küçük bir çalışmayla nerede yaşadıklarını öğrenebilirdi, ama bu durumda bile tek yapabileceği güvende olduğunu bildirmekti, o da eğer mektuplarına müdahale edilmezse. Onlara konforlu bir yaşam sağlamıştı ama bu koşullar, değişimi kaldıramayacakları bir zamanda ayaklarının altından alınmıştı.

Soğuktan titreyerek ayağa kalktı. Zorlanarak ve ne yapması gerektiğini bilmeden yeni evinin yolunu tuttu.

Raisa alt katta bir masada oturuyordu. Tüm gece onu beklemişti. Vasili'nin tahmin ettiği gibi o da kocasının onu ihbar etmemesinden pişman olduğunu biliyordu. Bu karar pahalıya mal olmuştu. Ama ne yapması gerekirdi? Kocası her şeyi mükemmel aşk uğruna feda etmemişti. Ismarlama rol yapamazdı. Hem böyle yapmış gibi davransa da nasıl yapacağını bilmezdi: Ne diyeceğini, ne hissedeceğini bilemezdi. Belki ona daha nazik olabilirdi. Açıkçası, bir tarafı bu tayinden memnundu. Bu memnuniyet garezinden, kininden değil, kocasının her gün hissettiğinin nasıl bir duygu olduğunu anlamasını istediğindendi. Kocasının bu güçsüzlüğü, bu korkuyu tecrübe etmesini istiyordu. Anlamasını istiyordu. Ama neye yarardı? Yeni bulduğu bu anlayışla nereye varabilirdi ki? Hiçbir şeye. Kocasını sevdiğini söyleyiverseydi her şey daha iyi olurdu. İkna edici olsa da olmasa da buna inanabilirdi.

Yorgunluktan gözleri kapanırken lokantaya giren Leo'yu gördü. Kalkıp gözleri kan çanağına dönmüş kocasına yaklaştı. Daha önce ağladığını hiç görmemişti. Leo en yakın şişeden kendine bir içki koydu. Raisa elini eşinin omzuna koydu. Bir an bile geçmeden Leo arkasını döndü, ensesini kavradı ve sıktı:

– Hepsini sen yaptın.

Damarları sıkışmıştı, yüzü kızarmış nefes alamıyordu, böğürüyordu. Leo başını kaldırdı, kadın parmak uçlarında duruyordu. Elleriyle direnmeye çalıştı. Ama Leo gitmesine izin vermiyordu, kolları çok kuvvetliydi.

Masalardan birine yanaşmaya çalıştı, buğulanmış gözleriyle bir bardak arıyordu. Güç bela bir bardağa uzandı ve ucundan yakaladı. Sıkıca kavrayıp kaldırdı, sonra Leo'nun kafasına salladı. Bardak elinde parçalandı, avucu kesilmişti. Ne olduysa Leo elle-

rini gevşetti. Karısı arkaya dayanıp boynunu tutarak öksürmeye başladı. İki yabancı gibi birbirlerine baktılar. Sanki o anda tüm geçmişleri bir kalemde silinmişti. Leo'nun yanağında cam kırıkları gömülüydü. Eliyle çıkardı ve avucunun içindeki kırıklara baktı. Raisa ise arkasına bakmadan merdivenlere koştu, aceleyle ellerinden kanlar akarak yukarı çıktı.

Eşinin peşinden gitmektense önceden doldurduğu içkiyi dikti, sonra bir tane daha koydu ve bir tane daha, şişenin neredeyse tamamını bitirdiğinde dışarıda Nesterov'un arabasını duydu. Ayakta duramaz halde, kirli ve tıraşsızken ve vahşi, hayvani haliyle, milliste olması gereken seviyeye gelmesi, beklenenden daha kısa sürmüştü.

Arabada giderken, Nesterov Leo'nun yüzündeki yarıklar üzerine yorum yapmadı. Kısa kısa kasabadan bahsetti. Leo dinlemiyordu, etrafındakilere ilgisiz az önce neler yaptığını düşünüyordu. Gerçekten karısını boğazlamaya kalkmış mıydı, yoksa uykusuz beyninin bir oyunu muydu bu? Yanağına dokundu, parmaklarının ucundaki kanı gördü; gerçekti, yapmıştı ve dahasını da yapabilirdi. Birkaç saniye daha ellerini biraz daha sıksaydı karısını öldürebilirdi. Onu tetikleyen, her şeyini kaybetmesiydi: Ailesini, mevkiini, her şeyi sözde bir bağ üzerine kaybetmişti, aralarında bir bağ olduğu düşüncesiyle kaybetmişti. Karısı onu kandırmıştı, ihtimalleri hesaplayıp aklını karıştırmıştı. Ailesi acı içindeyken ve kendini sağlama aldığında hamileliğin bir yalan olduğunu söylemişti. Hatta daha da ileriye gidip kocasını nasıl küçük gördüğünü anlatmıştı. Duygularıyla oynayıp suratına tükürmüştü. Feda ettiklerinin karşılığında elinde avucunda hiçbir şey kalmamıştı.

Ama Leo buna bir an olsun inanmadı. Kendini temize çıkarma ve inkâr etme zamanları geçmişti artık. Yaptığı şey affedilemezdi. Ve onu hor görmekte haklıydı. Şimdiye dek kaç kardeş, kaç ana baba tutuklanmıştı? Tam zıddı olduğunu düşündüğü adamdan, Vasili Maliniç Nikitin'den ne kadar farklıydı ki? Tek fark, Vasili acımasızca zulüm yaparken Leo'nun ideolojik nedenlerle zulmediyor olması mıydı? Biri boş ve amaçsız bir canilikken, diğeri ilkeli ve gerekçeli bir canilikti. Onun caniliği gerekçeler ve açıklamalarla meşrulaşıyordu. İşin doğrusu, acı ama gerçek, bu iki adamı ayıran pek bir şey yoktu. Leo nasıl bir şeyin parçası olduğunu anlayamayacak kadar aklı kıt mıydı? Ya da daha kötüsü buna kafa yormamayı bilerek mi seçmişti? Bu düşünceleri kovalamış, bir kenara mı atmıştı? Bir parçası içten içe her şeyden haberdar mıydı?

Sahip olduğu ahlaki değerler yığınında tek bir gerçek vardı. Tüm hayatını Raisa uğruna feda ettikten hemen sonra onu öldürmeye kalkmıştı. Bu delilikti. Bu aşamada hiçbir şeyi kalmamıştı, evli olduğu kadın bile yoktu. Sevdiği kadın demek isterdi. Onu seviyor muydu? Onunla evliydi, bu da aynı anlama gelmiyor muydu? Hayır, pek değil. Onunla evlenmişti çünkü güzel ve akıllıydı ve o da yalnızdı. Ona sahip olmaktan gurur duyuyordu, yanında olmasından gurur duyuyordu. Mükemmel Sovyet yaşantısına giden bir adımdı bu; iş, aile, çocuklar. Pek çok yönden hırslarına ulaştıran çarkın bir dişlisiydi, başarılı kariyerinin ihtiyacı olan arka plandı, Örnek yurttaş olması için gerekliydi. Başka birinin de onun yerini alabileceğini söylerken Vasili haklı mıydı? Leo onu ele vermeyi onsuz yaşayamayacağını düşündüğünden mi istememişti. Yoksa bunu istememesinin sebebi tek başına yaşamaktan mı korkmasıydı? Trende ona aşkını ilan etmesini, içini rahatlatmasını istemişti, kahramanın o olduğu bir hikâyede onu ödüllendirmesini istemişti. Bu hastalıklı bir durumdu. Leo başını ovup seslice iç geçirdi. Vasili'nin istediği gibi oyuna gelmişti, sonunda insanlık dramı olan bir oyun. Karısına vuran, onun canını yakan, Vasili yerine kendi olmuştu. O adamın planını adım adım gerçekleştiriyordu.

Araba durdu. Gidecekleri yere varmışlardı. Nesterov çoktan çıkmış onu bekliyordu. Ne kadardır orada oturduğu hakkında bir fikri olmayan Leo arabanın kapısını açtı ve amirinin ardından milis binalarına doğru yürüdü. Burada çalışanlarla tanıştırıldı, tokalaştı, baş salladı, bir şey anlamadan insanlarla hemfikir oldu. İsimler, detaylar –hepsi akıp gitti– ve dolapların olduğu odada yeni üniformasına odaklanmaya çalışana dek yalnız kalmadı. Ayakkabılarını çıkardı, kanlı parmaklarına yapışan çorapları yavaşça sıyırdı. Ayaklarını soğuk suya koyduğunda suyun kızıllaşmasını izledi. Yedek çorabı olmadığından ve yeni bir çift isteyemeyeceğinden, eskilerini giymek zorunda kaldı. Çorap açık yaralara değdikçe acıdan içi çekiliyordu. Üzerindekileri çıkarıp bir yığın halinde dolaplardan birinin dibine koydu ve yeni üniformasını ilikledi, kırmızı şeritli kaba pantolon ve askeriye modeli ceketi giydi. Aynada kendine baktı. Gözlerinin altında siyah izler vardı, sol yanağındaki kesikten kan akmıştı. Omzundaki nişanlara göre milis olarak görevlendirilmişti, alt tabaka bir polis memuruydu.

Nesterov'un ofisinin duvarlarını çerçevelenmiş sertifikalar bezemişti. Tek tek hepsini okurken patronunun amatör güreş karşılaş-

maları ve tüfekle atış turnuvaları kazandığını; hem buradaki görevinde, hem de daha önce çalıştığı Rostov'da ayın memuru ödülüne layık görüldüğünü anladı. Bu şatafatlı bir sergiydi. Mevkiinin bu kadar küçük görüldüğü düşünülünce bu anlaşılır bir şeydi.

Nesterov yeni çalışanını iyice incelemişti ama onu aklında bir yere oturtamamıştı. Önceden yüksek rütbeli bir MGB memuruyken neden şimdi kirli tırnakları, kanayan yüzü, yıkanmamış saçları, alkol kokan nefesi ve atamasına olan ilgisizliğiyle böyle pejmürde bir hale gelmişti? Belki de tam da hakkında anlatılanlar gibi biriydi: Kabaca beceriksiz ve sorumluluk kaldıramaz. Bu görünüş tarife harfiyen uyuyordu. Ama Nesterov hâlâ ikna olmamıştı: Belki de bu kılıksız hali oyunun bir parçasıydı. Bu atamayı duyduğu andan itibaren içi rahat değildi. Bu adam ona ve adamlarına görülmemiş bir zarar verme kapasitesine sahipti. Her şey bir kahrolası rapora bakıyordu. Nesterov yapılacak en iyi işin bu adamı takip etmek, sınamak ve gözünün önünde tutmak olduğuna karar verdi. Leo eninde sonunda kendini ele verecekti.

Nesterov Leo'ya bir dosya gösterdi. Kendinden bekleneni anlamaya çalışarak dosyaya gözlerini dikti. Neden böyle bir şey verilmişti? Umursamadı. Ne olursa olsun, umurunda değildi. Neyin anlamı vardı ki? Her şey saçmalıktan ibaretti. Dosyayı incelemek için kendini zorladı. İlk sayfa boştu. Sayfayı çevirdi. İçinde küçük bir kız çocuğunun siyah beyaz fotoğrafları vardı. Sırtüstü çırılçıplak yatıyordu, etrafı kara karla kaplıydı. Kara kar... karaydı çünkü kana bulanmıştı. Kız çığlık atıyormuş gibi görünüyordu. Yakından bakınca çığlık atmıyordu, ağzında bir şey vardı. Nesterov açıkladı:

– Ağzı toprakla doluydu. Yardım istemek için bağıramamış bile.

Leo'nun parmakları fotoğrafa kenetlendi, Raisa hakkındaki, ailesiyle ilgili, kendiyle ilgili tüm düşünceleri– bütün bu düşünceler gözleri kızın ağzına odaklanmışken uçuvermişti.

Arkadi'nin ağzı pislikle doluydu.

Bir sonraki fotoğrafı inceledi. Kızın derisi kar kadar beyazdı. Karnı canavarca yarılmış, tamamen açılmıştı.

Arkadi'nin bağırsakları dışarı çıkarılmıştı.

Leo fotoğrafları masaya koydu. Duvardaki sertifikalara dalıp, bir an için sustu.

Aynı gün

İki olayın birbirleriyle alakası olamazdı, bu imkânsızdı. Yüzlerce kilometre uzakta gerçekleşmişlerdi. Ama şimdi Leo'nun Fyodor'un iddialarını göz ardı etmekle hata yapmış olduğu kesinleşmişti. Maalesef Arkadi'ye gerçekten ne olduğunu bilmenin bir yolu yoktu. Çünkü cesedi incelemek için asla zahmete girmemişti. Belki de tamamen bir kazaydı. Ama belki de dava örtbas edilmişti. Böyle bir cinayetin yankıları ailenin ötesine geçerdi. Eğer bu doğruysa Leo da bilmeden bu sessizlik orkestrasında bir çalgı olmuştu. Eve gönderilmişti ve yalanlarının inandırıcı olması için gerçekler ondan saklanmıştı.

Tam aksine General Nesterov bu cinayetin detayları konusunda açık yürekliydi, adına cinayet diyor ve suç değilmiş gibi göstermek için kılıf uydurmaya çalışmıyordu. Larisa Borodvna Petrova dört gün önce bulunmuştu. Aylarca karda yatmıştı. On dört yaşında bir öğrenciydi. Milis tarafından bilinirdi. Sıradışı cinsel yaşamıyla nam salmıştı, sadece yaşıtlarıyla değil yaşlı erkeklerle de birlikte oluyordu. Bir litrelik votka şişesine kendini satabilirdi. Tren istasyonu civarında karda yuvarlanan bir çift tarafından bulunmuştu. Kayıp olduğu gün annesiyle tartışmıştı. Evden kaçacağını söylemişti. Sözleri ciddiye alınmamıştı; o da sözünü tutmuştu. Kimse onu aramadı. Nesterov'un dediğine göre ailesi saygın kişilerdi. Babası Volga montaj tesislerinde muhasebeciydi. Kızlarından utanıyorlardı ve gizli tutulması gereken bu olayla ilgili girişimde bulunmak istemiyorlardı. Aile kızları için cenaze töreni yapmamayı kararlaştırmıştı, ortadan kaybolmuş gibi yapmaya hazırlardı. Herkesin bunu duymasına gerek yoktu. Milis dışında bir avuç insan biliyordu gerçeği. Diğerleri susturulmuştu. Da-

va bir iki güne sonuçlanırdı. Suçluyu gözaltına almışlardı bile. Her şeyi itiraf etmişti.

Leo milis operasyonları hakkındaki temel bilgileriyle bile sorgulamanın onların görevleri dahilinde olmadığını söyleyebilirdi. Onlardan beklenen delil toplayıp olası şüphelileri içeri almaktı. Soruşturmaların beyin kısmını, delillerin sunumunu, sorgulamaları ve adli takibatları yürütmek devletin soruşturma ekiplerinin, temsil heyetinin, *sledovatyel*'lerin ve savcıların göreviydi. Yine de şu bir gerçekti ki, şüphelenmeleri gereken kişileri anlamak için soruşturma yapmalıydılar. Sonuçta işin ucunun sorgu odasına varmasına şaşmamak gerekirdi.

Hücre küçüktü ve Lubyanka'dakiler gibi zekice düzenlemeler yapılmamıştı. Yerler ve duvarlar betondu. Şüpheli elleri arkadan bağlı oturtulmuştu. On altı, on yedi yaşlarında genç bir delikanlıydı. Bir yetişkinin kaslı yapısındaydı ama suratı çocuksuydu. Gözleri amaçsızca etrafta geziniyordu. Korkmuş görünmüyordu. Aslında bir şey hisseder gibi bir hali yoktu. Zekice görünmeyen bir sakinliği vardı. Fiziksel suiistimal belirtisi yoktu. Tabii ki hiç yara almamış gibi göstermek için kamufle yöntemleri vardı ama Leo ilk bakışta çocuğa zarar verilmediğini kolayca söyleyebilirdi. Arkasında iki memur dikiliyordu. Hücre kalabalık olduğundan Leo kapıyı açık bıraktı. Girişte yarı içerde yarı dışarıda durdu. Nesterov iki memuruna işaret etti:

– Nikolay Lakovleviç Titov ve Jora Egoroviç Sitkin, bu Leo Stepanoviç Demidov.

Nikolay ve Jora şüphelinin yanından dolanıp Leo'yla tokalaştılar. Nesterov devam etti:

– Onda Larisa'nın saçından bir tutam bulduk. Önceden de Larisa'yı takip etmişliği var; kapısında bekleyip, sokakta tacizkâr laflar söylemişti. Larisa'nın annesi onu birçok kez gördüğünü hatırladı. Kızının onun hakkında şikâyetlerde bulunduğunu hatırladı. Zorla saçına dokunmaya çalışıyormuş. Varlam: Bize ne olduğunu anlat. Saçından bir tutamı nasıl aldığını anlat.

– Onu ben kestim. Bu benim hatam.

– Memur beye onu neden öldürdüğünü anlat.

– Saçını seviyordum. Bir tutam istedim. Sarı bir kitabım, gömleğim, teneke kutum ve sarı bir tutam saçım var. Bu yüzden onu kestim. Özür dilerim. Bunu yapmamam gerekirdi. Battaniyeyi ne zaman alabilirim?

– Bunu daha sonra konuşalım.

– İki gün önce bir çocuk kaçırdı. Sarı bir battaniyeye sarılıydı. Sarı rengine saplantısı var. Şansımıza bebek zarar görmemiş. Ama doğru ya da yanlış gibi mefhumları yok. Sonuçları ne olursa olsun, aklına geleni yapıyor.

Nesterov genç şüpheliye yaklaştı:

– Kitabında Larisa'nın saçını bulduğumda neden başının dertte olduğunu düşündün? Bu adama bana anlattıklarını anlat.

– Beni istememişti. Devamlı gitmemi söylüyordu ama ben onun saçlarını istiyordum. O kadar çok istiyordum ki. Ve saçını kestiğimde bir şey demedi.

Nesterov Leo'ya dönüp sorgu sırasını ona verdi.

Sessizliği fark edince kafasını kaldırdı ve onu beklediklerini anladı. Nesterov sordu:

– Sormak istediğiniz bir soru var mı?

Ondan ne bekliyorlardı? Leo sormadan önce biraz düşündü:

– Neden ağzını çamurla doldurdun?

Varlam hemen cevap vermedi. Aklı karışmış görünüyordu:

– Evet, ağzında bir şeyler vardı. Şimdi hatırladım. Bana vurmayın.

Nesterov cevapladı:

– Kimse sana zarar vermeyecek, soruya cevap ver.

– Bilmiyorum. Unutuyorum. Ağzında çamur vardı, evet.

Leo devam etti:

– Onu öldürdüğünde tam olarak neler olduğunu anlat.

– Onu kestim.

– Onu mu yoksa saçını mı kestin?

– Özür dilerim. Onu kestim.

– Beni dikkatlice dinle. Onun bedenini mi yoksa saçını mı kestin?

– Onu buldum ve kestim. Birilerine anlatmalıydım ama korkmuştum. Başının belaya girmesini istemedim.

Varlam ağlamaya başladı:

– Başım çok büyük belada. Özür dilerim. Sadece saçını istemiştim.

Nesterov öne çıktı:

– Şimdilik bu kadarı yeter.

Bu sözlerle Varlam ağlamayı kesti. Yine sakindi. Yüzüne bakan, az önce cinayet işlediğini itiraf etmiş birini göremezdi.

Leo ve Nesterov koridora çıktı. Nesterov hücrenin kapısını kapadı:

– Olay mahallinde olduğuna dair delillerimiz var. Kardaki izler onun botlarıyla uyuşuyor. Özel yatılı okulda olduğunu anlamışsındır? O zekâ özürlü.

Leo sonunda Nesterov'un cinayetten bahsederkenki cesaretinin nedenini anlamıştı. Zihinsel bozukluğu olan bir şüphelileri vardı. Varlam, Sovyet toplumunun, komünizmin ve politikanın dışında kalıyordu; açıklanabilir bir vakaydı. Eylemleri partiye yansımıyordu, suçla ilgili kaideleri değiştirmiyordu çünkü şüpheli gerçek bir Sovyet yurttaşı değildi. Anormal ve sapkındı. Nesterov ekledi:

– Bu hali seni yanıltmamalı, suç işlemekten aciz değil. Onu öldürdüğünü itiraf etti. Bunun için nedeni de vardı, sıradışı olsa da bir gerekçesi vardı. Sahip olamadığı bir şeyi istiyordu, onun sarı saçlarını. İstediğini alamadığında suç işlemek geçmişte de yaptığı bir şeydi: Hırsızlık ve çocuk kaçırma. Şimdi bunlara cinayet eklendi. Ona göre Larisa'yı öldürmek bir bebek çalmaktan farksız. Ahlaki değerleri gelişmemiş. Bu çok acı. Uzun zaman önce içeri tıkılmalıydı. Bundan sonrası *sledovatyel*'lerin meselesi.

Leo anladı, bu soruşturma kapanmıştı.

Aynı gün

Yatak odası boştu. Leo dizleri üzerine çömeldi ve başını yere dayadı. Çantası yoktu. Kalktı ve hızla odadan çıkıp merdivenlerden inerek mutfağa gitti. Basarov ne olduğu anlaşılmayan sarı bir et parçası dilimliyordu.

– Karım nerede?

– Şişenin parasını ödersen söylerim.

Leo'nun bu sabah bitirdiği ucuz votka şişesini işaret ediyordu. Ekledi:

– Sen de karın da içse beni bağlamaz.

– Lütfen sadece nerede olduğunu söyle.

– Şişenin parasını öde.

Leo'nun hiç parası yoktu. Üzerinde hâlâ milis üniforması vardı. Her şeyi dolapta kilitliydi:

– Sonra ödeyeceğim. Ne kadar istersen.

– Sonra, sonra, eminim, sonra bana bir milyon ruble ödersin.

Basarov eti doğramaya devam etti, söylenenleri kabul etmediğini gösterdi.

Leo yukarı çıktı ve çantasındaki her şeyi dökerek ne var ne yoksa baktı. *Propagandacılar Kitabı*'nın arkasında yirmi beş ruble vardı, acil durum parasıydı, dört banknot aldı. Ayağa kalktı, odadan fırladı, lokantaya indi, adama bir banknot uzattı, bu bir şişenin edeceğinden daha fazlaydı:

– O nerede?

– Birkaç saat önce çıktı.

– Nereye gidiyordu?

– Benimle konuşmadı. Ben de onunla konuşmadım.

– Ne kadar önce, tam olarak ne kadar oldu?

– İki ya da üç saat...

Üç saat. Bu, gittiği anlamına geliyordu; sadece lokantadan değil kasabadan da. Leo nerede olduğunu ya da ne yöne gittiğini tahmin bile edemiyordu.

Bu cömert ödülden memnun kalan Basarov biraz daha bilgi vermeye gönüllü oldu:

– Dört trenine yetişmesi biraz zor. Hatırladığım kadarıyla şu saate kadar da başka bir tren yok.

– Ne zamana kadar?

– Yedi otuz...

Leo'nun on dakikası vardı.

Tüm yorgunluğunu unutup koşabildiği kadar hızlı koştu. Ama çaresizlikten tıkandı. Nefes nefese kalmıştı, istasyonun yönünü kestiremiyordu. Koşarken bir yandan da arabanın daha önce takip ettiği rotayı hatırlamaya çalışıyordu. Üniformasına bulaşan buzlu çamur gittikçe daha da ağırlaşıyordu. Sürtünmeyle su toplayan yaraları patlamıştı, ayak parmakları tekrar kanıyordu; botlarının kanla dolduğunu ve vıcık vıcık olduğunu hissedebiliyordu. Her adımıyla ayaklarından bacaklarına dayanılmaz bir acı yükseliyordu.

Köşeyi döndüğünde bir çıkmaz sokağa girdiğini anladı. Ucunda ahşap evlerin olduğu bir sokak. Kaybolmuştu. Eşi gitmişti ve yapabileceği hiçbir şey yoktu. Bu köhne evleri, bu lağım kokusunu hatırlıyordu. İstasyona yakındı. Bundan emindi. Geri gitmektense ilerledi, barakalardan birine daldı, yerde oturan aile akşam yemeğinin ortasındaydı. Bir ısıtıcının etrafına üşüşen aile, üniformasının korkusuyla sessizce ona bakıyorlardı. Bir şey söylemeden çocukların üzerinden atlayıp dışarı çıktı. Ana caddeye ulaşmıştı; arabayla geçtikleri caddeye. İstasyon görüş mesafesindeydi. Daha hızlı koşmaya çalıştı ama gittikçe yavaşlıyordu. Adrenalin salgılıyordu ve çaresizlik içindeydi ama bunların hiçbiri yorgunluğunu bastıramıyordu. Pili bitmişti.

İstasyon kapısına dayandı ve açmaları için kapıyı omuzladı. Saat yedi kırk beşi gösteriyordu. On beş dakika gecikmişti. Gitmiş olduğu fikri, sonsuza dek gittiği fikri, beyninin içinde yankılanıyordu. Son bir umutla hâlâ ordadır diye, bir şekilde trene binmemiştir diye perona koştu. Sağa sola bakınarak ilerledi; eşini

göremiyordu, treni göremiyordu. Zayıf düştü. Elleri başında öne eğildi, alnından ter akıyordu. Gözucuyla bankta oturan bir adam gördü. Adamın çantası vardı. Neden hâlâ platformdaydı ki? Treni mi bekliyordu? Leo doğruldu.

Raisa peronun en ucundaydı, karanlıkta görünmüyordu. Koşup ellerine sarılmamak için kendini zor tuttu. Ona doğru elinden geldiğince sakin yürümeye çalıştı. Ürkütmek istemiyordu. Nefesini düzenlemeye çalışırken söyleyeceklerini toparlamaya çalışıyordu. Kendine şöyle bir baktı; berbat haldeydi, terli ve kirliydi. Ama Raisa ona bakmıyordu bile, omzunun ardına bakıyordu. Leo arkasını döndü. Ağaçların tepesinden koyu dumanlar yükseliyordu. Rötarlı tren geliyordu.

Raisa bavulunu aldı. Onun gelişi bir şey değiştirmemişti. Bunu zaten bekliyordu, son bir deneme. Onu terk ediyordu ve bunu engellemek isterse eğer ona bir daha dokunursa, boynuna davranırsa... Bu sefer hazırlıklıydı. Paltosunun cebinde bir bıçak vardı, Basarov'un mutfağından çalmıştı.

Leo özür dilemek için, doğru kelimeleri bulmak için, dokunaklı olmak için işi ağırdan almayı tasarlamıştı. Ama şimdi onu ikna etmek için saniyeleri vardı ve kelimeler geldiği gibi çıktı:

– Raisa özür dilerim, aklım başımda değildi. O ben değildim, ya da olmak istediğim kişi değildi.

Umutsuz, umutsuz. Daha iyisini yapmalıydı.

– Bunun bir bahanesi olamaz. Raisa, beni terk etmek istiyorsun. Beni terk etmek istemekte haklısın. Sana tek başına olmanın zorluklarını anlatabilirim. Durdurulup, sorgulanacağını ve tutuklanacağını. Olması gereken evraklara sahip olmadığını. Göçebe gibi olacaksın. Ama beninle kalmanın sebebi bu değil. Şansını denemeyi seçeceğini biliyorum.

– Eğer beni o kadar iyi tanıyorsan o zaman çekil yolumdan.

Tren önlerinde durdu. Raisa'nın yüzünde kayıtsız ve sakin bir ifade vardı. Leo yolundan çekildi. Raisa vagona yürüdü. Lokomotifin sesine karşı Leo sesini yükseltti:

– Seni ele vermememin nedeni hamile olduğuna inanmam değildi ve iyi bir insan olmamla da alakası yoktu. Bunu yaptım çünkü ailem hayatımın utanmadığım tek parçası.

Raisa, Leo'yu şaşırtıp arkasını döndü:

– Bu nerden çıktı, bir gecede aydınlandın mı? Kulağa ucuz geliyor. Kulağa tepeden inme geliyor. Üniformandan, ofisinden, gücünden mahrum kaldın ve şimdi benimle idare etmek zorunda kaldın. Bu mu? Önceden –bizden önce– sana asla önemli gelmeyen bir şey bir anda önem kazandı. Niye? Ellerin bomboş kaldı diye mi?

– Beni sevmiyorsun, bunu biliyorum. Ama evlenmemizin bir nedeni vardı, aramızda bir şey var. Bunu kaybettik. Bunu tekrar bulmalıyız.

Vagon kapıları açılıyor ve yolcular iniyordu. Zaman tükeniyordu. Raisa vagona bakarken seçeneklerini tartıyordu. Acınacak fikirlerdi. Ne koşacağı bir arkadaşı ne de onu kanatları altına alacak bir ailesi vardı, ne parası ne de kendini geçindirecek bir yol vardı. Leo tahminlerinde haklıydı. Eğer giderse, muhtemelen yakalanacaktı. Bunu düşünmekten bıkıp usanmıştı. Kocasına baktı. Bavulu yere bıraktı. Leo eskisi gibi olacaklarına inanarak gülümsedi, aptal ifadesinden rahatsız olan Raisa elini kaldırıp gülümsemesini kısa kesmesini sağladı:

– Seninle evlendim çünkü korkmuştum. Seni reddedersem hemen olmasa da hayatının bir zamanı bir yerde tutuklanmaktan korkmuştum. Ben gençtim Leo ve sen güçlüydün. Evlenmemizin nedeni buydu. Adım Lena'ymış gibi davrandığım hikâye var ya? Sen bunu komik, romantik bir hikâye sanıyorsun. Sana yanlış isim verdim çünkü beni takip etmenden korkmuştum. Senin baştan çıkarma diye anladığın şey bana gözaltı gibi gelmişti. İlişkimiz korku üzerine kuruluydu. Belki senin açından böyle değildi; benden korkmak için bir nedenin yok, benim ne gücüm var ki? Ne zaman gücüm oldu ki? Sen bana evlenme teklif ettin ve ben de razı oldum, çünkü insanlar genelde böyle yapar. Hayatta kalmak için katlanırlar, göz yumarlar. Bana asla vurmadın ya da bağırmadın, asla içkili gelmedin eve. Böylece kendimi birçoklarından daha şanslı olduğum fikriyle teselli ettim. Boğazımı sıktığında Leo senin yanında kalmam için tek sebebi de sildin attın. İşte bu bizim evliliğimiz.

Tren hareket etti. Leo gidişini izlerken sözleri idrak etmeye çalışıyordu. Ama Raisa durmadı, devam etti, daha sakindi, sanki yıllardır aklında tasarladığı cümleleri söylüyordu. Şimdiyse tıpayı çıkarmıştı, cümleler özgürce uçuşuyordu:

– Güçsüzleşmen artık insanlar sana doğruları söylüyor diye sorun oluyor. Sen böyle şeylere alışkın değilsin, tüm dünyan ilham aldığın korkuyla korunuyordu. Ama beraber kalacaksak şu ro-

mantizm kandırmacasını bırakalım. Bizi bağlayan tek şey içinde olduğumuz şartlar. Benim elimdeki sensin. Senin elindeki benim. Başka pek bir şeyimiz yok. Ve eğer bundan sonra beraber yaşayacaksak, sana gerçekleri söyleyeceğim, huzurlu yalanları değil, şimdi daha önce hiç olmadığımız kadar eşitiz. Ya kabul edersin ya da bir sonraki treni beklerim.

Leo cevap vermedi. Hazırlıksızdı, çok açık konuşulmuştu, bombardımana uğramıştı. Rütbesini, gücünü daha iyi bir ev daha iyi yiyecekler için kullanmıştı. Bir eş sahibi olmak için kullandığını hayal bile edemezdi. Hata ondaydı. Raisa'nın sesi yumuşamıştı:

– Korkacak o kadar çok şey varken sen onlardan biri olamazsın.

– Bir daha asla olmayacağım.

– Üşüdüm Leo. Üç saattir bu peronda bekliyorum. Odamıza dönüyorum. Geliyor musun?

Hayır, geri dönmek içinden gelmiyordu, yan yana tek kelime etmeden.

– Biraz burada kalacağım. Odada görüşürüz.

Raisa elinde çantası istasyon binasına döndü. Leo bir banka oturdu, gözlerini ormana dikti. İlişkilerinin geçmişini düşündü, her hatırayı tekrar tekrar düşündü, duyduklarıyla pekiştirdi, geçmişini yeniden yazdı.

Yanında birinin olduğunu fark ettiğinde ne kadardır orada oturduğunu bilmiyordu. Başını kaldırdı. Bu bilet gişesindeki adamdı, gençten biriydi, ilk geldiklerinde karşılaşmışlardı:

– Bayım, bu gece başka tren yok.

– Sigaran var mı?

– Sigara kullanmıyorum. Evden getirebilirim. Hemen üst katta.

– Hayır, önemli değil. Yine de teşekkürler.

– Ben Aleksandr Kravçenko.

– Leo Demidov. Burada biraz oturmamın sakıncası var mı?

– Ne demek, ben size sigara getireyim.

Leo cevap vermeye kalmadan adam fırladı.

Leo arkasına yaslanıp bekledi. Rayların ardında ahşap bir kulübe gördü ve ne anlama geldiği o zaman anlaşıldı. Burası kızın bedeninin bulunduğu yerdi, kulübenin hemen ardındaki orman. Ormanın başlangıcını, olay mahallini gözlerinin önüne getirebiliyordu. Dedektiflerin ezip geçtiği kanlı kar, fotoğrafçılar, soruştur-

ma savcıları. Ayağa kalktı. Düşüncelerinin yerini ölü bir kız imgesi almıştı. Ağzı sonuna kadar açık, içi çamurla tıka basa dolu.

Bir düşünceye takılıp gitti, perondan dikkatlice indi, rayları geçip ağaçlara yürüdü. Arkasından biri seslendi:

– Ne yapıyorsun?

Leo arkasını döndüğünde Aleksandr'ı elinde sigara platformun kenarında dikilmiş gördü. Onu takip etmesi için el etti. Leo rayları takip edip ayak izlerinin olduğu yere geldi. Her yöne basılmış ayak izleri vardı. Ormana dalıp birkaç dakika yürüdü, cesedin bulunduğu yer olduğunu tahmin ettiği bir yere geldi. Çömeldi. Aleksandr ona yetişmişti. Leo yukarı baktı:

– Burada ne oldu biliyor musun?

– İlinaya'yı istasyona doğru koşarken gören tek kişi benim. Fena dayak yemişti, titriyordu; bir süre konuşamadı bile. Ben de milisi aradım.

– İlinaya Morosvna kim?

– Cesedi o buldu.

Ormana yürüyüş yapan bir ikili için çok fazlaydı, daha tanımlayıcı bir açıklama beklemek çok olurdu.

– Neden dayak yemişti?

– Bu konuda konuşmamalıydım.

– Bana anlatabilirsin.

– Hayır. Lütfen. Daha fazla soru sormayın.

– Tamam. Anlıyorum. Senden bahsetmeyeceğim, söz veriyorum.

Leo ellerini kardan örtüye bastırıyordu.

– Sadece şunu bir dinle. Kızın ağzı toprakla doluydu, çamurla. Burada seninle boğuştuğumu düşün, tam burada ve çığlık atarsın diye, biri seni duyar diye ağzına bir şey tıkmak için elimle yerleri yokluyorum.

Leo'nun parmakları yere çarptı. Yer sertti, taş gibiydi. Başka bir yeri denedi, sonra başka bir yeri ve başka bir yeri. Etrafta toprak yoktu. Yerdeki toprak donmuştu.

18 mart

Leo hastanenin dışında beklerken aceleyle el yazısıyla kopyaladığı otopsi raporunu tekrar okudu:

> Uzunluğu belirlenemeyen bir bıçakla bıçaklanması sonucunda iç organlar ve gövde aşırı derecede zarar görmüş. Ölümden önce veya sonra tecavüze uğramış. Ağzı toprakla dolu olduğu halde boğulmamıştı, burun yolu temizdi. Toprak başka bir amaç içindi. Onu susturmak için mi?

Yer donmuş olduğundan katil toprağı yanında getirmiş olmalıydı. Larisa Borodvna'yı öldürmeyi daha önceden planlamış olmalıydı. İşin içinde kasıt ve hazırlık vardı. Ama neden yanında toprak taşısın ki? Birini susturmak için külfetli bir yoldu bu, bir paçavra, giysi ya da elle bile bu işi kolaylıkla yapabilirdi. Bu soruların hiçbirine cevap veremezken, Leo, Fyodor'un tavsiyesine geç de olsa uymaya karar verdi. Cesedi kendisi görecekti.

Cesedin nerede tutulduğunu sorduğunda hastaneye, 379. Devlet Hastanesi'ne gitmesini söylediler. Cesedi incelemek için bir uzman görüşü alma imkânını sorduğunda milisin, doktorları öğle aralarında ya da ameliyattan on dakika önce güç bela ayarladığını söylediler. Kendi alanları dışında özel eğitim almamış bu doktorlar kurbana ne olmuş olabileceği konusunda daha doğru tahminler yapabilirlerdi. Leo adli tıp laboratuvarları veya patolojistleri, hatta sadece morg olarak kullanılan bir yer bile beklemiyordu. Yasadışı ölümleri inceleyecek özel araç ve gereçlerin olmadığını biliyordu. Yasadışı ölüm olmazken bunlara ne gerek vardı ki? Otopsi raporu doktorla yapılan kısa seanslardan birinde tutulan

notlardan oluşuyordu. Günler sonra bu notlar bir başkası tarafından temize çekilmişti ve sonuçta ortaya iki farklı kişinin elinden çıkma ve temel niteliklerini kaybetmiş, gerçekliği sapmış bir rapor çıkmıştı. Her şekilde resmi evraklar anlamsızdı. Otopsi raporları, ifadeler, itiraflar. Bunların hiçbirine güvenemezdi.

379, ülkenin en iyi hastanelerindendi ve büyük ihtimalle dünyadaki ücretsiz hastanelerin de en iyisiydi. Çkalova Caddesi'ndeki hastane yüzlerce dönüm alana yayılmıştı, etrafı ormanlarla çevriliydi. Leo bu manzaradan etkilenmişti. Bu bir propaganda değildi. Bu yere çok para harcanmıştı ve yüksek rütbelilerin bu tablo gibi manzarada sağlıklarına kavuşmak için neden yüzlerce kilometre yol kat ettiklerini anlayabiliyordu. Anlaşılan bu cömert yatırım Volga çalışanlarının üretken ve sağlıklı olması için yapılmıştı.

Resepsiyonda cinayete kurban giden ve şu anda morgda tutulan bir genç kızı incelemek üzere bir doktorla konuşup konuşamayacağını sordu. Resepsiyonist bu tekliften rahatsız olmuşa benziyordu, eğer çok acil değilse daha sakin bir zamanda gelmesini rica etti. Leo anlamıştı: Adam bu davayla ilgili hiçbir şey istemiyordu:

– Durum acil.

Adam gönülsüzce uygun bir doktor bakmaya gitti.

Buraya gelerek eline ne geçeceğini umuyordu? Bir araştırmacının görevi şüphelinin suçunu ortaya çıkaracak delilleri bulmaktı, suçun kendisini sorgulamak değil. Daha önce çalıştığı politik suçlar bölümünden adi suçlar bölümüne sürülse de süreç aynı işliyordu. Süreci adı gibi biliyordu; her şey ilkelere uyduruluyordu. Tutuklamalar tasarlanıyor, sigara dumanı dolu odalarda kararlaştırılıyor ve sayfalarca kâğıda geçiriliyordu. Fyodor'un küçük oğlunun ölümünün üzerine yeterli delil olmadığı için değil (ki hiç delil bulamamıştı) parti ilkeleri bunu gerektirdiği için gitmemişti. Artık bunu yapmak istemiyordu. Bir şeylere inanmak istiyordu. Ve inanacağı bir şey vardı. Varlam Babiniç masumdu. Bunu kanıtlayamazdı. Ama buna inanıyordu.

Soruşturmanın yönünü değiştirebileceğine inanacak kadar saf değildi. Hiç gücü kalmamıştı. Hem en yüksek rütbeli memur olsa bile kayıtları tersine döndüremezdi. Hikâye uydurulmuş, şüpheli seçilmişti. Kaçınılmaz olarak Babiniç suçlu bulunacaktı. Sistem çarpıklıklara ya da hata payına meydan vermezdi. Verimlilik her

şeydi. Bunlar hiçbir şey yapmamak için mükemmel bahanelerdi. Ve bunlardan daha bir sürü vardı. Burası onun kasabası değildi. Bunlar onun insanları değildi. Kızın ailesine katili bulacağını vaat edemezdi. Kızı tanımıyordu, hayat hikâyesi dokunmamıştı. Ve şimdi bir merdivenin başındaydı, ucu adalete bile ulaşmayan bir merdivenin. Aklındaki tüm düşünceler bir soruda birleşiyordu:

Nasıl bir fark yaratabilirim?

Devlet ondan daha büyüktü. Devlete karşı çalışabilirdi. Bu nedenselliğin her şey için bahane olabileceğini anladı. Her türlü davranışı meşrulaştırmak için kullanılabilirdi. Dün Raisa aklında bir şeyi netleştirmişti, şimdiye kadar hiç netleşmemiş bir şeyi. Ayrı olduğunu düşündüğü iki şey, iş hayatı ve özel hayatı iç içe geçebilirdi.

Resepsiyon görevlisi yanında kırklı yaşlarda bir adamla geldi, adam kendini Doktor Leonid Sokoloviç Tyapkin olarak tanıttı. Aslında eve gitmesi gerektiğini ama isminin hiçbir tutanakta ve raporda geçmemesi koşuluyla morgda cesedi incelemesine yardımcı olabileceğini söyledi.

Doktor, yürürlerken, kızın cesedinin hâlâ orada olup olmadığından emin olmadığını belirtti:

– Cesetleri uzun süre burada tutmayız. Tabii aksi istenmediği takdirde, ama milisin ihtiyacı olan tüm bilgiye sahip olduğu düşüncesindeyiz.

– İlk incelemeyi de siz mi yürüttünüz?

– Hayır. Ama cinayeti duydum. Sorumlu kişiyi çoktan yakaladığınızı sanıyordum.

– Evet, büyük olasılıkla.

– Umarım sormamda sakınca görmezsiniz, ama sizi daha önce görmedim.

– Yeni geldim.

– Neredensiniz?

– Moskova.

– Tayin mi?

– Evet.

– Ben de üç yıl önce gönderildim. Ben de Moskova'dandım, buraya geldiğinizde hayal kırıklığı yaşamışsınızdır?

Leo sessizliğini bozmadı.

– Evet, cevap vermeyin. Ben geldiğimde bunu yaşamıştım. Say-

gınlığım, dostlarım ve ailem vardı. Profesör Vovsi'yle yakın arkadaştım. Buraya gelince daha düşük bir makama atandığımı düşünmüştüm. Tabii ki, sonradan bir lütufa döndü.

Leo ismi tanıdı. Profesör Vovsi tutuklanan birçok Yahudi doktorun önde gelenlerindendi. Onun ve meslektaşlarının tutuklanması Stalin'in Yahudi aleyhtarı kampanyalarına ivme kazandırmıştı. Planlar oluşturulmuştu. Leo belgeleri görmüştü. Hatırı sayılır çevrelerdeki kilit isimlerin ortadan kaldırılmasını (doktorlar itiraf alma uğruna ölümüne dövülmüşlerdi) daha genel bir temizlik takip etmişti, artık baskın olsun olmasınlar Yahudi yurttaşlar hedef alınıyordu.

Yanındakinin düşünce zincirinden habersiz olan Tyapkin neşeli bir şekilde devam etti:

– Bir sağlık ocağına gönderileceğime üzülmüştüm. Ama 379, bölgenin gurur kaynağı oldu. Her şeyiyle çok büyük bir başarı. Kereste işçilerinin çoğu burada, temiz çarşaflar, içerideki tuvaletler ve devamlı akan suyla evlerindense burada bir gece geçirmeyi tercih ederler. Hasta olduğunu söyleyen herkese inanmayacak kadar gözümüz açıldı. Bazı işçiler burada bir haftayı garantilemek için parmaklarını kesecek kadar ileri gittiler. Tek çözüm koruma için MGB memurlarının gelmesiydi. Ama genel üretim hastalıklardan dolayı aksarsa, o zaman da ilgisizlikle suçlanırdık. İnsanları sağlığına kavuşturmak sadece hastalar için değil doktorlar için de ölüm kalım meselesi haline geldi.

– Anlıyorum.

– Moskova milisinden miydin?

Leo MGB memuru olduğunu itiraf etse miydi yoksa yalan söyleyip milis elemanı nı olduğunu söyleseydi? Yalan daha kolay olacaktı. Doktorun konuşkan havasını bozmak ya da desteğini kaybetmeyi istemezdi.

– Evet, öyleydim.

Morg uzun kış boyu donmuş yerin altında, bodrum katındaydı. Bu yüzden koridorlar haliyle soğuktu. Tyapkin Leo'yu düşük tavanlı, taş zeminli genişçe bir odaya soktu. Bir tarafta yüzme havuzuna benzeyen dikdörtgen bir kazan vardı. İleride, köşede doğrudan morga kendisine açılan çelik bir kapı vardı:

– Eğer akrabalar yirmi dört saat içinde başvurmazlarsa cesetleri yakarız. Tüberkülozdan ölenler bir saat içinde yakılır. Hepsini tutacak yerimiz yok. Birazdan gelirim.

Doktor çelik kapıyı açtı ve morga girdi. Leo beklerken kazana yaklaştı ve kenarından şöyle bir baktı. Koyu, pelte gibi bir sıvıyla doluydu. Kendi yansımasından başka bir şey göremedi. Sıvının yüzeyi hareketsizdi rengi de siyah gibi görünüyordu, ama kenarlara bakınca koyu turuncu olduğu anlaşılıyordu. Bir tarafında kanca vardı, uzun metal bir demirin ucunda ince bir kancaydı. Sıvının içindeki kancayı yavaşça çıkardı. Yüzey şurup gibi yarıldı ve tekrar eski halini aldı. Leo kancayı derine daldırdı, hareket eden bir şey hissetti –ağır bir şeydi. Daha sert itti. Yüzeye çıplak bir beden çıktı, tekrar dibe gitmeden yüz seksen derece döndü. Tyapkin bir sedyeyi iterek geri geldi:

– O cesetler buzla kaplanacak ve teşrih için Sverdlovsk'a gönderilecek. Orada bir tıp okulu var. Kızı buldum.

Larisa Borodvna Petrova sırtüstü yatıyordu. Teni sararmıştı, örümcek ağı kadar ince ve mavi damarlarla kaplıydı. Saçları sarıydı. Kâkülünün büyük kısmı kesikti: Varlam'ın aldığı kısım. Artık ağzında toprak yoktu –çıkarılmıştı– ama çenesi hâlâ açıktı, aynı şekilde kilitli kalmıştı. Dişleri ve dili kirliydi, ağzına tıkılan topraktan kahverengileşmişti.

– Ağzında çamur vardı.

– Var mıydı? Üzgünüm, ilk kez cesedini görüyorum.

– Ağzına çamur tıkılmıştı.

– Belki de doktor soluk borusunu incelemek için çıkarmıştır.

– Bir yerlerde duruyor mudur?

– Hiç sanmıyorum.

Kızın gözleri açıktı, maviydi. Annesi Fin sınırına yakın, Baltık bölgesinden bir kasabadan gönderilmiş olabilirdi. Katilin suretinin kurbanın gözüne yansımasıyla ilgili (Çarlık zamanından kalma) eski bir hikâyeyi anımsayan Leo, donuk mavi gözlere iyice yaklaştı. Kendi yansımasından başka bir şey görmüyordu. Bir anda utanıp doğruldu. Tyapkin gülümsedi:

– Hepimiz bakarız; doktorlar da detektiflere benzer. Beynimiz bize orada bir şey göremeyeceğimizi ne kadar söylerse söylesin, biz yine de emin olmak isteriz. Tabii, bu doğru olsaydı işimiz fazlasıyla kolaylaşırdı.

– Eğer doğru olsaydı, tüm katiller kurbanlarının gözlerini oyardı.

Daha önce ölü bir bedeni hiç incelemediğinden, en azından adli bir amaçla incelemediğinden, işe nereden başlayacağını bilmi-

yordu. O kadar canavarca bir saldırıydı ki, bu ancak bir delinin işidir diye düşündü. Tüm gövdesi yarılmıştı. Yeteri kadar bakmıştı. Varlam Babiniç tarife uyuyordu. Çamuru da kendi delice gerekçeleriyle sokmuş olabilirdi ağzına.

Leo gitmeye hazırdı, ama Tyapkin bodruma kadar o kadar yolu teptikten sonra gitmek için acele etmiyordu. İyice yaklaşıp et ve kan bulamacından başka bir şeye benzemeyen bedene gözlerini dikti. Kaleminin ucuyla ezilmiş organlara baktı, yaraları inceledi:

– Raporda ne yazdığını söyleyebilir misiniz?

Leo notlarını çıkarıp seslice okudu. Tyapkin önceki doktorun gözlemlerini dinleyerek incelemeye devam etti:

– Raporda midesinin olmadığından bahsetmemişler. Kesilerek çıkarılmış. İşte bakın: Yemek borusundan ayrılmış. Kalbi, karaciğeri ve akciğerleri görebilirsiniz. Ama mide yok.

– Neden böyle bir şey yapsın ki?

– Neden biri genç bir kızı öldürür ki? Hiçbir fikrim yok.

– Ne kadar titizlikle yapılmış, yani sizin açınızdan...

– Bunu bir doktorun yaptığını mı ima ediyordunuz? Bir cerrah mı?

Doktor gülümsedi:

– Olabilir, ama kesikler öylesine atılmış, cerrahi değiller. Beceriksizce yapılmış. Ama ilk kez eline bıçağı alan birinin işine de benzemiyor. Beceriksizce ama tereddütsüzce atılmış. Bir amaçla kesildiği belli, rastgele değil.

– Öldürdüğü ilk çocuk olmadığını mı söylüyorsunuz?

– Buna şaşardım.

Leo elini alnına götürdüğünde soğuğa rağmen terlediğini fark etti. Bu imkânsızdı. Bu iki olay nasıl birbirleriyle alakalı olabilirdi? Yüzlerce kilometre uzakta gerçekleşmişlerdi. Ama bu suçlar ilişkilendirilebilir miydi? Eğer Arkadi'nin ölü bedenini görmeye zahmet etseydi, belki. Onu incelemeden bir sonuca varmasına imkân yoktu. Başka kurbanlar da olabilirdi, öldürülen. Ağızlarında çamur, mideleri deşilmiş, çırılçıplak bulunan kurbanlar.

– Midesi ne büyüklüktedir?

Tyapkin kızın gövdesinin üzerinden kaleminin ucuyla midenin ana hatlarını gösterdi. Sonra sordu:

– Civarda bulunmadı mı?

– Hayır.

Ya araştırma sırasında kayboldu (bu beceriksizlikle bile olma-

sı düşük bir ihtimal) ya da katil tarafından alındı. Neydi bu? Neyle karşı karşıyaydılar?

Leo bir süre sessiz kaldı, sonra sordu:

– Tecavüze uğramış mı?

Tyapkin kızın vajinasını inceledi:

– Bakire değil.

– Ama bu tecavüze uğradığı anlamına gelmez.

– Önceden cinsel ilişkiye girmiş olabilir mi?

– Bana böyle anlatıldı.

– Genital bölgede travma belirtisi yok. Çürük de yok. Ayrıca yaraların cinsel organını hedef almadığını da söylemeliyim. Göğüslerinde veya yüzünde kesik yok. Kaba tabirle bunu kim yaptıysa göğüs kafesinden aşağısı ve vajinasından yukarısıyla ilgileniyormuş, sindirim sistemiyle, iç organlarıyla ilgileniyormuş. Vahşice görünüyor, ama kontrollü ellerden çıktığı kesin.

Leo bunun çılgınca bir saldırı olduğu sonucuna varmıştı. Kan ve yarıklar aklını karıştırmıştı. Böyle bir şey yoktu. Kasıtlı, planlı ve itinayla gerçekleştirilmişti.

– Kimliklerini belirlemek için gelen cesetleri etiketler misiniz?

– Bildiğim kadarıyla hayır.

– Peki bu ne?

Kızın ayak bileğinde ipten düğüm vardı. Sıkıca bağlıydı ve bir ucu sedyeden aşağıya sarkıyordu. Fakirlerin taktığı halhalları andırıyordu. İpin deriyi sardığı bölgede sıyrık izleri vardı.

Tyapkin onu ilk gören oldu. General Nesterov kapıda dikiliyordu. Ne zamandan beri orada durup onları izlediğini tahmin etmek imkânsızdı. Leo cesetten uzaklaştı.

– Prosedüre alışmak için geldim buraya.

Nesterov Tyapkin'e yöneldi:

– Bize izin verir misin?

– Evet, tabii ki.

Tyapkin gitmeden Leo'ya şans dilercesine bir bakış attı. Nesterov yaklaştı. Leo son bulunanları özetlemeye başladı:

– Asıl raporda midesinin çıkarıldığı yazmıyor. Varlam'a soracak bir sorumuz var: Midesini neden çıkardı ve onu ne yaptı?

– Vualsk'a neden geldin?

Nesterov Leo'nun tam karşısında duruyordu. Kızın bedeni ortalarında kalmıştı:

– Buraya tayin edildim.

– Neden?

– Söyleyemem.

– Bence hâlâ MGB'densin.

Leo sessiz kaldı, Nesterov devam etti:

– Bu cinayetle neden bu kadar ilgilendiğinin açıklaması bu değil. Mikoyan'ı öyle istedikleri için yargılamadan serbest bıraktık.

Leo'nun Mikoyan'ın kim olduğu konusunda hiçbir fikri yoktu.

– Evet, biliyorum.

– Onun bu kızın ölümüyle hiçbir ilgisi yok.

Leo sessizliğini korudu.

– Varlam'ı yanlış konuştu diye ya da Kızıl Meydan'daki marşa katılmadı diye tutuklamadım. Tutukladım çünkü kızı o öldürdü, çünkü tehlikeli biri ve o içerdeyken bu kasaba daha güvenli bir yer olacak.

– Bunu o yapmadı.

Nesterov yanağını kaşıdı:

– Buraya her ne yapmak için gönderildiysen, artık Moskova'da olmadığını unutma. Burada bir anlaşma yaptık. Adamlarım güvende. Hiçbiri tutuklanmadı ve tutuklanmayacak. Eğer ekibimi tehlikeye atacak bir şey yaparsan, eğer otoritemi sarsacak bir şeyler rapor edersen, eğer bir emre karşı gelirsen, eğer bir davanın gidişatını değiştirirsen, eğer memurlarımı yersiz gösterirsen, adamlarımı hedef alan ihbarlarda bulunursan... Eğer bunlardan birini yaparsan, seni öldürürüm.

20 mart

Raisa 151. Ortaokul'da ilk gününün sonuna gelmişti. Kırklarının sonunda tatlı dilli okul müdürü Vitali Kozloviç Kapler, Raisa'nın aralarına katılmasından sıradışı bir sevinç duymuştu. Böylece Raisa yükünü büyük ölçüde hafifletiyor ve ona evrak işleriyle uğraşmak ve okulu yönetmek gibi işlere daha çok zaman kalıyordu. İlk izlenime göre eğitimde kitabı takip etmeyi seçen biri gibi görünüyordu ve Raisa da işe bir an önce başlamak ve ders yükünün bir kısmını üzerine almak için can atıyordu. Şimdiye kadar girdiği birkaç sınıftan edindiği izlenime göre buradaki çocuklar Moskova'dakilere kıyasla siyasi konularda daha beceriksizlerdi. Partinin kilit isimlerini duyduklarında alkış tutmuyorlardı, partiye olan bağlılıklarını göstermek için taklalar atmıyorlardı ve genel olarak çocuklara daha çok benziyorlardı. Ülkenin her köşesinden gelen farklı kültürlere sahip bir mozaik oluşturmuşlardı. Aynı şey çalışanlar için de geçerliydi. Öğretmenlerin neredeyse tamamı Vualsk'a başka bölgelerden gelmişti. Böylesine derin bir değişimi her biri önceden yaşadığı için onu yeterince sıcak karşılamışlardı. Ama şüpheci de yaklaşıyorlardı; olağan, beklenen bir evhamdı bu. Kimdi o? Nereden geliyordu? Neden buradaydı? Dışardan göründüğünden mi ibaretti? Bu sorular insanların birbirlerine her zaman sordukları sorulardı; ardı arkası kesilmeyen ve asla cevap bulmayan sorular. Asıl önemli olan, bu kasabaya taşındığından beri Raisa ilk kez kendi adına bir hayat yaratmayı hayal ediyordu.

Son ders bitti. Öğrenciler dağılıyorlardı. Müdür Kapler sınıfa girip Raisa'dan onunla odasına gelmesini rica etti. Raisa toparlandı ve ikisi koridorda ilerlerken nezaket icabı sohbet ettiler.

Stalin'in cenazesine gitmiş miydi? Nasıl geçmişti? Müdür ne kadar orada olmak istediğini belirtti. Hatta ısrarla vurguladığı gibi, kasaba da kendi törenini hazırlamıştı. Rasia sadece başını sallamakla yetindi. Anlaşılan bu adam Moskova'da izdihamdan ölen yüzlerce kişiden bihaberdi. Burada öyle haberlerin yayımlanmadığına şüphe yoktu.

Odasına vardıklarında müdür Raisa'nın girmesi için kapıyı açıp bekledi, ama ardından odaya girmektense kapıyı üzerine kapattı. Onunla konuşmak istemiyordu. Kendi ofisindeymiş gibi masada oturan adam Leo yaşlarındaydı, otuzlarının başlarında. Raisa bu adamı daha önce hiç görmemişti. Ama tek bir bakışıyla kim olabileceğini hemen söyleyebilirdi: Gizli polis. Nasıl biri olduğunu anında söyleyebilirdi: Kendini adamış, hırslı, özgüvenli, sorgulamayan ve bağnaz, yani en tehlikeli türlerden. Hareketlerine dikkat etmesi gerektiğinin bilinciyle, karşılaşmadan etkilenmiş gibi gülümsedi.

– Benim adım Petr Aleksandroviç Simonov. Ama bana sadece Petya derseniz sevinirim.

Raisa haklıydı. Sinsi adamın tekiydi. Ama eğer onu memnun edecekse ona Petya demeliydi.

– Moskova'daki yetkililer benimle bağlantıya geçtiler. Kocanıza potansiyel muhalif gözüyle bakıyorlar. Gözümün üstünde olması konusunda görevlendirildim. Ama sizden bahsedilmedi. Bize gönderilen dosyanız temiz görünüyor. Yaşamanıza izin vermeye hatta daha iyi bir ev bulmanıza yardımcı olmaya hazırız.

Raisa, Simonov'un karşısındaki sandalyede oturuyordu. Kendini yorgun hissetti. Ama sebebi ne bu tehditti ne de durumun katışıksız tuhaflığı; ele verme sırasının ona gelmesiydi. İki duygunun birleşimiydi, hem ölümcül hem de gülünç olan bu absürd tehlikeydi nedeni. Devlet uşaklarının ulaşmadığı hiçbir yer yok muydu bu ülkede? İçinde ufacık bir öfke tohumu bile yeşermedi, kanının akışı bile hızlanmadı. Sadece kafasını masaya koyup biraz uyumak istiyordu. Sonunda tüm yorgunluğuna rağmen cevaplayabildi:

– Petya, kocam ülkesi için savaştı. Cesareti ve kahramanlığıyla nam saldı. Sonra yıllarını sadık bir hizmetkâr olarak MGB'ye verdi. Şimdi de milis elemanı olarak çalışıyor. Söyleyin bana: Ne suç işledi? Ülkesine hizmet etmekten başka bir şey yapmamış ve izin verdiğiniz sürece de bundan başka bir şey yapmayacak bir adamı neden tutukluyorsunuz?

– Kocanızı tanımıyorum. Sizi de tanımıyorum. Tek bildiğim; kocanızın hatırı sayılır düşmanları var, ama hatırı sayılır dostları yok. Bana verilen görev şimdilik ona göz kulak olmak. Ama maalesef şunu anlamalısınız ki ona altı aydan fazla göz kulak olursam ve yine de hiçbir şey bulamazsam, bu kocanızın masumiyetini kanıtlamaz, aksine faturası bana kesilir.

Raisa kesinlikle anlamıştı. Bu kasabaya sürülmeleri ikinci bir şans değildi. Bu yavaş yavaş infazdı, ince ince hesaplanmış ve tayin süsü verilmişti. Kaçmamışlardı bile. Sırtlarına tebeşirle çarpı işareti konmuştu; ölüm damgası vurulmuştu. Asla peşlerini bırakmayacaklardı.

Simonov yaklaştı, sırdaşıyla konuşurmuş gibi kısık sesliydi:

– Size kendinizi kurtarma şansını vermek istemiştim. Burada iyi bir yaşam kurabilirdiniz. Çocuğunuz yok. Anladığım kadarıyla sizi kocanıza bağlayan gerçek bir bağ yok. Size rahat bir hayat sunmuyor. Bir öğretmen olarak ondan daha fazla kazanıyorsunuz. Size cefadan başka bir şey veremeyen bir adamla neden kalmak zorunda olasınız ki?

Tren garında dediği gibi Leo'yu sevmiyordu, bu doğru bir değerlendirme değil miydi? Kocasıyla korkudan evlenmişti: Bu, stratejik bir birliktelikti. Artık ondan korkmasına gerek kalmamıştı, evliliklerinin başlayış nedeni yok olmuştu. Artık stratejisini değiştirmesi gerekmez miydi, duruma uydurması gerekmez miydi? Tüm bu olanlardan sonra o hayatta kalmayı başarmış biriydi, menfaatine olmayan işlere bulaşmamak için kendi kendini eğitmişti. Duygusallık, romantizm; bunlar uzun zaman önce hayatından çıkmıştı, baba evinin yok edildiğini kendi gözleriyle gördüğü günde sökülüp alınmıştı ondan. İlk bombanın düşüşünü duyduğunda ormanda yiyecek topluyordu; bir elinde mantar sepeti, diğerinde böğürtlen. En yakın ağaca tırmanırken ağacın gövdesinde sallantıyı hissedebiliyordu, kuş gibi bir ağaca tırmandığında birkaç kilometre ötede kasabasının toz duman olduğunu gördü, kelimenin tek anlamıyla kasaba havaya uçmuştu. Ufuk insan yapımı toz bulutuyla görünmez olmuştu. Yıkım o kadar hızlı olmuştu ki Raisa'ya ufacık bir umut kırıntısı bile bırakmamıştı. Bombardıman bittiğinde ağaçtan indi ve eskiden evi dediği yere doğru yol aldı. Gözleri yaşlıydı, ama ağlamaktan değil, toz bulutundandı. Evinden ve ailesinden geriye kalanlara baktığında daha iyi anlamıştı (zihni gayet açıktı) bombalar Alman cephesinden

gelmemişti, Rus cephesinden atılmıştı. Mülteciyken duyduğuna göre Kızıl Ordu Alman işgali tehdidi altındaki tüm yerleşim yerlerini bir bir yok ediyordu. Tanık olduğu yıkımın, baba evinin imhasının sebebi sadece şuydu:

Koruyucu tedbir.

Bu kelimelerle her ölüm, her türlü yıkım meşrulaşırdı. Ne özür ne de vicdan azabı vardı, sorgulamaya bile izin yoktu. Ölümlere itiraz etmek vatana ihanet demekti. Ve anne babasından öğrendiği aşk ve şefkat kavramları (bir çocuk bunu çevresinde birbirine âşık iki kişiyi gözlemleyerek öğrenirdi) aklının derinlerinde bir köşeye atılmıştı. Böyle kavramlar başka bir zamana, başka bir dünyaya aittiler.

Pek çok açıdan karşısında duran adam aynada yansıması gibiydi. O da hayatta kalmayı başaranlardandı. İşinden başka bir şeye inancı olmadığına şüphe yoktu. Ne suçluluk duygusu, ne vicdan azabı, arkada bıraktığı bir şey olmadığından, onu hiçbir zamana ve mekâna bağlayacak bir şeyi olmadığından her koşula herkesten daha kolay adapte olabilirdi. Söylenmesi gerekeni söyler, yapılması gerekeni yapardı; dünkülerle çelişse bile ne zararı vardı? Bu dün sevdiğinden vazgeçmek bile olsa, ne zararı vardı, yarın sevecek başka birini bulurdu. İlk seferinde Leo'nun bu adama benzediğini düşünmüştü. Ama öyle değildi. Leo işinin bir amaca hizmet ettiğine inanıyordu. İnanmaktan bir vazgeçse itaat etmekten de vazgeçecekti. Bu adamsa kendi başarısından başka bir şeyi düşünmüyordu. Hayatta kalma savaşında müttefikleri daha karmaşıktı.

Ajan Simonov öne eğildi:

– Başka bir koca bulabilirsiniz. Belki de başka bir eşle daha mutlu olursunuz.

Bir dosya çıkarıp Raisa'ya uzattı. O da açtı. İçinde Leo'nun siyah beyaz fotoğrafları vardı. Yakın zamanda bu kasabada çekilmişlerdi. Leo omuzlarında yaşlı kadınların taktığı şallardan olan genç bir kadınla konuşuyordu. Bir apartmana giriyorlardı.

– O bir fahişe. Adı İlinaya Morosvna. Leo dün gece onu ziyaret etti. Beraber yaklaşık iki saat geçirdiler. Size ihanet etti. Belki bu durumu kolaylaştırır?

Raisa zaman zaman Leo'nun fahişelere gidip gitmediğini me-

rak ederdi. Çok nadir sevişirlerdi. Yaptıklarında da pasif ve soğuk davranırdı. Leo hiç şikâyet etmemişti. Trendeki konuşmalarına kadar bundan hiç söz etmemişti. Bu konularda nazikti. Raisa kocasının kendini başka yollarla tatmin ettiğini düşünüyordu.

Simonov Raisa'dan cevap beklerken heyecanlıydı, dilini kuru dişlerinin kenarında gezdiriyordu. Dosyasını okur okumaz (tabii ki sicili tertemiz değildi) yapması gereken anlaşılmıştı. Doktor Zarubin denen bir adam tarafından Raisa'nın güzelliğiyle ilgili bir not düşülmüştü, önlem alınması için konulan bir ünlem:

Tehlikeli biri.

Kesinlikle güzeldi. Ama tehlikenin yakınından bile geçmiyordu. Tam aksine tehlikede olan oydu. Çaresizdi. Ona ihtiyacı vardı. Onun kurtarıcısı rolünü oynarken aynı zamanda kocasını avlayabilirdi. Teklifi gayet işe yararda: İltifat gerektirmiyordu. Sabırsızca ekledi:

– Bana yardım edecek misin?

Raisa kısa bir an tereddüt etti.

Aynı gün

Larisa'nın cesedinin bulunduğu yerin etrafında ortalama beş yüz metre çapında bir alanda resmi soruşturmanın bir parçası olarak arama yapıldı. Cinayet soruşturmalarında tecrübesiz biri olarak bu alan Leo'ya bile küçük gelmişti. Ormanın ilerilerinde kızın kıyafetleri ve vücudundan birkaç parça dışında bir şey bulunamamıştı. Neden gömleği, eteği, paltosu ve eldivenleri, tüm kıyafetleri cesetten bu kadar uzakta düzgünce katlanmış halde duruyordu ki? Öldürülmeden önce giysileri çıkarılmıştı. Giysilerde ne bir kan lekesi, ne bıçak kesiği, ne yırtık, ne sökük vardı. Larisa Borodvna ya kendi soyunmuştu ya da giysileri çıkarılmıştı. Kaçmaya çalışmış olabilirdi. Belki de katil başta arkadaşça yaklaşmış sonradan canileşmişti. Bu kulağa en akla uygun senaryo gibi geliyordu. Ona eşlik etmesini istemişti, belki para teklif etmişti. Ormanın derinliklerine gelince kız üzerindekileri çıkarmıştı ve katil saldırmıştı. Ama Leo bu suçta bir mantık bulmakta zorlanıyordu. Asla akla uygun bir yönü olamazdı ve bir de bağdaştıramadığı detaylar vardı. Toprak, mide, ip. Bunların hepsi garip kurallara göre hareket eden biriyle karşı karşıya olduğu hissini yaratıyordu.

Tüm bu beceriksizlik ve dikkatsizlikle Borodvna'nın ölümüne dair yeni ipuçları bulmak çok zordu. Leo ormanı kendisi aramaya karar verdi. Katilin ilk kurbanının o olmadığını biliyordu. Emin olamasa da Fyodor'un oğlunun ölümüyle bu cinayetin bir şekilde bağlantısı vardı. Bu iki ceset arasındaki fiziki mesafe bunu imkânsız gösteriyordu. Bu sezgiyi baltalayan şey Arkadi'nin bedenini görmemiş olmasıydı. Raporu okumuştu, ama ilk elden değil. En ufak bir bağlantıyı bulmak için düşünüp durmuştu. Şu ansa bu çıkmazdan

kurtulmak için ikinci bir cesede daha ihtiyacı vardı. Kışın bu ormanlar ıssız olurdu ve eğer karşısındaki usta bir katilse cesedi muhtemelen buralara saklardı ve kimsenin ruhu bile duymazdı.

Ay ışığı ve fenerin ışığı altında aramaya devam ederken (kimsenin onu görmediğine emin olunca) hayatının bilinmezlerle dolu olduğunu anladı. Generalin tehdidine tamamen inanmıştı. İnanmaması için bir neden yoktu. Ama tüm gizliliği garda çalışan genç memurla bozulmuştu. Aleksandr onu ormana yürürken görmüştü. Arkasından bağırdığında Leo uygun bir yalan uyduramadığından gerçeği söyleyivermişti; Borodvna cinayetiyle ilgili delil topladığını söylemişti. Sonradan da genç adamın bunu kimseye söylememesini istemişti; soruşturmanın gidişatı bakımından bu önemliydi. Delikanlı ona hak verdi ve şans dilerken katilin hep trende yolculuk yapan birisi olduğunu düşündüğünü söyledi. Yoksa neden ceset istasyona bu kadar yakında olsun ki? Leo da cesedin bulunduğu yerin önemli ipuçları sunacağı konusunda delikanlıyı onayladı ve bunun üzerine gideceğini söyledi. Nazik görünmeye çalışsa da masum görünüşü pek işe yaramadı. Aslında ikisinin de masumiyeti işe yarar olmamıştı.

Milis ofisinden aldığı bir haritayı kullanarak istasyonun etrafını dört ana bölgeye ayırdı. Borodvna'nın bulunduğu ilk bölgeden bir şey çıkmamıştı. Her yerde yüzlerce ayak izi vardı. Kanlı kar bile kalmamıştı, ki muhtemelen bu suçun tüm izlerini silmek için yok edilmişti. Leo'nun anladığına göre geri kalan üç bölge aranmamıştı. Kara el değmemişti. İkinci bölümü araması iki saate yakın sürmüştü. Parmakları soğuktan donmuştu. Ama kar sayesinde ayak izlerini hızla inceleyebiliyor ve kendininkilerle de taradığı alanları belirleyebiliyordu.

Üçüncü bölgenin sonuna yaklaştığında durdu. Ayak sesleri duyuyordu. El fenerini söndürdü, bir ağacın ardına saklanıp çömeldi. Geleni göremiyordu ama karda gıcırdayan ayak seslerini duyuyordu. Kendine doğru yaklaşan bir karartıyı anca seçebildi. Leo saklanamazdı; anlaşılan ayak izlerini takip ediyorlardı. Kaçsa daha mı iyi olacaktı? Tek şansı buymuş gibi geldi.

– Leo?

Ayağa kalktı, fenerini yaktı. Gelen Raisa'ydı.

Leo ışığı yüzünden çekti.

– Takip edildin mi?

Raisa başını salladı:

– Odanın ışıklarını açık bıraktım, perdeleri kapadım ve arkadan kaçtım.

– Neden buraya geldin?

Sorunun bu kadar sert çıkmasını istememişti.

– Bugün bir şey oldu. Bekleyemedim.

– Devam et.

– Simonov isimli biri geldi bugün, bir MGB ajanı.

– Beni mi takip ediyorlar?

– Çoktan fotoğraflarını çekmişler; fahişe olduğunu iddia ettikleri biriyle.

– Onun adı İlinaya. Bir fahişe. Onunla yatmıyorum ama.

– Açıklamak zorunda değilsin.

– Kızın cesedini bulan kişi o. İlinaya'nın yüzünün göründüğü fotoğraflar var mıydı? Yoksa hepsinde saklanmış mıydı?

– Ne demek istiyorsun?

– Dayak yemiş: Gözleri morarmış, çenesi kırılmış. Konuşmakta ve içmekte zorlanıyor. Çalışamaz hale gelmiş.

– Bir şal vardı başında. Yüzünü göremedim.

– Görmeni istemediler çünkü. Bizi ayırmaya çalışıyorlar.

Bundan rahatsız olmalarına gerek yoktu. Ortada ayrılacak bir şey yoktu.

– Bunu ona kim yaptı?

– Bir müşterisi, orta rütbeli bir parti üyesi. Ona tecavüz etmeye çalıştı. O da kaçtı. Adam ona vurdu. Kadın da ölü bedenin yanına yuvarlandı.

– Kızı ona tecavüz etmeye kalkan adam mı öldürdü?

– İlinaya'nın dediğine göre, adam kızın bedenini görünce şok geçirmiş.

– Tehdit edilmiş olabilir, zorla bunu söyletiyor olabilirler.

– İşte benim de bulmam gereken bu. Bu yüzden onu görmeye gittim. Dediğine göre adam kızın bedenini görünce kusmuş.

– Leo...

– Biliyorum, beni gizlice gözetlemeni istediler.

– Tamam dedim.

– Yapman gereken de buydu.

– En azından böylece onların yanında görünen biri olarak senin suçsuz olduğunu söyleyebilirim. Böylece biraz zaman kazanırız. Burada kalamayız. Kaçmalıyız. Batı'ya kaçabiliriz. Sen bir ajansın. Seni seve seve kabul ederler. Bizi korurlar. Hayatta kalmak için tek şansımız bu.

– Hayır.

– Başka ne seçeneğimiz var ki?

– Bu ülkeyi asla terk etmem.

– Bu ülke seni öldürecek.

– Eğer kaçmak istiyorsan elimden geldiğince sana yardım ederim. Ama maalesef çok bir şey gelmez. Seninle gelemem.

– Sen olmadan beni kim ne yapsın? Hangi elçilik beni korusun? Ben sadece bir eşim, bir öğretmen, sen olmadan hiç şansım yok.

– Eğer tek başına yaşayamıyorsan, hayatta kalmanın esprisi de burada zaten. Bunu sen bana öğrettin.

Raisa başını salladı, saldırganlığı onu hüsrana uğratmıştı. Doğru olanı yapmak adına bu soruşturmaya kendini adamıştı. Çocukça ve gerçekçi olmayan bir hırs bürümüştü gözlerini, suçluluk duygusundan besleniyordu. Raisa sordu:

– Nereye varmaya çalışıyorsun?

– Küçük bir kızın midesi çıkarılıyor ve kimse bunu yapanı bulmaya çalışmıyor. Bu kadar basit.

– Ve bu cinayeti çözersen, suçluyu yakalarsan diğer bütün tutuklamalar temize mi çıkacak? Bu kulağıma nasıl geliyor biliyor musun? Kibir gibi. Bedeli ikimizin hayatı olan gurur.

– Raisa, o MGB memuru sana hayatta kalma şansını sundu. Tahminime göre beni tutuklamak için birkaç ay geçmesini beklerler. Belki de aleyhime bir dava oluşturmaları gerekir. Belki de benim işimi bitirmeden önce bu belirsizlikte boğulmamı istiyorlar. Tek bildiğim, çok zamanımın olmaması. Ve kalan zamanımı buna harcamak istiyorum, bunu yapanı bulmaya.

– Peki ya ben?

– Tutuklanmama yakın takibi artıracaklar. O zaman onlara gider bana büyük bir ihanet gösterisi yapar ve benimle ilgili bir hikâye anlatırsın.

– Ve o adamın yatağına atlarım?

– Bilmiyorum. Bu da anlaşmanın bir parçası mı?

– Her zaman öyledir.

– Üzgünüm. Gerçekten üzgünüm.

Uzun bir sessizlikten sonra Raisa istasyona doğru uzaklaştı. Geri döndüğü şey neydi? O kötü kokan odaya, kanlı yatağa ve çatlak pencereye mi? Ne yapmalıydı? Oturup bu iki ayın geçmesini mi bekleyecekti? İki arada bir derede Leo'nun götürülmesini mi

bekleyecekti? Durdu, arkasını döndü. Leo kıpırdamamıştı.

– Leo?

– Evet?

– Yardım etmek istiyorum.

– Ne?

– Yardım etmek istiyorum.

– Neden?

– Başka ne yapabilirim ki?

– Bu işe karışmamalısın. Eğer benimle yakalanırsan beni ihbar etmen zorlaşır.

– Hayır olmaz. Sadece onlar için delil topladığımı söylerim. Seni izlediğimi söylerim.

– Bunun iyi bir fikir olduğunu düşünmüyorum.

– O zaman benimle Batı'ya kaç. Ama bunu yapmak istemiyorsun diye buraya tıkıldık. Leo bu soruşturma ikimizin de sonu olacak. Bu işe dahil olup olmayacağıma sen karar veremezsin. Hayatım zaten tehlikede.

Leo söylenenleri düşündü. Haklıydı. Raisa ellerini ceplerine soktu:

– Eee, ne arıyorsun?

Leo karanlıkta gülümseyişinin görüldüğünü sanmıyordu. Başka seçeneği yok gibiydi. Raisa kararlıydı. İşin doğrusu onun yardımını almaktan çok memnun olurdu.

– Bu kız ilk kurban değildi.

– Nerden biliyorsun?

– Kızın midesi kesilerek çıkarılmış. Ağzına toprak doldurulmuş. Katil ihtiyacı olan şeyleri yanında getirmiş ve ihtiyacı olacakları da alıp gitmiş. Bir çanta veya torba taşıyor olmalı. Ne yaptığını biliyordu.

– O zaman başka bir ceset daha arıyoruz.

– Eğer başka bir ceset daha bulursak dava yeniden açılır. Varlam Babiniç'le ilgili tüm deliller bu kıza dair. Eğer başka bir ceset daha çıkarsa dava düşer.

– Bu Varlam denen oğlanın öğrenme zorluğu yaşadığını söyledin, böyle bir suç için biçilmiş kaftan gibi görünüyor. İki cinayet için de onu suçlayabilirler.

– Haklı olabilirsin ama ikinci bir ceset bu davayı yeniden açtırmam için tek şansım.

– Tamam. Sen kazandın.

Yan yana ormanın derinliklerine doğru yol aldılar.

Ortalama otuz dakika sonra Raisa ileriyi işaret etti. Önlerinde iki kişinin ayak izleri vardı, biri bir çocuğun biri bir yetişkinindi. İzler doğuya doğru gidiyordu. Duraklama ya da sıradışı bir durum belirtisi yoktu. Çocuk sürüklenmemişti. Beraber yürümüşlerdi, baba ve kızı keşif gezisindeydiler sanki. Yetişkin olanın ayak izleri çok büyük ve derindi. Çocuğunkilerse zayıftı. Leo ve Raisa yönlerini değiştirip doğuya yöneldiler. Karda çıkan ayak seslerinden başka ses çıkarmıyorlardı, ağaçların aralarından takip ettikleri izlere zarar vermeden ilerliyorlardı.

Yirmi dakika geçti geçmedi, Raisa durdu. Göründüğü kadarıyla izler öylece uzayıp gidiyordu.

– Bunlar kilometrelerce herhangi bir köye kadar sürebilir.

– Olabilir.

Leo'nun sonuna kadar iz süreceği besbelliydi.

Çok fazla yürümelerine gerek kalmamıştı. Az ileride sanki biri yere yatmış gibi karlar ezilmişti. Ayak izleri kaybolmuştu. Bir boğuşma olmuşa benziyordu. Görünen o ki, yetişkin bir yöne, çocuksa aksi yöne gitmişti. Çocuğun ayak izleri düzensiz ve kesik kesikti, kız koşmaya başlamış olmalıydı. Kardaki izlere bakılırsa biraz sonra düşmüştü; yerde küçük bir el izi vardı. Ama kalkıp koşmaya devam etmişti. Sonra tekrar düşmüştü. Burada tekrar boğuşma izleri vardı ama kiminle ya da neyle olduğunu kestirmek imkânsızdı. Etrafta başka bir ayak izi yoktu. Sanki kendi kendine dövüşüyordu, sanki biri üstüne çullanmıştı. Ama her ne olduysa sonunda ayağa kalkmayı başarmıştı. Bir kez daha koşuyordu. Çaresizliği karda açıkça görülüyordu. Ama yetişkinin ayak izleri hâlâ görünürde yoktu. Sonra, birkaç metre ötede onlar da görünür oldular. Kocaman ayak izleri ağaçtan çocuğun olduğu yere doğru gelmişti. Yetişkinin adımları arasındaki boşluklar kocamandı. Uzun boyluydu. Çocuktan uzaklaştıktan sonra adam vazgeçmiş ve tekrar çocuğa doğru koşmuştu. İzlerin açısına bakılırsa bir iki ağaç sonra adam kıza yetişmişti.

Raisa izlerin birleştiğini düşündüğü yerde durdu. Leo omzundan tuttu:

– Sen burada kal.

Leo ilerleyip ağacın arkasına yürüdü. İlk olarak kanlı karı gördü. Ardından çıplak bacaklar ve parçalanmış beden geldi. Bu se-

ferki bir kız değildi. On dört on beş yaşlarında genç bir erkek çocuktu. Küçük ve zayıftı. Tıpkı kız gibi sırtüstü yatıyordu, gözlerini semaya dikmişti. Ve ağzında bir şeyler vardı. Leo gözünün ucuyla bir hareket gördü. Döndüğünde Raisa arkasında, ağacın yanında; oğlanın bedenine gözlerini dikmiş duruyordu:

– İyi misin?

İyi miydi? Raisa başını salladı. Zihni açıktı, tıpkı bombalanmış evine doğru yürürken olduğu gibi. Leo'nun kızın bedenini morgda gördüğü zaman anladığı gibi Raisa da cesedi görür görmez bu cinayetlerin durdurulması gerektiğini anlamıştı. İçinde risk barındıran bir soru değildi bu: Temize çıkma, gurur ya da işleri düzeltme arzusuyla sorulan bir soru değildi. Hatta bir soru dahi değildi. Bu suç onu küçük görenlere bir serzenişti, göz ardı edilmemesi gereken bir meydan okumaydı.

Leo cesedin yanına çömeldi. Ayak bileğine bağlı bir ip vardı. İpin ucu küçük bir parça sarkacak şekilde kesilmişti. İpin sarılı olduğu kısım kızarıktı, yanmış ve sıyrılmıştı. Kendini tutarak çocuğun yüzüne baktı. Ağzı toprakla doluydu. Bir yandan boğulurken bir yandan da bağırmaya çalışır gibiydi. Larisa'nın aksine üzerine kar yağmamıştı. Daha sonra öldürülmüş olmalıydı, son bir iki hafta içinde. Leo eğilip çocuğun ağzından bir parça kara toprak aldı. İki parmağı arasında ufaladı. Kuru ve iri taneliydi. Dokusu toprağa benzemiyordu. İçinde büyük ve eğri büğrü parçalar vardı. İki parmağının arasında sıkınca parçalanıyorlardı. Toprak değildi besbelli. Ağaç gövdesinden çıkan kabuklardandı.

22 mart

Raisa'yla birlikte cesedi bulmalarının üzerinden otuz altı saat geçmesine rağmen Leo hâlâ bulduklarını rapor edememişti. Raisa haklıydı. İkinci ceset davanın yeniden açılmasına değil, Varlam Babiniç hakkındaki iddiaların güçlenmesine neden olurdu. Çocuk kendini korumaktan acizdi, her şeye açıktı. Biri kulağına bir şey fısıldasın hemen peşinden giderdi. Bu iki korkunç cinayet için uygun ve kolay bir hedefti. Zaten gözaltında bir şüpheli varken neden ikincisini arasınlar ki? Babiniç içerdeyken başka bir suç işlenmedikçe (ki yetimhanede onu hatırlamayan veya suçuna kefil olmaya dünden hazır çalışanlarla bu pek mümkün görünmüyordu) aleyhindeki tüm delillerle bir değil iki cinayet işlemiş olurdu ancak.

Bu nedenle oğlanın ölümünü kolay kolay duyuramazdı. İlkönce Varlam Babiniç'in olaydan habersiz olduğunu kanıtlamalıydı. Onu kurtarmanın, milisin biricik sanığı hakkındaki delilleri boşa çıkarmanın ve davayı yeniden başlatmanın tek yolu buydu. Ama bu Nesterov'un yapmamasını istediği şeyin ta kendisiydi. Asıl mesele Babiniç'in çoktan itiraf etmiş olmasıydı. Milisin bir itirafı göz ardı ettiğini duyan MGB güçleri olaya derhal el koyarlardı. İtiraflar yargı sisteminin mihenk taşlarıydı ve en ufak bir tehdit ne pahasına olursa olsun yok edilirdi. Eğer Leo, Babiniç'in cehaletini kanıtlamadan ikinci cinayeti duyan olursa bu sadece işlerini kolaylaştırırdı; herkes yapılan itirafa hürmeten detayları bol kepçeden atardı (on beş yaşında bir oğlan çocuğu rayların öte yanındaki ağaçlıkta birkaç hafta önce bıçaklanarak öldürüldü). Bu çözüm etkili ve ikna edici olurdu, Babiniç dahil kimseyi şaşırtmazdı, nasılsa neler olduğunun bilincinde olmayacaktı. İkinci cese-

din Babiniç'e yamanmamasının tek bir yolu vardı, o da Leo'nun biraz sessizliğini korumasıydı. İstasyona döndüğünde alarm vermedi ya da amirlerini aramadı. Cinayeti rapor etmedi ya da suçla ilgili bir senaryo oluşturmadı. Hiçbir şey yapmadı. Raisa'yı şaşkınlık içinde bırakarak ondan kimseye bir şey söylememesini rica etti; açıklaması ertesi gün erkenden Babiniç'e ulaşması gerektiğiydi, bu da cesedi bir geceliğine ormanda bırakmak anlamına geliyordu. Ama eğer ortada en ufak bir adalet ihtimali varsa, bunu sağlamak için başka bir seçeneği yokmuş gibi görünüyordu.

Babiniç artık milis korumasında değildi, temsil kurulunca tayin edilen savcılara teslim edilmişti. *Sledovatyel* ekibi Larisa Borodvna Petrova'yla ilgili itirafları çoktan derlemişti. Leo belgeyi okudu. Milis ve *sledovatyel*'in derlediği itiraflar arasında birkaç fark vardı, ama çok önemli şeyler değildi; aşağı yukarı aynıydı, suçlu bulunmuştu. Milis evrakları resmi geçerliliğe sahip değildi ve mahkemede delil olarak kullanılamazdı. Leo mahkûmla görüşme talebinde bulunduğunda soruşturma sona ermişti. Mahkemeye gitmeye hazırdılar.

Leo şüphelinin birden çok kızı öldürmüş olabileceğini ileri sürüp mahkemeden önce milis ve *sledovatyel* ekibinin başka kurbanlar olmadığından emin olmak için bir daha sorgulama yapmalarını talep etti. Nesterov karşı çıkmak için bir neden bulamadığından onaylamak zorunda kaldı. İki milis ve iki *sledovatyel* huzurunda Babiniç başka kurbanlar olduğunu inkâr etti. Sonuç olarak ekip başka kurbanların olmadığına ikna oldu. Bildikleri kadarıyla sarı saçlı başka bir kız kaybolmamıştı: Sarı saç bu cinayetin sebebiydi. Babiniç'in bir başkasını öldürme olasılığının olmadığında hemfikir olduktan sonra, Leo yarım ağızla her ihtimale karşı ormanda geniş çaplı bir tarama yapmalarını önerdi. Bunu söylemesiyle Nesterov'un huzursuzluğunun arttığını fark etti. Ama her ne kadar Leo'ya güvenmese de bu teklife maalesef itiraz edemezdi, bu emrin Moskova'dan gelme ihtimaline karşı eli kolu bağlıydı. Arama bugündü, cesedin bulunmasından otuz altı saat sonra.

Bu saatler boyunca yerde yatan ceset Raisa'nın da Leo'nun da aklından çıkmaz olmuştu. Leo gece kâbustan, oğlan bağırsakları çıkmış halde neden beni bıraktınız diye sorarken uyanmıştı. Ama kâbusundaki oğlan son buldukları ceset değil Fyodor'un oğlu Arkadi'ydi. Raisa ormanda bir çocuk cesedinin varlığını bildiğin-

den, derslere odaklanamaz olmuştu. Tüm huzursuzluğuna rağmen Leo'nun dediklerine boyun eğmişti; masum birini kurtarıp asıl suçluyu yakalamanın tek yolu buydu. Bu nedenselliğin gülünçlüğü aynı zamanda akla uygundu.

* * *

Kereste fabrikasından alıkoyduğu işçilerden arama ekipleri oluşturan Nesterov, on kişilik yedi ayrı ekip ayarladı. 379. Devlet Hastanesi'nin arkasında kalan, kasabanın öte ucu olan alanı aramak için Leo'nun grubu görevlendirildi; ceset buranın tam ters istikametindeydi. Bu daha iyi olmuştu çünkü cesedi bulan Leo olmazsa daha inandırıcı olurdu. Tabii ki başka cesetler bulma ihtimalleri de vardı. Leo bu kurbanların ilk kurbanlar olmadığına iyice ikna olmuştu.

Leo'nun ekibindeki on işçi, biri üç biri dört kişilik iki gruba ayrıldılar. Leo, Teğmen Sitkin'le birlikteydi, Nesterov'un sağ kolu; muhtemelen Leo'ya göz kulak olmak için oradaydı. Yanlarında İda Pogoryelova isimli bir işçi vardı. Kendi kısımlarındaki taramayı tamamlamaları tüm günlerini almıştı; altında bir şey olmadığını anlamak için çubuklarla adım adım deşilen karla kaplı birkaç kilometrekare alan. Başka bir ceset bulamamışlardı. Hastaneye döndüklerinde diğer takımın da bir şey bulamadığını gördüler. Orman bomboştu. Leo kasabanın öbür ucunda ne olduğunu öğrenmek için sabırsızlanıyordu.

* * *

Nesterov istasyonun yakınında ormanın başlangıcında, geçici bir karargâha dönüştürülen kulübedeydi. Leo sakin ve ilgisiz görünmeye çalışarak yaklaştı. Nesterov sordu:

– Ne buldunuz?

– Hiçbir şey.

Durakladıktan sonra Leo ekledi:

– Buradan ne çıktı?

– Hiçbir şey, tek bir şey bile çıkmadı.

Leo'nun tüm soğukkanlılığı kaybolmuştu. İzlendiğinin bilincinde arkasını dönüp neyin ters gitmiş olabileceğini anlamaya çalıştı. Nasıl gözlerinden kaçardı? Ceset hâlâ orada mıydı? İzler apa-

çık ortadaydı. Cesedin bulunduğu yere ulaşmaları yürüyerek sadece yarım saatlerini alırdı. Belki arama alanı cesedin olduğu yere kadar değildi ama izleri kesinlikle bulmuş olmalılardı. Yoksa ekip sonuna kadar bakmamış mıydı? Eğer istekli değillerse bir şey bulamayıp aramaktan vazgeçmiş olabilirlerdi. Ekiplerin çoğu dönmeye başlamıştı: Oğlanın bedeni hâlâ ormandaydı ve aramanın sonlanmasına az kalmıştı.

Leo dönen ekiplere sorular sormaya başladı. Yaşları on sekizi geçmeyen milis memuru cesedin olduğu taraflarda görevlendirilmişti. Ayak izleri gördüklerini itiraf ettiler ama iki değil dört çift iz olduğundan şüphelenmediklerini, sıradan bir aile yürüyüşü olduğunu düşündüklerini söylediler. Raisa'yla birlikte katil ve kurbanınkilere paralel izler bıraktıkları Leo'nun tamamen aklından çıkmıştı. Öfkesiyle savaşırken artık hiçbir emir yetkisinin olmadığını unutmuştu; erlerine geri dönüp izleri sonuna kadar takip etmelerini emredemezdi. Memurlar ikna olmamıştı. İzler kilometrelerce sürebilirdi. Hem Leo kim oluyordu da etrafa emirler yağdırıyordu?

Leo'nun elinde haritayla Nesterov'a gitmekten başka seçeneği kalmamıştı, izlerin bulunduğu civarda ne bir köy ne de bir kasaba olduğunu savunacaktı ve izlerin şüphe uyandırıcı olduğunu söyleyecekti. Ama Nesterov iki genç memurla aynı fikirdeydi. Dört çift ayak izi olması tüm şüpheleri ortadan kaldırıyordu ve üzerinde durmaya değmezdi. Öfkesine engel olamayan Leo şöyle dedi:

– O zaman ben tek başıma giderim.

Nesterov Leo'ya dik dik baktı:

– Beraber gideceğiz.

Leo daha önceki ayak izlerini takip ederek ormanın derinliklerine doğru ilerliyordu, yanında sadece Nesterov vardı. Tehlikede olduğunun bilincindeydi, silahsız ve tek başınaydı. Eğer öldürülecekse burası en uygun yerdi. Nesterov sakin ve ciddi görünüyordu. Sigara içiyordu.

– Söyle bana Leo, bu izlerin sonunda ne bulacağız?

– Hiçbir fikrim yok.

– Ama bunlar senin ayak izlerin.

Nesterov önündeki ayak izleriyle Leo'nun şimdi çıkardıklarını gösterdi, tıpatıp aynıydı.

– Ölü bir çocuğun bedenini bulacağız.

– Senin daha önceden bulduğun bir şeyi.

– İki gün önce.

– Ama rapor etmedin.

– Varlam Babiniç'in olayla alakası olmadığını göstermem gerekiyordu.

– Bu cinayet için onu suçlamamızdan mı korktun?

– Bundan hâlâ endişeleniyorum.

Cesedi bulana kadar Nesterov başka bir şey söylemedi. Ceset Leo'nun gördüğü gibi duruyordu; çıplak, ağzı toprak dolu, sırtüstü yatmış ve gövdesi deşilmiş haldeydi. Nesterov cesedi incelerken Leo arkada bekledi. Acele etmedi. Amirinin bu canice işlenmiş cinayetle dehşete düştüğünü görebiliyordu. Bu biraz olsun içini rahatlatmıştı.

Sonunda Nesterov Leo'ya döndü:

– Dönüp temsil heyeti memurlarını çağırmanı istiyorum. Ben burada cesedin başında kalacağım.

Leo'nun endişelerini hatırlayıp ekledi:

– Varlam Babiniç'in bu olayla alakası olmadığı çok açık.

– Bence de.

– İki ayrı cinayet söz konusu.

Leo söylenenin şaşkınlığı içinde boş gözlerle baktı:

– Ama bu çocuklar aynı adam tarafından öldürüldü.

– Bir kız cinsel tacize uğrayıp öldürüldü. Bir oğlan cinsel tacize uğrayıp öldürüldü. Bunlar iki farklı suç. İki farklı ahlaksızlık.

– Ama tüm bu benzerlikler...

Nesterov'un sabrı taştı. Leo'nun sözünü böldü:

– Larisa'nın bedenindeki kesikler dışında bir yarası yoktu. Bu oğlana bir bak. Bunun her yeri kesilmiş: Kolları, bacakları, boynu...

– Belki de daha çok direndiğindendir. İkisinin de ağzında siyah ağaç kabuğu parçaları var.

– Larisa'nın ağzı toprakla doluydu.

– Bu doğru değil.

– Varlam Babiniç ağzına toprak tıktığını itiraf etti.

– Bu yüzden onu öldüren o olamaz. Toprak donmuştu. Eğer çamur tıktıysa nereden buldu? Kızın ağzı tıpkı bu oğlanda olduğu gibi ağaç kabuğuyla doluydu. Kabuklar önceden hazırlanmıştı, nedenini bilmiyorum.

– Babiniç itiraf etti.

– Eğer yeterince çok sorarsanız her şeyi itiraf eder.

– Bunların aynı katil olduğundan neden bu kadar eminsin? Bi-

ri istasyon yakınlarında gözden uzakta umursamazca ve öylesine öldürüldü. Çığlıklar yolcular tarafından bile duyulabilirdi. Bunu ancak bir aptal yapmış olabilir ve bir aptal da yaptığını itiraf etti. Ama bu, ormanın derinliklerinde, bir saatlik yürüyüş mesafesinde öldürüldü. Kimse işini bölmesin diye önlemini almıştı. Bu başka bir katil.

– Kıza tam olarak ne olduğunu kim bilebilir, belki adam onu da ormana götürmek istedi ama kız vazgeçti ve adam da onu oracıkta öldürmek zorunda kaldı. Neden ikisinin de ayak bileklerinde ip vardı?

– Bu başka bir cinayet.

– Sözünü geri alacak kadar ve her şeye inanacak kadar çaresiz olmadığını söyle.

– Sen de bana nasıl bir insan hem bir kıza hem de bir erkeğe tecavüz edip öldürür onu söyle. Kim bunu yapar? Yirmi yıldır miliste çalışıyorum. Asla böyle bir mahlukla karşılaşmadım. Böyle bir insanın lafını bile duymadım. Bana bir örnek gösterebilir misin?

– Ben de bilmiyorum.

– Çünkü yok böylesi. Kızın bir öldürülme nedeni vardı; sarışın olduğu için öldü. Hastalıklı biri tarafından öldürüldü. Bu çocuk neden öldürüldü? Bu çocuk bir başkası tarafından başka bir hastalığın kurbanı oldu.

23 mart

Aleksandr Nikolayeviç Kravçenko bilet gişesini kapattı, kepengi indirdi ve sandalyesinde arkasına yaslandı. Birkaç metrekarelik bir ofisi olsa da kendine aitti ve orayı seviyordu. Ne kimseyle paylaşıyordu ne de çalışırken başında duran biri vardı. Kotalardan, üretkenlik raporlarından uzak bir çeşit özgürlüğü vardı. Bu işe sahip olmanın tek bir kötü yönü vardı. Herkes hayatının nasıl bu hale geldiğini düşünerek ona acıyan gözlerle bakıyordu. Nezaketen, sevecen gülümsemelerini takınıp ona acıyorlardı.

Beş yıl önce 151. Ortaokul'un en hızlı atletiydi. Herkes ulusal, hatta eğer Sovyetler Olimpiyatlar'a katılırsa (okulda olduğu dönemlerde katılmaları hâlâ kesinleşmemişti), uluslararası alanda başarı yakalayacağına inanıyordu. Onun yerine masa başı bir işe girmişti, bir bilet gişesinde çakılı kalmış, giden insanları izliyordu. Yıllarını cezalı egzersiz rejimleri uygulayarak ve yerel şampiyonalara katılarak geçirmişti. Ne uğruna? Zaman çizelgeleri ve biletler uğruna: Hemen herkesin yapabileceği bir iş uğruna. Hayallerinin sulara gömüldüğü anı çok iyi hatırlıyordu. O ve babası Savunma Bakanlığı'nın birimi olan Ordu Merkez Spor Kulüpleri'nin seçmelerine katılmak üzere Moskova trenine binmişlerdi. CSKA en iyi atletleri seçip onları eğitmekle nam salmış bir kurumdu. Başvuranların yüzde doksanı alınmazdı. Aleksandr canı çıkana kadar rayların yanında yarıştı. Daha önce hiç koşmadığı kadar hızlı koşuyordu. Kendi rekorunu kırmıştı. Ama girmeyi başaramadı. Eve dönüş yolunda babası reddedilişinin olumlu yönlerini göstermeye çalıştı. Bu olay daha çok çalışmaları için bir motivasyon kaynağı olmalıydı. Bir dahaki sefere bitiş çizgisine varmayı kesinleştirecekti; hayalleri için, daha sıkı çalışması için bir nedeni vardı. Aleksandr her

şeyini bu işe adadı ama asla yeterli olmadı. Bir dahaki sene diye bir şey olmadığını biliyordu. Babası ne kadar baskı yapsa da o bu işe gönül koymamıştı, babasının da koyduğu söylenemezdi. Aleksandr okulu bıraktı, işe başladı ve günlük rutine dahil oldu. Olabilecekleri düşündüğü zamanlar sadece ona acıyan bakışları gördüğü zamanlar ya da *Pravda*'da ülkenin önde gelen atletleriyle ilgili zafer dolu makaleler okuduğu zamanlardı. Gazetede atletlerin siyah beyaz yüzlerini dikkatle incelerdi –yorgunluktan bitmiş bakışlarını– ve içinde bir şeylerin cız ettiğini hissederdi, eski bir âşıktan haber almış gibi. Ama bunlar anlık hislerdi. Kendini gazetede basılı fotoğrafları olan biri olamayacağına inandırmıştı.

İşini bitirdiğinde akşamın sekizi olmuştu. Bilet gişesini ardından kilitledi. Çok yürümesi gerekmiyordu. O ve ailesi istasyonun yukarısındaki ek binada yaşıyorlardı. Teknik olarak babası istasyondan sorumluydu. Ama babası iyi değildi. Hastanedekiler aşırı kiloları ve sarhoş olmasından başka hastalığıyla ilgili bir şey söyleyemiyorlardı. Annesi sağlıklıydı, büyükbabasının hastalığını bir yana koyarsak genelde neşeli olduğu bile söylenebilirdi. Buna da hakkı vardı, şanslı bir ailedendi. Demiryollarında ödenen para az değildi ve başlarına fazla ekşiyen yoktu. Ama asıl avantaj kalacak yerdi. Başka bir aileyle evi paylaşacaklarına su tesisatı, sıcak suyu ve yalıtımı olan, kendilerine ait, istasyon kadar yeni bir evleri vardı. Karşılığında yirmi dört saat görev başında olmaları bekleniyordu. İstasyondan eve bağlı bir zil vardı. Eğer bir gece treni ya da erken gelen bir tren olursa ayakta olmalılardı. Ama bu nadir durumlar ailede sıraya bağlanmıştı ve yaşadıkları koşulların yanında önemsiz ayrıntılardı. İki ailenin rahatlıkla kalabileceği bir evde yaşıyorlardı. Aleksandr'ın kız kardeşi Volga fabrikasında çalışan bir hademeyle evlenmişti, kendisi de orada işçiydi; ikisi birlikte iyi bir muhite taşınmışlardı. İlk çocukları yoldaydı. Yani yirmi iki yaşındaki Aleksandr'ın endişeleneceği hiçbir şey yoktu. Bir gün istasyonun sorumluluğunu devralacaktı ve ev de ona kalacaktı.

Yatak odasında üniformasını çıkarıp gündelik bir şeyler giydi; salona geçip ailesiyle birlikte sofraya oturdu. Yemekte börülceli mezgit çorbası ve arkasından da kızarmış *kaşa* vardı. Babası küçük bir parça dana ciğeri yiyordu. Bulunması zor ve pahalı olmasına rağmen karaciğer doktorların tavsiyesiydi. Aleksandr'ın babası sıkı bir diyetteydi, alkolün sağlığına iyi gelmeyeceğine inandırılmıştı ve içki de diyet listesinden çıkarılmıştı. Yemek süresin-

ce konuşmadılar. Babası rahatsız görünüyordu. Sağlığında kimsenin inanmayacağı bir şekilde boğazından lokma geçmiyordu. Bulaşıkları yıkadıktan sonra Aleksandr izin istedi; sinemaya gidecekti, annesi alışkanlıktan parası olup olmadığını sordu. Artık çocuk olmadığını söyledi. Bu sırada babası uzanmıştı. Aleksandr iyi geceler öpücüğü verip endişelenmemesini, ilk trenle ilgilenmek için erkenden kalkacağını söyledi.

Vualsk'ta sadece bir sinema vardı. Üç yıl öncesine kadar hiç yoktu. Kilisenin biri altı yüz kişilik bir sinemaya dönüştürülmüştü ve burada kasabadakilerin çoğunun izlemediği, devlet desteğiyle çekilmiş filmler gösterilirdi. Bunların arasında *Savaşçılar*, *Suçsuz Suçlu*, *Karşı Casusluğun Sırları* ve *Elbe'de Buluşma* gibi filmler vardı. Son on yılın en başarılı filmleriydi bunlar ve Aleksandr hepsini defalarca izlemişti. Sinemanın açılışına kadar geçen zaman en keyif aldığı zamanlardandı. Atlet olduğu için alkole merak sarmanıştı, çok sosyal olduğu da söylenemezdi. Fuayeye vardığında *Tanrı Nezabyemi*'nin gösterimde olduğunu gördü. Aleksandr bu filmi daha birkaç gün önce izlemişti ve öncesinde de defalarca... Filme bayılıyordu, ama filmin kendisine değil, bir aktörün Stalin'i canlandırma fikrine bayılıyordu. Hep oyuncu seçmelerinde Stalin'in de bulunup bulunmadığını merak ederdi. Acaba kendiymiş gibi yapan bir insanı izlemek nasıl olurdu, doğru ve yanlış yaptıklarını söylemek nasıl bir duyguydu acaba? Aleksandr sinemayı geçti, kuyruğa girmektense parka doğru yürüdü.

Zafer Parkı'nın meydanında yumrukları havaya kalkmış, omuzlarında tüfekleriyle üç askerin bronz heykeli vardı. Park aslında geceleri kapalıydı. Ama etrafında tel ve içeri girmenin caydırıcı bir cezası yoktu. Aleksandr hangi yöne gideceğini iyi biliyordu, caddeden ayrılan bir patikayla çalıların ardında gözden uzakta bir yere. Her zaman olduğu gibi çevreye bakış atarken heyecandan kalbi hızla çarpıyordu. Bu gece yalnızdı anlaşılan, ikinci bir bakış attıktan sonra eve dönmeyi düşündü.

İleride bir adam vardı. Aleksandr durdu. Adam yüzünü döndü. İkisinin de aynı nedenle orada oldukları her hallerinden belliydi. Aleksandr ilerlerken adam olduğu yerde kaldı ve ona yetişmesini bekledi. İkisi de yan yana etrafı kolaçan ettiler, kimsenin olmadığından emin olana kadar birbirlerine bakmadılar. Adam Aleksandr'dan daha gençti, belki on dokuz, belki yirmi. Kararsız ba-

kışları vardı, Aleksandr bunun ilk seferi olduğunu tahmin etti. Sessizliği bozan o oldu:

– Gidebileceğimiz bir yer biliyorum.

Genç adam etrafa bir kez daha baktıktan sonra başıyla onayladı. O konuşmadan Aleksandr devam etti:

– Beni güvenli bir mesafeden takip et.

Art arda yürüdüler. Aleksandr önde o arkada birkaç yüz metre yürüdüler. Arkasını kontrol ettiğinde diğer adamın takip ettiğini gördü.

İstasyona geri geldiğinde ailesi pencerede mi diye baktı. Kimseyi göremeyince, trene yetişmeye çalışırcasına ana binaya daldı. Işıkları yakmadan gişeye girdi ve kapıyı ardından kilitlemedi. Sandalyeyi kenara çekti. Çok yer yoktu ama yeterince vardı. Ne kadar hızlı yürüdüğünü düşünmeden saatine baktı ve adamın neden hâlâ gelmediğini merak etti. Sonunda istasyona giren birini duydu. Bilet gişesinin kapısı açıldı, genç adam içeri adım attı. İkisi de birbirlerine ilk kez adam gibi bakıyorlardı. Aleksandr kapıyı kapatmak için uzandı. Kilidin sesi heyecanını artırmıştı. Artık güvendelerdi. Neredeyse birbirlerine dokunuyorlardı ama ikisi de ilk adımı kimin atacağından emin değildi. Bu bekleyiş Aleksandr'ın çok hoşuna giderdi ve dayanamayıp onu öpene kadar beklerdi.

Biri kapıyı vuruyordu. Aleksandr'ın ilk aklına gelen babası olmuştu, görmüş olmalıydı, başından beri biliyor olmalıydı. Ama sonra sesin dışardan gelmediğini anladı. Adam çaresizce dışarı çıkmak için kapıyı yumrukluyordu. Vaz mı geçmişti? Aleksandr'ın kafası karışmıştı. Gişenin dışından sesler duyabiliyordu. Adamın gerginliği ve uysallığı yok olmuştu. Tamamen değişmişti. Kızgın ve öfkeliydi. Aleksandr'ın suratına tükürdü. Yanağından balgam akıyordu. Yanağını sildi ve düşünmeden, neler olduğunu anlamadan adama sıkı bir yumruk attı. Adam gerileyip yere yığıldı.

Kapının kulpu zorlandı. dışardan biri bağırdı:

– Kravçenko, ben General Nesterov, sana kapıyı açmanı emrediyorum. Ya açarsın ya da aileni çağırırım ve tutuklanmanı izlerler. Baban hastaydı değil mi? Suçunu öğrenmek onu öldürür.

Haklıydı; bu, babasını öldürürdü. Aceleyle kapıyı açmaya çalıştı ama ofis çok küçüktü ve baygın adamın bedeni açılmasını engelli-

yordu. Kapıyı açmak için adamı kenara çekmesi gerekti. Kapının açılmasıyla içeri uzanan eller yakasına yapışıp dışarı sürüklediler.

Leo kasabaya geldiğinde karşılaştığı ilk adama bakıyordu, ona sigara uzatan, ormanda arama yapmasına yardım eden adama. Çaresizce etrafa bakıyordu. Ama Leo'nun ona yardım etmek için yapabileceği hiçbir şey yoktu.

Nesterov gişeden içeri bir göz attı, hâlâ yerde baygın yatan memuruna bakıp, bu kadar güçsüz görünmesinden rahatsız oldu.

– Çıkarın onu buradan.

İki adamı içerdeki memuru çıkarıp bir arabaya taşıdılar. Adamlarından birine yaptıklarını gören Siktin, Aleksandr'a kükredi. Bir kez daha vuramadan Nesterov araya girdi:

– Bu kadarı yeter.

Kelimelerini seçerken etrafında dolaştı:

– Seni bunu yaparken yakalamak beni hayal kırıklığına uğrattı. Bunu yapabileceğini hiç ummazdım.

Aleksandr ağzındaki kanı tükürdü ama cevap vermedi. Nesterov devam etti:

– Neden söyle?

– Nedenini bilmiyorum.

– Çok ciddi bir suç işledin. Hâkim beş yıla mahkûm edebilir ve ne kadar özür dilesen de işe yaramaz. Ya herkes öğrenseydi ne yapacaktın? Aşağılanıp hor görülecektin. Beş yıl içerde kaldıktan sonra bile burada ne yaşayabilir ne de çalışabilirsin.

Leo ilerledi:

– Hadi sor.

– Bu utançtan kurtulmanın tek bir yolu var. Başka erkeklerle ilişkiye giren, genç erkeklerle ilişkiye giren, oğlan çocuklarıyla ilişkiye giren erkeklerin isimlerini söyleyeceksin. Bu listeyi yapmamıza yardım edeceksin.

– Hiç kimseyi tanımıyorum. Bu benim ilk seferim...

– Yardım etmezsen seni tutuklar, mahkemeye çıkarırız ve izlemeleri için aileni çağırırız. Şimdi yatmaya mı hazırlanıyorlardır? Gidip bakması için bir adamımı yukarı gönderebilirim, hepsini buraya getirebilir.

– Hayır.

– Bizimle çalışırsan belki o zaman ailene bir şey söylememize gerek kalmaz. Bu rezalet aramızda sır olarak kalabilir.

– Olay ne?

– Genç bir erkek çocuğunun cinayeti. Topluma faydalı bir iş yapacaksın ve kendini temize çıkaracaksın. Bu listeyi yapacak mısın? Evet ya da hayır.

Aleksandr ağzının kenarından akan kana dokundu:

– Listedeki adamlara ne yapacaksınız?

29 mart

Leo yatağın köşesine oturmuş, soruşturma başlatma girişiminin nasıl tüm şehri saran bir katliama önayak olduğunu düşünüyordu. Milis son birkaç hafta içinde yüz elliden fazla eşcinsel toplamıştı. Leo sadece bugün 6 kişi tutuklamıştı ve skorunu otuza tamamlamıştı. Bazıları tüm meslektaşlarının gözleri önünde işten alınıyor ve kapıda duran arabalara bindiriliyorlardı. Bazıları evlerinden, odalarından, ailelerinden alınıyordu; eşleri kocaları hakkındaki suçlamaları kavrayamadan bir hata olduğunu söylüyorlar, götürmemeleri için yalvarıyorlardı. Kocalarının başka erkeklerle yattığı açıklamalarını duyunca şaşkınlık içinde feryat ediyorlardı.

Nesterov'un bu işten memnun kalmak için nedenleri vardı. Şans eseri ikinci bir ideal şüpheli tipi bulmuştu, sosyal ilkelerle çelişmeden rahatlıkla *katil* diyebileceği bir tip. Cinayet bir sapkınlıktı. Bu adamlar sapkındı. Durama tam oturmuştu. Şimdi gönül rahatlığıyla Vualsk milisi tarafından yürütülen en kapsamlı katil avını başlattıklarını söyleyebilirdi. Eğer hedefte böylesine kabul görmez bir alt grup olmasaydı bu iddia tüm kariyerine mal olabilirdi. Yer sıkıntısı olduğundan ofisler sorgulama odaları ve bekleme hücreleri olarak dönüşümlü kullanılıyordu. Tüm güvenlik tedbirlerine rağmen birkaç adamın bir arada tutulduğu odalar güvenlik görevlileri tarafından gözetlenmek zorundaydı. Bu gözetlemenin sebebi cinsel sapkınlık olasılığının varlığıydı. Tam olarak neyle karşı karşıya olduklarını bilmiyorlardı. Ama tek bildikleri milis sınırları içinde böyle işlerin olmasının kurumun itibarı açısından kötü olacağıydı. Böyle bir durum adalet ilkelerine bir hakaret olurdu. Tüm bu yoğun deneti-

min yanında memurlar yirmi dört saatlik vardiyalarla çalışmaya başlamıştı, böylece daha çok şüpheli görünenleri (örneğin savaş gazileri daha az şüpheliydi) yirmi dört saat sorgu altında tutabiliyorlardı. Leo aynı soruları tekrar tekrar sorarak en ufak bir farklı cevaptan anlamlar çıkarmak zorundaydı. Görevini robot gibi yaparken bu adamların masum olduğuna ikna oluyordu, daha tutuklarken bundan emin oluyordu. Ama bu kanaatinin hiçbir yaptırım gücü yoktu.

Aleksandr'ın listesi isim isim taranıyordu. Listeyi oluştururken bu kişilerle bizzat deneyim yaşamadığını, en azından yüz civarı adamla cinsel beraberlik yaşamadığını açıklamıştı. Aslında, listedeki kişilerin çoğuyla daha önce hiç karşılaşmamıştı bile. Bu isimleri birlikte olduğu yirmiye yakın erkekle olan konuşmalarından biliyordu. Her biri başka biriyle ilişkiye girmişti ve bunları toplayınca, birbirleriyle bağlantısı olan tüm kişilerin zinciri oluşuyordu. Leo bu açıklamaları dinledi, gizli bir dünyanın açığa çıkışını, sıkı sıkıya gizlenmiş ve toplumun büyük kısmına yayılmış bu dünyayı dinledi. Aleksandr bu adamların gündelik hayatta nasıl tanıştıklarını anlattı; yemek sırasında ekmek alırken, fabrika kantininde aynı masada yemek yerken. Böylesi durumlarda sohbet etmek yasaktı, en fazla bir bakış atılabilirdi ki bundan bile kaçınılmalıydı. Bu kurallar konuşulup kararlaştırılmamıştı, kimsenin böyle yapmalarını söylemesine gerek yoktu, korunma güdüsüyle kendiliğinden çıkıyordu.

İlk tutuklama dalgası başladığında aralarında bir temizliğe giriştiler. Gizli buluşma yerleri (artık gizli değildi) artık tercih edilmiyordu. Ama bu çaresiz önlemler pek işe yaramıyordu. Bir liste vardı. Dünyalarının mahremiyeti kalmamıştı. Nesterov kişileri suçüstü yakalamak zorunda değildi. İsimlerini tek tek listede görüp, zincirin parçalandığını anlayınca, bu ihanetin baskısına teslim oluyorlardı. Yıllarca su yüzüne çıkmadan seyreden Alman denizaltıları gibiyken, bir anda tüm sırları ifşa edilmişti. Zorla birer birer su üzerine çıkarıldıklarında tek bir seçenek sunuluyordu, aslında tam bir seçenek denemezdi: Sadistlik suçlamalarını yalanlayıp, kaderlerini toplumun insafına bırakabilirlerdi, ya onları ikna ederlerdi ya da mahkûm edilirlerdi. Ya da içlerinden kimin bu iğrenç suçu işlediğini söylerlerdi, hangisinin küçük bir erkek çocuğunun ölümünden sorumlu olduğunu açıklarlardı.

Leo'nun anladığı kadarıyla, Nesterov bu adamların bir çeşit hastalık geçirdiklerine inanıyordu. Daha yumuşak bir tabirle, normal bir insanın baş ağrısıyla cebelleşmesi gibi bu adamlar da başka erkeklere olan ilgilerinden mustariplerdi. Hastalığı daha tehlikeli seviyeye varmış olanlar, kendini küçük erkek çocuklarına olan ilgileriyle gösteriyordu. Bu eşcinselliğin en uç noktaya varan boyutuydu. Katil de böyle biriydi.

Leo suç mahallinin fotoğraflarını gösterdiğinde, iç organları dışarı çıkarılmış oğlan çocuğunun fotoğraflarını gösterdiğinde tüm şüpheliler aynı tepkiyi veriyordu. Dehşete kapılıyorlardı, ya da en azından öyleymiş gibi yapıyorlardı. Kim böyle bir şey yapabilirdi? Onlardan biri değildi, tanıdıkları biri değildi. Hiçbiri erkek çocuklarıyla ilgilenmiyordu. Çoğunun kendi evladı vardı ve cevaplar böyle uzayıp gidiyordu. Hepsinin kesin konuştuğu bir şey vardı: İçlerinde katil olan yoktu ve olsaydı da onu korumazlardı. Nesterov bir haftada sağlam bir şüpheli bulmayı umuyordu. Bir hafta sonunda daha uzun bir listeden başka bir şey çıkmamıştı. Çoğu kinden söylenmiş yeni isimler eklenmişti. Liste kötü niyetliler için iyi bir silah haline gelmişti. Milis çalışanları hasımlarının isimlerini şüpheliler söyledi diyerek listeye ekleyiveriyorlardı. Bir isim listeye yazıldıktan sonra masumiyetlerini savunmak imkânsız hale geliyordu. Böylece gözaltındakilerin sayısı yüzden yüz elliye yaklaşmıştı. Bir hafta daha böyle giderse sayı iki yüzü bulurdu.

Bu yavaş ilerlemeden rahatsız olan yerel MGB ofisi işkenceyle çözmek için soruşturmayı devralmayı teklif etti. Nesterov'un onayı Leo'yu dehşete düşürmüştü. Kanla kaplanan odalara rağmen ilerleme kaydedilmedi. Nesterov'a fazla seçenek kalmıyordu: Birinden biri konuşana kadar yüz elli kişi için idam davası açılmasına önayak olacaktı. Aşağılanıp hor görülmek, hatta işkence bile yeterli olmamıştı: İşin sonunda hayatlarını kaybedebileceklerini anlamaları gerekiyordu. Hâkime söylendiği takdirde sadist eğilimlerden beş yıl alacaklarına, siyasi suçtan (cinsel tercihleri bu ulusun temellerine ters düşüyordu) yirmi beş yıla kadar hapis cezası alabilirlerdi. Bu tehditle yüzleşen üç kişi çözülüverdi ve parmaklarıyla birilerini işaret etmeye başladılar. Ama hiçbiri aynı kişiyi seçmemişti. Soruşturmasının kusurlarını reddeden Nesterov kendini sapkınlıklarla, suçlu dayanışmasıyla, yolundan sapanlarla savaşan biri olarak gördü.

Leo öfkeyle amirine gitti:

Bu adamlar masum.

Nesterov şaşkınlıkla gözlerini ona dikti:

Tüm bu adamlar suçlu. Asıl soru, hangisi aynı zamanda cinayeti de işleyen suçlu.

* * *

Leo botlarının topuklarını birbirine vururken Raisa onu seyretti, kalıplaşmış kar yere döküldü. Leo'nun gözleri hipnotize olmuş gibi karlara daldı, Raisa'nın odada olduğunu bile fark etmedi. Raisa eşinin hayal kırıklığının dayanılmaz olduğunu anlamıştı. Bu soruşturmanın işe yarayacağına inanmıştı, gerçekten inanmıştı. Bu kurtarma işine gönlünü koymuştu: Tutuklanmadan önce elinden gelen son adalet arayışına. Raisa bu fikirle ormanda o gece dalga geçmişti. Ama işler öyle bir noktaya gelmişti ki, olay dalga geçmenin ötesine geçmişti. Kocası adalet ararken terör yaratmıştı. Katili ararken, yüz elli kişinin hayatını kaybetmesine sebep olmuştu, kelime anlamıyla olmasa da, evlerini, ailelerini ve bir başka açıdan da hayatlarını kaybedeceklerdi. İşte o zaman, kocasının yıkılmış omuzlarını seyrederken, her şeyi inanarak yaptığını anladı. Siyasi ya da kötü niyetle hareket etmemişti. Eğer bu doğruysa, o zaman evliliklerine de inanmış olmalıydı; evliliklerinin sevgi üzerine kurulduğuna. Devlet ve ilişkileriyle ilgili kurduğu tüm gerçeklik bir anda çöküvermişti. Kocasının hayal kırıklığına rağmen Raisa onu kıskanmıştı. Şimdi bile, tüm bu olanlardan sonra bile Leo hâlâ hayal kurabiliyordu, hâlâ umut besleyebiliyordu. Hâlâ inanmak istiyordu. Raisa yaklaşıp yatağa, yanına oturdu. Çekinerek elini tuttu. Leo şaşırmış bir halde eşine baktı, bu hamleyi onaylarcasına konuşmadı. İkisi de yerdeki karın yavaş yavaş eriyişini seyretti.

30 mart

80. Yetimhane beş katlı tuğla bir binaydı, yan tarafında soluk beyaz badanayla: ÇOK ÇALIŞ UZUN YAŞA yazıyordu. Çatıda bir dizi baca sıralanmıştı. Küçük bir fabrikadan bozma bir yetimhaneymiş gibi görünüyordu. Hatta bacadan yoğun duman çıksa fabrikadan başka hiçbir şeye benzemezdi. Parmaklıklı pencerelerin ardında kimse içeriyi görmesin diye kirli kalın perdeler asılıydı.

Leo kapıyı çaldı. Yanıt gelmedi; kapının kolunu zorladı. Eğilip elini parmaklıkların arasına soktu ve cama vurdu. Kirli perde aralandı. Bir anlığına küçük bir kız çocuğunun yüzü göründü, perde eski halini alana kadar çıkardığı toz arasında hayal meyal göründü ve kayboldu. Uzun bir bekleyişten sonra (Leo cama tekrar vurmak üzereyken) ana kapı açıldı. Elinde bir düzine anahtarla yaşlı bir adam iki memura baktı. Üniformaları gören adamın rahatsız bakışları bir anda savunmaya geçmiş gibiydi. Usulca başını eğdi:

– Sizin için ne yapabilirim?

– Buraya öldürülen oğlan için geldik.

Adam geri çekilip, Leo ve meslektaşı Teğmen Moiseyev'e girmelerini işaret etti.

Ana giriş bir zamanlar bir fabrikanın zemin katıymış. Tüm makineler kaldırılmış ve artık yemekhane olarak kullanılmaya başlanmış. Ama bu yerine konan masa ve sandalyelerden anlaşılmıyordu, çünkü yoktu. Onun yerine sıkış tepiş yerde yan yana bağdaş kurmuş çocuklar o kalabalık ve sıkışıklıkta yemek yemeye çalışıyorlardı. Her çocuğun elinde tahta bir kâse, lahana çorbasını andıran sulu bir şey içiyorlardı. Ama göründüğü kadarıyla

sadece büyük çocukların kaşıkları vardı. Geri kalanlar ya kaşık sırası bekliyor ya da kâseyi kafalarına dikiyorlardı. Her çocuk kaşıkla işi bittiğinde bir sonraki kullanmadan kaşığı bir baştan bir başa yalıyordu.

Leo ilk defa bir devlet yetimhanesi görüyordu. İyice yaklaşıp odayı inceledi. Kaç çocuk olduğunu söylemesi zordu; iki yüz, üç yüz. Hepsinin de yaşları dört ila on dört arasında değişiyordu. Hiçbiri Leo'ya dikkat etmedi, hepsi yemekle veya yanındakini kaşığını almak için gözlemekle o kadar meşguldü ki. Kimse konuşmuyordu. Tek çıkan ses tahta kâse ve ağız şapırdaması sesiydi. Leo yaşlı adama döndü:

– Bu kurumun müdürü sen misin?

Müdürün odası ilk kattaydı, camından fabrikanın zemin katı, toptan üretilmiş gibi görünen yüzlerce çocuğun olduğu kat görünüyordu. Odada aşağıdaki çocuklardan daha büyük olan birkaç delikanlı vardı. Müdürün masasında kart oynuyorlardı. Müdür el çırptı:

– Buna odanızda devam edin lütfen.

Çocuklar Leo ve Moiseyev'e baktılar. Leo çocukların rahatsızlığının sadece yapmaları istenen şeye bağlı olduğunu anladı. Tüm yılların tecrübesiyle, akıllı gözlerle bakıyorlardı. Tek kelime etmeden köpek sürüsü gibi hep beraber toplandılar, kartlarını ve bahis için kullandıkları çubukları topladılar ve odadan uygun adım çıktılar.

Onlar odadan çıkınca müdür kendine bir içki koydu ve Leo'yla Moiseyev'e oturmalarını işaret etti. Moiseyev oturdu. Leo ayakta kalıp odayı inceledi. Metal bir dolap vardı, alt çekmecesi tekmeyle çökmüştü. Üst çekmeceyse dışarı sarkan evraklardan kapanmamıştı:

– Ormanda küçük bir oğlan öldürüldü. Bununla ilgili bir şey duydunuz mu?

– Başka memurlar gelip bana fotoğraflar gösterdi ve çocuğun kim olduğunu bilip bilmediğimi sordu. Üzgünüm ama bilmiyorum.

– Ama burada bir çocuk eksik çıkarsa bundan bu kadar da emin olamazdınız değil mi?

Müdür kulağını kaşıdı:

– Burada üç yüz kadar çocuğa sadece dört kişi bakıyoruz. Çocuklar gelir ve gider. Daima yenileri gelir. Kayıtlara geçiremediklerimiz için bizi mazur görmelisiniz.

– Buradaki çocuklardan hiç fuhuşa eğilimi olan var mı?

– Büyük olanlar istediklerini yaparlar. Onların peşini takip edemem. Sarhoş oluyorlar mı? Evet. Aralarında fuhuş yapıyorlar mı? Büyük ihtimalle, onları onaylamasam da bunu yapıyorlar, ama ben bunun bir parçası değilim ve kesinlikle bir çıkar da beslemiyorum. Benim görevim onlara kalacakları bir yer ve yiyecekleri bir şeyler sağlamak.Ve ödeneği düşünürsek bunu gayet iyi beceriyorum. Ama kimsenin hayır duasını beklediğimden yapmıyorum.

– Büyük oğlanlarla konuşmak istiyorum.

Müdür iki memuru üst kattaki yatakhaneye çıkardı. Duşları geçerken şöyle dedi:

– Çocukların iyiliğini düşünmediğimi mi sanıyorsunuz? Ama düşünüyorum, elimden geleni yapıyorum. Haftada bir yıkanmalarını sağlıyorum. Ayda bir tıraş olmalarını ve bitlerinin ayıklanmasını sağlıyorum. Tüm kıyafetlerini kaynatıyorum. Yetimhanemde bite pireye yer yok. Başka yetimhanelere giderseniz görürsünüz; çocukların saçları kaşları kum gibi bit doludur. Bu iğrenç bir şey. Burada olmaz. Onlardan bir teşekkür beklediğim için değil. Kimseden teşekkür beklediğim için değil.

– Çocuklarla bizim konuşmamız mümkün mü? Sizin varlığınızdan etkilenebilirler.

Müdür gülümsedi:

– Benden etkilenmezler. Ama madem öyle istiyorsunuz...

Başıyla yukarıyı işaret etti:

– Büyükler üst katta kalıyor. Yukarısı daha çok onların tımarhanesi gibidir.

Çatının altında daralan üst kattaki yatak odalarında karyoladan eser yoktu, ince döşekler yere yayılmıştı. Büyük çocuklar öğle yemeklerini istedikleri zaman yiyorlardı; çoktan yediklerine şüphe yoktu, yemeğin en iyi kısmını yediklerine de şüphe yoktu. Leo girişteki ilk odadan içeri adım attı. Kapının ardına saklanan bir kız görüverdi ve bir de parlayan bir metal parçası vardı. Kızın elinde bıçak vardı. Üniformayı görür görmez bıçağı sakladı, elbisesinin kıvrımları arasında görünmez oldu.

– Burası erkeklerin sanıyorduk. Buraya girmen yasak.

Yaşları on beş ila on altı arasında değişen tahmini yirmi kız gözlerini Leo'ya dikmiş bakıyordu. Leo bir an Anatoli Brodski'ye verdiği sözü hatırladı, iki kızın Moskova'da bir yetimhanede güvende olacaklarını temin etmişti. Bu tamamen boş ve cahilce ve-

rilmiş bir teminattı. Leo bunu şimdi anlıyordu. Brodski haklıydı. O iki kız tek başına birbirlerine bakarak daha iyi yaşarlardı:

– Erkekler nerede kalıyor?

Aralarında müdürün odasındakilerin de yer aldığı büyük oğlanlar odalarında arkalara sinmiş onları bekliyorlardı. Leo odaya girdi ve konuşmak için dizüstü çömeldi. Önlerine bir fotoğraf albümü koydu:

– Bu fotoğraflara bakmanızı istiyorum. İçinizden birine, bu kişilerden biri yaklaşıp cinsel amaçlarına boyun eğmesi için para teklif etti mi?

Oğlanlardan hiçbiri hareket etmedi veya sözlerinin doğru olduğu yönünde bir işaret vermedi:

– Siz yanlış hiçbir şey yapmadınız. Sizin yardımınıza ihtiyacımız var.

Leo albümü açıp fotoğrafların olduğu sayfaları yavaşça çevirdi. Sonuna geldiğinde genç delikanlılar fotoğraflara gözlerini dikmiş bakıyorlardı ama aralarından tepki veren olmamıştı. Yaklaşık iki yüz adamın olduğu albümü çevirdi ve baştan başladı. Ama hâlâ en ufak bir tepki yoktu. Tam albümü kapamak üzereyken arkalardan bir oğlan çıktı ve fotoğraflardan birine dokundu.

– Bu adam sana teklifte mi bulundu?

– Para ver.

– Sana para mı verdi?

– Hayır, para verirsen söylerim.

Leo ve Moiseyev birleşip oğlana üç ruble uzattı. Oğlan albümü karıştırıp bir sayfada durdu ve fotoğraflardan birini gösterdi:

– Bu o adama benziyor.

– Yani bu adam o değil mi?

– Hayır ama benziyor.

– Adını biliyor musun?

– Hayır.

– Bize onunla ilgili bir şeyler anlatabilir misin?

– Para ver anlatayım.

Moiseyev hayır der gibi başını salladı, daha fazla para vermek istemiyordu, anlaşılan çocuğun dalavere peşinde olduğunu düşünüyordu. Leo son parasını çıkarıp oğlana uzattı:

– Tüm param bu.

– Hastanede çalışıyor.

.· Aynı gün

Leo silahını çekti. 731. Apartman'ın en üst katındaydılar. 14 nolu daire koridorun sonundaydı. Adresi hastane çalışanlarından almışlardı. Şüpheli, hasta raporu almıştı ve bir haftadır raporluydu. Anlaşılan hastalığının başlangıcı kasabanın eşcinsellerine karşı yürütülen ilk tutuklama dalgasıyla aynı zamana denk geliyordu.

Leo kapıyı çaldı. Yanıt veren olmadı. Bağırdı:

– Biz Teğmen Moiseyev ve milis memuru Demidov.

Hâlâ ses veren yoktu. Moiseyev kilidi tekmelemeye hazır ayağını kaldırmış bekliyordu. Kapı aniden açılıverdi.

Kendine doğrultulmuş silahları gören Doktor Tyapkin ellerini kaldırdı ve geri çekildi. Bu, kızın cesedini incelemesinde yardımcı olan doktorun ta kendisiydi, Moskova'dan atanan saygın doktor. Saçı başı dağınıktı ve bitkinliği gözlerinden okunuyordu. Kilo vermişti. Giysileri kırış kırıştı. Leo adamın kaygıyla yıkıldığını görebiliyordu; korkudan eriyen kaslarının nasıl şekil değiştirdiğini, nasıl kendini bıraktığını görebiliyordu.

Leo ayağıyla kapıyı açtı ve içeriye göz attı.

– Yalnız mısın?

– Küçük oğlum evde. Ama uyuyor.

– Kaç yaşında.

– Dört aylık.

Moiseyev silahının namlusuyla Tyapkin'in burnuna vurarak içeri girdi. Tyapkin burnunu tutarak dizlerinin üstüne yığıldı, yumruk yaptığı ellerinden kan akıyordu. Moiseyev, rütbeli memur olarak, Leo'ya emir verdi:

– Adamı ara. Ben evi arayacağım.

Leo eğilip Tyapkin'in kalkmasına yardım etti, beraber mutfağa geçtikten sonra tabureye oturttu:

– Eşin nerede?

– Yiyecek almaya gitti... Birazdan gelir.

– Hastaneden hasta olduğunu söylediler.

– Bu bir bakıma doğru. Tutuklamaları duydum ve beni tutuklamanızın an meselesi olduğunu biliyordum.

– Bana olanları anlat.

– Delirmiştim, bunun başka bir açıklaması olamaz. Yaşını bilmiyordum. Ama gençti. Belki on beş belki on altı. Benimle konuşacak ya da bunları başkalarına anlatacak biri olsun istememiştim. Onlarla bir daha karşılaşmak ya da yüz yüze gelmek istemedim. Ya da konuşmak. Gizlice olmasını istemiştim. Kimsenin bir yetime inanmayacağını düşündüm. Onun dedikleri bir şey ifade etmezdi. Biraz para verirdim ve konu kapanırdı. Görünmeyen biri olsun istedim, anlayabiliyor musunuz?

Moiseyev mutfağa girip silahını kılıfından çıkardı. Tyapkin'in kırık burnunu tutup sağa ve sola büktü, adam acıyla haykırdı. Sesine içerideki odada yatan bebek uyandı ve ağlamaya başladı:

– Bu çocukları becerip öldürdün mü?

Moiseyev Tyapkin'in burnunu bıraktı. Doktor yere yuvarlandı ve top gibi kıvrıldı. Konuşması biraz zaman aldı:

– Onunla birlikte olmadım bile. İleri gitmedim. Daha ileri gidemedim. Bunu yapmasını istedim, hatta para da verdim ama yapamadım. Oradan uzaklaştım.

– Kalk ayağa, gidiyoruz.

– Karım gelene kadar beklemeliyiz. Oğlumu yalnız bırakamayız.

– Çocuk yaşar merak etme. Ayağa kalk.

– En azından izin verin kanamayı durdurayım.

Moiseyev işaret etti:

– Banyonun kapısı açık kalsın.

Tyapkin mutfaktan çıktı ve yalpalayarak banyoya vardı, söylendiği gibi açık bıraktığı kapıda kanlı ellerinin izi kalmıştı. O sırada Moiseyev evi gezdi. Leo kıskandığını anlamıştı. Doktor'un güzel bir evi vardı. Tyapkin musluğu açtı, burnuna bir havlu bastırdı ve arkası onlara dönük konuştu:

– Yaptıklarım için çok üzgünüm. Ama asla kimseyi öldürmedim. Bana inanmak zorundasınız. İtibarım tehlikeye düşer diye

söylemiyorum. Zaten adım çıktı. Ama o oğlanı bir başkası öldürdü, yakalanması gereken biri.

Moiseyev'in sabrı taşıyordu:

– Haydi.

– Size iyi şanslar dilerim.

Sözleri dinleyen Leo banyoya koştu, Tyapkin'i kendine doğru çevirdi. Koluna saplanmış bir şırınga vardı. Tyapkin'in dizleri çözüldü, yere düştü. Leo adamı yakaladı, yere yatırdı ve kolundaki şırıngayı çıkardı. Nabzını kontrol etti. Tyapkin ölmüştü. Moiseyev ölü bedene gözlerini dikti:

– Bu işimizi kolaylaştırdı.

Leo başını kaldırdı. Tyapkin'in eşi dönmüştü. Elinde ev için aldığı erzaklar, girişte öylece duruyordu.

1 nisan

Aleksandr bilet gişesini kapadı, kepengi indirip sandalyesinde arkasına yaslandı. Şimdiye kadar, bildiği kadarıyla Nesterov sözünü tutmuştu. Cinsel eylemleri gizli tutulmuştu. Müşterilerden hiçbiri ona garip bakışlar atmamıştı. Kimse onunla ilgili fısıldaşmamıştı. Ailesi dışlanmamıştı. Annesi hâlâ seviyordu. Babası hâlâ çok çalıştığı için teşekkür ediyordu. İkisi de hâlâ onunla gurur duyuyordu. Bu anlaşmanın bedeli; o bilet satarken, her gün istasyonun işleriyle ilgilenmeye, müşteri sorunlarıyla uğraşmaya devam ederken, ismini verdiği yaklaşık yüz kişinin tutuklanması olmuştu. Hayatı normale dönmüştü. Neredeyse aynı koşuşturmacayı yaşar olmuştu. Ailesiyle yemek yiyor, babasını hastaneye taşıyordu. İstasyonu temizleyip gazetesini okuyordu. Ama artık sinemaya gitmiyordu. Aslında artık çarşıya bile inmiyordu. Karşılaşabileceği kişilerden çekiniyordu, onu görüp manidar bakışlar atabilecek milis memurlarından. Aleksandr'ın dünyası küçülmüştü. Ama atlet olmaktan vazgeçtiğinde de küçülmüştü, o zaman kendini buna alıştırdığı gibi şimdi de alışacaktı. Kendine sıkça tekrar ettiği şey buydu. Ama işin doğrusu, ihbar ettiği adamların bu ihaneti kimin yaptığını tahmin edip etmediklerini merak etmeden geçirdiği bir an bile yoktu. Belki de milis anlatmıştı. Tutuklananların sayısına bakılacak olursa bekleme hücrelerinde bir arada tutulmaları gerekirdi. Listeyi kimin yaptığını düşünmekten başka yapacak ne işleri vardı ki? Bu adamlar hayatlarında ilk defa topluca bir araya gelmiş olmalılardı. Kesinlikle hayatlarında ilk kez saklayacak bir şeyleri yoktu. Bu adamları düşündükçe özgürlüğünden vazgeçip, toplumca aşağılanma pahasına aralarına katılmayı geçirdi içinden. Ama muhtemelen orada hoş karşılamayacaklardı. Hiçbir yere ait değildi, ne bu dünyaya, ne de onlarınkine.

Aleksandr bilet gişesinin kapısını kapattı, arkasından kilitledi ve duvarda asılı saate baktı. Anahtarları cebine koyup perona doğru yürüdü. Bir çift treni bekliyordu. Yüzlerini çıkardı ama isimlerini hatırlayamadı. El salladıklarında o da onlara el salladı, peronun sonuna doğru ilerlerken trenin gelişini izledi. Bu sefer zamanında geliyordu. Saniyeler sonra gara varırdı. Aleksandr platformdan indi, raylardan birinin üzerine çıktı ve gökteki yıldızları seyretti.

Ailesinin ardında bıraktığı notu bulmalarını umuyordu. Notta maraton koşucusu olmak isterken kaybedişini hâlâ sindiremediğini anlatmıştı. Ve babasını hayal kırıklığına uğrattığı için kendini asla affetmeyecekti.

Aynı gün

Nesterov son dört yılı eşine daha iyi bir yerde yaşama sözleri vererek geçirdi, bu sözleri yakın zamana kadar tekrar tekrar söyleyip duruyordu. Ama artık ailesinin daha iyi bir yerde yaşayacağından umudunu kesmişti. Artık karısı da, o da ne kadar çok çalışsalar da bu çalışmaların meyvelerini somut olarak alamayacaklarını biliyordu. Ona devamlı vaat edilen bu olsa da, ev listesinde isminin yükseldiği söylense de artık inancını yitirmişti. Belki de yeterince ısrarcı davranmıyordu. Asla şikâyetçi olmamıştı.

Kasabanın dışına doğru, kereste fabrikasının civarındaki Kropotkinski Caddesi'nde yaşıyorlardı. Bu caddedeki evler gelişigüzel inşa edilmişti; değişik şekillerde, değişik ebatlarda, herkesin kafasına göre ve elindeki imkânlarla yaptığı evlerdi. Nesterov boş zamanlarının çoğunu evini güzelleştirmeye harcardı. İyi bir marangozdu. Çatı kirişlerini, pencere doğramalarını, kapıları değiştirirdi. Ama yıllar geçtikçe evin temeli sarsılmıştı, ön cephe öne doğru meyil vermişti, kapı aradaki mesafe elverdiği kadar açılabiliyordu ve biraz daha açmaya çalışınca zemine dayanıyordu. Birkaç yıl önce eve atölye olarak kullandığı küçük bir kulübe eklemişti. O ve eşi İnessa eksiği gediği tamamlamak için, evi ev haline getirmek için masa ve sandalye gibi eşyaları ustalıkla yapmışlardı. Bu işi sadece kendilerine değil, caddedeki tüm ailelere yapıyorlardı ve karşılık almıyorlardı. Komşuların tek yapması gereken işlenmemiş malzemeyi getirmek ve belki teşekkür mahiyetinde içecek ya da yiyecek vermekti.

Ama yine de hiçbir tadilat bu evlerin kusurlarını kapamaya yetmezdi. Akan su yoktu, en yakını on dakikalık yürüme mesafe-

sindeydi. Kanalizasyon yapılmamıştı, evin arkasında tuvalet olarak kullandıkları bir çukur vardı. Taşındıkları zaman tuvalet pislik doluydu ve yıkılıyordu. Çok sığdı ve içeri giren, kokudan öğürerek dışarı çıkıyordu. Nesterov eskisinden uzak bir yere tüm gece çalışıp yeni bir tane yapmıştı. Kapalı duvarları vardı ve daha derindi, yanına da dışarı çıkmadan içine serpmek için talaş koymuştu. Tüm bunlara rağmen ailesinin hijyenik ve konforlu bir yerde yaşamasına ihtimal olmadığının farkındaydı, artık daha iyi bir gelecek için söz veremiyordu. Kırk yaşına gelmişti. Maaşı Volga fabrikasında çalışan işçilerin bazılarından daha azdı. Tek dileği –akan suyu olan bir ev– asla gerçekleşmeyecekti.

Kapı çaldı. Geç olmuştu. Üniformasını hâlâ çıkarmayan Nesterov, İnessa'nın kapıya baktığını duydu. Bir dakika geçmeden mutfağa geldi:

– Seni görmeye gelmiş. İşten biri. Ben tanıyamadım.

Nesterov kalkıp girişe yürüdü. Leo dışarıda duruyordu. Nesterov eşine döndü:

– Ben hallederim.

– İçeri gelmeyecek mi?

– Hayır, uzun sürmez.

İnessa Leo'ya baktı sonra gitti. Ayak seslerine bakılırsa fazla uzaklaşmamıştı. Nesterov dışarı çıkıp kapıyı kapattı.

Leo tüm yolu koşarak gelmişti. Aleksandr'ın ölüm haberi onu çok etkilemişti. Bu genç adamı doğru dürüst tanımıyordu. Neden böyle bir tepki vermişti ki? Neden bu kadar kızmıştı? Umutsuzluktu bunların sebebi. Çılgınlığın boyutuydu. Bu genç adam toplumda yer edinmesi gerekirken, toplum onu sıkıştırmış, ezmiş, kırmıştı. Ne uğruna? Leo tüm hafta boyu içini kaplayan kötümserliği ve hayal kırıklığını artık hissetmez olmuştu. İşin kontrolden çıkıp korkunç bir saçmalığa dönüştüğünü, absürd bir kâbusa döndüğünü düşünüyordu. Etrafı ölümle çevrili bir hayalperest, komik bir kahraman oluvermişti. Tüm hayali, tüm tutkusu –katili yakalama arzusu– saçma sapan bir karşılık bulmuştu. Raisa en başından beri haklıydı; ormanda, iki gece öncesinde, onu uyarmaya çalışmıştı ama Leo maceralar peşinde koşan bir çocuk gibi ısrar etmişti.

Kimin eline ne geçer ki?

Şu cevabı almıştı: İki yüz kişinin hayatının yıkılması, genç bir erkeğin intiharı ve bir doktorun ölümü. Genç bir erkeğin bedeni tren raylarında ikiye ayrılmıştı: İşinin meyvesi buydu. Hayatını uğruna riske attığı şey buydu. Bu onun kurtuluşuydu.

– Aleksandr öldü. İntihar etti.

Nesterov başını eğdi:

– Kendini trenin önüne atmış.

– Bunu duyduğuma üzüldüm. Problemleri vardı. Biz ona kendisine çekidüzen verme şansı tanıdık. Belki de başaramadı. Belki de çok hastaydı.

– Onun ölümünden biz sorumluyuz.

– Hayır, o hastaydı.

– Daha yirmi iki yaşındaydı. Bir annesi ve bir babası vardı, sinemaya gitmeyi seviyordu. Tren bileti satıyordu. Bana sigara ikram etmişti. Ve şimdi öldü. İşte vardığımız nokta burası. Elimize geçen tek şey bu.

– Ona ikinci bir şans vermek istemiştim.

– İyi olan şey, eğer ölü bir beden daha bulursak suçu ona atıverir ve davayı zamanında kapatırız.

– Kim olduğunu unutuyorsun.

– Keşke yapabilsem.

– Evine git, yarın konuşuruz.

– Eğer doğru olanı yaptığını düşündüğün için yapmıyorsan bu işe neden katlanıyorsun? Para için yapmıyorsun. Rüşvet için de yapmıyorsun.

– Tyapkin suçlu olduğu için intihar etti, yakalandığı için intihar etti. Yetimhanedeki oğlanlarla cinsel ilişkiye girdiğini itiraf etti.

– O kimseyi öldürmedi.

– Moiseyev tanıklık eder. Çocuklar tanık oldu.

– Bu adamları tutuklamaya başladığımızda yetimhanedekileri eninde sonunda sorgulayacağımızı biliyordu, sıranın bir gün ona geleceğini biliyordu, başka şansının kalmadığını biliyordu. Çünkü milisin şüphelilere nasıl ulaştığını biliyordu. Bunu bilen herkes, eğer adının yanına mim konmuşsa böyle yapardı.

– Bir çocuğun midesini kesecek cerrahi tecrübeye sahip biriydi. Kızın ölümüyle ilgili seni yanlış bilgilendirdi, aklını karıştırmaya çalıştı. Sapkınlığını kurnazlıkla sakladı.

– O bana gerçeği söyledi. Küçük kızın midesi kesilerek çıkarılmıştı. Ağzı ağaç kabuğuyla doluydu, tıpkı oğlanın midesinin kesilip ağzının kabukla doldurulması gibi. Kızın ayak bileğine sarılı bir ip

vardı, aynısı oğlanınkinde de vardı. Onları aynı adam öldürdü. Ve bu kişi Doktor Tyapkin değildi, zavallı Varlam Babiniç de değildi.

– Evine git.

– Moskova'da bir oğlan vardı. Arkadi isimli küçük bir çocuk. Beş yaşında bile değildi. Cesedini görmedim, ama söylenene göre çırılçıplak, midesi deşilmiş ve ağzı pislikle dolu halde bulunmuştu. Onun da ağzının ağaç kabuklarıyla dolu olduğundan şüpheleniyorum. Daha kaç çocuk var? Üstü kapatılan daha kaç olay var? Bilmemize imkân yok, bulmamıza imkân yok. Sistemimiz bu adamın istediği kadar çocuğu öldürebilmesi için mükemmel şekilde ayarlanmış. Yine ve yeniden öldürmeye devam edecek ve biz her seferinde yanlış kişileri, onun yaptıklarını onaylamayan masum insanları tutuklayıp duracağız ve o cinayet işlemeye devam edecek.

– Bir anda Moskova'da da bir cinayet çıkıverdi. Bu hiç inandırıcı değil Leo. Buna inanmıyorum.

– Ben de inanmamıştım. Önümde gözü yaşlı ailesinin oğullarının öldürüldüğünü söylemesini dinledim ve buna inanmadım. Onlara bunun doğru olmadığını söyledim.

– Eve git ve biraz sakinleş, bu konuşmaya yarın devam ederiz.

Nesterov bu adama güvenmiyordu. Hiç güvenmemişti ve devletle ilgili eleştirilerine kanacak değildi. Leo'ya sırtını döndü, kapıya uzandı.

Leo omzunu tuttu, yüz yüze gelmek için kendine doğru çevirdi. Bunu yaparken niyeti mantıklı konuşup başka bir açıdan yaklaşmaya çalışmaktı, ama bunun yerine, kelimelerle derdini anlatmak yerine adama bir yumruk savurdu. Sıkı bir yumruktu. Nesterov'un başı yana savruldu. Öylece kaldı. Sonra yavaşça yüzünü emrindeki memura çevirdi. Leo sesini kontrol etmeye çalışıyordu:

– Hiçbir şeyi çözmedik.

Nesterov'un yumruğu Leo'nun ayaklarını yerden kesti. Sırtüstü elleri iki yanda yere düştüğünde henüz acı hissetmiyordu. Aslında hiçbir şey hissedemiyordu.

Nesterov kendi çenesini tutarak Leo'ya dik dik baktı:

– Eve git.

Leo ayağa kalktı:

– Hiçbir şeyi çözmedik.

Bir yumruk salladı. Nesterov yumruğu tuttu ve karşılığında o

da bir tane salladı. Leo başını yana eğdi. İyi bir dövüşçüydü: Eğitilmiş, yetenekli ve sıkı bir dövüşçüydü. Ama Nesterov büyük cüssesine rağmen daha hızlıydı. Öfkeyle ustalık arası, bir süre dövüştüler. Leo'nun karnına inen bir yumruk iki büklüm olmasına neden oldu. Nesterov yüzünün dışarıya bakan tarafına bir yumruk daha indirdi, Leo dizlerinin üzerine yıkıldı, ağzındaki kanı tükürdü. Öne uzanıp yüzüstü yattığında bulanık görüyordu. Nefesi kesilmiş halde sırtüstü döndü. Nesterov başında dikildi:

– Eve git.

Leo cevap olarak kasıklarını tekmeledi. Kollarına abanarak destek aldı. Ayağa kalktı:

– Hiçbir şeyi... çözmedik.

Nesterov Leo'nun üzerine atılıp yere yatırdı ve üzerine çıktı. Karnına, yüzüne, karnına, yüzüne yumruklar savurdu. Leo art arda gelen yumrukları yerken ne cevap verebildi ne de elinden kurtulabildi. Nesterov'un yumrukları kanlanmıştı. Nefesini tutup durdu. Leo hareket etmiyordu. Gözleri kapalıydı ve kaşındaki yarıktan, sağ gözünden aşağı kan sızıyordu. Nesterov ayağa kalktı:

– Eve git.

Nesterov kapıya doğru ilerlerken pantolonuna bulaşan kanları eliyle temizledi. Tam kulpunu tutup açacaktı ki arkadan gelen bir ses duydu.

Acı içinde kıvranan Leo zorlukla doğruldu. Tek gözü açıktı. Ayakta dengesini koruyamayarak dövüşmek ister gibi yumruklarını kaldırdı. Gemide yolculuk eder gibi bir yandan bir yana sallanıyordu. Nesterov'un tam olarak nerede olduğundan bile emin değildi:

– Hiçbir şeyi çözmedik.

Nesterov Leo'nun sallanışını izledi. Kimdi bu adam? Neden bu kadar önemsiyordu? Eline ne geçecekti? Ellerini yumruk yapıp, Leo'yu yere devirmeye hazır bir halde yanaştı. Leo çaresizce zararsız bir yumruk savurdu. Nesterov yana kaçarak kurtuldu ve Leo'yu omuzlayıp ayaklarını yerden kesti.

* * *

Leo mutfak masasında oturuyordu. İnessa ateşte su ısıtmıştı. Bir kâseye boşaltıp masaya koydu. Nesterov suya bir parça bez

daldırdı ve yüzünü temizlemesi için Leo'ya uzattı. Dudağı patlamıştı. Kaşı kanıyordu. Karnındaki sancı dinmemişti. Parmaklarıyla omuzlarını ve kaburgalarını yokladı; kırık yoktu. Sağ gözü gömülmüştü. Açamıyordu. Her şeye rağmen Nesterov'un ilgisini çekmek için bunlar azdı bile. Leo durumunun kendine dışarıya göründüğü kadar inandırıcı gelip gelmediğini düşündü. İçeri odada uyuyan çocuklarının ve tam karşısında oturan eşinin yanında Nesterov ne kadar ilgisiz davranabilir diye düşündü:

– Çocuklarınız okula giderken ormandan mı geçiyorlar?

İnessa cevap verdi:

– Eskiden o yolu kullanırlardı.

– Artık kullanmıyorlar mı?

– Kasabadan yürümelerini söyledik. Daha uzun sürüyor ve şikâyet de ediyorlar. Yolun bir yerine kadar birlikte yürüyoruz, böylece kaytarıp kestirme olan orman yolunu kullanmadıklarından emin oluyorum. Dönüş için onlara güvenmekten başka çaremiz yok. İkimiz de çalışıyoruz.

– Peki katil yakalandığına göre yarın ormandan mı yürüyecekler?

Nesterov kalkıp bir bardak çay koydu ve Leo'ya uzattı:

– Daha sert bir şeyler ister misin?

– Eğer varsa.

Nesterov yarım votka şişesini çıkardı ve kendine, eşine ve Leo'ya birer kadeh votka koydu.

Alkol Leo'nun ağzının içindeki yaraları yaktı. Belki de iyi gelirdi. Nesterov Leo'nun bardağını yeniden doldurdu ve oturdu:

– Neden Voualsk'tasın?

Leo kanlı bezi suya daldırdı, çıkarıp suyunu sıktı ve tekrar gözüne bastırdı:

– Buraya bu çocukların ölümlerini araştırmaya geldim. Moskova'da da bir cinayet oldu.

– Yalan bu.

Leo bu adamın güvenini kazanmalıydı. Onun yardımı olmadan eli kolu bağlıydı.

– Haklısın, yalan söylüyorum, en azından kısmen. Moskova'da bir cinayet işlendi. Bunu örtbas etmem istendi. Ben de üzerime düşeni yaptım. Üzerime düşeni yapmadığım nokta karımın casus olduğunu ihbar etmeyi reddettiğim kısımdı. Gizliliği ihlal ettiğim düşünüldü. Şartlar beni idamdan kurtardı. Hafifletilmiş ceza olarak buraya gönderildim.

– Yani gerçekten de sen o yüzkarası memursun.

– Evet.

– O zaman neden bunu yapıyorsun?

– Nasıl yapmam? Doğranıp öldürülen üç çocuğu da ben biliyorum. Nasıl bir şey yapmadan öylece durabilirim?

– Katilin ilk cinayetinin Larisa olmadığını düşündüğünden Varlam'ın bu işi yapmadığına inanıyorsun. Doğru mu?

– Larisa ilk kurban değildi. Olamaz. Daha önce bunu yaptı. Hatta Moskova'daki çocuğun da ilk olmama ihtimali var. Bunu öğrenmemiz lazım.

– Larisa bu kasabada karşımıza çıkan ilk cinayet. Bu doğru, yemin ederim.

– Katil Vualsk'ta yaşamıyor. İki cinayet de garın etrafında gerçekleşmiş. Adamı geziyor.

– Geziyor? Çocukları öldürüyor? Ne biçim biri bu adam?

– Bilmiyorum. Ama eşinin Moskova'daki arkadaşları bu gibi suçlar ve davalarla ilgili gazete haberlerini toplayabilir. Ayrıca Sverdovsk'tan Leningrad'a kadar tüm büyük şehirlerin cinayet kayıtlarına ihtiyacımız var.

– Bu hiç de kolay değil. Kayıtlar bir merkezde toplanmıyor.

– İşte bu yüzden sen bütün kasabaları gezip dava dosyalarını bir bir toplamalısın. Oradakileri ikna etmelisin, eğer olmazsa yerli halkla konuşmalısın. Onlardan ipucu toplamalısın.

Nesterov bir şey söylemedi, bu fikir cesaret isteyen garip bir fikirdi.

– Senin için neden böyle bir şey yapayım?

– Benim için değil. İşin bu olduğu için yap, o çocuklara neler yaptığını kendi gözlerinle gördüğün için yap. Birlikte yaşadığımız insanlar adına yap. Komşularımız için, trende yanımıza oturan insanlar için, hiç tanımadığımız ve asla tanıyamayacağımız çocuklar için yap bunu. Bu dosyaları talep etme yetkisine sahip değilim. Milisten kimseyi tanımıyorum. Sen tanıyorsun: Sen bu adamları biliyorsun, sana güvenirler. O dosyalara ulaşabilirsin. Öldürülen çocuklar vakalarını araştırıyorsun: Bu davalar ya çözümlenecek ya da kapanacak. Cinayet yöntemi belirgin: Ağızları ağaç kabuğuyla doldurulmuş ve mideleri kesilerek çıkarılmış. Cesetler büyük ihtimalle kamuya açık alanlarda bulunmuştur: Ormanlar, nehir kenarları, belki de tren istasyonu civarları. Ayak bileklerinin etrafında bir ip sarılı olacak.

– Ya bir şey bulamazsam?

– Buna gerçekten inanıyor musun? Ben sanmıyorum. Şans ese-

ri karşıma üç tanesi çıktıysa daha pek çokları bir yerlerde olmalı. Bundan eminim.

– Büyük bir riske giriyor olacağım.

– Evet öyle. Ve yalan söylemek zorunda kalacaksın. Kimseye asıl sebebi anlatamazsın. Hiçbir memuruna bundan bahsedemezsin. Kimseye güvenemezsin. Ve bu cesaretinin karşılığında aileni Gulag çalışma kamplarından birinde bulabilirsin. Ve sonunda canından bile olabilirsin. Sana teklifim bu.

Leo elini masaya koydu:

– Bana yardım edecek misin?

Nesterov eşinin arkasındaki pencereye yürüdü. Eşi kocasına bakmadan gözünü duran bardağa dikti. Ailesini, evini, uğruna çalıştığı her şeyi riske atacak mıydı?

– Hayır.

Güneydoğu Rostov Oblast
Gukovo kasabasının batısı
2 nisan

Gün ağarırken Arthur uyanıktı. Çiftliklerinin merdivenlerine oturmuş, pul koleksiyonunu karıştırıyordu. Hâlâ karanlıktı ve pulların ana hatları dışında pek bir şey göremiyordu. Ama görmesine gerek de yoktu. Hepsini adı gibi ezberlemişti. Anne ve babasından kasabaya gitmeye izin istemek için gündoğumunu sabırsızlıkla bekliyordu. Aylarca para biriktirdikten sonra sonunda bir tane pul daha alabilecekti. Ve böylece albümünün son sayfasına gelecekti.

On beşinci doğum gününde babası ona bir dizi pul hediye etmişti. Böyle bir şeyi önceden istememişti ve babası hediyesini beğenip beğenmediği konusunda endişelenmişti. Ama bu onda bir hobi halini aldı, ilk eline aldığı andan itibaren giderek yoğunlaşan ve sonunda takıntı haline gelen bir hobi oldu. Son iki yılda yaşadıkları *kolhoz*'daki (ailesinin gönderildiği 12. Kolektif Çiftlik'teki) tüm ailelerden pul toplamıştı. Hatta pullarını alırım diye en yakın kasaba olan Gukovo'dan bile arkadaşlar edinmişti. Koleksiyonundakiler çoğaldıkça ucuz bir albüm alıp hepsini bir bir yapıştırmıştı. Albümü kazalara kurban gitmesin diye babasının yaptığı ahşap bir kutunun içinde saklıyordu. Kutu gerekliydi, çünkü Arthur geceleri uyumayıp devamlı çatıdan üzerine su sızıyor mu, fareler o kıymetli sayfaları kemirmişler mi diye kontrol edip duruyordu. Koleksiyonundaki tüm pullar arasında en çok kullanılmamış, yeni olanları severdi. Ve yenilerin arasında da en çok babasının ona ilk sefer verdiği dört tanesini...

O gün bugünlür anne ve babası ona düzenli olarak kopek verdi (ama bu fazla paralardan değildi, boşa harcanacak paraları yoktu). Gerekli parayı biriktirmek aylar sürerdi ve bu sürede tek

yaptığı biriktireceği parayla hangi pulu alacağını düşünmek olurdu. Önceki gece bir kopek daha aldı. Ama annesi parayı vermek için zamanlamanın yanlış olduğunu düşündü. Çünkü geceden verirlerse sabaha kadar uyumazdı. Annesi haklı çıktı.

Güneş doğmaya başladığında Arthur aceleyle içeri daldı. Annesi bir kâse yulaf ezmesi yemeden bir yere gidemeyeceğini söyledi. Kahvaltıdan kaçabileceğini düşündüğü sürece direndi. Ama kaçış olmadığını anlayınca oturup yiyebildiği kadar hızlı bir şekilde yulaf ezmesini midesine indirdi. Kafasına dikerken annesinin miden ağrır sözlerine kulak asmadı. Bitirince evden fırladığı gibi tarlaların arasında kıvrılan patikadan kasabanın yolunu tuttu. Ama sonradan yavaşladı. Dükkânlar daha açılmamıştır diye düşündü. Hem bu heyecanın tadını çıkarmalıydı.

Gukovo'daki pul ve gazete satan büfe hâlâ kapalıydı. Arthur'da saat yoktu. Tam olarak ne zaman açılır bilmiyordu, ama beklemek sorun değildi. Kasabada olup yeni bir pul alacak kadar parası olduğunu bilmek çok heyecan vericiydi ve böylece bir aşağı bir yukarı sokakları dolaştı. *Elektriçka*'nın önünde durdu, orada saat olduğunu biliyordu. Saat yedi elliydi. Az sonra bir trenin kalkacağını biliyordu ve gidip onu izlemeye karar verdi. Perona girdi ve bir yere oturdu. Daha önce de *elektriçka*'yla seyahat etmişti. Rostov'a kadar her durakta bekleyen yavaş bir trendi. Ailesi varken en fazla Rostov'a kadar gitmişti, arkadaşlarıylayken de bedava yapacak başka bir şey bulamadıkları için öylesine binerlerdi. Biletler çok nadir kontrol edilirdi.

Büfeye gidip pulunu almak için tam kalkacakken bir adam yanına oturdu. Adam şık giyimliydi, elinde hemen yanına yere bıraktığı siyah bir çantası vardı, sanki birinin alıp kaçmasından korkuyordu. Arthur adamın yüzüne baktı. Kalın yuvarlak camlı gözlükleri ve şekilli kır saçları vardı. üzerinde bir takım elbise vardı. Arthur kaç yaşında olduğunu tahmin edememişti. Gri saçlarına rağmen çok yaşlı göstermiyordu. Ama pek genç de durmuyordu. Arthur'un yokluğunun farkında değilmiş gibi trene dalmıştı. Artık kalkıp gidecekti ki aniden adam gülümsedi:

– Bugün ne tarafa yolculuk?

– Bir yere gitmiyorum efendim.

– Bir yere yolculuk yapmayacak mısın?

– Hayır efendim, sadece oturuyordum. Ama kalkmak üzereydim.

Arthur'a yabancılara nazik ve saygılı olması öğretilmişti. Yaptığının yanlış olduğunu düşünerek oradan gitmek istedi ama adamın soruları bitmek bilmiyordu:

– Sebepsizce oturmak için garip bir yer seçmişsin.

– Büfeden pul alacağım ama henüz açılmadı. Gidip açılmış mı diye bakmalıyım.

Bunu duyan adam Arthur'a döndü:

– Pul mu biriktiriyorsun?

– Evet efendim.

– Senin yaşındayken ben de bir pul koleksiyoncusuydum.

Arthur rahatlamış bir halde tekrar oturdu. Şimdiye kadar hiç pul biriktiren biriyle karşılaşmamıştı:

– Siz yeni pullar mı yoksa eskilerini mi biriktirirdiniz? Ben ikisinden de biriktiriyorum.

– Bendekilerin hepsi yeniydi. Onları senin gibi bir büfeden alırdım.

– Keşke benimkilerin de hepsi yeni olsaydı. Ama çoğu kullanılmış. Onları eski zarflardan kesiyorum.

Arthur elini cebine götürüp bir avuç dolusu kopek çıkardı ve adama gösterdi:

– İki ay boyunca para biriktirmek zorunda kalıyorum.

Adam yanaştı ve küçük bozukluklara dikkatle baktı:

– Bu kadar az parayı biriktirmek için epey uzun bir zaman.

Arthur bozukluklara baktı. Adam haklıydı. Fazla parası yoktu. Aslında hiç fazla parası olmadığını fark etti. Bir anda tüm heyecanı dindi. Koleksiyonu hiç güzel değildi. Diğerleri daima ondan daha iyilerine sahip olacaktı, ne kadar çok da çalışsa asla onlara yetişemezdi. Tüm hevesi kaçıvermişti. Tam ayaklanıp gidecekti ki adam bir soru daha sordu:

– Düzenli bir çocuk musundur?

– Evet efendim.

– Pullarına iyi bakar mısın?

– Onlara çok iyi bakarım. Onları bir albümde saklıyorum. Ve babam benim için ahşap bir kutu yaptı. Böylece albümümü farelerden ve su sızıntılarından koruyorum. Çatımız bazen akar. Ve bazen de fareler çıkar.

– Albümünü güvenli bir yerde saklamak çok akılıca. Senin yaşındayken ben de aynı şeyi yapardım, onu bir çekmecede saklardım.

Adam aklında bir şey tartar gibi görünüyordu:

– Dinle, benim de üç çocuğum var. Üçü de kız ve hiçbirinin pul-

lara ilgisi yok. Çok da dağınıktırlar. Sanırım artık pullara harcayacak zamanım yok, devamlı işimle meşgulüm. Bunu anlıyor musun? Eminim annen ve baban de işleriyle meşguldürler.

– Her zaman efendim, çok çalışıyorlar.

– Pul biriktirecek vakitleri yok, değil mi?

– Yok efendim.

– Ben de onlarla aynı durumdayım. İşte teklifim: Pullarının iyi birinde, onlara gereken değeri verecek birinde, onlara gözü gibi bakacak birinde, senin gibi birinde kalmasını çok isterim. Ne dersin?

Arthur yepyeni pullarla dolu bir albüm teklifini iyice düşündü. Bu adamın biriktirmeye başladığı tarih kadar eskileri olabilirdi. Her zaman hayalini kurduğu koleksiyon bu olabilirdi. Şansına inanamayarak bir şey söylemedi.

– Eee? Bu ilgini çeker mi?

– Çok efendim, Onları tahta kutuma koyarım, orada güvende olurlar.

Adam bir anda tereddüde düşermiş gibi oldu; başını salladı:

– Ama benim albümümde o kadar çok pul var ki senin küçük kutuna sığmayabilir.

– O zaman babam büyüğünü yapar. Bu işlerde çok iyidir. Ve onun için hiç sorun olmaz. Böyle şeylerle uğraşmayı sever. Çok yeteneklidir.

– Emin misin?

– Evet efendim.

– Ve pullara iyi bakacağına da eminsin?

– Evet efendim.

– Söz ver.

– Söz veriyorum efendim.

– Adam gülümsedi:

– Beni ikna ettin. Alabilirsin. Sadece üç durak ötede yaşıyorum. Hadi gel, sana bir bilet alayım.

Arthur biletin gereksiz olduğunu söyleyecekti ki son anda kelimeleri yuvarladı. Kural yıkıcı görünmek istemedi. Pulları alana kadar bu adamın gözündeki iyi izlenimini korumalıydı.

Elektriçka'nın sert tahta koltuklarında oturup ormanı izleyen Arthur'un zorlukla yere değen ayakları bir öne bir arkaya sallanıp duruyordu. Aklında kopeklerini başka bir pula harcayıp harcamayacağı vardı. Sahip olacağı onca puldan sonra bir pul daha almanın gereksiz olacağını düşündü ve parayı anne ve babasına ia-

de etmeye karar verdi. Biriktirdiğini paylaşmak iyi olurdu. Belki de parayı geri vermektense onlara bir şey alsa daha iyi olurdu? Adam düşüncelerinin arasına girdi:

– Geldik.

Elektriçka ormanda, Şahti kasabasından çok önce bir istasyonda durdu. Arthur'un aklı karışmıştı. Bu istasyon boş günlerinde kasabadan uzaklaşmak isteyen insanların kullandığı bir istasyondu. Yürünerek açılmış patikalar ormana doğru uzuyordu. Ama şimdi yürümek için iyi bir zaman değildi. Karlar daha yeni yeni eriyordu. Orman karanlık ve kasvetli olurdu. Arthur yol arkadaşını süzdü, kaliteli ayakkabıları ve siyah çantasına baktı:

– Burada mı yaşıyorsun?

Adam başını salladı:

– Burada kır evim var. Pullarımı evde tutamam. Çocuklarım bulur da kirli elleriyle dokunur diye çok korkuyorum. Ama bu evi de satacağım zaten. Yani anlayacağın artık bu koleksiyonu saklayacak yerim de kalmadı.

Kapıyı açarak trenden indi. Arthur da ardından perona indi. Tren hareket etti.

Adam ormana doğru giderken Arthur da arkasından gitti. Kır evi olması bir bakıma mantıklıydı. Arthur kır evi alacak kadar zengin birini tanımıyordu ama duyduğu kadarıyla olanlarınki ya ormanda, ya göl kıyısında ya da sahile yakın olurmuş. Pul koleksiyonu için de adamın kaygılarını anlayabiliyordu. Onun da yeni pullarla dolu bir koleksiyonu olsaydı çocuklarının ellemesine izin vermezdi. Adam arkasına dönmeden konuşmaya devam etti:

– Tabii ki kızlarımın pullarla ilgili olmaları beni de mutlu ederdi ama hiç umursamıyorlar bile.

Arthur kızlarının zamana ihtiyacı olabileceğini söylemeyi geçirdi içinden. Dikkatli bir koleksiyoncu olmak zaman isterdi. Ama kızlarının ilgisizliğinin menfaatine olacağını düşünecek kadar cin fikirliydi, bu yüzden hiç ses etmedi.

Adam hızlı bir tempoyla patikadan çıkıp çalılara daldı. Arthur yetişmekte zorlanıyordu. Adam büyük adımlar atıyordu. Arthur neredeyse koşuyordu.

– Efendim, sizin adınız ne? Ailem bana inanmazsa pulları aldığım adamın adını söylemem gerekebilir.

– Ailen için endişelenme. Albüme nasıl sahip olduğunu anlatan

bir not yazacağım onlar için. Hatta emin olmak için aramak isterlerse diye adresimi bile yazacağım.

– Çok teşekkür ederim efendim.

– Ve bana efendim demekten vazgeç. Benim adım Andrey Sidorov. Bana Andrey diyebilirsin.

Bir süre geçtikten sonra adam durdu ve eğilip çantasını açtı. Arthur da ardından durdu ve etrafta kır evine benzer bir şeyler bakındı. Ama göremedi. Belki de biraz daha gitmeleri gerekiyordu. Beklerken, gri gökyüzünü delen dalları kurumuş uzun ağaçlara baktı.

* * *

Andrey çocuğun vücudunu süzdü. Oğlanın kafasından, yüzünün yanından aşağı doğru kan akıyordu. Andrey dizüstü çöküp parmağını çocuğun boynuna koydu, kalp atışını kontrol ediyordu. Hâlâ hayattaydı. Bu iyiydi. Oğlanı ters döndürüp bebek gibi kıyafetlerini çıkarmaya başladı. Önce montunu çıkardı. Sonra sırayla gömleğini, ayakkabılarını ve çoraplarını, son olarak da pantolonunu ve iç çamaşırını çıkardı. Kıyafetleri bir bohçaya doldurdu, çantasını da alıp çocuktan uzaklaştı. Yirmi adım sonra yıkık bir ağacın yanında durdu. Bir bohça ucuz giysiyi yere bıraktı. Çantasını da koyup açtıktan sonra içinden uzun ve kalın bir ip çıkardı. Oğlanın yanına dönüp ipin bir ucunu ayak bileğine bağladı. Sıkı bir düğüm attı ve sıkılığını çocuğun ayağını çekerek tekrar kontrol etti. Yeterince sıkıydı. Dinamit ipini salar gibi geri geri giderek elindeki ipi saldı. Yıkılmış ağacın yanına geldiğinde arkasına saklanıp yere yattı.

İyi bir yer seçmişti. Ağaç öyle bir yerdeydi ki, çocuk kendine geldiğinde onu göremeyecekti. Gözleriyle bir ucu elinde olan ipi çocuğun ayağına ulaşana kadar takip etti. Elinde hâlâ biraz ip birikmişti, bir on beş adım daha gitmeye yetecek kadar uzunluktaydı. Her şeyi ayarlamış bekliyordu. O kadar çok heyecanlandı ki çişi geldi. Oğlanın uyandığı anı kaçırmaktan o kadar korkuyordu ki, yan dönüp fermuarını indirip, yatar pozisyonda yan tarafa işedi. İşi bittiğinde, işediği yerden uzağa kayıp tekrar pozisyon aldı. Çocuk hâlâ kendine gelememişti. Andrey yandaki ağaçtan bir dal kopardı ve çiğnemeye başladı, dişleri kara olmuştu.

* * *

Arthur gözlerini açtı ve dalları kurumuş ağaçların deldiği gri gökyüzüne dikti gözlerini. Bir dakikalığına öylece yattı. Kafası kandan yapış yapıştı. Elini kafasına götürüp parmaklarına dokundu. Sonra ağlamaya başladı. Üşümüştü ve çıplaktı. Ona ne olmuştu? Aklı karışmış bir halde kalkmaya korktu; kalktığında adamı karşısında görmekten korkuyordu. Adamın yakınlarda olduğuna emindi. Şu anda tek görebildiği gökyüzüydü. Ama orada çırılçıplak kalamazdı. Ölürdü. Evde ailesiyle olmayı çok istedi. İki yana ve arkasına doğru göz gezdirdi. Adam gitmişti. Arthur iki büklüm doğrulur gibi oldu ve ormanda derinlere baktı. Yalnızdı, kimsecikler yoktu. Derin bir nefes aldı, içi biraz olsun rahatlamıştı. Anlamıyordu. Ama anlamak istiyordu. Eve gitmek istiyordu. Etrafta kıyafetlerine bakındı. Hiçbiri yoktu. Önemli değildi. Atlayıp koşmaya başladı. Yağmurdan ıslanmış toprakta ağaç dallarının arasında koşabildiği kadar hızlı koşuyordu. Çıplak ayakları dallara basmadığında çamurdan şap şap ses çıkarıyordu. Doğru yöne gittiğinden bile emin değildi. Tek bildiği oradan uzaklaşması gerektiğiydi.

Aniden sağ ayağı biri tutmuş da çekmiş gibi geri gitti. Dengesini kaybedip öne doğru yüzüstü düştü. Nefes nefese hemen ters döndü ve arkasına baktı. Kimseyi göremiyordu. Tuzağa yakalanmıştı, tam kalkacakken sağ ayak bileğindeki ipi fark etti. Uzanıp dokundu. İp sıkıca düğümlenmişti. Gözüyle gergin bir olta ipi gibi uzayıp giden ipin ucunu takip etti. İp yaklaşık kırk adım ötedeki yıkık ağacın dibine kadar devam gidiyordu.

İpi sıyırıp bileğini ve ayağını kurtarmaya çalıştı. Ama o kadar sıkıydı ki derisi kesiliyordu. İp bir daha çekildi, bu sefer daha kuvvetli çekilmişti. Arthur çamurda sırtüstü sürüklendi, durana kadar tüm sırtı çamurla kaplanmıştı. Kafasını kaldırıp baktı. İşte oradaydı. Adam bir ağacın ardından ipi kendine doğru sarıyordu. Arthur eline ne geldiyse tutmaya çalıştı, dallar, avuçlar dolusu çamur: Ama faydasızdı. Gittikçe daha yaklaşıyordu adama. Kurtulması lazımdı. Düğüme odaklandı. Ama ne çözebildi, ne de koparabildi. Tek seçenek kalmıştı o da tüm derisini kesse da ipi sıyırarak çıkarmaktı. Acıdan kıvransa da bir kat derinin karşılığında hayatta kalma düşüncesiyle dayandı. Yarısı çıkmıştı bile. İp tekrar çekildi, bu sefer derisi soyulmuş etin üzerinden geçti. Çığlık atmamak için dişlerini sıktı. Adam bir daha çektiği anda Arthur düğümden kurtuldu. Ayağa kalkıp koşmaya başladı. Ağaçların arasında daha önce hiç koşmadığı kadar hızlı koşuyordu. İstasyo-

na vardığında tren orada olacaktı ve binip adam gelmeden kaçacaktı. Kurtulacaktı.

Yapabilirim. Yapabilirim.

Arkasına baktığında adamın büyük adımlarla arkasından koştuğunu gördü, ceketi iki yana savruluyordu. O kadar yakındı ki Arthur adamın dişlerinin bir şekilde kahverengi olduğunu gördü. Kaçış yoktu. Tüm umutları yok olmuştu. Arthur pes etti. Durup adama baktı. Kollarını kafasına kaldırdı, kendini korumak için son çırpınıştı bu ve evde ailesiyle olabilmeyi diledi.

Andrey hızını kesemeyip oğlana çarptı, ikisi de yere düştü. Andrey çocuğun üzerindeydi ve oğlanın karnının altında çırpınışlarını hissedebiliyordu; ceketini ısırıp, tırmalıyordu. Ne duyguydu ama! Kımıldamadan oğlanın kaçmasına engel olmaya çalışırken mırıldandı:

– Hâlâ yaşıyor. Kemerine sıkıştırdığı uzun avcı bıçağını çekti. Gözlerini kapayıp bıçağı altına doğru saplamaya başladı. İlk saplayışları tedbirlice bıçağın ucuyla yaptı; küçük yarıklarla acının ve çığlıkların artmasını ve yoğunlaşmasını dinledi.

Biraz daha kıvran, biraz daha cebelleş, hayatın için savaş!

Tekrar saplamadan önce anın tadını çıkararak bekledi. Sonra bıçağı daha hızlı ve derine, daha hızlı ve daha derine ve daha hızlı ve daha da derine sapladı, ta ki sapına gelene kadar tüm bıçak içeri gömülüyordu. O andan itibaren av artık kımıldamaz olmuştu.

Üç ay sonra

Güneydoğu Rostov Oblast
Azov Denizi
4 temmuz

Nesterov ayaklarını kuma gömmüş oturuyordu. Bu sahil, yaklaşık kırk kilometre kuzeydoğusundaki Rostov-na-Donu şehrindeki insanlar arasında oldukça revaçtaydı. Bugün de olağan bir gündü. Plaj kalabalıktı. Kasabanın tüm sakinleri kış uykusuna yatmış gibi tenleri bembeyazdı. Acaba insanların vücut şekillerinden ne tür işlere sahip olduklarını tahmin edebilir miydi? Şişman olan adamlar bir şekilde daha önemli olmalılardı. Fabrika müdürü, parti memuru ya da yüksek rütbeli Devlet Güvenlik memuru olabilirlerdi, hani şu kapı kıranlardan değil de imza atanlardan. Nesterov göz göze gelmemeye çalışıyordu. Ailesine bakıyordu. İki oğlu suyun sığ yerinde oynuyorlardı, eşi yanına uzanmış, yan yatıyordu; ellerini başına yastık yapmıştı ve gözleri kapalıydı. En son ne zaman yatak odasının sınırları dışında uyuduğunu hatırlamaya çalıştı. İlk bakışta hallerinden memnun görünüyorlardı: Mükemmel bir Sovyet ailesi. Rahatlamak için birçok nedenleri vardı; tatildelerdi, iki ayrı cinayet davasını başarıyla, özenle ve dikkatlice idare etmesinin karşılığında resmi bir milis arabası kullanmalarına izin verilmişti (benzin için devlet fişi bile verilmişti). Rahatına bakması söylenmişti. Ona emredilen buydu. Kelimeleri aklında tekrar etti, ironiye hayran kalmıştı.

Varlam Babiniç'in duruşması savunma avukatının sanığın akli dengesinin bozukluğunu ileri sürmesiyle iki gün sürmüştü. Prosedüre göre savunma avukatı savcılığın kullandığı tanıklarla çalışmak zorundaydı. Kendi tanıklarını çağırmalarına izin verilmiyordu. Nesterov avukat değildi, ama bu tanıklık düzeneğinin savcılığın ne kadar işine geldiğini o bile anlayabiliyordu. Babiniç davasında savunma savcılık tarafından sorgudan geçmemiş bir tanık kullana-

madan deliliği kanıtlamak zorundaydı. 379. Devlet Hastanesi'nde hiç psikiyatr olmadığından, konuda uzman olmayan bir doktor tanıklık etmek için seçildi ve bir yargıda bulunması istendi. Doktor, Varlam Babiniç'in iyi ve kötü arasındaki farkın ayrımında olduğunu tespit etti ve cinayet kötüydü: Sanığın akli seviyesi düşüktü fakat suç gibi kavramların ayrımına varabilecek durumdaydı ve her şey bir yana tutuklandığında şunu söylemişti:

Başım büyük belada.

Savunmanın aynı doktoru çağırıp aksi yönde bir konuşma yapmaktan başka seçeneği yoktu. Varlam Babiniç canice ve kendinden geçmişçesine işlenen cinayetten suçlu bulundu. Nesterov'a on yedilik delikanlının başının arkasından vurularak, dizleri üzerinde öldüğünü bildiren, daktilo edilmiş bir mektup gönderdiler.

Doktor Tyapkin'in davası daha az sürmüştü, neredeyse bir günde sonuçlanmıştı. Eşi kocasının suç eğilimleri olduğunu doğrulayarak hastalıklı fantezilerini anlatmıştı. Daha önce resmi makamlara başvurmamasına sebep olarak kendi hayatından ve en önemlisi küçük bebeğinin hayatından endişelenmesini göstermişti. Ayrıca yargıca dinini reddettiğini de söylemişti. Çocuklarını birer komünist olarak yetiştirecekti. Bu ifadesinin karşılığı olarak Ukrayna'da bir kent olan Şahti'ye tayin edilmişti. Böylece eşinin lekesi olmadan rahatça hayatına devam edebilecekti. Vualsk dışında kimsenin bu suçtan haberi olmadığından ismini değiştirmesine gerek yoktu.

Sonuçlanan bu iki davayla beraber Sovyet karşıtı davranışlarından dolayı yaklaşık iki yüz adamın davaları da kapanmış oldu. Bu eşcinseller beş ila yirmi beş yıl arasında değişen ağır çalışma cezasına çarptırıldılar. Davalı sayısı çok olduğundan hâkim sanıkları ayıracak bir formül geliştirdi: Kendi çalışanları arasında olanlar, af dileyenler, çocuk sayısı fazla olanlar (ne kadar çocuğu olursa o kadar kısa ceza alacaktı) ve son olarak tecrübe ettikleri iddia edilen sapkın cinsel eylemlerin sayılarına göre ayrılanlar. Parti üyesi olmak aleyhlerineydi çünkü bu davranışla partinin saygınlığına leke sürmüş oluyorlardı. Bunu kendileri daha iyi bilmeliydi, umurlarında olmasa da, doğal olarak komünist parti üyeliğinden çıkarılacaklardı. Davalar birbirinin tekrarı gibi olsa da Nesterov bütün davalarda bulundu, yaklaşık iki yüz davanın her

birinde. Son adam da cezaya çarptırıldıktan sonra mahkemeden ayrıldığında kendini yerel parti memurlarından gelen tebrikleri kabul ederken buldu. İyi bir iş çıkarmıştı, olağanüstü bir iş. Birkaç ay içinde yeni bir evi olması neredeyse kesindi, birkaç aya olmasa da sene sonuna kesindi.

Davaların sonuçlanmasından birkaç gece sonra yatakta uyanık yatarken eşi, daha o Leo'ya yardım etmeye karar vermemişken, hemen işe koyulmasını beklediğini söyledi. Nesterov'un karısının iznine ihtiyacı var mıydı? Belki de vardı. sadece kendi hayatı değil ailesinin hayatı üzerine de kumar oynuyordu. Sorular sormak ve araştırmalar yapmak görünürde yanlış bir şey değildi. Fakat tek başına yapıyordu bunları. Bağımsız gerçekleştirilen her iş tehlike taşıyordu. Bu, devletin koyduğu tuğlaların yanlış konduğunu ima etmek anlamına geliyordu. Bu, bireyin devletin başaramadığını başarması anlamına geliyordu. Ama yine de iş arkadaşlarıyla sohbet eder gibi birkaç soru sormasının pek sakıncası olmadığını düşünüyordu. Eğer sonunda benzeri bir davayla karşılaşmazsa, öldürülen başka çocuklar olmamışsa, o zaman içi rahatlardı ve bu acımasız cezaların yerini bulduğunu, alet olduğu şeyin adil uygun ve gerekli olduğunu bilirdi. Leo'ya hâlâ güvenmiyor da olsa, hâlâ ona kızgın da olsa, adam kaçışı olmayan doğru bir soru sormuştu. İşi ona bir anlam ifade ediyor muydu, yoksa sadece hayatına devam etmek için bir araç mıydı? Hayatta kalmaya çalışmak kadar utanç verici bir şey daha olamazdı. Bu, çoğunluğun yaptığı şeydi. Ama sefalet içinde de yaşanabilir miydi? Amaçsızca, onursuzca yaşanabilir miydi?

Son on haftada Leo'yla en ufak bir bağlantıya geçmeden kendi başına çalıştı. Leo gözetim altında olduğundan ne kadar az temas kurarsa o kadar iyi olurdu. Leo'nun umutsuzluğuna su serpecek tek bir şey yapmıştı, o da "Yardım edeceğim" yazan bir not bırakmak olmuştu (tabii ki "Notu yok et" talimatını da unutmamıştı).

Bölgesel suçlu dosyalarına ulaşmak kolay iş değildi. Bunun için telefon görüşmeleri yapıp mektuplar yazmıştı. Her seferinde konuya laf arasında değiniyordu, genel olarak bölümünün yaptığı başarılı soruşturmayı methederken karşı tarafın da bu gibi övünç kaynağı davaları olup olmadığını soruyordu. Cevaplar gelmeye başlayınca işten izin alarak birçok tren yolculuğu yapmak zorunda kalmıştı, kasabalara gidiyor, meslektaşlarıyla buluşuyor, beraber içi-

yorlar, içerken de bir konudan öbürüne atlarken toplam bir dakikadan az bir sürede benzeri davaların olup olmadığından bahsediyorlardı. Bilgi toplamak için garip ve yetersiz bir yoldu bu. Sekizinci haftanın sonunda Nesterov hâlâ tek bir çözülmemiş davayla karşılaşmamıştı. İşte o zaman Leo'yu odasına çağırdı.

Leo odaya girdi, kapıyı kapadı ve oturdu. Nesterov konuya girmeden önce koridorları iki kere kontrol etti, kapıyı kilitledi ve sandalyesinin altına uzandı. Sovyetler Birliği'nin bir haritasını çıkarıp masaya serdi, kenarlarına kitaplardan ağırlık koydu. sonra bir avuç toplu iğne aldı. İki iğneyi Vualsk'ın üzerine sapladı, ikisini Perm kasabasının üstüne, iki tane Vyatka'ya, ikisini Nizhniy Novgorod kasabasına ve iki tane de Kazan'a koydu. İğnelerin olduğu kasabalar batıya doğru, Moskova'ya doğru giden tren yolunun güzergâhındalardı. Nesterov bilerek Moskova'ya gitmemişti, oradaki milis memurlarının en ufak bir sorudan bile şüphelenebileceğinden korkmuştu. Moskova'nın batısında daha zor bilgi toplamıştı ama Tver'de şüpheli bir dava bulmuştu. Moskova'nın güneyine doğru, Tula kentine üç iğne sapladı, Orel kasabasına iki ve Belgorod kasabasına iki tane daha koydu. Ukrayna'ya geldikçe toplu iğne kutusunu çıkardı ve sallayıp avucuna en az yirmi tane daha aldı. Devam etti: Harkov ve Gorloyka kasabalarına üçer iğne koydu, Taganrog kasabasına iki iğne, Zaporoşi kentine iki iğne daha, Kramatorsk kasabasına üç iğne ve bir iğne de Kiev'e sapladı. Ukrayna'nın dışına doğru geldiğinde, Taganrog'da beş iğne, Rostov şehri civarında altı tane iğne saplanmıştı.

Nesterov Leo'nun tepkisini anlayabiliyordu; ölüm sessizliği. Pek çok zaman Nesterov da bilgileri toplarken duyduklarını aynı sessizlikle karşılamıştı. İlk zamanlar benzerlikleri görmezden gelmeye başladı: Çocukların ağzına doldurulan toprağımsı madde (bazı memurlar toprak bazılarıysa dışkı olduğunu söylüyorlardı) ve parçalanmış gövdeler. Ama bu benzerlikler çok belirgindi. Ayaklarının etrafına ip sarılmıştı. Hepsi de çıplak bulunmuştu. Olay mahalli ya orman ya park ama genelde tren istasyonları yakınında oluyordu, evde ya da kapalı alanda olanı yoktu. Bazı cinayetler birbirlerine elli milden az mesafede olan kasabalarda olmasına rağmen hiçbir kasabanın öbüründen haberi yoktu. Bu iğnelerin takip ettiği çizgide hiçbir bağlantı kurulmamıştı. Davalar sarhoşların, hırsızların, sabıkalı tecavüzcülerin veya toplumun dışına itilenlerin suçlu bulunmasıyla sonuçlanıyordu. En zayıf, en

muhtaç olanların suçlanmasıyla sonuçlanıyordu, bu suçlara en çok yakıştırılanların suçlanmasıyla.

Leo toplu iğneleri saydı. Toplam kırk üç tane vardı. uzanıp kutudan bir iğne daha aldı ve Moskova'nın merkezine sapladı, Arkadi kırk dördüncü çocuktu.

* * *

Nesterov uyandığında yüzünü kuma yapışmış, ağzı açık halde buldu. Oturup etrafa bakarken yanağındaki kumu silkeledi. Güneş bulutların ardına saklanmıştı. Plajda oynayan insanların arasında çocuklarına bakındı. Büyük oğlu Elfim suyun kenarında oturuyordu. Ama daha beş yaşında olan küçük oğlunu hiçbir yerde göremiyordu. Nesterov eşine döndü. Öğle yemeği için kuru et dilimliyordu.

– Vadim nerde?

İnessa kafasını kaldırdığında büyük oğullarını gördü ama küçüğü görememişti. Elinde bıçak, ayağa kalktı, arkasını döndü ve etrafa baktı. Oğlunu göremeyince bıçağı düşürdü. İkisi de hızla Elfim'in yanına gittiler, iki yanına çömeldiler:

– Kardeşin nerde?
– Sizin yanınıza gideceğini söyledi.
– Ne zaman?
– Bilmiyorum.
– Düşün.
– Çok olmadı, emin değilim.
– Birbirinizden ayrılmamanızı söylemiştik.
– Sizin yanınıza gittiğini söyledi.
– Suya girmedi mi?
– O tarafa, size doğru yürüdü.

Nesterov kalkıp suya baktı. Vadim denize girmemişti, yüzmek istememişti. Bu plajdaydı, yüzlerce insanın arasında bir yerlerde. Gözünün önüne dava dosyalarından sahneler geldi. Küçük bir kız çocuğu sayfiyeleriyle ünlü bir nehir kenarında öldürülmüştü. Başka bir kız bir parkta, bir anıtın arkasında, evinden sadece yüz metre ötede öldürülmüştü. Oğlunun önünde çömeldi:

– Havluların oraya git, seninle kim konuşursa konuşsun, ne derlerse desinler oradan sakın ayrılma. Anlaşıldı mı?

– Evet.

– Annen ya da benimle ilgili bir şey söyleseler dahi asla onlara inanma. Senin büyüğün bile olsalar, saygılı olman gerekse de, asla olduğun yerden kımıldama.

Kaç çocuğun kandırılıp katili takip ettiğini, kaç çocuğun tatlı dille ormana sürüklendiğini düşününce fikrini değiştirdi. Oğlunun elini tuttu:

– Benimle gel. Kardeşini hep beraber arayacağız.

Karısı plajın yukarılarına doğru giderken Nesterov ters yöne, aşağı doğru yürüdü. İnsanların içinde sağa sola ilerliyor, Elfim'in yetişemeyeceği hızda yürüyordu, bu yüzden oğlunu kucaklayıp yürümeye devam etti. Plajın sonuna gelmişlerdi, buradan sonrasında sazlar ve çalılar vardı. Vadim hiçbir yerde yoktu.

Elfim'in, babasının işiyle ilgili çok az bilgisi vardı. Kasabalarında öldürülen iki çocuktan haberi vardı ve annesiyle babasının onlar için endişelendiğinin de farkındaydı. Erkek kardeşinin tehlikede olduğunu anlamıştı. Ama neden ve nasıl olduğunu anlayamamıştı. Yoksa o mu yanlış bir şey yapmıştı? Yaptığından emindi ve bu yüzden ağlamaya başladı.

Plajın öbür ucunda İnessa oğluna sesleniyordu. Kocasının soruşturmasıyla ilgili dehşet verici detayların hepsini okumuştu. Kaybolan çocukların başına ne geldiğini çok iyi biliyordu. Panik yapmaya başladı. Olanlar kendisinin suçuydu. Kocasına Leo'ya yardım etmesini o söylemişti. O cesaretlendirmişti, temel birkaç önlemle her şeyi gizlice yapabileceğini söylemişti. Kocası dobra bir insandı, ama yaptığı iş dikkat gerektiriyordu. Göndermeden önce mektupları o da okurdu ve yanlış anlaşılmaması için bir iki değişiklik önerirdi. Karısına toplu iğne dolu haritayı gösterdiğinde eşi iğnelere bir bir dokunmuştu. Rakam korkunçtu, o gece oğullarıyla aynı yatakta yattı. Tatillerini araştırmanın bir parçası yapmak da onun fikriydi. Cinayetlerin en yoğun olduğu bölge güney olduğundan Nesterov'un dikkat çekmeden bu kadar uzun izin alabilmesinin tek yolu ailesiyle tatile çıkıyormuş gibi yapmaktı. Akıllıca bir planmış gibi görünüyordu. Ama o an çocuklarını kendi elleriyle tehlikeye attığını fark etti. Onları alıp bu akıl almaz şeytanlığın kalbine getirmişti. Aradıkları şeyin gücünü hafife almıştı. Hiçbir çocuk güvende değildi. Görünen o ki, nerede olurlarsa olsunlar kendi istekleriyle gidiyorlar ve evlerinden birkaç metre ötede öldürülüveriyorlardı. Şimdi de bu şey küçük oğlunu almıştı.

Nefesi kesilmiş bir halde, oğlunu çağırırken, ismini yüzmeye gelenlere söylerken gözleri doldu. İnsanlar boş ve ilgisiz bakışlarıyla etrafına üşüştüler. Onlardan yadım diledi:

– Sadece beş yaşında. Onu aldılar. Onu bulmalıyız.

Sert bakışlı bir kadın onu tutmaya çalıştı:

– Sakin ol, buralardadır.

– Anlamıyorsunuz, oğlum büyük tehlikede.

– Neden? Aptal olma. Hadi otur.

Kadını kenara itip döne dolana oğlunu çağırdı, bir anda güçlü bir adamın ellerini kollarında hissetti:

– Küçük oğlumu götürdüler. Lütfen onu aramama yardım edin.

– Neden oturmuyorsun?

– Hayır, öldürülecek. Öldürecekler onu. Onu bulmama yardım etmek zorundasınız.

Adam güldü.

– Kimse öldürülmeyecek. Otur hadi. O güvende.

Adamın ellerinden kurtulmaya çalıştı ama adam gitmesine izin vermedi. Acıyan bakışlar önünde kurtulmaya çalıştı:

– Bırakın beni!

Ama zorla kumun üzerine yatırılıp, elleri arkada birleştirildi. Hareket edemedi. Gökyüzünü göremiyordu, tek gördüğü sakin olmasını söyleyen suratlardı. Önlerinde kıvranırken paniğe kapıldı:

– Oğlumu bulmak zorundayım.

Nesterov kalabalığı yarıp eşine ulaştı. Küçük oğullarını uzun sazların arasında oynarken bulmuştu ve şimdi iki oğlu da kucağındaydı. Büyük oğlunu indirip eşinin kalkmasına yardım etti. Vadim'i kucağına alıp, kafasını sımsıkı göğsüne bastırdı. Ailece düşmanca bakışların arasında kaldılar. Neden böyle davranmışlardı? Neleri vardı? Elfim fısıldadı:

– Hadi gidelim.

Kalabalığı geride bırakıp hızlıca eşyalarını topladılar ve arabaya bindiler. Toprak yolda onların dışında sadece dört araba park etmişti. Diğer tatilcilerin hepsi tramvayla gelmişti. Nesterov kontağı açtı ve gaza bastı.

* * *

Plajdaki sert bakışlı kadın araba kaybolana kadar onları izledi. Plakayı kaydedip bu ailenin soruşturulması gerektiğine karar verdi.

Moskova
5 temmuz

Leo tutuklanmış olsaydı, düne kadar, yaptığı yetki dışı araştırmayla Raisa arasında bir bağlantı kuramazlardı. Hâlâ kocasını ele verebilir ve az da olsa hayatta kalma şansı olurdu. Son bir ay içinde artan sıklıklarla MGB memuru Simonov'la (Petya demesi için ısrar ediyordu) görüşmeye devam etmişti ve Leo'nun vaktinin tükendiği çok açıktı. Stratejik olarak saf değiştirmesi gerekirdi. Delil yetersizliği onu korumazdı, Simonov'la ilişkiye girmeliydi. Leo'nun unuttuğu bir şey vardı, Simonov'un işi kadınların (yüksek rütbeliler hariç) ellerinin tersiyle, mesleğinin onlara sunduklarını itmelerini engelliyordu. Simonov da bu gücü aleni bir şekilde kullanıyordu. Bu da onun kozuydu. İyi giyinmesine gerek yoktu, fıkra anlatıp hediye almasına da gerek yoktu. Tek yaptığı Leo'nun ölümünün onun kurtuluşunu temsil ettiğinin altını çizmekti. Simonov şüphesiz evine gelmesi için sabırsızlanıyordu. Raisa ise verdiği karardan dolayı üzgün ve acı çekiyormuş gibi davranabilirdi. Ağlayarak ifadeyi imzalar ve adamın yatağına girerek mühürlerdi. Yaşamak istiyorsa sonuçlarına katlanacaktı.

Ama soru hâlâ cevapsızdı: Bir insan daha kaç kez kimliğini şekillendirir, şartlara ayak uydurabilirdi? Geride hiçbir şey kalmayana kadar mı? Raisa hayatta kalarak, Simonov'la yatarak kazanacağından fazlasını kaybediyordu. Leo'yu sevmiş miydi? Bu o kadar kolay değildi. Onu sevmemişti. Hatta onu sevme beklentisine de girmemişti. Ama şimdi aralarında bir bağ vardı. Artık ortaktılar, gerçek anlamda hayat ortağı olmasalar da bu soruşturmada ortaktılar. Tıpkı Nesterov'un karısı olmadan çalışamadığı gibi, Leo da Raisa olmadan çalışamazdı. Daha önce hiç hissetmediği bir şekilde kendini ona bağlı hissediyordu. Daha önce hiç ol-

madığı kadar eşitti onunla. Simonov'la eşit olamazdı. Daha önce korktuğu gibi korkardı. Her bakıştan her kelimeden endişe duyardı. Zamanda geri giderdi, o çaresiz ve aciz olduğu zamanlara geri dönerdi. Hayır. Bu filmi önceden görmüştü ve ikincisini reddetti. Bunu yapamazdı. Belki beş ay önce olsa yapardı ama şimdi bunu yapamazdı. Hafifleyip, hayatta kalmanın verdiği ağır yükün yok olduğunu hissedince kendi de şaşırdı. Artık önündeki beş yılın hesabını yapmak zorunda değildi, zamanını ruhunun ne kadarını kesip satacağını düşünmekle geçirmeyecekti. Olaylar bir sonuca varana kadar Simonov'u oyalayabildiği kadar oyalardı. Ama sonunda o da flört etmekten sıkılacak ve bu sefer emredecekti:

Ya benimle düzüşürsün ya da ölürsün.

Bu her an olabilirdi. Artık haftalar değil günleri kalmıştı.

Tren Yaroslavavski Vokzal istasyonunda durdu. Leo buraya, Moskova'nın kuzeyine, Arkadi'nin cesedinin bulunduğu rayların olduğu yere geri gelmenin öneminin farkındaydı. Dört ay önceki sürgünden beri ilk kez Moskova'ya geliyorlardı. Ama resmi görevle gelmemişlerdi. Yakalanırlarsa tutuklanırlardı. Her şey –hayatları, soruşturma– gizlenmelerine ve fark edilmemelerine bağlıydı. Geri dönmek Raisa'nın fikriydi. Haritayı ve kırk dört toplu iğneyi o da görmüştü. Artık uğruna ölmeye değecek bir sebebi vardı, onu mükemmel vuzuha erdiren bir neden vardı. Aklında tartmaya, durumunu haklı çıkarmaya çalışmasına gerek yoktu. Haritada tam kırk dört iğne vardı ve belki de daha fazlası da çıkacaktı.

Aralarından hiçbiri –kendisi, Leo, Nesterov ve eşi– nasıl bir şüphelinin peşinde olduklarını bilmediğinden İvan'la, okuldan arkadaşıyla konuşmayı önerdi. Batı'yla ilgili konularda bilgiliydi, sınırlı basılan veya yasak yayınlara ulaşabiliyordu. Yurtdışında meydana gelen benzeri davalardan, öylesine işlenmiş, seri şeklinde törenle yapılmış cinayetlerden haberi olabilirdi. Raisa bu gibi suç detaylarıyla ilgili sadece üstünkörü bilgiye sahipti. Amerikalı bir adamla ilgili duyduklarına göre adam, Albert Fish, çocukları öldürüp yiyordu. Doktor Pettiot isimli bir adamla ilgili duyduğu hikâyelerde, adam Yahudileri Büyük Savaş'ta saklamak vaadiyle çatı katına çıkarıyor ve öldürüp kendi minyatür ölüm kampında yakıyordu. Bu adamların gerçek olup olmadığı, gerçek katil olup olmadığı hakkında hiçbir fikri yoktu, tamamen Sovyet propagandası olarak Ba-

tı'nın çöküşünü anlatmak için uydurulmuş da olabilirlerdi. Daima kulağa inanılmaz gelirdi, kusurlu bir toplumun ve yanlış politikaların sonucu olarak tarif edilirdi. Ama şimdi hepsi kulağa daha gerçekçi geliyordu. Ama soruşturmalarının bulunduğu noktada bu tür gerçekçi yaklaşımlar işe yaramıyordu. Sadece aradıkları adamın yabancı olacağı konusunda ipucu veriyordu, karakteri kapitalist bir yaşam tarzıyla şekilllenen biri. Ama adam Rusya'da kolaylıkla seyahat edip Rusça konuşarak çocukları kandırdığına göre bu ihtimal düşüktü. Bu katil bir yurttaştı. Bu suçla ilgili bildikleri ya da onlara anlatılan her şey ya yanlış ya da alakasızdı. Akıllarındakini unutup her şeye yeniden başlamaları gerekiyordu. Kısacası bu konuda cahildiler. Ve İvan'ın müstesna bilgilere erişimi onlar için hayati öneme sahip olabilirdi.

Leo trendekilerin inmesini beklerken pencereden dışarı baktı. Tren istasyonları gizli ajanlar ve sivil memurlarca sıkı denetim altında tutulurdu. Devlet için ulaşımda kullanılan tüm merkezler savunmasız yerler olarak görülürdü. Yollarda zırhlı kontrol noktaları olurdu. Limanlar sıkı gözetim altındaydı. Moskova bu gibi denetimlerin en yoğun olduğu yerdi. Ülkede en çok polisin bulunduğu şehrin burası olmasını istiyorlardı. Tek avantajları Vasili'nin böyle bir şeyi yapacak kadar gözü kara olduklarını düşünmeyecek olma ihtimaliydi. Trenden inerken Leo Raisa'ya döndü:

– Görevliyle ya da başka biriyle, sivil gibi görünen herhangi biriyle göz göze gelirsen sakın hemen gözlerini kaçırma. Birkaç saniye bekle. Mimik ya da gülümseme gibi şeyler de yapma. Sadece göz temasını koru ve sonra başka bir şeye bak.

Beraber perona indiler. Çok eşyaları yoktu. Büyük bavullar dikkat çekerdi. Bir süre yürüdükten sonra çok hızlı ilerlememek için yavaşladılar. Leo istasyonun kalabalık olmasından memnundu. Ama yine de gömleğinin yakasının terden sırılsıklam olduğunu hissedebiliyordu. Onları arayan bir ajanın olmasının ihtimal dışı olduğuna kendini inandırmaya çalıştı. Voualsk'tan ayrılışları planlı olmuştu. Tatile çıktıklarını söylemişlerdi, dağlarda yürüyüş yapacaklardı, öyle de yaptılar. Ormana gidip birkaç gün geçirdiler. Yalnız olduklarından emin olduklarında ormanın trene yakın kısmına gittiler. Çamurlu giysilerini değiştirip kamp eşyalarıyla beraber gömdüler ve Moskova trenini beklemeye koyuldular. Ve herkesten sonra trene bindiler. Eğer işler yolunda giderse İvan'la

buluşup alabildikleri kadar bilgi topladıktan sonra Vualsk'a dönüp ormana gideceklerdi, giysilerini ve eşyalarını çıkarıp tekrar üzerlerini değiştireceklerdi. Ve kasabaya kuzey yönünden gelen bir trenle döneceklerdi.

Adamın biri arkalarından seslendiğinde neredeyse çıkışa varmışlardı:

– Belgeler.

Leo tereddüt etmeden döndü. Ne güldü ne de sakin görünmeye çalıştı çünkü masumlar da suçlular kadar korkuyorlardı. Karşılarındaki memur Devlet Güvenlik'tendi. Ama Leo adamı tanıyamamıştı. Şanslılardı. Belgelerini adama uzattı. Raisa da kendininkileri...

Leo adamın yüzünü inceledi. Suratı ne uzun ne de kısaydı. Ağır kanlı bakışları evrakların üzerinde yavaşça dolaşıyordu. Olağan bir kontroldü bu. Ama ne kadar olağan da olsa evrakları sahteydi ve ucuz taklitlerdi. Ajan olduğu zamanlar Leo bu evrakları hemen anlardı. Belgeleri yapmalarında Nesterov yardımcı olmuştu, tabii ki Leo'nun önerilerini dikkate alarak yapmıştı. Üzerlerinde çok çalışmışlardı ama çalıştıkça da daha kötü olduğunu anlamışlardı: Kâğıtların üzerindeki çizikler, mürekkebin aktığı yerler, damganın iki kere basıldığı çift çizgili kâğıtlar... Tüm kaderini bu belgelere nasıl bağladığını merak etti. Kontrol edileceklerini ummadığını, bunu aklına getirmediğini fark etti.

Raisa adamın yazılara dikkatle bakışını izledi, adam okumayı zor beceriyordu. Gözlerini kâğıtta gezdirirken bu gerçeği saklamaya çalışıyordu. Bunu kendi öğrencileri de yapardı, harfleri takip edemediklerinde aynen böyle yaparlardı. Adamın dudakları oynuyor ve gözleri satırları takip ediyordu. Bu açığını fark ettiğini belli etse başının belaya gireceğini bildiğinden korkuyormuş gibi bakmaya devam etti. Korkmalarının adamın hoşuna gideceğini düşünmüştü: Hissettiği heyecanı bastırırdı bu. Memur kendinden emin karşısındakilerin yüz ifadelerini kontrol etti, bir şeyden şüphelendiğinden değil, gözlerindeki korkunun azalmasından endişe ettiğinden yapmıştı bunu. Hâlâ korkulan bir adam olduğunu görerek yeterince tatmin olmuş bir şekilde belgeleri elinde salladı, gücün hâlâ onda olduğunu göstermeye çalışır gibiydi:

– Çantalarınıza bakayım.

Leo ve Raisa küçük bavullarını açtılar. Yedek giysi ve bazı temel eşyalar dışında bir şeyleri yoktu. Memur sıkılmaya başlamıştı. Omzunu silkti. Cevap olarak adama şükran dolu bakışlarla selam verdiler ve hızlı yürümemeye çalışarak çıkışa yöneldiler.

Aynı gün

Leo ve Raisa Vorovski Caddesi'ndeki bakkalın sırasına girdiler. Bakkalın içine girene kadar sırada saatlerce beklemek zorunda kalacak olan insanlar aldıklarının parasını ödemek için sıraya girmeden önce almak istedikleri şeyleri söylemelilerdi. Bu iki sıranın dışında bir de alacakları şeyler için üçüncü bir sıra vardı. Sırayla kuyrukların hepsinde yaklaşık dört saat bekleyebilirlerdi ve böylece İvan'ın eve dönmüş olurdu.

Raisa'nın İvan'a haber verme imkânı olmamıştı. Mektup atmaları ya da telefon etmeleri mümkün değildi. Sadece tahminlerine dayanarak bekliyorlardı. Ama Raisa İvan'ın Moskova'dan çok ender ayrıldığını, ayrılsa da uzun kalmadığını biliyordu. Tatile çıkmazdı, tatil yerlerine merakı yoktu. Evde olmaması için tek neden tutuklanmış olmasıydı. Yani tek yapacağı, güvende olmasını ummaktı. Onu görmeyi iple çekiyor olsa da bu büyülü bir buluşma olmayacaktı; durumun garipliği her şeyi değiştiriyordu. Yanında Leo vardı, İvan tüm MGB memurlarından nefret ettiği gibi ondan da nefret ediyordu ve bu düşüncesini kimse değiştiremezdi. Aralarında iyi biri çıkmazdı. Ama Leo'yu sevmemesinin asıl nedeni bu değildi ki. Bu, Raisa'yı daha çok endişelendiriyordu. Asıl nedeni İvan'a olan ilgisiydi. Leo'yu cinsel olarak aldatmasa da, hemen her gün zihnen ve duygusal olarak aldatmıştı, arkasından konuşup ilgisizliğinden şikâyet etmişti. Leo'nun temsil ettiği her şeye karşı duran bir arkadaşlığı vardı. bu iki adamı bir araya getirmek kesinlikle çok tuhaf olacaktı. İvan'a bir an önce Leo'nun değiştiğini, eski Leo olmadığını, devlete olan sorgusuz sualsiz inancını artık yitirdiğini söylemek istiyordu. İkisinin de aralarındaki farkların sandıklarından daha

az olduğunu ikisine de göstermek istiyordu. Ama bu konuda hiç umudu yoktu.

Leo da bu adamla –Raisa'nın ruh ikiziyle– görüşmeye can atmıyordu. Aralarındaki kıvılcımın varlığını görmeye zorlanmıştı, zorla anlamıştı ki eğer seçme özgürlüğü olsa Raisa böyle bir adamla evlenirdi. Bu hâlâ canını yakıyordu, mevkisini kaybetmekten, devlete olan inancını yitirmekten daha çok yakıyordu canını. Aşka körü körüne inanmıştı. Belki de işinin doğası gereği bastırması gerektiği duygusallığını bu şekilde yaşamıştı. Belki de içten içe insancıllaşmak için aşka inanması gerektiğini biliyordu. Böylece karısının soğukluğuna ısrarla nasıl kılıf uydurduğu anlaşılabilirdi. Karısının ondan nefret etme ihtimalini düşünmek bile istememişti. Bunun yerine, gözlerini kapayıp her şeye sahip olduğu için şükrediyordu. Anne ve babasına Raisa'nın hep hayalini kurduğu eş olduğunu söylemişti. Aklında bir hayal yaratmıştı ve Raisa kendini korumak için korkuyla bu hayalde figüran olmuştu ama asıl duygularını İvan'la paylaşıyordu.

Bu hayal aylar önce uçup gitmişti. Peki ama neden hâlâ yaraları acıyordu? MGB'ye olan sadakatinden kısa zamanda kurtulduğu gibi neden bu yaralardan da kurtulamıyordu? MGB'ye olan adanmışlığını başka bir şeye kaydırabilmişti, bu davaya adamıştı artık kendini. Ama sevecek başka kimsesi yoktu. Hiç olmamıştı. İşin doğrusu içinde hâlâ küçücük de olsa bir umut tohumu vardı, belki, belki bir gün Raisa onu gerçekten sevebilirdi. Daha önce hislerinde defalarca yanıldığından şimdi de hislerine güvenmekte tereddüt de etse Raisa'yla şimdiye kadar hiç olmadıkları kadar yakın olduklarını düşündü. Bu sadece beraber çalışmalarının mı bir sonucuydu? Artık öpüşmedikleri ve sevişmedikleri bir gerçekti. Raisa geçmişleri hakkındaki gerçekleri döktüğünden beri bunu yapmak doğru gelmiyordu. Daha önceki cinsel hayatlarının karısı için bir anlam ifade etmediğini ya da kötü şeyler ifade ettiğini kabul etmek zorunda kalmıştı. İkisini bir arada tutacak tek şeyin –senin sahip olduğun tek şey benim, benim sahip olduğum tek şey sensin– aslında ayıran şey olduğunu düşünmeyi tercih ediyordu. Leo devleti sembolize ediyordu ve Raisa'nın istemediği bir şeydi bu. Ama artık kendinden başka hiçbir şeyi temsil etmiyordu, karısının nefret ettiği sistemden sıyrılmış ve tüm yetkilerinden arınmıştı.

İvan'ı caddenin öbür ucunda yürürken gördüklerinde dükkâna neredeyse gelmişlerdi. Bağırıp dikkatleri üzerlerine çekmediler, onun yerine sırada kalıp apartmana girmesini izlediler. Leo kolunu tutup onu durdurduğunda Raisa sıradan çıkmak üzereydi. Karşılarında bir muhalif vardı, gözaltında olabilirdi. Leo caddeyi kontrol etti, etrafta apartmanın civarında dolaşan ajanlar görmedi. Caddede belirgin yerler çok fazlaydı; sinema girişi, bakkal kuyruğu, kapı eşikleri. Ajanlar ne kadar iyi eğitimli olsalar da bir binayı gözetlemek zor bir şeydi, çünkü doğal olmayan bir şeydi, bir yerde hiçbir şey yapmadan tek başına dikilmek. Birkaç dakika sonra Leo, İvan'ı takip eden biri olmadığına emin oldu. Tam bakkala girecekleri yerde cüzdanlarını unutmuş gibi yapıp kuyruktan çıktılar. Bu durum şüphe uyandırıcıydı, ama insanların başkalarının işine burunlarını sokmayacak kadar akıllı olduklarını düşünüyordu.

İkisi binaya girip üst kata çıktılar. Raisa kapıyı çaldığında içeriden ayak sesleri duyulabiliyordu. Biraz gergin bir ses kapının arkasından seslendi:

– Evet?

– İvan Kuznetsoviç, benim, Raisa.

Bir sürgü çekildi. İvan kapıyı açtı. Raisa'yı görünce şüpheleri eridi ve gülümsedi. Raisa da gülümsedi. Birkaç adım arkadan Leo koridorda tekrar birleşmelerinin büyülü atmosferini izliyordu. Raisa onu gördüğüne sevinmişti, birlikte mutlulardı. İvan kapıyı iyice açıp öne çıktı ve Raisa'ya sarıldı, hâlâ hayatta olduğunu görünce rahatlamıştı.

O sırada Leo'nun varlığını fark etti. Yüzü duvardan yere düşen bir tablo gibi düştü. Aniden Raisa'yı bıraktı, yüzüne bakıp ifadesinden yanlış bir şey yapıp yapmadığını kestirmeye çalıştı. Rahatsızlığını hisseden Raisa şöyle dedi:

– Anlatacak çok şeyimiz var.

– Neden buradasınız?

– İçeride konuşsak daha iyi olur.

İvan ikna olmuşa benzemiyordu. Raisa kolunu tuttu.

– Lütfen güven bize.

Evi küçüktü ama iyi döşenmişti, cilalı yer döşemeleri vardı. Etraf kitapla doluydu. İlk bakışta hepsi de onaylı yayınlar gibi görünüyordu. Gorki, siyasi kitaplar, Marx. Yatak odasının kapısı kapalıydı ve salonda yatak yoktu. Leo sordu:

– Yalnız mıyız?

– Çocuklarım annemlerde. Eşimse hastanede. Tüberküloz oldu.

Raisa tekrar koluna dokundu:

– İvan, çok üzüldüm.

– Tutuklandığınızı sandık. Ben çok korktum.

– Şanslıydık. Urallar'ın biraz batısında bir kasabaya sürüldük. Leo beni ihbar etmeyi reddetti.

İvan yüzündeki şaşkınlığı saklayamamıştı. İvan ona bakıp olayı anlamaya çalışırken Leo dilini tuttu:

– Neden reddettin?

– O bir casus değil.

– Ne zamandan beri gerçekler önem kazandı.

Raisa araya girdi:

– Şimdi bunlardan bahsetmenin sırası değil.

– Ama önemli. Sen hâlâ bir MGB çalışanısın.

– Hayır. Rütbem milisliğe düşürüldü.

– Düşürüldü? Yani ucuz kurtardın.

Bu bir soruydu. Suçlayan tavrıyla devam etti:

– Bu sadece geçici bir basamak, rütbe düşürülmesi, sürgün. Sürüncemede bırakılan bir ceza, bir süre belirsizlik ve sonunda da tutuklama.

Raisa içini rahatlatmak istercesine ekledi:

– Buraya gelirken takip edilmedik. Bundan eminiz.

– Moskova'ya kadar bunca yol geldiniz. Neden?

– Yardımına ihtiyacımız var.

İvan'ın aklı iyice karışmıştı:

– Size ne gibi bir yardımın dokunabilir ki?

Leo ceketini çıkarıp sandalyeye koydu. süveterini de çıkarıp gömleğinin düğmelerini açmaya başladı. Gömleğin altında, cinayetlerin detayları –fotoğraflar, belgeler, ifadeler, suçun boyutlarını gösteren harita– gövdesine yapıştırılmıştı. Bunlar ellerinde bulunan en önemli delillerdi:

– Bu belgeleri taşırken iki katı önlem almam gerekiyordu. Bunlar sayıları kırkı geçen kız ve erkek çocukların öldürülmesine ilişkin detaylar, ülkenin batısına yayılan katliamın detayları. Hepsi de neredeyse aynı yöntemle öldürüldüler.

Leo göğsüne yapışmış tutanakları çıkardı, teriyle ıslananlarını. Islaklık için özür dileyerek bunları İvan'a uzattı:

– Garda bir ajandan ucuz kurtardık.

İvan belgeleri aldı ama bakmadı, bir sandalyeye oturup kâğıt-

ları masanın üzerine bıraktı. Bir dakika sonra tekrar kalkıp piposunu doldurmaya başladı:

– Sanırım cinayetleri milis soruşturmuyor?

– Bütün bu davalar hatalı sonuçlara bağlandı. Üstü örtüldü ya da zekâ özürlüler, siyasi düşmanlar, sarhoşlar ya da serseriler suçlu bulundu. Ama aralarında bir bağlantı kurulmadı.

– Ve sanırım ikiniz beraber çalışıyorsunuz?..

Raisa katıldı:

– Evet, birlikte çalışıyoruz.

– Ona güveniyorsun?

– Evet, ona güveniyorum.

İvan karısını sorgularken Leo susmak zorunda kalmıştı.

– Ve birlikte bu cinayetleri çözmeyi planlıyorsunuz?

Leo yanıtladı:

– Eğer devlet bunu yapmayacaksa, insanlar yapmalı.

– Gerçek bir devrimci gibi konuştun. Ama Leo, sen tüm hayatını devlet için cinayet işleyerek geçirdin; savaşta ve barışta, Alman Rus ayırmadan, devletin nefret ettiğini söylediği herkesin canına kıydın. Ve şimdi benden senin bu resmi sınırı aşıp kendi adına düşündüğüne inanmam mı bekleniyor? İnanmıyorum. Bence bu bir tuzak. Üzgünüm Raisa, bence MGB'ye geri dönmenin yolunu yapıyor bu adam. Seni kandırmış ve şimdi benim de ortak olmanı istiyor.

– Hayır İvan. Delillere bir bak. Bunların hepsi gerçek, oyun falan değil.

– Uzun zaman önce belgelere inanmayı bıraktım. Bence sen de inanmasan iyi olur.

– Bu cesetlerden birini kendi gözlerimle gördüm; karnı deşilmiş, ağzı ağaç kabuğuyla doldurulmuş küçük bir oğlan çocuğuydu. Gördüm bunu İvan. Orada yatıyordu. Bunu ona biri yaptı, bunu yapmaktan zevk alan biri ve kimse onu durdurmuyor. Milis bunu yapanları yakalamıyor. Bizden şüphelenmek için pek çok nedenin var biliyorum. Ama bunu sana kanıtlayamam. Eğer bana güvenmiyorsan, o zaman geldiğim için özür dilerim.

Leo yanaşıp masadaki belgeleri toplamaya koyuldu. İvan elini belgelerin üstüne koydu:

– Bir bakacağım. Perdeleri kapatın. Ve ikiniz de oturun, beni geriyorsunuz.

Dış dünyayla tüm bağların kesildiği odada Leo ve Raisa İvan'ın iki yanına oturup cinayetlerin detaylarını bir bir anlattılar. İşe ya-

rar olduğunu düşündükleri her şeyi döktüler. Leo kendi çıkardığı sonuçları özetledi:

– Adam çocukları yanında gelmeye ikna ediyor. Kardaki ayak izleri yan yanaydı, oğlan ormana yürümeyi kendi istemişti. Eğer bu suç cinnet halindeki bir adam tarafından yapılmış olsaydı, bir deli olsaydı çocuklar bunu anlardı, deli biri çocukları korkuturdu.

İvan başını salladı:

– Evet, katılıyorum.

– Bu ülkede sebepsiz seyahat etmek kolay olmadığından, mesleği gereği seyahat eden bir adam olmalı. Belgeleri ve evrakı olmalı. Toplumumuzun içinden biri olmalı, saygı gören ve kabul görmüş biri. Cevaplayamadığımız soru...

– Bunu neden yapıyor?

– Sebebini anlayamazsam onu nasıl yakalarım. Aklımda en ufak bir şekil yok. Ne tür bir adam bu adam? Genç mi, yoksa yaşlı mı? Zengin mi yoksa fakir mi? Aradığımız adamın nasıl biri olduğu konusunda en ufak bir fikrimiz yok; kaba tabirler dışında tabii ki. Bir işi var, en azından dışarıdan bakılınca aklı başında görünüyor. Ama bu herkes olabilir.

İvan piposunu içine çekerken, Leo'nun dediklerini dikkatle dinliyordu:

– Korkarım size yardım edemem.

Raisa atıldı:

– Ama elinde bu gibi suçların anlatıldığı makaleler var. Batı gazeteleri var.

– Bunlardan ne çıkar ki? Birkaç makale toplayabilirim. Ama bunlarla o adamın nasıl biri olduğunu anlayamazsınız. Batı'nın abartılı gazeteciliğinden çıkan bir iki habere dayanarak o adamla ilgili bir ipucu bulamazsınız.

Leo arkasına yaslandı: Bu, boşuna yapılmış bir yolculuktu. Daha da üzücü olan şey, çözülmesi imkânsız bir işin içine mi girmişlerdi? Bu suçla baş edebilecek ne bilgileri vardı ne de imkânları, tamamen çaresizlik içindeydiler.

İvan piposunu karıştırırken tepkilerini izledi:

– Ama, yardımcı olacak birini tanıyorum. Adı Profesör Zauzayez, kendisi eskiden bir MGB sorgucusuydu, ama sonra gözlerini kaybetti ve psikiyatrlıktan emekli oldu. Kör olmak kalbini değiştirdi, merhamet kazandı, tıpkı senin gibi Leo. Şimdi yasadışı olu-

şumlarda aktif roller oynuyor. Bana anlattıklarınızı ona da anlatabilirsiniz. Yardımcı olursa o olur.

– Ona güvenebilir miyiz?

– Herkese güvendiğiniz kadar.

– Tam olarak nasıl yardım edebilir?

– Ona belgeleri okursunuz, fotoğrafları tarif edersiniz: Belki de katilin kimliğiyle ilgili çıkarımlarda bulunur, yaşı, altyapısı gibi konulara ışık tutabilir.

– Nerede yaşıyor?

– Evine gitmenize izin vermez. Çok tedbirli biridir. Gelirse buraya gelir. Onu ikna etmek için elimden geleni yaparım ama garanti veremem.

Raisa gülümsedi:

– Teşekkürler.

Leo bu durumdan memnundu: Bir uzman gazete kupürlerinden daha çok işe yarardı. İvan kalkıp piposunu bıraktı, yan tarafa telefonun yanına gitti.

Telefon.

Bu adamın evinde, iyi döşenmiş düzenli dairesinde kendine ait bir telefonu vardı. Leo'nun gözleri odada gezindi. Ters giden bir şeyler vardı. Bu ev bir aile evine benzemiyordu. Bu adam nasıl böyle lüks içinde yaşayabiliyordu? Ve nasıl tutuklanmaktan kurtuluyordu? Raisa ve Leo'nun sürülmesinden sonra tutuklanmış olmalıydı. Her şey bir yana, MGB'nin adına hazırladığı bir dosya vardı: Vasili, Leo'ya fotoğraflarını göstermişti. Yetkilileri nasıl atlatmıştı?

Telefon edilmişti, İvan şimdi telefonda konuşuyordu:

– Profesör Zauzayez, Ben İvan Sukov. İlginç bir konuda yardımınıza ihtiyacım var. Ama bu konudan telefonda bahsedemem. Şu an uygun musunuz? Evime gelmeniz mümkün mü? Evet, mümkünse en kısa zamanda.

Leo'nun kasları gerilmişti. Madem o kadar yakın arkadaşlardı neden ona "Profesör" demişti? Eğer menfaatlerine uygun bir şey değilse neden onu aramıştı? Bu yanlıştı. Her şey yanlıştı.

Leo fırladı, sandalyesi arkasından devrildi. İvan harekete geçemeden odanın öbür ucuna varmıştı, ahizeyi alıp kablosunu İvan'ın boynuna dolamıştı. Leo tam arkasından yakaladığı İvan'ı odanın köşesine sıkıştırmış kabloyu geriyordu. İvan'ın bacakları

cilalı zeminde kayıyordu, konuşamadan garip sesler çıkarıyordu. Ne olduğunu şaşıran Raisa fırlayıp odanın öbür ucuna koştu, elleri İvan'ın boynundaydı:

– Leo! Ne yaptığını...

Leo parmağıyla Raisa'ya sessiz olmasını işaret etti. Kablo İvan'ın boynunda sarılı haldeyken ahizeyi alıp kulağına götürdü.

– Profesör Zauzayez?

Ses gelmiyordu. Kapatmışlardı. Yola çıkmış olmalılardı.

– Leo, bırak onu!

Ama Leo kabloyu iyice gerdi, adamın yüzü kızarmıştı.

– Bu adam bir bir casus, kılıf değiştirmiş bir casus.

– Neler söylüyorsun?

– Nasıl yaşadığına bir bak. Evine bir bak. Profesör Zauzayez diye biri yok. Bu, onun Devlet Güvenlik bağlantısıydı; şimdi bizi tutuklamak için yola çıktı.

– Leo bir hata yapıyorsun, bu adamı tanıyorum.

– Bu adam sahte muhalif, yeraltı örgütlerine sızan ve aleyhlerinde deliller toplayan bir ajan.

– Leo, yanılıyorsun.

– Profesör benim sesimi duyunca neden telefonu kapamış olsun?

– Yüzlerce nedeni olabilir!

– Profesör diye biri yok. Yola çıktılar bile. Raisa çok zamanımız yok!

İvan'ın parmakları kablodaydı. Raisa başını salladı, parmaklarını kablonun altına sokup basıncı azaltmaya çalıştı:

– Leo, bırak onu, bunu konuşabiliriz, izin ver doğruyu o anlatsın.

– Raisa, onu bırakırsam ölürüz. Eğer gecikirsek ölürüz. Bunu bir düşün. Tüm arkadaşların tutuklanmadı mı? Neden tüm arkadaşların ortadan kaybolurken bu hâlâ burada? Şu kadın, Zoya, MGB onun adını kimden aldı sanıyorsun? O kadın hakkında kimle konuştun sen? Onu dualarıyla tutuklamadılar. Bu sadece bahaneleriydi. Onları ispiyonlayanın ben olduğumu mu sanıyordun? Ama benimle arkadaşların hakkında asla konuşmadın. Bana asla güvenmedin. Kime güvendin? Düşün!

Raisa önce Leo'ya sonra İvan'a baktı. Parmakları hâlâ kablonun altında, kocasının ters yönüne çekiyordu. Ama doğruydu. Onun dışında hepsi ya tutuklanmış ya da öldürülmüştü:

– Neden amirlerim bir anda senden hoşlanmamaya başladılar?

Neden, neden ismini o ifadenin altına yazdılar? Neden seni ihbar etmemi istediler? Bu adamla yaptığın tüm konuşmaları biliyorlardı. Onlara her şeyi anlattı.

Raisa İvan'ın kanlanmış gözlerine baktı, inanmak istemiyordu. Bu, devletin bir paranoyasıydı, bugün için geçerli olan bir paranoyaydı, en ufak bir şüphenin bir insanı öldürmeye yeteceğini düşünüyorlardı. İvan'ın elinin dolabın çekmecesine gittiğini görüverdi. Kabloyu bıraktı:

– Leo bekle.

– Zamanımız yok!

– Bekle!

Çekmeceyi çekti, içinde bir mektup açacağı vardı, keskindi. İvan kendini korumak için uzanmıştı. Bunun için onu suçlayamazdı. Arkasında bir kitap vardı, *Çanlar Kimin İçin Çalıyor*. Neden saklamamıştı kitabı? Kitabı çıkardı. İçinde bir kâğıt parçası vardı. Üzerinde kitabın ödünç verildiği isimlerin olduğu bir liste vardı. Bazı isimlerin üstü çizilmişti. Kendi isminin üzeri de çizikti. Kâğıdın arkasında kitabı almaya niyet eden kişilerin adı yazılıydı.

İvan'a dönüp kâğıt parçasını yüzüne tuttu, elleri titriyordu. Masum bir açıklaması var mıydı? Hayır, olmadığını o da biliyordu. Hiçbir muhalif kâğıda isim yazacak kadar aptalca davranmazdı. İnsanları suçlu durumuna düşürmek için kitabı kullanıyordu.

Leo İvan'ı kontrol etmekte güçlük çekiyordu:

– Raisa arkanı dön.

Raisa denileni yaptı, odanın öbür ucuna gidip arkasını döndü ve elinde kitap İvan'ın bacaklarının etraftaki eşyalara çarpmasını dinledi.

Rostov-na-Donu
Aynı gün

Pencerenin pervazındaki kedi, kuyruğunu bir o yana bir bu yana oynatıyordu. Gözleriyle Nadya'yı odanın içinde gezerken izliyordu, sanki büyük bir fareymiş gibi dikkatle izliyordu. Kedi Nadya'dan daha yaşlıydı. O daha altı yaşındaydı, kediyse sekiz ya da dokuzdu. Bu fark nasıl kendini kızdan daha üstün gördüğünü anlatıyordu. Babasına göre bölgede fare sorunu vardı ve bir kedi bulundurmak gerekliydi. Aslında bu kısmen doğruydu: Nadya birçok fare görmüştü, çirkin büyük kahverengi fareler. Ama kedinin onları yakalamak gibi faydalı işler yaptığına hiç tanık olmamıştı. Babası tarafından yemekle şımartılan tembel bir kediydi. Bir kedi nasıl olur da kendini ondan daha önemli sayardı? Asla kendine dokunmasına izin vermemişti. Bir seferinde, yanından geçerken sırtını okşayıvermişti, kedi karşılığında tıslamış, etrafı birbirine katmış, kuyruğunu dikip tüylerini kabartmıştı; kızcağız kendini çok büyük bir suç işlemiş gibi hissetmişti. O gün bugündür kediyle arkadaş olmaktan vazgeçmişti. Eğer kedi ondan nefret etmek istiyorsa o da karşılığında iki katı nefret ederdi.

Kedinin bakışlarına dayanamayıp evde daha fazla kalmak istemeyen Nadya geç olmasına rağmen ve ailenin geri kalanı mutfakta *uzhin* hazırlarken dışarı çıkmaya karar verdi. Yürüyüşe çıkmak için izin koparamayacağını bildiğinden sormaya bile yeltenmedi, ayakkabılarını geçirip ön kapıdan dışarı çıktı.

Don Nehri kıyısında yaşıyorlardı, kız kardeşleri, annesi ve babasıyla birlikte şehrin varoşunda, bakımsız caddelerin ve tuğla evlerin olduğu bir mahallede yaşıyorlardı. Az yukarıdan şehrin

çöpleri ve fabrika atıkları nehre boşaltılırdı. Nadya bazen kıyıda oturup suyun yüzeyindeki atıkları, kimyasalları ve fabrika yağlarını izlerdi. Kasabadan uzakta nehrin kıyısına inen basamaklı bir yol vardı. Önünü pek iyi göremese de yolunu iyi biliyordu. Yön duygusu iyiydi ve hatırladığı kadarıyla bir kere bile kaybolmamıştı. Yön duygusu iyi olan kızların büyüyünce ne gibi bir işte çalışabileceğini hep merak etmişti. Belki de bir gün bir savaş pilotu olurdu. Makinist olmanın anlamı yoktu, çünkü makinistler ne yöne gittiklerini düşünmek zorunda kalmazlardı: Bir trenin kaybolması çok zordu. Babası ona savaş sırasında görev alan kadın savaş pilotlarının hikâyelerini anlatmıştı. Bu, kulağa güzel geliyordu, onlardan biri olmak istemişti, yüzü gazetelerin ilk sayfasında, altında Lenin Ödülü'nü kazandığının haberi. Bu, babasının dikkatini çekerdi. Onunla gurur duymasını sağlardı. Aptal kedisinden biraz olsun uzaklaştırırdı babasını.

Bir süredir yürüyordu, kendi kendine homurdanıp, evden, o kediden uzaklaştığı için mutlu olduğunu düşünüyordu. Sonra bir yerde durdu. Kafasını kaldırdığında karşıdan yaklaşan bir adamın siluetini gördü. Uzun biriydi, ama bu mesafeden pek bir şey anlaşılmıyordu. Elinde çanta gibi bir şey vardı. Normalde yabancı biriyle karşılaşmaktan rahatsız olmazdı. Neden olsun ki? Ama annesi yakın zamanda bir şey yapmıştı: Nadya ve iki kardeşini önüne çekip üçünü de yabancılarla konuşmamaları yönünde uyarmışlardı. Hatta, bir yabancının isteğini yapmaktansa ona kaba davranmaları gerektiğini bile söylemişti. Nadya arkaya eve doğru baktı. Evden o kadar uzakta sayılmazdı; koşarsa on dakikada evde olurdu. Sorun şu ki, kıyıda en sevdiği ağaca gitmeyi çok istiyordu. Ağaca tırmanıp, oturup düşünmek istiyordu. Bunu yapmadan, o ağaca gitmeden yürüyüşü başarıya ulaşmış sayılmazdı. Bunu askeri bir görev gibi gördü; o ağaca ne olursa olsun ulaşmalıydı, kaybedemezdi. Bir anda yürümeye ve adamın yanından hızlıca geçmeye karar verdi, adam konuşursa da *iyi akşamlar* deyip yürümeye devam edecekti.

Patika boyu yürüdü. Adam gittikçe yaklaşıyordu. Hızlı mı yürüyordu? Öyle görünüyordu. Yüzünü göremeyecek kadar karanlıktı. Şapkaya benzer bir şey takmıştı. Patikanın kenarına geçip adamın geçmesi için genişçe bir yer açtı. Aralarında sadece birkaç metre vardı. Nadya korkmuştu, nedense hızlıca geçip gitmeyi istiyordu. Nedenini o da anlamamıştı. Annesini suçladı. Bom-

bardıman pilotları asla korkmazdı. Koşmaya başladı. Adam üstüne alınır diye geçerken seslendi:

– İyi akşamlar.

Andrey tek eliyle kızı omuzlarından yakaladığı gibi, küçük bedenini yere yatırdı, yüzüne yaklaşıp gözlerini gözlerine dikti. Kızcağız korkudan kaskatı kesilmişti, nefesini tutuyordu.

Nadya bir anda gülmeye başladı. Şaşkınlığından kurtulmuşa benziyordu, kollarını babasının boynuna sarıp sıkıca sarıldı:

– Beni korkuttun.

– Neden bu saatte dışarıdasın?

– Yürüyüş yapmak istedim.

– Annen dışarıda olduğunu biliyor mu?

– Evet.

– Yalan söylüyorsun.

– Söylemiyorum. Neden o taraftan geliyorsun? Hiç bu taraftan gelmezdin. Neredeydin?

– Çalışıyordum. Şehrin hemen dışındaki köylerden birinde bir işim vardı. Geri gelmek için yürümekten başka çare yoktu. Sadece birkaç saatlik yol zaten.

– Yorgun olmalısın.

– Evet, öyleyim.

– Çantanı taşıyabilir miyim?

– Ama ben zaten seni taşıyorum, çantamı sen tutarsan yine aynı yükü taşıyor olacağım.

– Kendim yürürüm ve çantanı taşırım, bu yardımcı olur mu?

– Sanırım baş edebilirim.

– Eve döndüğüne sevindim.

Andrey, kucağında kızı, çantasıyla kapıyı açtı. Mutfağa girdi. Diğer iki kızının yüzündeki şaşkınlık ve mutluluk ifadesini okuyabiliyordu. Dönüşünden duydukları mutluluğu seyretti. Ama bu tepkiler onun için bir şey ifade etmiyordu.

Nadya hemen kediye baktı. Babasının ilgisini kıskanmış olacak ki hemen pencereden indi, ailenin arasına girdi ve kuyruğuyla babasının bacağına sürtündü. Andrey yere indirirken Nadya istemeden ayağını kedinin patisine bastı. Kedi pençesini çıkarıp salladı. Yaptığının keyfini süremeden babası eğilip omuzlarından tuttu, kalın camlı gözlüklerinin ardından kızgın gözlerle baktı:

– Ona bir daha asla dokunma.

Nadya ağlamak istiyordu. Ama dişini sıktı. Ağlamanın babasını etkilemediğini çoktan öğrenmişti.

Andrey kızının omuzlarını bırakıp doğruldu. Telaşlıydı ve ter basmıştı. Karısına baktı. Kadın yaklaşmadan gülümsedi:

– Yemek yedin mi?

– Eşyalarımı kaldırmalıyım. İştahım yok.

Eşi çocukların önünde sarılmaya ya da öpüşmeye kalkışmamıştı. Bu gibi şeylerde kocası çok katıydı. O da bunu anlıyordu.

– İşin iyi geçti mi?

– Birkaç gün içinde tekrar gitmemi istiyorlar. Bu sefer ne kadar sürer bilmiyorum.

Cevap beklemeden (şimdiden klostrofobik hissediyordu) bodruma inen kapıya yöneldi. Kedi de heyecandan kuyruğunu dikmiş bir halde ardından gitti.

Kapıyı arkasından kapadı ve yalnız olmanın verdiği rahatlamayla merdivenleri indi. Önceden bodrum katında yaşlı bir çift yaşıyordu ama kadın ölünce adam oğlunun evine taşındı. Ve ev dağıtmakla görevli makamda başka bir aile gönderilmedi: Yaşamak için iyi bir yer değildi; şehrin varoşunda bir bodrum katı. Tuğlalar daima rutubetliydi. Kışın dondurucu bir soğuk olurdu ve odayı ısıtmak imkânsızdı. Odada bir tane *burzhuyka* vardı, odunla yanan bir ocak. Yaşlı çift bunu senenin sekiz ayı devamlı yakmak zorunda kalıyorlardı. Bodrumun tüm olumsuzluklarının yanında bir de olumlu yönü vardı. Ona ait bir yerdi. Aşağıya kimse inemezdi. Bir köşede bir sandalye ve yaşlı çiftten kalma ince bir döşek vardı. Şartlar katlanılır olduğunda burada aşağıda uyurdu. Gaz lambasını yaktı, öncesinde *burzhuyka*'nın borusunun çıktığı delikten bir kedi girmişti içeri.

Çantasını açtı. Evraklarının ve öğle yemeğinden artanların (kuru salam) yanında kapağı sıkıca kapatılmış cam bir kavanoz vardı. Kapağı çevirdi. Kavanozda, eski bir *Pravda*'ya sarılı, birkaç saat önce öldürdüğü kızın midesi vardı. Gazete kanla yumuşamıştı. Gazeteyi çıkardı, mideye yapışmış bir parça kalmadığına emin olmalıydı. İyice temizledikten sonra mideyi ince bir tabağa koydu. Önce uzun dilimlere böldü. Sonra da her dilimi küp şeklinde bir daha doğradı. İşi bitince ocağı yaktı. Ocak yeteri kadar ısındığında odadaki kedi sayısı altı olmuştu. Kahverengine dönene kadar

pişirdi ve sonra ince tabağa tekrar koydu. Andrey elinde tabak etrafında dolanan kedilerin aç gözlerle bakışlarını, ziyafete hazır yalanmalarını seyretti. Açlıktan ölmek üzere olan kediler, pişmiş etin kokusuyla çılgına dönmüşlerdi.

Seyrinin keyfine sonuna kadar vardıktan sonra tabağı yere koydu. Kediler tabağın başına üşüştüler ve lezzetli yemeğin tadını çıkararak yemeye koyuldular.

* * *

Nadya üst katta bodrumun kapısına gözlerini dikmiş ne tür bir babanın kedileri çocuklarına tercih edebileceğini merak ediyordu. Evde sadece iki gün kalacaktı. Hayır, babasına kızması yanlıştı. Onu suçlamayı bıraktı, suçlanması gereken kedilerdi. Aklına bir fikir geldi. Bir kediyi öldürmek o kadar da zor olmasa gerekti. İşin zor kısmı sonradan paçayı sıyırmaktı.

Moskova
Aynı gün

İvan'ın ölümü Devlet Güvenlik çalışanı olması nedeniyle doğrudan cinayet diye adlandırılacaktı. Bu canilik ancak Sovyet karşıtı, sistem düşmanı biri tarafından yapılacağından, böyle bir olayın suçun olmadığı ilkesiyle ilgisi olamazdı. Zanlı bir yabancı, bir sadakatsizdi. Bu da kapsamlı bir cinayet soruşturması yapmak için ortam hazırlıyordu; olayın üzerini örtmeye gerek yoktu. Leo ve Raisa'nın şansına, İvan'ın düşmanları çoktu. Hayatını gizli işler yapan insanlara ihanet ederek geçirmişti; sansürlü yayınlar vaadiyle, tıpkı avı için pusuya yatan yabani bir hayvan gibi, insanları tuzağa düşürüyordu. Ama bu sansürlü yayınları zaten devlet temin ediyordu.

Raisa evden ayrılmadan önce isimlerini yazdığı kâğıdı kıvırıp cebine attı. Leo aceleyle dava dosyalarını toparladı. Onlara ait başka eşyalar da olabilirdi ama tüm evi kontrol etmeye vakitleri yoktu. Devlet Güvenlik elemanlarının ne zaman geleceği belli olmazdı. Kapıyı açıp aceleyle merdivenlerden aşağı indiler. Caddenin sonuna vardıklarında arkalarını kontrol ettiler. Ajanlar apartmana giriyordu.

Moskova'da kimse Leo ve Raisa'nın döndüğüne inanmazdı. İlk şüphelenecekleri onlar olmayacaktı. Görevlendirilen memurlar Vualsk MGB'sini kontrol ederlerse, ikisinin tatile gittiğini öğrenirlerdi. Bir vatandaş apartmana giren bir kadın ve bir erkek gördüğünü söylemezse, bu bahane tutabilirdi. Eğer söylerse olay anında başka yerde olduklarını kanıtlamaları güçleşirdi. Ama Leo bütün bu ihtimallerin önemsiz olduğunu biliyordu. Kanıt olmasa bile, gerçekten tatilde olsalar bile bu olay onları tutuklamak için iyi bir gerekçeydi. Delillerin olup olmaması bir şeyi değiştirmezdi.

Bu koşullarda ailesini görmeye çalışması yüzsüzlük olurdu. Ama sabah beşten önce tren yoktu ve Leo bunun onlarla konuşmak için son şansı olduğunu biliyordu. Moskova'yı terk ettiğinden bu yana ailesiyle görüşmesine izin verilmemiş olsa da, hatta nereye gönderildiklerinden dahi bahsedilmemiş olsa da; Leo yakın bir zamanda adreslerine ulaşmayı başarmıştı. Devlet makamlarının özerklik içinde çalıştığını bildiğinden, Devlet İskân Bakanlığı'nın Stepan ve Anna'yla ilgili bilgiyi MGB'ye hemen yetiştirmemiş olabileceğini düşündü. Önlem olarak takma isim kullandı ve uydurduğu bir dizi ismi resmi olarak araştırıyormuş gibi davrandı. Vasili böyle bir şeye kalkışacağını tahmin etmiş olmalıydı. Sürgündeki Leo'nun tek hassas yanının ailesi olduğunu biliyordu. Onu emirlere itaatsizlikle suçlamak istiyorsa bunun için en iyi tuzak ailesi olurdu. Ama ailesinin hâlâ sıkı denetim altında olması düşük bir ihtimaldi, en azından bu dört ay sürmezdi. Tek tehlike evi paylaştıkları ailenin muhbir olma ihtimaliydi. Diğer ailenin ruhu duymadan bir şekilde ailesine ulaşmalıydı. Bu gizlilik kendileri kadar ailesinin güvenliği için de gerekliydi. Eğer Moskova'da yakalanırlarsa o ve tüm ailesi sabaha çıkmazdı. Leo bu tehlikeyi göze almıştı. Veda etmek zorundaydı.

Uritsa Vorontsovkaya'ya varmışlardı. Sözü geçen ev eski bir binadaydı, devrim öncesi bir binada; küçük küçük odalara bölünmüş katların pencerelerinden eski ve kirli güneşlikler sarkıyordu. Hiçbir tesisatın olmadığını söylemeye gerek yoktu, ne akan su ne de kapalı tuvalet vardı. Leo her pencereden dışarı uzayan odun ocağı bacalarını görebiliyordu; bu olabilecek en ucuz ve en kötü ısınma yöntemiydi. Binayı güvenli bir mesafeden bir süre gözleyerek beklediler. Sivrisinekler enselerine yapışıyor ve elleriyle şaplatıp kendi kanlarını tenlerine bulaştırana kadar kanlarını emiyorlardı. Leo ne kadar beklerse beklesin bir tuzak olup olmadığından emin olmanın bir yolu olmadığını biliyordu. İçeri girmeliydi. Raisa'ya döndü. Raisa önce davrandı:

– Ben beklerim.

Raisa utanç duyuyordu. İvan'a güvenmişti; onunla ilgili tüm düşünceleri, tuzak kitaplara ve makalelere, Batı kültürüyle ilgili düşüncelerine, önemli muhalif yazarların Batı'ya açılmalarında yardımcı olmaya çalışma planlarına dayanıyordu. Yalanlara. Hepsi yalandı. Daha kaç yazarı ve muhalifi tuzağına düşürmüştü? Kaç eseri yakıp yok etmişti? Kaç sanatçıyı ve düşünürü *Çeka*'cıların

eline teslim etmişti? Leo'nun tam zıddı olduğu için ona yakınlaşmıştı. Ama ikisi hakkında da yanılmıştı. Muhalif polis çıkmıştı ve polis de devrim karşıtı olmuştu. Muhalif ona ihanet etmişti, polis onu kurtarmıştı. Sevgi dolu ve sadık bir eşmiş gibi kocasının yanında durup ailesine veda edemezdi. Leo elini tuttu:

– Benimle gelmeni istiyorum. Benimle gelmeni rica ediyorum.

Ana kapı kilitlenmemişti. İçerisi havasız ve sıcaktı, girer girmez terlemeye başladılar: Giysileri üzerlerine yapışıyordu. Üst kattaki 17 numaralı dairenin kapısı kilitliydi. Leo daha önce çok defa kapı kırmıştı. Eski kilitleri kırmak yenilerine oranla daha zordu. İvan'ın mektup açacağını kullanarak (tam da bu amaç için almıştı) tabakayı kavlatıp kilidin ana gövdesini açtı. Açacağı soktuğunda kilit açılmadı. Gözlerini açtı. *Konsantre ol.* Kilit çıt etti.

Tek ışık kaynağı caddeye bakan pencereydi. Odada uyuyan insanların ağır kokusu vardı, tıpkı sıcak çorba gibi kokuyordu. Leo ve Raisa kapının eşiğinde bekliyorlardı. Odada üç yatak vardı: İkisi çift kişilikti. Küçük olan yatakta üç çocuk uyuyordu. Mutfak kısmında yerde battaniyenin üzerinde iki küçük çocuk yatıyordu, yere kıvrılmış köpek yavruları gibiydiler. Leo uyuyan çiftlere doğru yürüdü. Aralarında anne ve babası yoktu. Yanlış adres mi verilmişti? Genelde böyle işlerde yanlışlık olurdu. Belki de bilerek yanlış adres verilmişti?

Başka bir kapı görünce o tarafa doğru ilerledi, her adımında yer döşemeleri gıcırdıyordu. Raisa tam arkasından daha yumuşak hareketlerle geliyordu. Onlardan tarafa olan yataktaki çift kıpırdanmaya başladı. Leo durmalarını bekledi. Çift uyumaya devam etti. Leo devam etti, Raisa da arkasından gitti. Uzanıp kapının kulpunu kavradı.

Bu odada ne pencere ne de ışık vardı. içeriyi görmek için kapıyı açık bırakmıştı. Gördüğü kadarıyla aralarında boşluk olan iki yatak vardı. kirli bir çarşafları bile yoktu. Bir yatakta iki çocuk yatıyordu. Öbüründe ise yetişkin bir çift vardı. yaklaştı. Tek kişilik yatakta dip dibe uyuyan çift annesi ve babasıydı. Leo kalkıp Raisa'ya döndü:

– Kapıyı kapa.

Karanlıkta kalan Leo yatağın kenarına ilişene kadar yolunu zor buldu. Uyuyuşlarını dinledi, karanlık olması işine geliyordu. Ağlı-

yordu. Zorla tıkıldıkları oda eski evlerinin banyosundan daha da küçüktü. Kendilerine ait ve bu aileden bağımsız kalabilecekleri bir yer yoktu. Oğullarının sonuyla aynı şekilde ölmeleri için buraya tıkılmışlardı: Aşağılanıp hor görülerek.

İki elini de aynı anda ikisinin ağzına bastırdı. Uyanıp, irkilerek kaskatı kesildiklerini hissedebiliyordu. Bağırmalarını engellemek için fısıldadı:

– Benim, Leo. Ses çıkarmayın.

Rahatlamışlardı. Elini ağızlarından kaldırdı. Otururken çıkardıkları sesleri duyabiliyordu. Annesinin ellerini yüzünde hissetti. Kör karanlıkta oğluna dokunuyordu. Gözyaşlarını hissedince elleri durdu. Annesinin fısıldayışını duydu:

– Leo...

Babasının elleri de annesininkilerin yanındaydı. Leo ikisinin elini de yüzüne bastırdı. Onlara bakmaya yemin etmişti ve bunu beceremeyişti. Tek yapabildiği fısıldamaktı:

– Özür dilerim.

Babası cevap verdi:

– Özür dileyecek bir şey yok. Sen olmasaydın tüm hayatımız boyunca böyle yaşayacaktık.

Annesi araya girdi, aklı yüzlerce soruyla doluydu:

– Öldünüz sandık. İkinizi de tutukladıklarını söylediler.

– Yalan söylemişler. Vualsk'a gönderildik. Urallar'ın hemen batısına. Mahkûm etmediler, rütbemi düşürdüler. Artık milis için çalışıyorum. Size defalarca mektup yazdım. Size göndermelerini istedim, ama anlaşılan hepsini yok etmişler.

Yandaki çocuklar kıpırdaştı, yatakları gıcırdadı. Herkes sessiz bekledi. Leo çocukların yavaş nefeslerini duyana kadar bekledi:

– Raisa burada.

Raisa'yı elleriyle bulmalarına yardımcı oldu. Dördü de el eleydi. Annesi sordu:

– Bebek?

– Hayır.

Leo bu birlikteliği bozmamak için ekledi:

– Düştü.

Raisa tekrar konuştu, sesi titriyordu:

– Üzgünüm.

– Bu senin hatan değil.

Anna ekledi:

– Ne kadar Moskova'da kalacaksınız? Yarın görüşebilir miyiz?

– Hayır, buraya bile hiç gelmememiz gerekiyordu. Yakalanırsak hapse atılırız ve siz de tabii. Sabah ilk trenle gidiyoruz.

– Konuşmak için dışarı çıkalım mı?

Leo bunu düşündü. Diğer aileden kimseyi uyandırmadan çıkmalarına imkân yoktu:

– Onları uyandırmayı göze alamayız. Burada konuşmak zorundayız.

Bir süre kimse konuşmadı, dördünün de eli karanlıkta kenetlenmişti. Leo sonunda konuştu:

– Size daha iyi bir yer bulmalıyım.

– Hayır, Leo. Dinle beni. Sevgimizin bizim için yaptığın şeylerden olduğunu sanıyordun. Çocukken bile böyleydin. Bu doğru değil. Kendi hayatınıza odaklanmalısınız. Biz yaşlıyız. Artık nerede yaşadığımızın önemi yok. Bizi hayatta tutan tek şey sizden haber alma umuduydu. Bunun son görüşmemiz olduğunu kabul etmek zorundayız. Gelecek planları yapamayız. Fırsatı varken vedalaşalım. Leo, seni seviyorum ve seninle gurur duyuyorum. Keşke uğruna hizmet edeceğin daha iyi bir hükümet olsaydı. Artık milis için çalışıyor olmana sevindim. Belki de bu atama bir nimettir.

Anna'nın fısıldayan sesi gittikçe daha sakin çıkıyordu:

– Birbirinize sahipsiniz, birbirinizi seviyorsunuz. İyi bir hayatınız olacak, buna inanıyorum. Siz ve çocuklarınız için her şey daha farklı olacak. Rusya daha farklı olacak. Bundan çok umutluyum.

Bu bir hayaldi ama buna inanmak hoşuna gidiyordu, Leo da bu hayali bozacak bir şey söylemedi.

Stepan Leo'nun elini alıp bir mektubun üzerine koydu.

– Bu sana aylar önce yazdığım bir mektup. Gönderildiğin için sana vermeye fırsatım olmadı. Postalamak da istemedim. Trende güvende olduğunuz zaman oku bunu. Daha önce okumayacağına söz ver. Söz ver.

– Ne anlatıyor?

– Annen ve ben bu mektubun içeriği hakkında çok düşündük. İçinde öyle ya da böyle sana söyleyemediğimiz her şey yazıyor. Uzun zaman önce söylememiz gereken şeyler yazıyor.

– Baba...

– Al bunu Leo, bizim için.

Leo mektubu aldı ve dördü de karanlığın ortasında son kez sarıldılar.

6 temmuz

Leo trene giderken Raisa arkasındaydı. Memurlar bugün her zamankinden daha mı çoktu? Şimdiden onları arıyor olma ihtimalleri var mıydı? Raisa çok hızlı yürüyordu: Yavaşlaması için Leo elinden tuttu. Mektup dava dosyalarıyla birlikte göğsünde saklıydı. Neredeyse vagona gelmişlerdi.

Kalabalık trene bindiler. Leo, Raisa'ya fısıldadı:

– Burada kal.

Başıyla onayladı. Leo daracık tuvalete girdi, kötü kokuyu azaltmak için sifonu çekti. Ceketini çıkarıp gömleğinin düğmelerini açtı. Mektubu sakladığı yerden, dava dosyalarının yanından çıkarmak için göğsüne sardığı beze elini daldırdı. Teriyle ıslanan kâğıtların mürekkepleriyle yazılar tenine geçmişti.

Mektubu bulup eliyle ön yüzünü çevirdi. Zarfta isim yoktu, buruşuk ve kirliydi. Anne ve babasının bu mektubu diğer aileden nasıl sakladıklarını merak etti. Büyük ihtimalle her şeyleri karıştırılmış olmalıydı. İçlerinden biri gece gündüz mektubu üzerinde taşımış olmalıydı. Belki de tıpkı onun yapmak zorunda kaldığı gibi onlar da bedenlerine bir bez sarıp arasına saklanmışlardı.

Tren Moskova'dan hareket etti. Babasına verdiği sözün koşulları yerine gelmişti. Artık okuyabilirdi. Zarfı açıp mektubu çıkarmadan önce trenin istasyondan ayrılmasını bekledi. Bu, babasının el yazısıydı:

Leo, ne annen ne de ben pişmanlık duyuyoruz. Seni seviyoruz. Bu konuyla ilgili günün birinde seninle konuşabilmeyi bekliyorduk. Ama o

gün asla gelmedi. Hazır olduğunda senin konuyu açacağını düşünmüştük. Ama bunu hiç yapmadın. Hep bu olay hiç olmamış gibi davrandın. Belki de kendine bunu unuttırmak daha kolaydı? Bu yüzden biz de sustuk. Geçmişle baş etme yolunun bu olduğunu düşündük. Bunu tamamen sildiğini ve tekrar konuyu açmanın acı ve üzüntüden başka bir şey vermeyeceğini düşündük. Kısacası, birlikte mutluyduk ve bunu bozmak istemedik. Bu bizim korkaklığımızdı. Seninle konuşmalıydık.

Tekrar söylüyorum ben ve annen seni çok seviyoruz ve ikimiz de pişman değiliz.

Leo...

Leo okumayı bıraktı ve başını kaldırdı. Evet, ne olduğunu hatırlıyordu. Mektubun nasıl devam ettiğini biliyordu. Ve evet, tüm hayatını unutmaya çalışarak geçirdi. Küçük parçalara ayırmadan mektubu katladı. Kalkıp küçük pencereyi açtı ve kâğıt parçalarını savurdu. Parçacıklar rüzgârla uçuşup gözden kayboldu.

Güneydoğu Oblast
Rostov-na-Donu'nun
on beş kilometre kuzeyi
Aynı gün

Nesterov son gününde Gukovo'ya gitti ve şimdi *elektriçka*'yla Rostov'a geri dönüyordu. Gazetelerde bu cinayetlerden bahsetmeseler de, haber halk arasında kulaktan kulağa söylenti şeklinde yayılmıştı. Milis şimdiye kadar bu cinayetleri bağımsız olaylar olarak adlandırıp delilik diye nitelendirmişti. Ama milis dışındaki insanlar, suç teorisi hakkında bilgisiz insanlar, bu suçları birbirine bağlamaya başlamıştı. Etrafta resmi olmayan yorumlar dolaşıyordu. Nesterov, Şahti Ormanı civarında çocuk öldüren bir canavardan bahsedildiğini duymuştu. Değişik yerlerde değişik tür yaratıklar veya doğaüstü şeyler olarak anlatılan hikâyeler tüm bölgeye yayılmıştı. Korkulu bir anneden, canavarın yarı insan yarı hayvan olduğunu, ayılar tarafından büyütüldüğü için tüm normal çocuklardan nefret ettiğini ve onlarla karnını doyurduğunu duymuştu. Bir köy bunun intikam peşinde bir orman ruhu olduğundan ve şeytanlığını dindirmek için törenler düzenlediğinden emindi.

Rostov Oblast'ta yaşayan insanların yüzlerce kilometre ötede de aynı cinayetlerin işlendiğinden haberi yoktu. Kendi afetleri, onlara bulaşan bir şeytan olduğuna inanıyorlardı. Nesterov bir bakıma onlarla aynı fikirdeydi. İçinden, bu cinayetlerin kalbinde olduğunu geçiriyordu. Cinayetler en çok burada yoğunlaşıyordu. Doğaüstü yaratıklara inanmasa da, o da bu hikâyelerin en çok konuşulanlarından etkilenir olmuştu. Hikâyeye göre Hitler'in son intikamı için bir bölük Nazi subayı bırakılmıştı. Subayların son görevi Rus çocuklarını öldürmekti. Bu subaylar Rus yaşantısıyla ilgili olarak eğitilmişlerdi ve cinayetleri daha önceden belirlenen bir yöntemle işliyorlardı. Bu, hem cinayet amacını, coğrafi dağılımını ve caniliğin şiddetini hem de ayrıca cinsel taciz olmayışını açıklıyordu. Katil

bir tane değildi, çoktu. Belki on, belki yirmi. Hepsi de ayrı kasabalara gidiyor ve önlerine kim gelirse öldürüyordu. Bu söylenti o kadar çok konuşuluyordu ki, bazı yerel milis memurları (her ne kadar tüm davaları çözmüş olsalar da) paranoyakça etrafta Almanca konuşan kişilerin varlığını araştırıyordu.

Nesterov ayakları açılsın diye ayağa kalktı. Yaklaşık üç saattir *elektriçka*'daydı. Yavaş ve rahatsızdı ve bu kadar saat bir yerde oturmaya alışkın değildi. Vagon boyu yürüyüp pencereyi açtı. Yaklaştıkları şehrin ışıklarını seyretti. Gukovo civarında ortak çiftliklerden birinde bir oğlan çocuğunun öldürüldüğünü duyunca bu sabah oraya gitmişti. Zorluk çekmeden oğlanın ailesini bulmuştu. Sahte isim kullansa da benzeri cinayetlere kurban giden çocuklarla ilgili bir dava için soruşturma yaptığını açıkça söylemişti. Nazi subayları hikâyesine iyiden iyiye inanan aile hain Ukraynalıların bu işte Almanlara cinayetleri işlemeden önce toplumla uyum sağlamaları konusunda yardım ettiklerini bile söylemişlerdi. Çocuğun babası, Nesterov'a oğullarının (adı Arthur'du) pul kitabını gösterdi. Kitabı oğullarından bir hatıra olarak yataklarının altında ahşap bir kutuda saklıyorlardı. İkisi de ağlamadan pullara bakamıyorlardı. İkisi de oğullarının ölü bedenini görmeyi kabul etmemişti. Ama ne yapıldığını duymuşlardı. Bir hayvan gibi parçalanmıştı, nefretlerinden ağzına pislik tıkmışlardı. Büyük Savaş'ta vatanı için savaşan babası, daha acımasız, hissiz ve cani olmak için Nazilerin uyuşturucu aldıklarını biliyordu. Bu ilaçların Nazi ürünü ilaçlar olduğundan emindi. Belki de çocukları ilaca alıştırıp, kullanmazlarsa ölecek hale getirmişlerdi. Yoksa bu adamlar nasıl böyle suçları işleyebilirler ki? Nesterov'un suçluların bulunacağı tesellisini vermek dışında söylenenleri onaylamaktan başka çaresi yoktu.

Elektriçka Rostov'a vardı. Bu cinayetlerin merkezini bulduğunu düşünerek perona indi. Dört yıl önce Vualsk'a atanmadan Rostov milisinde çalıştığından bilgiye ulaşmakta güçlük çekmedi. Son kez saydığında benzer şekilde öldürüldüğünü düşündüğü çocukların sayısı elli yediye yükselmişti. Cinayetlerin büyük kısmı bu bölgede işlenmişti. Geride bırakılan Nazi casuslarının ülkenin batı kesimini rahatça dolaşmaları olası mıydı? Bu alanın büyük kısmı silahlı kuvvetlerin olmalıydı. Kendisi bizzat Ukrayna'da savaşmıştı. Ve işgal kuvvetlerinin tecavüz ve cinayetlerini ilk elden görmüştü (kendi ordusunun da tecavüz ve cinayetlerine tanık olmuştu). Kendini

hikâyelerden birine kaptırmamaya karar verip bu fikirleri bir kenara bıraktı. Katilin kimliğinin belirlenmesinde Leo'nun Moskova'da yapacağı araştırmanın profesyonellik açısından büyük katkısı olacaktı. Nesterov tüm bulguları değerlendirmişti. Şimdiye kadar anlatılan hikâyelerle örtüşen bir bulgu yoktu.

Ailesi annesinin evinde kalıyordu. Bina savaş sonrası iskân programlarından biriyle yapılan yeni yerleşim binasındaydı, bina tüm karakteristik özellikleri taşıyordu: Yaşam koşulları değil yatak kapasitesi göz önünde bulundurularak inşa edilmişti. Şimdiden dökülmeye başlamıştı: Bina daha bitmeden dökülüyordu. Ahşap binada ne su tesisatı ne de merkezi ısıtma vardı; Vualsk'taki evlerine benziyordu. İnessa'yla beraber yeni bir eve taşındıkları yalanını söylemeyi kararlaştırmışlardı. Annesi bu yalana öyle sevinmişti ki sanki kendisi de yeni bir eve taşınmış gibi olmuştu. Eve gelince saatine baktı. Sabah altıda evden çıkmıştı ve şimdi dokuza geliyordu. Harcanan on beş saatte doğru dürüst bir şey bulamamıştı. Zaman dolmuştu. Ertesi günün akşamı yola çıkıyorlardı.

Binanın avlusuna girdi yan yana çamaşırlar asılıydı. Aralarında kendi kıyafetlerini görebiliyordu. Eliyle dokundu. Kurumuşlardı. Çamaşırları geçip annesinin evine geldi, mutfağa girdi. İnessa tahta bir iskemlede oturuyordu, yüzü kanlı ve elleri arkadan bağlıydı. Arkasında tanımadığı bir adam oturuyordu. Adamın kim olduğunu veya neler olduğunu anlamaya çalışmadan bir hışımla atıldı, niyeti öldürmekti. Nesterov adamın üzerindeki üniformayı bile umursamıyordu: Kim olursa olsun öldürürdü. Yumruğunu kaldırdı. Yaklaşamadan elinde şiddetli bir acı hissetti. Parmaklarının eklemleri kırılmıştı. Yan tarafa baktığında kırklı yaşlarda bir kadın gördü. Siyah ahşap bir sopa tutuyordu. Yüzünü daha önce görmüştü. Şimdi hatırladı, plajdaki kadındı. Öbür elinde bir silah vardı, güç sahibi olmanın tadını çıkardığı belliydi. Memuruna işaret etti. Adam ileri çıkıp yere bir dizi kâğıt attı. Yere yayılanlar son iki ayda topladığı her şeydi; fotoğraflar, haritalar, tarifler, çocukların dava dosyaları...

– General Nesterov, tutuklusunuz.

Vualsk
7 temmuz

Leo ve Raisa trenden inip tüm yolcular gidene kadar bavullarını düzenleme bahanesiyle beklediler. Geç olmuştu ama hâlâ karanlık çökmemişti. Fark edilme korkusuyla hızlıca perondan indiler ve ormana doğru ilerlediler. Birkaç dakika sonra artık gözden kaybolmalarına rağmen sanki gerçekten takip ediliyorlarmış gibi hâlâ koştuklarını fark ettiler.

Leo nefes nefese eşyalarını sakladıkları yere geldi. Ağaçlara bakıp mektubu neden yok ettiğini düşündü. Anne ve babasını incitecek bir şey mi yapmıştı? Duygu ve düşüncelerini neden yazmak istediklerini anlamıştı: Huzurlu olmak istiyorlardı. Ama Raisa şu soruyu sorduğunda haklıydı:

Geceleri böyle, olayları aklından silerek mi uyuyabiliyorsun?

Sandığından daha haklıydı. Bunu yapmaya o kadar alışmıştı ki şimdi vazgeçemezdi, içinde bulundukları bu belada olmazdı.

Raisa kolunu tuttu:

– İyi misin?

Mektupta ne yazdığını sordu. Leo yalan söylemek ve ailesiyle ilgili şeylerin, unuttuğu bazı kişisel şeylerin yazdığını söylemek arasında kaldı. Raisa yalan söylediğini anlardı. O yüzden gerçeği anlattı. Mektubu yüzlerce küçük parçaya ayırıp pencereden attığını anlattı. Okumak istememişti. Anne ve babası rahatladıklarını düşünerek huzur bulabilirlerdi. Raisa ne sorguladı ne de ondan sonra bahsini açtı.

Elleriyle dalları ve yaprakları kaldırıp yumuşak toprağı kazdılar ve eşyalarını çıkardılar. Yürüyüş giysilerini giymek için kıyafetlerini çıkarıp –bu planın önemli bir parçasıydı– ormanda tek başlarına soyunmuş halde bir an kaldılar, birbirlerine baktılar. İkisi de çıplaktı. Belki tehlikeden belki de fırsat kolladığından, Leo onu istedi. Raisa'nın onunla ilgili düşüncelerinden emin olmadığı için bir şey yapmadan bekledi, sanki hiç sevişmemişler gibi, sanki bu ilk seferleriymiş gibi, ilk hamleyi yapmaktan çekindi; ikisi de sınırlardan, neyin kabul görür olduğunu neyin olmadığını bilmiyorlardı. Raisa uzanıp eline dokundu. Bu yeterliydi. Leo karısını kendine çekip öptü. Sırtüstü yere düştü. Raisa üzerindeydi. Beraber cinayet işlemişlerdi, ihanet edip, plan kurmuşlar, beraber yalan söylemişlerdi. Suçluydular, ikisi tüm dünyaya karşıydı. Bu yeni ilişkiyi tamamlama zamanı gelmişti. Ve orada kalıp, ormanın içinde tam o anda yaşayıp bu duyguları sonsuza dek hissedememeleri çok kötüydü.

Ormandaki patikadan kasabaya yürüdüler. Basarov'un Yeri'ne gelince ana salona girdiler. Leo nefesini tutmuştu, birilerinin omzundan yakalamasını bekliyordu. Ama kimse yoktu, ne ajan ne de memur. En azından bir gün daha güvendelerdi. Basarov mutfaktaydı, içeri girdiklerini duyduğunda dönüp bakmamıştı bile.

Üst kata çıkınca kapının kilidini açtılar. Kapının altından bir not atılmıştı. Leo bavulları yatağın üzerine bıraktı. Nesterov'dandı, bugün yazılmıştı:

> Leo planladığın gibi bugün döndüyseniz bu akşam benim ofisimde buluşalım. Yalnız gel. Konuştuğumuz konuyla ilgili her şeyi getir. Moskova'da bulduğun her şeyi getir. Leo, gecikmemen gerekiyor.

Leo saatine baktı. Yarım saati vardı.

Aynı gün

Leo elinde dava dosyası Nesterov'un bürosuna geldi. Kendi işyerinde bile tehlikeye giremezdi. Evrakları resmi belgelerin arasına saklamıştı. Büronun panjurları sıkıca kapatılmıştı ve içeriyi görmek olanaksızdı. Saatine baktı. Biraz gecikmişti. Kapıyı çaldı. Çalar çalmaz kapı açıldı, sanki Nesterov kapının arkasında onu bekliyordu. Leo aceleyle içeri alındı, kapı ardından kapatıldı.

Nesterov ondan beklenmeyen bir sabırsızlıkla hareket ediyordu. Masa dava belgeleriyle kaplanmıştı. Leo'nun omuzlarından tutup aceleci bir tavırla konuştu:

– Beni araya girmeden iyice dinle. Rostov'da tutuklandım. İtiraf etmeye zorlandım. Başka seçeneğim yoktu. Ailem ellerindeydi. Onlara her şeyi anlattım. Onları ikna edebileceğimi düşündüm, soruşturmanızı resmi boyutta ele alırlar diye düşündüm. Durumu Moskova'ya bildirdiler. Oradakiler bu duruma çok öfkelendi. Bizi Sovyet aleyhtarı eylemde bulunmakla suçladılar. Bunun senin devlete karşı kişisel bir kan davan, bir intikam aracın olduğunu sanıyorlar. Bulgularımızı Batı propagandası olarak gördüler: Sen ve eşinin casus olduklarından eminler. Bana bir tercih sundular. Topladığımız tüm bilgileri ve seni onlara verirsem ailemi serbest bırakmaya hazırlar.

Leo'nun dünyası yıkılmıştı. Tehlikenin yakınlarda olduğunu bilse de şimdi yolunu kesmesini beklemiyordu:

– Ne zaman?

– Şimdi. Binanın etrafı sarılı. Ajanlar on beş dakika içinde büroya girip seni tutuklayacaklar ve ele geçirdiğimiz tüm bulguları toplayacaklar. Bu sürede Moskova'da bulduklarını öğrenmeliyim.

Leo gerileyip saatine baktı. Dokuzu beş geçiyordu:

– Leo, beni dinlemek zorundasın. Kaçman için bir yol var. Ama bunun işe yaraması için araya girme, soru sorma. Bir plan yaptım. Kendi silahımla bana vuracaksın ve ben de bilincimi kaybedeceğim. Sonra buradan çıkıp merdivenlerden uçarak alt katta sağ taraftaki odalardan birinde saklanacaksın. Leo beni dinliyor musun? Dikkatli olmalısın. Kapılar kilitli değil. İçeri gir, ama sakın ışığı açma, kapıyı arkandan kilitle.

Ama Leo dinlemiyordu:

– Raisa?

– Biz konuşurken o tutuklanıyor. Üzgünüm ama onun için yapabileceğin bir şey yok. Leo, dikkatini toplamalısın yoksa bu iş biter.

– Zaten bitti. Onlara her şeyi anlattığın an bitti.

– Her şey ellerindeydi Leo. Dosyam ellerinde, işim onlara bağlı. Bana kızıyorsun ama ne yapabilirdim ki? Ailemi öldürmelerine izin versem elime ne geçecekti? Seni yine de tutuklarlardı. Leo ya bana kızmaya devam edersin ya da kaçarsın.

Leo Nesterov'un dediklerine kulak asmadan odayı arşınladı, kafasını toparlamaya çalışıyordu. Raisa tutuklanmıştı. İkisi de bu anın geleceğini biliyordu, ama o bunu sadece bir kavram olarak düşünmüştü, tam olarak ne anlama geldiğini kavrayamamıştı. Onu bir daha görememe düşüncesi (şu anda başka türlü olması mümkün değildi) nefes almasını zorlaştırıyordu. Hâlâ kokusu burnundaydı, ya da koklama düşüncesi aklındaydı. İlişkileri, yeni doğan ilişkileri, iki saat önce ormanda dirilen ilişkileri sona ermişti:

– Leo?

Raisa ne yapmasını isterdi? Duygusallaşmasını istemezdi. Başarmasını, kaçmasını, bu adamı dinlemesini isterdi:

– Leo?

Başıyla onay verdi:

– Planın nedir?

Nesterov baştan aldı:

– Bana silahımla vuracaksın. Ben bilincimi yitireceğim. Sonra buradan çıkıp bir kat aşağıda merdivenlerin sağındaki bürolardan birine gireceksin. Ajanlar binaya girene kadar o büroda saklan. Seni almak için senin olduğun kattan bu kata çıkacaklar. Onlar yukarı çıkar çıkmaz en alt kata inip arkadaki pencerelerden birinden çı-

kacaksın. Orada park edilmiş bir araba bulacaksın. Bu benden çalınmış olacağın anahtarlar. Bu kasabadan ayrılmalısın, kimseye bakma ve yolda hiçbir şey için durma, sadece sür. Küçük bir avantajın var. Kasabada bir yerlerde yaya ilerlediğini düşünecekler. Arabalı olduğunu anladıkları zaman sen özgür olmalısın.

– Ne yapmak için özgür?

– Bu suçu çözmek için.

– Moskova'ya gidişim bir felaketti. Bu adamın kim olduğuyla ilgili en ufak bir şey bulamadım.

Bu Nesterov'u şaşırtmıştı. Toparlayıp, yorum yaptı:

– Leo, bunu sen yapabilirsin, biliyorum. Sana inanıyorum. Rostov-na-Donu'ya gitmelisin. Bu cinayetlerin merkezi kesinlikle orası. Oraya odaklanman gerektiğinden emin oldum. Bu çocukları kimin öldürmüş olabileceği konusunda anlatılan birçok hikâye var. Biri Nazi subaylarının yaptığından bahsediyor.

– Hayır. Bu tek bir kişinin işi, yalnız çalışan birinin. Bir işi var. Normal bir görüntüsü var. Eğer Rostov-na-Donu'da yoğunlaştığından eminsen, o zaman orada yaşıyor ve çalışıyor demektir. İşi tüm bu yerlerle ilişkide olmasını gerektiren bir şey. İşi seyahat etmek ve seyahat ederken de öldürüyor. Eğer işinin ne olduğunu anlarsan onu da bulmuş sayılırız.

Leo saatine baktı. Çok az zaman kalmıştı. Nesterov bahsettiği iki kasabanın üzerine parmaklarını koydu:

– Rostov ve Vualsk arasında ne bağlantı var? Bu kasabanın doğusunda hiçbir cinayet işlenmedi. En azından bildiğimiz kadarıyla. Bu demek oluyor ki burası son nokta, burası son durağı.

Leo başıyla onayladı:

– Vualsk'ta Volga fabrikası var. Burada kereste fabrikası dışında başka belirgin bir sanayileşme yok. Ama Rostov'da birçok fabrika var.

Nesterov bu yerleri Leo'dan daha iyi biliyordu:

– Volga ve Rostelmaş'ın sıkı bağları olduğunu biliyorum.

– Rostelmaş nedir?

– Bir traktör fabrikası, çok büyük, hatta SSCB'deki en büyük traktör fabrikası o. Buradakine çok benziyor.

– İmkânlarını paylaşıyorlar mı?

– Bu olası.

İşte buydu. Bağlantı buydu, cinayetler güneyden yukarı doğru tüm batı kesimini adım adım takip etmişti. Bu fikirle Leo şunu ortaya attı:

– Eğer Volga Rostelmaş fabrikasına teslimat yapıyorsa, o zaman bir *tolkaç* çalıştırmaları gerekir. Birileri buraya gelerek Volga fabrikasının kota zorunluluklarını yerine getirip getirmediğini kontrol etmeli.

– Ama burada sadece iki cinayet işlendi ve onlar da yakın zamanda oldu. Fabrikalar daha uzun zamandır birlikte çalışıyorlar.

– Ülkenin kuzeyindeki cinayetler son zamanlarda olmuş. Bu demek oluyor ki işe yeni girmiş. Ya da bu yönde çalışmak için yeni görevlendirildi. Rostelmaş'ın çalışan kayıtlarını bulmalıyız. Eğer haklıysak bu kayıtlarla adamın bulunduğu yerleri karşılaştırıp adama ulaşabiliriz.

Çok yaklaşmışlardı. Yakalanmazlarsa, özgürce hareket edebilirlerse katili hafta sonuna kadar bulmuş olurlardı. Yakalanması zor biri değildi. Ama saat dokuzu on bir dakika geçiyordu. Artık gitmesi gerekiyordu. Sadece bir belge aldı; cinayetlerin tarih ve mekânlarla eşleştirildiği bir liste. Tek ihtiyacı olan buydu. Katlayıp cebine koyarak kapıya yöneldi. Nesterov durdurdu. Elinde silahı vardı:

– Bilincimi kaybedeceğim şekilde bana vurmalısın.

Leo silahı aldı, bir an bekledi. Nesterov tereddüt ettiğini anlayıp ekledi:

– Yoksa ailem ölür.

Leo silahı başının yanına indirdi. Darbeyle adam dizleri üzerine yıkıldı. Hâlâ bilinci yerinde, başını kaldırdı:

– Bol şans, şimdi adam gibi vur.

Leo aceleyle koridora çıktı, merdivenlere geldiğinde arabanın anahtarlarını unuttuğunu fark etti. Masadaydılar. Geri dönüp büroya gitti, Nesterov'un bedeninin üzerinden atlayıp anahtarları kaptı. Geç kalmıştı. Saat dokuz on beş olmuştu. Ajanlar binaya giriyordu. Leo tam istedikleri yerde, bürodaydı. Dışarı fırlayıp koridorda geçti ve merdivenleri indi. Yukarı yaklaşan ayak seslerini duyabiliyordu. Üçüncü kata geldiğinde kapılara bakıp ne yöne gideceğini şaşırdı. En yakın kapıyı açtı. Söylendiği gibi, kilitli değildi. İçeri girip ajanlar tam yukarı çıkarken kapıyı kilitledi.

Leo sessizlik içinde yere yatıp bekledi. Tüm panjurlar kapalıydı, kimse içeriyi göremezdi. Ayak seslerini duyabiliyordu. Merdivende en az dört ajan vardı. Kapısı kilitli halde bu odada kalmayı düşündü, bu şimdilik de olsa güvenli olan odada. Pencereler ana

meydana bakıyordu. Dışarıya bir göz attı. Binanın ön tarafından aşağıya inemezdi. Ana girişte adamlar sıra oluşturmuştu. Pencereden uzaklaştı. Zemin kata inip arka tarafa geçmesi gerekiyordu. Etrafı gözetleyerek kapıyı açtı. Koridor boştu. Kapıyı kapatınca merdivene yürüdü ve aşağıya baktı. Alttan bir memurun sesi geliyordu. Leo bir sonraki merdivene gitti. Orada kimse yoktu. Koşmaya başladığında üst kattan bağrışma sesleri geldi; Nesterov'u bulmuşlardı.

Meslektaşlarının çağrısını duyan ikinci grup binaya giriyor olmalıydı. Bir kat daha inmeyi göze alamayan Leo Nesterov'un planından vazgeçip birinci katta kaldı. Adamların takımlara ayrılıp arama yapmaya başlamalarına saniyeler varken Leo ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Alt kata inemeden koridorun öbür ucundaki tuvalete koştu. Tuvalet binanın arka cephesine bakıyordu. İçeri girip küçük bir pencereyi açtı. Pencere yüksek ve küçüktü, geçebilmenin tek yolu önce başını geçirmekti. Dışarı baktığında etrafta memur göremedi. Yerden yaklaşık beş metre yüksekteydi. Bedenini de pencereden geçirip ayaklarından asılı aşağıya sarktı. Tutunacak bir şey yoktu. Elleriyle başını koruyarak kendini bırakmaktan başka çaresi yoktu.

Avuçları üzerine düştü, bilekleri burkulmuştu. Bir bağırış duyup yukarı baktı. En üst katta bir ajan vardı. Leo'yu görmüştü. Bileklerindeki acıyı unutup kalktı ve yan tarafa, arabanın bulunması gereken yere doğru koşmaya başladı. Arkadan silah sesleri geliyordu. Başının yanındaki tuğlalara çarpan kurşunlar toz çıkarıyordu. Yere yatıp süründü. Bu sefer daha çok ateş ediyorlardı, hepsi de caddeye isabet ediyordu. Köşeyi dönüp ateş hattından kurtuldu.

Araba park etmiş bekliyordu. Arabaya atlayıp anahtarları kontağa soktu. Motor zorlandı ve durdu. Tekrar denedi. Çalışmadı. Yine denedi; bu sefer çalıştı. Arabayı vitese taktı ve gaza bastı, tekerlerin ani gazla ses çıkarmamasına çalışmıştı. Peşinden gelen ajanların arabayı görmemeleri gerekiyordu. Caddedeki birkaç arabadan biriydi. Resmi araç olduğundan bir memur görse de onlardan olduğunu düşünebilirdi.

Saklanacak trafik olmadığından Leo tedirgindi. Çok hızlı ve sert kullanıyordu. Sonra Nesterov'un yanıldığını, Rostov'a kadar arabayla gidemeyeceğini fark etti. Arabayla kaçtığını anladıkla-

rında tüm yolları tutarlardı. Uzaklaşabildiği kadar uzaklaşmalı ve sonra arabayı bırakmalıydı. Bir şekilde bırakıp trene varana kadar yürüyerek ilerlemesi gerekiyordu. Terk edilmiş bir araba bulmadıkları sürece yürüyerek ilerleme ihtimali daha yüksek olurdu. Kasabaya giriş çıkışların yapıldığı tek yoldan batıya ilerliyordu. Dikiz aynasını kontrol etti. Yaya ilerlediğini düşünerek muhtemelen civardaki binaları tek tek arıyorlardı, sonuçta onlardan bir saat önde olabilirdi. Hızını artırdı. Araba son hızı olan saatte 110 kilometreyi bulmuştu.

İleride park etmiş bir milis arabasının etrafında adamlar bekleşiyordu. Bu bir barikattı. İşi şansa bırakmamışlardı. Batı yolu kapalıysa doğu çıkışı da kesin tutulmuş olmalıydı. Tüm kasabanın çıkışlarını kapatmışlardı. Şimdi tek umudu bu barikatı ezip geçmekti. Yolun ortasına park eden arabanın yanına hızla çarpacaktı. Araba yana savrulurdu. Çarpışmayı kontrolü altında tutmalıydı. Arabaları zarar gördüğünden hemen peşine düşemezlerdi. Çok tehlikeli bir işe girişiyordu, işi saniyelere kalmıştı.

İlerisinde duran ajanlar ateş etmeye başladı. Mermiler arabaya isabet edip metal yüzeyden sekiyorlardı. Bir mermi ön cama isabet etti. Leo direksiyonun arkasında eğilerek saklandı, artık yolu göremiyordu. Araba doğru yöndeydi, tek yapması gereken sıkı tutunmaktı. Gittikçe sıklaşan mermiler ön cama daha çok isabet etmeye başlamıştı. Cam parçaları etrafa sıçrıyordu. Çarpışmaya odaklandı ve yoldan çıkmadı.

Bir anda araba yalpaladı ve yana savruldu. Yerine sabitlenip hâkimiyeti kaybetmemeye çalıştı. Ama araba kontrolü dışında sola kayıyordu. Tekere ateş etmişlerdi. Yapabileceği hiçbir şey yoktu. Arabanın yana yatmasıyla cam patladı. Kapıya dayanmıştı, yere sürtünmesiyle asfalttan kıvılcımlar çıkıyordu. Ön kısmın park eden araca çarpmasıyla Leo'nun arabası daireler çizerek takla attı. Yolun kenarına gelen araba tamamen ters dönmüştü. Leo kapıdan tavana çarptı, araba kendiliğinden durana kadar orada sıkışmış halde kaldı.

* * *

Leo gözlerini açtı. Hareket edebileceğinden emin değildi ve anlamaya da niyeti yoktu. Karanlık gökyüzüne bakıyordu. Düşünce-

leri yavaşça akıyordu. artık arabada olmadığını fark etti. Birileri onu dışarı sürüklemiş olmalıydı. Bir surat yıldızların önüne geçerek yukarıdan ona baktı. Dikkatini topladığında adamın yüzüne iyice baktı:

Bu Vasili'ydi.

Rostov-na-Donu
Aynı gün

Aron miliste bir işin heyecanlı olacağı, en azından *kolhoz*'da çalışmaktan daha heyecanlı olacağı gibi yanlış bir izlenime kapılmıştı. İyi ödemediklerini biliyordu ama bir açıdan da bu işi kapmak o kadar da zor değildi. Herhangi bir iş için asla yeterince güçlü bir aday olmadığını sonunda kabullenmişti. Ne fiziki ne ruhsal, bir kusuru yoktu aslında. Hatta okulda gayet başarılıydı. Fakat doğuştan *biçimsiz* bir üstdudağı vardı. Doktorun söylediği buydu, *biçimsizdi* ve doktorun elinden gelen bir şey yoktu. Dudağının bir parçası kesilmiş de geri kalanlar kesiğin olduğu yere, tam ortaya toplanmış gibi görünüyordu. Sonuç olarak devamlı dudak büküyormuş gibi görünüyordu. Bu yaptığı işte ona engel olmasa da bir iş bulmasında kesinlikle bir engel teşkil ediyordu. Milis mükemmel bir çözüm gibi görünmüştü; eleman alacaklardı. Ve belki beynini biraz olsun kullanabilirdi. Buna pek ihtimal yoktu. Gecenin karanlığında çalıların arasında böcekler tarafından ısırılarak "sıradışı bir olay" olursa diye bir otobüs durağını izliyordu:

Sıradışı bir olay.

Kimse Aron'a neden orada oturması gerektiği veya sıra dışı olayın ne olabileceği konusunda açıklama yapmamıştı. Departmanın en genç çalışanı olarak, daha yirmi yaşındaydı, bunun bir sadakat testi olup olmadığını düşündü, belki de emirlere nasıl itaat ettiğini görmek istiyorlardı. Körü körüne itaat her zaman gerekli bir meziyetti.

Etraftaki tek kişi otobüsün yanında duran bir kızdı. Gençti, belki on dört belki on beşti, ama büyük görünmeye çalışıyordu.

Sarhoş gibiydi. Gömleğinin düğmesi açıktı. Gömleğini düzeltişini ve saçıyla oynayışını izledi. O otobüs durağında ne işi vardı? Sabaha kadar otobüs olmazdı.

Bir adam yaklaştı. Şapkalı uzun bir adamdı, çerçeveli gözlükleri ve elinde de şık bir çanta vardı. Kalkış saatlerinin olduğu tabelanın önünde durup parmağıyla okudu. Kız ağında pusuya yatmış bir örümcek gibi hızla kalkıp adama yaklaştı. Kız adamın etrafında dönüp ellerine, çantasına ve ceketine dokunurken, adam okumaya devam etti. Tabeladan başını kaldırıp kızı süzmeye başlayana kadar kızın yaptıklarına kayıtsızmış gibi davrandı. Konuştular. Aron ne konuştuklarını duyamıyordu. Kız bir şeyi reddetti, başını salladı. Sonra bir anda omzunu silkti. Anlaşmışlardı. Sonra adam *sıradışı* bir şey yaptı. Arkasını döndü ve otobüs durağının altından tam çalılara Aron'un olduğu yere dikti gözlerini. Onu görmüş müydü? Bu pek mümkün değildi; onlar ışıktaydı, Aron ise gölgede. O zaman neden ona bakıyordu? Adamla kız ona doğru, tam saklandığı yere doğru yürümeye başladı.

Aron'un aklı karışmıştı, durduğu yere baktı, tamamen saklanmıştı. Onu göremezlerdi. Görmüş olsalar bile neden ona doğru yürüsünlerdi ki? Mantıklı gelmiyordu. Birkaç metre ötedeydiler. Konuşmalarını duyabiliyordu. Çalılara gömülüp yanlarından geçip gitmeleri için bekledi.

Aron ayağa kalktı:
– Durun!
Adam donakaldı. Aron arkasını döndü:
– İkiniz ne yapıyordunuz?
Korkmuşa benzemeyen kız ilgisizce cevap verdi:
– Yürüyüşe gidiyorduk. Dudağına ne oldu? Çok çirkin.
Aron utançtan kıpkırmızı kesildi. Kız iğrenerek bakıyordu:
– Kamuya açık alanda sevişecektiniz. Sen bir fahişesin.
– Hayır, yürüyüşe gidecektik.
Adam ekledi, zor duyulan sesi ürkek geliyordu:
– Kimse yanlış bir şey yapmadı. Sadece konuşuyorduk.
– Evraklarınızı göreyim.

Adam cebinden evraklarını çıkardı. Kız soğukkanlı bir şekilde arkada bekledi: Daha önce de bunu yaşadığına şüphe yoktu. Hiç telaşlı görünmüyordu. Önce adamın evraklarını kontrol etti; ada-

mın adı Andrey'di: Rostelmaş fabrikasında bir *tolkaç*'tı.

– Çantanı aç.

Andrey tereddüt etti. Alnından terler akıyordu. Yakalanmıştı. Bunun olacağını hiç düşünmemişti: Planının başarısız olacağını hiç aklına getirmemişti. Çantayı alıp kilidi açtı. Genç memur içindekilere dikkatle baktı. Andrey ayakkabılarına gözünü dikmiş bekliyordu. Başını kaldırdığında memur elinde bıçağını tutuyordu, parlayan çeliğiyle uzun bir bıçaktı. Andrey neredeyse ağlayacaktı.

– Bunu neden taşıyorsun?

– Çok seyahat ederim. Genelde trende yerim yemeğimi. Bıçağı salam kesmek için kullanıyorum. Ucuz salam sert oluyor, ama karım başka salam almamızı istemiyor.

Bu doğruydu: Andrey de bıçağı öğle veya akşam yemeği gibi başka işler için kullanırdı. Memur yarım kangal salam buldu. Ucuz ve sertti. Kenarı kesilmişti, aynı bıçak kullanılarak kesilmiş olacaktı.

Aron ağzı kapalı bir cam kavanoz çıkardı. Kavanoz temiz ve boştu.

– Bu ne için?

– Rostelmaş fabrikasında çalışan bir *tolkaç*'ım. Topladığım bazı şeyler çok kıymetli, bazılarıysa pis oluyor. Kavanoz işim için gerekiyor. Dinleyin memur bey, bu kızla bir yere gitmemeliydim. Bana ne oldu bilmiyorum. Şurada durmuş sabahki otobüslerin saatlerine bakıyordum, sonra kız yaklaştı. Nasıl olduğunu bilirsiniz, çok ısrar etti. Ben de şeytana uydum. Ama çantanın yan gözüne bakın, orada parti üyelik kartımı göreceksiniz.

Aron kartı buldu. Yanında adamın eşi ve üç çocuğunun fotoğrafı vardı.

– Kızlarım. Bu işi büyütmeye gerek yok, değil mi memur bey? Suçlanması gereken, kız. O olmasa şu anda evimin yolunu tutmuş olurdum.

Parçalar birbirini tutuyordu. Saygın bir yoldaş sarhoş bir kız tarafından, rapor edilmesi gereken biri tarafından kandırılıyordu. Adam nazik davranmıştı, Aron'un dudağına bakmamıştı bile, ya da olumsuz bir yorum getirmemişti. Parti üyesi olsa da, ondan daha büyük olsa da ona eşit davranmıştı. Kurban olan oydu. Kızsa suçluydu.

Sıyırıp geçen belayı fark eden Andrey kurtulduğunu hissediyordu. Ailesinin fotoğrafı pek çok durumda fazlasıyla işine yarıyordu. Bazen inatçı çocuklara güvenilir biri olduğunu kanıtlamak için kullanıyordu. Onun da çocukları vardı. Pantolonunun cebindeki uzun ipi hissedebiliyordu. Bu gece olmazdı; gelecek için sabırlı olmayı öğrenmeliydi. Artık kendi kasabasında öldüremezdi. Belki de böylesi daha iyi olurdu; bu bölgede gereğinden çok ceset bırakmıştı.

Aron kartı ve fotoğrafı koyup adamı serbest bırakmak üzereydi ki çanta da başka bir şey gözüne ilişti: İkiye katlanmış bir gazete sayfasıydı. Çıkarıp açtı. Kâğıda dokunduğunu görür görmez Andrey'in sesi değişti:

– Biraz dikkatli olun.

Andrey titriyordu, bu aptalın kirli parmaklarıyla o kâğıt parçasına dokunmasına dayanamıyordu. Elinden almamak için kendini zor tutuyordu:

– Onu geri alabilir miyim, lütfen?

Adamın sesi ilk defa endişeli geliyordu. Bu kâğıt onun için neden bu kadar önemliydi? Aron sayfayı inceledi. Yıllar önce kesilmişti, mürekkebi solmuştu. Ne bir isim ne bir yazı vardı, hangi gazeteye ait olduğunun anlaşılmaması için her yeri kesilmişti. Geriye sadece Büyük Savaş sırasında çekilen bir fotoğraf kalmıştı. Bir Panzer tankının yanan enkazını gösteriyordu. Rus askerleri silahlarını göğe kaldırmışlardı, ayaklarında ölü Alman askerleri vardı. Bu bir zafer fotoğrafıydı, bir propaganda fotoğrafıydı. Aron *biçimsiz* dudağıyla bu fotoğrafı neden gazeteye çıkardıklarını anlamıştı. Fotoğrafın tam ortasında yüzünde zafer gülümsemesiyle duran Rus askeri yakışıklı biriydi.

Moskova
10 temmuz

Leo'nun yüzünün yan tarafı şişmişti ve dokununca acıyordu. Sağ gözü şişmiş ve morarmış derinin altına gömülmüştü. Omzundan aşağı doğru, kaburgalarının tümü kanlmışçasına dayanılmaz bir acı iniyordu. Kaza mahallinde temel tıbbi müdahalede bulunmuşlardı ama hayati tehlikesi olmadığı anlaşılınca silahlı korumaların olduğu bir kamyona konmuştu. Moskova yolunda en ufak bir sarsıntı bile midesine atılan bir yumruk gibi gelmişti. Ağrı kesici almadığından devamlı baygın bir halde yolculuk ediyordu. Korumalar gözetimleri altında ölmesinden endişe ettiklerinden silahlarının namlusuyla dürterek uyandırıyorlardı. Tüm yolculuğu bir sıcaktan fenalaşarak, bir soğuktan donarak ama doğru dürüst uyuyamadan geçirdi. Bu yaraların daha başlangıç olduğunu biliyordu.

Kapı açıldı. Leo başını kaldırdı. Bu soluk yüzlü ve sarı dişli adam da kimdi? Tek hatırlayabildiği eskiden iş arkadaşı olduğuydu. Ama adını hatırlayamamıştı.

– Beni hatırlamadın mı?

– Hayır.

– Ben Doktor Zarubin. Birkaç defa karşılaşmıştık. Daha birkaç ay önce hastalandığında seni ziyaret etmiştim. Seni bu halde gördüğüme çok üzüldüm. Ama bunu sana yapılanları eleştirdiğimden söylediğimi sanma; yapılanlar adil ve müstahak. Demek istediğim, keşke yapmamış olsaydın.

– Ben ne yaptım doktor?

– Vatanına ihanet ettin.

Doktor, Leo'nun kaburgalarını yokladı. Her dokunuşu dayanılmaz acılar veriyordu:

– Anlattıkları gibi, kaburgaların kırılmamış. Sadece ezilmişler. Acıdığına şüphe yok. Ama hiçbir yarana müdahale etmeye gerek yok. Kesiklere pansuman yapmak ve üzerindekileri değiştirmekle görevlendirildim.

– İşkenceden önce tedavi etmek, buranın çelişkilerinden biri de bu. Bir seferinde buraya getirmek için bir adamın hayatını kurtarmıştım. Anatoli Brodski'nin nehirde, buzun altında ölmesine izin vermeliydim.

– Kimden bahsettiğini bilmiyorum.

Leo sustu. Sıra kendine geldiğinde herkes pişmanlık duyardı. Tek kurtuluş şansının parmaklarının arasından kayıp gittiğini her zamankinden daha iyi anlamıştı. Katil kendi dehası sayesinde değil, ülkesinin böyle bir insanın varlığını kabul etmemesi sayesinde cinayetlerine devam edecekti. Leo kaybetmişti.

Doktor Leo'nun yaralarını sarmayı bitirdi. Böyle bir tedaviyle yapılan işkenceleri daha iyi hissedecekti. İyileştir ki daha çok acısınlar. Doktor çömelip Leo'nun kulağına fısıldadı:

– Şimdi karınla ilgilenmeye gidiyorum. Güzel karın yan odada bağlı bekliyor. Çaresiz durumda ve bu senin suçun. Ona yapacağım her şey senin suçun. Seni sevdiği güne lanet ettireceğim. Bunu sesli söylemesini sağlayacağım.

Leo'nun söylenenlerin ne anlama geldiğini anlaması sanki başka bir dilde söylenmiş gibi zaman aldı. Bu adama garezi yoktu. Onu doğru dürüst tanımıyordu bile. Neden Raisa'yı tehdit ediyordu ki? Bu nefret nerden geliyordu? Bunu anlamak imkânsızdı. Kalkıp doktora uzanmaya çalıştı. Ama sandalye yere sabitlenmişti ve o da sandalyeye sabitlenmişti.

Doktor Zarubin kafasını aslan kafesine fazla yaklaştırmış bir adam edasıyla geri çekildi. Leo'nun çaresiz çırpınışlarını, dağılmış yüzünün boynundaki bağların sıkmasıyla kızarmasını seyretti. Üzerine kavanoz kapatılmış bir böceği izler gibi, merakla seyrediyordu. Doktor kavanozla oynamaktan zevk alıyordu. Adam içinde bulunduğu durumu zerre kadar anlamıyordu:

Çaresizlik.

Doktor çantasını alıp gardiyanın kapıyı açmasını bekledi. Leo'nun ardından bağırmasını, ölüm tehdidi savurmasını beklerdi. Ama en azından bu konuda beklentisi boş çıktı.

Bodrum katının koridorunda birkaç metre ilerideki yan hücreye yürüdü. Kapı açıktı. Zarubin içeri girdi. Raisa kocasıyla aynı şekilde bağlanmış oturuyordu. Doktor onu tanıyıp teklifini kabul etmesi gerektiğini düşüneceği beklentisiyle heyecanlanmıştı. Kabul etmiş olsaydı şimdi güvende olurdu. Zannettiği gibi hayatta kalma yeteneği yoktu: Sıradışı bir güzelliği vardı, kullanmayı bilmediği bir güzelliği vardı, yerine sadakati seçmişti. Belki de öbür dünyaya inanıyordu, sadakatinin ödüllendirildiği bir yere. Ama burada bir değer taşımıyordu.

Onu pişmanlık içinde bulacağından emin bir şekilde, teklifini tekrar etmesi için yalvarmasını beklerdi, haykırarak söylemesini beklerdi:

Yardım et.

Şimdi her şeyi kabul ederdi: İstediği her şeyi yaptırabilirdi. Ona bir fahişe gibi davranabilir ve kadın da daha fazlası için yalvarabilirdi. Kendini tamamen ona teslim edecekti. Doktor duvardaki pencere kafesini açtı. Kafes havalandırma sistemi için yapılmış olsa da hücreler arasında ses iletimini sağlayacak şekilde tasarlanmışlardı. Leo'nun her kelimeyi duymasını istiyordu.

Raisa Zarubin'e gözlerini dikti. Adam üzülmüş numarası yapıyordu, acıma duygusuyla ona yaklaştığı her halinden belliydi, şöyle der gibiydi:

Keşke teklifimi kabul etmiş olsaydın.

Çantasını yere koyup olmayan yaralarına baktı.

– Her yerini incelemeliyim, raporum için gerekli anlıyorsun değil mi?

Raisa kargaşaya meydan verilmeden götürülmüştü, restoranın etrafı çevrilmişti ve ajanlar girip kadını almışlardı. Basarov ardından hak ettiği cezayı bulmasını dilemişti. Kamyonetin arkasında bağlanmış açıklama yapılmadan götürülürken Leo'ya ne olduğu konusunda hiçbir fikri yoktu. Sonradan memurlar konuşurken yakaladıklarını duydu. Memurun sesindeki memnuniyetten Leo'nun kaçmaya yeltendiğini tahmin etti.

Doktorun elleri bedeninde gezinirken bakışlarını tam karşıya sabitlemeye çalışıyordu. Ama göz ucuyla bakamadan edemiyordu. Parmakları kıllıydı, tırnakları temiz ve özenle kesilmişti. Arkasındaki gardiyan çocuk gibi gülmeye başladı. Bedeninin ulaşamayacağı bir yerde olduğunu, kılına dokunamayacağını düşünmeye çalıştı. Ama bu hiç gerçekçi değildi. Vücudu kuru bir kabuk değildi. Adamın elleri dayanılmaz ve kasıtlı bir yavaşlıkta bacaklarından içeri doğru süzüldü. Gözü yaşla dolmuştu. Gözlerini kırpınca yaşlar döküldü. Zarubin iyice yaklaştı, yüzünü yüzüne yaklaştırdı. Yanağını öptü, derisini ısıracakmış gibi emiyordu.

Kapı açıldı. Vasili girdi. Doktor geri çekilip doğruldu ve geriledi. Vasili sinirlenmişti:

– Yaralı değil. Burada olman için bir neden yok.

– Sadece emin olmak istedim.

– Gidebilirsin.

Zarubin çantasını alıp çıktı. Vasili havalandırma kafesini kapadı. Raisa'nın yanına çömelip sessiz kızgınlığının gözyaşlarını izledi:

– Sen güçlü birisin. Belki de dayanabileceğini düşünüyorsun. Kocana sadık kalma arzunu anlayabiliyorum.

– Gerçekten mi?

– Haklısın. Anlayamam. Demek istediğim, her şeyi bir an önce anlatırsan senin için iyi olur. Benim bir canavar olduğumu düşünüyorsun. Ama bu tür cümleler kurmayı kimden öğrendiğimi biliyor musun? Kocandan. İnsanlara işkence edilmeden önce söylediği cümleler bunlar. Bazılarıyla tam bu odada konuşmuştu. Eğer önemi varsa, söylediklerinde ciddiydi.

Raisa adamın yakışıklı yüzüne bakıp aylar önce tren garında neden çirkin geldiğini düşündü. Gözleri donuktu, ölgün ya da bön bakışlı değildi, sadece soğuktu.

– Sana her şeyi anlatacağım.

– Eminim. Ama bu yeterli olacak mı?

* * *

Leo harekete geçme fırsatı yakalayana kadar güç toplamalıydı. O an şimdi değildi. Pek çok mahkûmun kapıları yumrukladığına, bağırdıklarına ve durmak tükenmek bilmeden hücrelerinde hareket ettiklerine tanık olmuştu. O zamanlar yaptıklarının boşuna olduğunu nasıl anlamadıklarına şaşırırdı. Ama şimdi aynı duruma düşerek nasıl hissettiklerini anlamıştı. Sanki bedeninin hapsedil-

meye alerjisi vardı. Mantığı veya düşünceleriyle bir alakası yoktu. Öylece oturup hiçbir şey yapmadan bekleyemiyordu. Onun yerine bilekleri kanayana kadar zorladı. Yüzlerce tutuklu erkek ve kadının zincirleri kırmaya çalıştığını ve başarılı olamadığını görmüş olsa bile içinden hâlâ o zincirleri kırabileceğine inanıyordu. Kaçış umuduyla yanarken böylesine bir umudun yapacakları işkenceler kadar tehlikeli olduğunu göz ardı etti.

Vasili gardiyana Leo'nun önüne bir sandalye koymasını işaret ederek odaya girdi. Gardiyan denildiği gibi sandalyeyi Leo'nun ulaşamayacağı bir uzaklığa koydu. Vasili ilerleyip sandalyeyi aldı ve Leo'ya daha yakın bir yere koydu. Dizleri neredeyse birbirine değiyordu. Gözlerini Leo'ya dikip çırpınışlarla ne hale geldiğine baktı:

– Sakin ol, eşine zarar vermediler. Yan hücrede.

Vasili gardiyana havalandırma kafesini açmasını işaret etti. Adam açtı. Vasili seslendi:

– Raisa. Kocana bir şey söyle, senin için endişeleniyor.

Raisa'nın sesi derinden gelen bir yankı gibiydi:

– Leo?

Leo rahatlayıp arkasına yaslandı:

– Raisa?

Gardiyan kafesi kapadı. Leo Vasili'ye baktı.

– Sana her şeyi anlatacağım, ikimize de işkence etmene gerek yok. Bunun gibi kaç sorgu gördüğümü biliyorsun. Direnmenin anlamsız olduğunu biliyorum. İstediğini sor, her şeyi cevaplayacağım.

– Ama her şeyi zaten biliyorum. Topladığın dosyaları okudum. General Nesterov'la konuştum. Çocuklarının yetimhanelerde büyümesini istemiyor. Yaptığınız her şeyi ayrıntılarıyla anlattı. Ve Raisa tüm bu bilgileri onayladı. Sadece tek bir sorum var. Neden?

Leo anlamamıştı. Ama tüm direnci yok olmuştu. Sadece duymak istediklerini söyleyerek bu adamı memnun etmek istiyordu. Öğretmeniyle konuşan bir çocuk gibiydi:

– Özür dilerim. Saygısızlık olarak anlama. Anlayamıyorum. Neyin neden olduğunu?..

– Elinde olanı da, sahip olmana izin verileni de bir hayal uğruna neden tehlikeye attın?

– Cinayetleri soruyorsun?

– Tüm cinayetler çözülmüştü.

Leo cevap vermedi.

– Buna inanmıyorsun değil mi? Birinin veya birilerinin sebep-

siz yere ülkeyi bir yukarı bir aşağı dolaşıp Rus çocukları öldürdüğüne inanıyorsun değil mi?

– Yanılmışım. Bir fikrim vardı. Ama yanlıştı. Hepsini geri alıyorum. İfademi, suçumu kabul ettiğim belgeyi imzalayacağım.

– Sovyet karşıtlığı gibi, suçların en ağırıyla suçlandığını biliyorsun. Bu, Batı propagandası gibi görünüyor Leo. Anlayabiliyorum. Eğer Batı için çalışıyorsan o zaman bir hainsin demektir. Belki de sana para, güç ya da kaybettiğin şeyleri söz verdiler. En azından bunu anlayabiliyorum. Olan bu mu?

– Hayır.

– İşte ben de bundan korkuyorum. Bu cinayetlerin, sarhoşların, zekâ özürlülerin veya toplumdan dışlananların işi olmadığını, birbirleriyle ilişkili olduğunu düşünüyorsun. Dürüst olmam gerekirse, bu tamamen delilik. Seninle çalışmıştım. Nasıl planlı çalıştığını gördüm. Ve işin doğrusu sana imrendim bile. Yeni maceralarını duyduğumda bana anlamlı gelmedi.

– Bir teorim vardı. Ama yanlıştı. Başka ne diyebilirim, bilmiyorum.

– Başka kim bu çocukları öldürmek ister?

Leo karşısında duran adama gözlerini dikti, anne ve babasının bir veterinerle ilişkilendirildiği için iki çocuğun canına kıyan adama baktı. Gözünü kırpmadan enselerinden vurduğu sırada bir şey düşünmüyordu. Ama Vasili bu soruda ciddiydi.

Başka kim bu çocukları öldürmek ister?

Leo'nun yakalamaya çalıştığı adamı kadar tehlikeli bir katildi, belki daha da kötüydü. Ama şimdi bu cinayetlerin sebebini kafasına sokamıyordu. Yoksa anlayamadığı öldürmek isteyenlerin neden MGB'ye girmediği veya Gulag çalışma kamplarında gardiyanlığa başlamadığı mıydı? eğer bunu demek istediyse, Leo anlardı. Canilik ve cinayet için bu kadar uygun yol varken neden yasadışı yollara başvururdu ki bir insan? Ama bunu demek istememişti.

Bu çocuklar:

Vasili'nin anlamadığı, bu cinayetlerin sebepsizce işlenmesiydi. Çocukların akıl almaz bir şekilde öldürülüyor olması değildi. Amaç neydi? Katilin eline ne geçecekti? Bu çocukları öldürmek için resmi bir gerekçe yoktu, daha iyi işlere hizmet etmiyordu, maddi bir fayda sağlamazdı. Karşı çıktığı buydu.

Leo tekrarladı:

– Bir teorim vardı. Ama yanlıştı.

– Belki de bunca yıllık hizmetinden sonra Moskova'dan sürülmen sandığımızdan daha büyük bir etki yarattı. Her şey bir yana onurlu bir adamdın. Aklının sınırları zorlanmış olmalı. İşte bu yüzden sana yardım edeceğim Leo.

Vasili isteksizce ayağa kalktı. Stalin'in ölümünden sonra Devlet Güvenlik tutuklulara karşı uygulanan kaba kuvvetin durdurulması emrini almıştı. Her ortama ayak uydurabilen bir yaratık olan Vasili bu duruma da hemen ayak uydurmuştu. Ama bu sefer kafeste olan Leo'ydu. Leo'yu öylece bırakıp cezasıyla yüzleşmeye terk edebilir miydi? Bu yeterli miydi? Bu onu tatmin edecek miydi? Leo'ya yapacağı her şeyin ona olduğu kadar kendine de kötülük getireceğini fark ederek kapıya yöneldi. Küçük tedbirinin kişisel arzusuna engel olduğunu hissedebiliyordu. Buna dayanamadı. Gardiyanın yaklaşmasını işaret etti:

– Doktor Hvostov'u getir.

Hvostov saatin geç olmasına rağmen işten acilen çağırılmasından rahatsız olmamıştı. Bu kadar önemli ne olmuş olabileceğini merak ediyordu. Vasili'yle tokalaştı ve olayın özetini dinledi. Vasili'nin Leo'dan mahkûm değil de hasta diye bahsetmesi dikkatini çekmişti. Bunun şiddet kullanma suçlamasından korunmak için gerekli olduğunu anlamıştı. Kısaca hastanın bir çocuk katiliyle ilgili uydurduğu hayali şeyler olduğunu duyunca, gardiyana, tedavi odasına kadar Leo'ya eşlik etmesi emrini verdi. Bu sözlerin aslını merak ediyordu.

Ameliyathane küçük ve temizdi. Kırmızı deri bir koltuk beyaz fayans zemine sabitlenmişti. Dezenfektan kokusu çelik cerrahi malzemelerden odaya yayılmıştı. Cam dolaplarda üzerlerinde özenli bir el yazısıyla yazılmış küçük beyaz etiketlerin olduğu içi sıvı dolu cam şişeler, tozlar ve haplar vardı. Tam Leo'nun hatırladığı gibiydi. Tutuklanmak için yüz kilometre gittiği Brodski gibi o da direniş göstermedi. Aynı sandalyeye bağlanmıştı; bilekleri, ayak bilekleri ve boynundaki aynı deri kemerler iyice sıkılmıştı.

Doktor Hvostov şırıngayı sarı koyu bir sıvıyla doldurdu. Bu, kâfur yağıydı. Şırınga dolunca çelik küçük bir tepsiye koyup Leo'nun gömleğinin kolunu kesti. Mavi damarı çıkarmak için las-

tik turnike bağladı. Roman, Leo'nun gözlerinin içine baktı:

– Bunu hatırlıyorsun. Doğruyu öğrenmemize yardımcı olacak.

Leo ağzını açıp ağzının içine lastik topu tıkmalarını bekledi.

Hvostov şırınganın pompasına bastırdı. İğnenin ucundan küçük sarı damlacıklar akıyordu. Yeterli olduğunu düşünüp iğneyi Leo'nun damarına sapladı; şırınganın pompasını aşağı itti ve sarı koyu zehir şırıngadan Leo'nun damarlarına aktı.

Bir anda Leo'nun gözlerindeki zekâ kayboldu: Sadece gözünün akı görünüyordu. Bağlandığı sandalyeye yüzlerce voltluk elektrik veriliyormuşçasına titremeye başladı. İğne hâlâ kolundaydı. Yağın azıcık bir kısmı enjekte edilmişti. Sonra bir beş mililitre daha şırınga etti. Leo'nun ağzının kenarlarında baloncuklar oluşmuştu.

Vasili olanları seyrediyordu. Hayalini kurduğu an bu andı, aklında defalarca canlandırdığı şimdi gerçekleşmişti. Leo hastalıklı, zayıf ve delirmiş gibi görünüyordu. Hvostov kalan yağı da enjekte ettikten sonra iğneyi çıkarıp yerine pamuk bastırdı.

Vücudun aşırı tepkimesinin durulmasını beklediler.

– Tamam, sorularını sor. Bakalım, ne söyleyecek?

Vasili ilerleyip ağzındaki tıkacı çıkardı. Leo pantolonuna bir ağız dolusu salya akıttı. Kafası kukla gibi öne düştü. Ağzından bir ses çıktı, aptalca, komik bir sesti, bebeklerin çıkardıkları seslere benziyordu:

– Önceki seferde olduğu gibi önce cevaplayabileceği kolay sorularla başla.

– Adın ne?

Leo'nun başı bir yandan öbür yana yuvarlandı, ağzından daha çok salya aktı.

– Adın ne?

– Şimdi söyleyecek, bir daha dene.

– Adın ne?

Leo'nun dudakları oynadı, cevap vermeye çalışıyordu.

– Adın ne?

Başı arkaya yuvarlandı, gözleri odaklanmış gibi görünüyordu. Tam karşıya bakıp söyledi:

– Pavel.

Aynı gün

Sesi duyabiliyordu ama yüzünü göremiyordu.

Adın ne?

Bu soruya zaten cevap vermişti.

Adım Pavel.

Bir şey sertçe yüzüne çarpmıştı, dudağı yarıldı.

Adın ne?

Başını sallayarak bağırdı:

Adım Pavel.

Bir şey tekrar vurdu ve her yer karardı.

Sonra gördüğü ilk şey karlarla kaplı bir ormandı, üzerinde ay parlıyordu. Ceketi en kaliteli deriymiş gibi özenle bir araya getirilmiş buğday çuvalından yapılmıştı. Kara bir adım attı. Ayakkabı giymemişti; ayağının etrafında traktör tekerinin parçasından yapılmış bir çarık paçavra iplerle tutturulmuştu. Ellerine baktı. Bir çocuğun elleriydi. Yedi yaşındaydı. Unutulup bir kenara atılmış hediyelik eşya gibi aklında kilitli tuttuğu çocukluğundaydı.

Ceketinin çekiştirildiğini hissedince arkasına, onunla aynı marifetli ellerden çıkmış çuval ceketten giyen erkek kardeşine

baktı. Çarıkları da aynı şekilde teker parçasının iplerle bağlanmasından yapılmıştı ama onun çarığının ipleri gevşemişti. Bu Andrey'di. Uyuşuk, sadık ve aptal Andrey, unutmaya çalıştığı kardeşi. Küçük kardeşi bir şey gösteriyordu: Ağacın altında siyah beyaz alacalı bir kedi vardı. Bir anda kedi sebepsiz yere karda debelenmeye, dönüp durmaya başladı, görünmeyen bir güç tarafından eziyet ediliyordu sanki. Karnı yarılmıştı, görünmez bir bıçak başından kuyruğuna kadar kesmişti, iç organları sarkıyordu ama kedi debelenmeye devam etti ve içindekiler karlara döküldü.

Uzaktan bir adam göründü. Onlara doğru koşuyordu. Bu, Stepan'dı, babası, gençliği değil yaşlı haliydi, Moskova'da veda ettiği gibiydi. Elinde bir çuval ve budaklı bir sopa vardı. Andrey ağlıyordu:

– Abi, gitmeni istemiyorum.

Andrey kollarını sıkıca abisine sardı, ormanda oldukları yere bağlamaya çalışıyordu.

– Benimle gelemezsin.

Kardeşinin kollarını itti. Andrey yukarı abisine baktı:

– Sen gidersen bana ne olacak?

Bilmiyordu. Sorumlusu o değildi. Götürülüyordu, başka seçeneği yoktu. Kardeşini karların ortasında bırakıverip koşan adamın peşinden gitti. Sadece birkaç metre kalmıştı. Stepan elindeki sopayı oğlunun başına vurdu.

Gözlerini açtı, kendini çuvalın içinde buldu, başı kanlıydı ve ağzı kül gibi kuruydu. Büyük bir adamın sırtında taşınıyordu. Başı o kadar acıyordu ki midesi bulandı. Gözlerini uzun süre açık tutmak çok acı vericiydi.

Ateşin sıcaklığını yüzünde hissederek gözlerini açtı. Artık çuvalda değildi; bir çuval buğday gibi çiftlik evinin çamur zeminine boşaltılmıştı. Stepan artık genç bir adam olarak ateşin yanına oturmuş küçük çocuğu tutuyordu. Karşısında Anna duruyordu, o da gençti. Stepan'ın kollarındaki oğlan solgundu: Yarı insan yarı hayalet gibiydi; koca gözleri ve sarkık derisinden çıkan kaburgaları vardı. Dayanılmaz sesler çıkararak ağlıyorlardı, ağıt yakan hayvanlar gibiydiler, insan sesi yoktu. Susmalarını istedi. Anna ölü oğlanın saçlarını okşadı ve Stepan çocuğun ismini fısıldadı:

– Leo.

Bir zamanlar Leo Stepanoviç olan bu ölü çocuk, Stepan'ın oğlu olmalıydı.

Sonunda Anna kırmızı gözleriyle dönüp sordu:

– Adın ne?

Cevap vermedi. Adını bilmiyordu.

– Nerede yaşıyorsun?

Cevap vermedi. Yine bilmiyordu.

– Annenin adı ne?

Cevaplamadı. Kafası bomboştu.

– Evin yolunu bulabilir misin?

Ve hâlâ cevap gelmiyordu.

– Seni buraya oğlumuzu kurtarmak için getirdik ama oğlumuz öldü. Sen de gitmekte özgürsün.

Ama nereye? Nerede olduğunu bilmiyordu. Nereden geldiğini bilmiyordu. O an tüm aklı silinmişti, yeni bir sayfa gibiydi. Gerçek annesini zamanla hatırlayacaktı ama bu birkaç hafta sonra oldu. O ana kadar detaylar net değildi. Adını bile hatırlayamıyordu.

Anna ayağa kalkıp ona doğru yürüdü ve elini uzattı. Zayıflıktan ve hastalıktan zar zor doğruldu. Ne zamandır o çuvaldaydı? Ne kadar zaman taşımışlardı? Günler sürmüş gibi gelmişti. Eğer hemen yemek yemezse ölecekti. Kendini daha iyi hissetmesi için Anna bir bardak sıcak su verdi. Dışarı battaniyelerin altında oturdukları yere çıktılar. Uzun bir süre oturdular. Anna'nın omzunda uyuyakaldı. Uyandırıldığında Stepan dışarı çıktı:

– Hazır.

Çiftlik evine girdiklerinde küçük oğlan yoktu. Ateşin üzerinde geniş bir kapta yemek kaynıyordu. Anna'nın yönlendirmesiyle ateşin yanına oturdu, Stepan'ın uzattığı bir kâse sıcak yemeği aldı. Kaynayan kazana gözünü dikti: Yüzeyde kaynayan palamutların arasından parmak ve et parçaları görünüp kayboluyordu. Stepan ve Anna onu izledi. Adını hatırlayamasa da bu çorbanın neden yapıldığını biliyordu. Kendi kanlarını, kendi canlarını ona sunuyorlardı. Kendi oğullarını sunuyorlardı. O kadar uzun zamandır yememişti ki ağzının suları akmaya başladı ve düşünceleri kayboldu. Kaşığı çorbaya daldırdı, bir kemik geldi, bir parmak kemiği. Dişlerinin ucuyla her yerini kemirip sonuna kadar emdi.

İlk kâsesini bitirdiğinde Stepan sordu:

– Yarın Moskova'ya yola çıkacağız, yarın gitmeliyiz. Burada daha fazla yaşayamayız. Şehirde bir amcam var, o bize yardım edebilir. Bu yolculuktan önceki son yemeğimiz olabilir. Bu yemeklerle şehre kadar dayanmalıyız. İstersen bizimle gelebilirsin. Veya burada kalıp evinin yolunu bulmaya çalışırsın.

Nerede olduğu hakkında bir şey bilmezken orada tek başına kalmalı mıydı? Ya hiç hatırlamazsa ne olacaktı? Ya aklına bir şey gelmezse? Ona kim bakardı? Ne yapardı? Ya da bu insanlarla gitmeli miydi? Nazik insanlara benziyorlardı. Yemekleri de vardı. Yaşamak için bir planları vardı. Yalnız kalmak istemiyordu.

– Sizinle gelmek istiyorum.

– Emin misin?

– Evet.

– Benim adım Stepan. Bu Anna. Senin adın ne olsun?

Hiç isim bilmiyordu. Aklına hiç isim gelmiyordu. Sadece bir isim vardı...

– Bana Leo diyebilirsiniz.

Tedirginlikle bekledi; ona kızmış mıydılar? Yanlış bir şey mi yapmıştı? Ama kızmamışlardı. Stepan başıyla onayladı. Adı Leo'ydu.

11 temmuz

Raisa başında ikişer adamın beklediği on uzun masanın olduğu bir yere götürüldü. Adamlardan biri evrakları kontrol ederken diğeri üst araması yapıyordu. Kadın erkek ayrımı yapılmadan yan yana, dip dibe aynı kabalıkla herkesin üzeri aranıyordu. Birine ait evrakların hangi masada olduğunu bilmek mümkün değildi. Raisa bir masadan öbürüne itiliyordu. O kadar hızla araması yapılıyordu ki evrakları arkasından geliyordu. Ona eşlik eden gardiyandan rahatsız oluyordu, özel gardiyanına sahip olan tek mahkûmdu. Belki de evrakları sonradan gelecekti. Eksik olan kâğıtlar arasında suçunu itiraf ettiği ifadesi ve verilen cezanın olduğu belgeler vardı. Mahkûmlara neden suçlu oldukları söylenirken hepsi de boş gözlerle bakıyorlardı; AKA, KRRD, PSh, SVPsh, KRM, SOE veya SVE... Ne oldukları anlaşılmayan bu kısaltmalar hayatlarının geri kalanını belirliyordu. Cezalar ustaca bir ilgisizlikle söyleniyordu:

Beş yıl! On yıl! Yirmi beş yıl!

Ama gardiyanların duyarsızlıklarını hoş görmeliydi; çok çalışıyorlardı, uğraşmaları gereken o kadar çok insan vardı ki. Cezaları okunduktan sonra her mahkûmda aynı tepkiyi gözlemlerdi: İnanmama. Bu gerçek miydi, bu yaşananların hepsi de gerçek miydi? Hayali bir yermiş gibi geliyordu, sanki gerçek hayattan alınmışlar ve kimsenin kuralları bilmediği bu hayal dünyasına atıverilmişlerdi. Bu yerin kanunları neydi? İnsanlar ne yerdi? Ne kadar içerlerdi? Nerede yıkanırlardı? Ne giyerlerdi? Neyi istemeye hakları vardı? Hiç hakları var mıydı? Yeni doğmuş bebekler ve onları koruyacak ve kuralları öğretecek kimseleri yoktu.

Muamele odasından istasyonun peronuna götürülmüşlerdi. Gardiyan Raisa'nın kolunu tuttu, o trene binmedi. Yerine, tüm mahkûmların, Gulag'a mahkûm taşımakta kullanılan yük vagonlarından bozma uzun vagonlara bindirilmesini seyretti. Peron Kazan Garı'nda olsa da sıradan yolcuların mahkûmları göremeyeceği şekilde inşa edilmişti. Lubyanka'nın bodrumundan gara götürüldüğü siyah kapalı kamyonetin üzerinde SEBZE-MEYVE yazıyordu. Bunun devletin yaptığı acımasız bir şaka olmadığını anlamıştı (espri anlayışları var mıydı?). Bu, tutuklamaları daha az göstermek için yapılan bir numaraydı. Devlet bu kadar büyük boyutlardaki suçun önüne geçmek için bir fabrika gibi çalışıyordu ve yaptıklarının göze görünmemesi umuduyla azar azar atıyordu. Yetkililerin, yılda kim bilir kaç kişiyi yutan bu kocaman kara deliğin üstünün örtülebileceğine gerçekten inanıp inanmadığını merak etti. Tutuklanan bir tanıdığı olmayan biri yaşıyor muydu bu ülkede? Bundan şüpheliydi ve her şeye rağmen gizlilik oyununu gayretle oynamaya çalışmaları kimseyi kandırmayan bir saçmalıktı.

Perondaki mahkûmlar tahmini birkaç yüz kadardı. Yüzlerce kişiyi otuz kişilik vagonlara rekor kırmak istercesine tıkıştırıyorlardı. Çoktan unutmuştu; eski dünyanın kuralları burada geçmiyordu. Bu yeni bir dünyaydı, yeni kuralları vardı, otuz kişilik yer artık üç yüz kişilik olmuştu. İnsanların arasında boşluk olmasına gerek yoktu. Boşluk yeni dünyada kıymetli bir şeydi, boşa harcanmaması gerekirdi. İnsan taşımak tahıl taşımaya beziyordu; çuvallarsın ve yüzde beş kaybı göze alırsın.

Tüm bu insanların arasında –her yaştan kişi vardı, bazılarının üzerinde eski püskü şeyler, bazılarında kanlı paçavralar vardı– kocasını görememişti. Genelde böyle yapılırdı, devlet aileleri ayırır ve ülkenin iki ayrı ucundaki Gulag'lara gönderirdi. Bağları koparmakta sistemin üzerine yoktu. Kopmayan tek bağ kişinin devletine olan bağıydı. Derslerinde öğrencilerine böyle öğretmişti. Gardiyanı durdurup beklemesini söyleyene kadar Leo'nun başka bir kampa gönderileceğini düşünmüştü. Vualsk'a sürülmeden önce de peronda bekletilmişti. Bu, Vasili'nin yapmaktan zevk aldığı özel muamelesiydi; karşındakinin mümkün olduğunca çok aşağılandığını görmek istiyordu. Acı çekmeleri yeterli olmuyordu. Seyrin tadını çıkarmak için en ön sıradan yer kapmak istiyordu.

Vasili yanında kamburu çıkmış yaşlıca bir adamla Raisa'ya yaklaştı. Beş dakika geçmeden yanındaki adamın kocası olduğunu anladı. Geçirdiği değişimin şokuyla Leo'ya baktı. On yıl yaşlanmış gibi zayıflamıştı. Ona ne yapmışlardı? Vasili bıraktığında Leo yere düşecek gibi oldu. Raisa gözlerinin içine bakarak kocasını kaldırdı. Leo eşini tanımıştı. Raisa elini kocasının şişkin alnına koydu:

– Leo?

Cevap vermekte zorlandı, kelimeyi söylemeye çalışırken ağzı titriyordu:

– Raisa.

Bunları izleyen Vasili'ye döndü. O kadar kızmıştı ki gözleri yaşlarla doldu. Vasili bu acıdan zevk alıyordu. Yaşlarını sildi. Elinden gelen hiçbir şey yoktu, onları durduramazdı.

Vasili hayal kırıklığını saklayamadı. Aklında canlandırdığı tam olarak böyle bir şey değildi. Daha çok acı görmeyi beklerdi. Ve şimdi doruk noktasıydı, şiirin görünme zamanıydı. Raisa'ya yönelip (Leo'yla konuşmanın pek anlamı yoktu) konuştu:

– Genelde eşleri ayırırız. Ama düşündüm de bu seyahati beraber yapmak hoşunuza gider, benden küçük bir jest olarak kabul edin.

Aslında ironik ve alaycı sözlerdi bunlar, ama beraber yolculuk yapmaları içine oturmuştu, bu durumdan tatmin olmamıştı. Yaptıklarının garip göründüğünün farkındaydı. Bunun sebebi karşısındakinin direnmemesiydi. Uzun zamandır peşinde olduğu adam artık zayıf, dövülmüş ve bezgindi. Daha güçlü hissedeceğine, aldığı intikamla tatmin olacağına bir parçasının acıdığını hissetti. Konuşmayı kısa kesip gözlerini Leo'ya dikti. Hissettiği neydi? Bu adamdan etkileniyor muydu? Bu saçma bir düşünceydi: Ondan nefret ediyordu.

Raisa Vasili'deki bu bakışı önceden de görmüştü. Duyduğu nefret ustaca değildi; bu bir saplantıydı, aşırı bağlılıktı, sanki karşılıksız aşkı sonunda korkunç ve çirkin bir şeye dönüşüvermişti. Ona acımasa da bir zamanlar içinde insani bir şeyler olduğunu düşünmek istedi. Vasili gardiyana onları trene götürmesini söyledi.

Leo Raisa'nın trene çıkmasına yardımcı olmasına izin verdi. Leo çıktıktan sonra Raisa arkasından bindi. Binen son mahkûmdular. Vagon kapısı mahkûmları karanlığa gömerek arkalarından kapandı. Raisa üzerlerine dikilen yüzlerce gözü hissedebiliyordu.

Vasili elleri arkada peronda durdu.
– Ayarlamalar yapıldı mı?
Gardiyan başını salladı:
– İkisi de gidecekleri yere sağ varamayacak.

Aynı gün

Leo ve Raisa sabah bindikleri yerden kımıldamadan oldukları yerde çömeldiler. Binen son mahkûmlar olarak kalan yere sıkışmak zorunda kalmışlardı. Duvarlara çakılmış tahta yatakların hepsi kapılmıştı. Bir adım genişlikte olan bu yatakların her birinde yan yana üç mahkûm yatıyordu, sevişirmiş gibi birbirlerine yapışmışlardı. Ama bu duygusal bir yakınlık değildi, daha çok faydalanmak için yapılmış, çaresizlikten doğan bir yakınlıktı. Leo ve Raisa'nın yer bulmaları da yumruk büyüklüğünde yere açılmış delik sayesinde olmuştu. Burası tüm vagonun tuvaletiydi. Ne bir bölme ne bir paravan vardı, herkesin gözü önünde işemek ve kaka yapmaktan başka çare yoktu. Delik ile Leo ve Raisa'nın arasında bir adımdan daha az mesafe vardı.

Raisa'nın kızgınlığı bu korkunç karanlıkta dayanılmaz hale gelmişti. Bu aşağılama adil değildi, bu aşırı derecede aşağılayıcıydı; bu şeytanlık kasten yapılıyordu. O kamplara çalıştırılmaya gönderiliyorlar da neden idam mahkûmları gibi taşınıyorlardı? Bu düşünceleri aklından kovmaya çalıştı: Bu şekilde yaşayamazlardı. Kendine yazık ederdi. Uyum sağlamalıydı. Kendine eski şartlarla şimdikileri kıyaslamaması gerektiğini hatırlatıp durdu; *yeni dünya yeni kurallar*. Temel insan haklarından bahsedemezdi. Böyle düşünceler onu zayıf düşürürdü. Mahkûmların hakları olmazdı ve beklentileri de olmamalıydı.

Raisa dışarıyı göremese de öğlen olduğunu tahmin ediyordu. Çelik tavan yakıcı güneşle pişiyordu, hava sanki gardiyanlarla işbirliği içindeydi, merhametsiz ısısını yüzlerce bedenin üstüne yansıtıyordu. Tren o kadar yavaş hareket ediyordu ki çelik parça-

ların arasından azıcık da olsa hava süzülmüyordu. Sadece yataklarda yatabilen şanslıların üzerine hafif bir esinti geliyordu.

Sinirinden kurtulunca bu dayanılmaz sıcak ve koku biraz olsun dayanılır hale gelmişti. Ya ölmeyi seçecekti ya da böyle düşünecekti. Mahkûmlardan biri bu yeni kuralları kabul etmemeyi tercih etti. Raisa ne zaman öldüğünü anlamamıştı: Orta yaşlı bir adamdı. Ne inleme, ne sancı, ne de bağrışma olmuştu; kimse ne olduğunu fark etmemişti ya da etseler de bir şey söylememişti. Tren, mahkûmlar küçük birer bardak su içsinler diye durduğunda herkes inince anlaşılmıştı öldüğünü. Raisa ölü bedenin üzerinden geçerken adamın bu yeni dünyada yaşamak istemediğini düşündü. Vazgeçmişti, kapatmıştı, bir makine gibi fişini çekmişti. Ölüm nedeni umutsuzluk, uğruna yaşamaya değmeyecek bu yaşamdan bir vazgeçişti. Bedeni raylardan aşağı yuvarlandı.

Raisa Leo'ya döndü. Gayet sakin görünüyordu, ne rahatsızdı ne de üzgün. Aklı ve düşünceleri başka bir yerdeydi: Alnı bir şey düşünüyormuş gibi buruşmuştu. Leo'nun bedeninde işkence izleri aradı. Kolunda büyük bir çürük oluşmuştu. El ve ayak bileklerinde kızarıklıklar vardı. Bağlanmıştı. Kocasının ne halde olduğu hakkında en ufak bir fikri yoktu, ama ne olduysa fiziksel zarardan çok zihinsel zarar vermişti. Başını okşayıp elini tuttu ve öptü. Sunabileceği tek ilaç buydu. Kara ekmek ve kuru balık tuzlamasından oluşan yemeklerini aldı; bu belki de tüm yolculuk boyunca yiyecekleri tek öğündü. İri beyaz kılçıklı balığın üzerinde tuzdan kristaller oluşmuştu ve mahkûmlar açlıktan tuzlu kuru balığı yemek zorundaydılar. Açlıktan daha kötü olan susuzluktu. Raisa balığın üzerindeki tuzu olabildiği kadar temizledi, Leo ufak ısırıklarla yemeye çalıştı. Parmağının ucundaki tuzları temizleyip temizlememesi gerektiğinden emin olamamıştı.

Leo konuşmaya başladı, usulca söyledikleri zar zor duyuluyordu. Raisa yaklaştı:

– Oksana iyi bir anneydi. Beni sevmişti. Küçük kardeşim hep kartlarla oynamak isterdi. Ben de devamlı çok meşgul olduğumu söylerdim.

– Onlar kim Leo? Oksana kim? Andrey kim? Neden bahsediyorsun?

– Annem kilise çanını almalarına karşı çıkmıştı. Savaştığını, nasıl vermeyi reddettiğini seyredişimi şimdi hatırlıyorum.

– Anna? Anna'dan mı bahsediyorsun?
– Anna benim annem değil.
Raisa elini başına koydu, delirdiğinden emin olmuştu.

İzleniyorlardı. İleri köşedeki beş adam onlara bakıyordu. Pencerenin yanında olan yataklardan birini sahiplenmişlerdi; kolları dövmeyle kaplıydı. Diğer yolcuların aksine onlar yeni dünyadan korkmuyormuş gibi görünüyorlardı. Hırsızlık veya tecavüz gibi suçlardan mahkûm olmuş profesyonel suçlular olduklarını düşündü, bu gibi suçlular siyasilerden daha az ceza alırdı (doktorlar, öğretmenler, hemşireler ve dansçılar siyasiydi). Hapis onların arka bahçesiydi, onlardan bir şeydi. Bu dünyanın kurallarını diğer dünyadan daha iyi biliyorlardı. Ama bu üstünlükleri sadece fiziki üstünlük değildi, gardiyanlar onlara farklı davranıyordu. Onlara eşit davranıyorlardı, tam eşit olmasa da konuşmaya değer buluyorlardı. Diğer mahkûmlar onlardan korkuyordu. Onlara yol açıyorlardı. Yataklarını verebilirler, tuvalette sıralarını verebilirler hatta azıcık sularını bile paylaşabilirlerdi ve bunları sahip oldukları zavallı durumu korumak için yaparlardı. Kimse onların yerini kapmaya cesaret edemezdi. Bir adamdan, tanımadıkları her hallerinden belli bir adamdan ayakkabılarını vermesini istemişlerdi. Adam nedenini sorduğunda içlerinden biri ciddi bir tonla bahiste kaybettiğini söylemişti. Raisa bunun mantığını sorgulamayan adama şükretmişti; yeni dünya yeni kurallar. Ayakkabılarını verip yerine lime lime olmuş bir çift almıştı.

Tren durağa yanaştı. Her vagondan su isteyenlerin bağırışları duyuluyordu. Tiksindirici bir şey istemişler gibi söyledikleri dikkate alınmıyor ya da tükürükle karşılık buluyordu; su, su, su. Gardiyanlar vagonların etrafına toplandı. Kapılar açıldı, mahkûmlara geride durmaları emredildi. Gardiyanlar beş kişinin adını saydı. Adamlar vahşi hayvanlar gibi yataklarından kalkıp insanları iteleyerek trenden indiler. Tren kapısı kapandı. Yolunda olmayan bir şey vardı, Raisa nefes nefese başını eğdi. Çok geçmeden kapı tekrar açıldı ve adamların biniş sesleri duyuldu. Vagon kapısı kapanırken adamların beşi de durmuş Raisa'ya dik dik bakıyorlardı.

Raisa Leo'nun suratını tuttu:
– Leo, yardımına ihtiyacım var.
Yaklaştıklarını duydu. Yerde yatan mahkûmları iteleyerek yol açmadan bu kalabalık vagonda ilerlemek mümkün değildi.

Leo'nun da çaba göstermesi gerekiyordu:

– Leo? Bunu tek başıma yapamam. Lütfen, beni duyuyorsan, beni anlıyorsan...

Hareket etmedi, anlamış gibi görünmüyordu, tehlikenin farkında değildi.

– Leo lütfen, sana yalvarıyorum.

Kocasını düşünceli halinden çıkaramayan Raisa kalkıp yüzünü yaklaşan adamlara çevirdi. Başka ne yapabilirdi? Leo arkasında yerde kıvrılmış duruyordu. Planı, dayanabildiği kadar dayanmaktı.

Liderleri ve aralarından en iriyarı olanları kolunu tuttular. Böyle bir hamle bekleyen Raisa boşta kalan eliyle adamın gözüne vurdu. Uzun ve kirli tırnakları gözünün etrafındaki ete saplandı. Gözünü çıkarabilmeyi isterdi. Hatta bu fikri aklından geçti. Ama onun yerine derin bir iz bıraktı. Adam Raisa'yı yere yatırdı. Sonradan yana kaçan bir mahkûmun üzerinde düştü. Bu adamlardan kurtulmaya çalışırken hareket edemediğini fark etti. Biri ayaklarını tutmuştu. Daha çok el bedenini kavramıştı, döndürüp yüzüstü yatırdılar. Adamlardan biri üzerine yatıp kollarını tuttu, o sırada liderleri bacaklarını açıyordu. Elinde büyük bir parça kırık cam vardı, dev bir dişi andırıyordu:

– Seni önce kendim becericem sonra bununla becericem.

Kırık camı işaret ettiğinde Raisa camı gardiyanlardan aldığını anladı. Bedenini hareket ettiremezken Leo'ya baktı. Leo gitmişti.

Ormanlar, kedi, köy, kardeşi, bunların hepsi uçup gitmişti. Eşi tehlikedeydi. Düşünceleri bu ana geri döndü, içinde bulundukları duruma odaklandı. Adamlara Leo'nun kendinde olmadığı ve tehlike arz etmediği söylenmiş olmalıydı. Her nasılsa adamların dikkatini çekmeden kalkabilmişti. Lider pantolonunun düğmelerini açıyordu. Leo'nun geldiğini fark ettiğinde aralarında bir kol mesafe kalmıştı.

Adam ayaklarıyla Raisa'nın bacaklarını iyice araladı. Yerinden kımıldamadan, gücüne güvenerek arkasına dönüp elindeki kırık camı Leo'nun suratına salladı. Adam iri ve çok güçlüydü, ama eğitimsiz ve yavaştı. Leo başını eğerek kurtuldu. Adamın boğazına yumruğu sallamasıyla adam sarsıldı. Garip sesler çıkararak boğulur gibi öğürdü. Adamı zayıf düşüren Leo elinden yakalayıp camı yere düşürmesini sağlamadan önce boynunun ön tarafına sapladı. Tamamen saplanıp tüm sinirleri deşip kılcal ve ana damarları

kesmek için tekrar bastırması gerekiyordu. Kanlı camı çıkardığında adam kökünden kesilmiş bir ağaç gibi yere devrildi. Çetenin en yakında duran elemanı ellerini açmış hazır bekliyordu. Ensesini yakalamasına izin verdi ve karşılığında camı karnına, gömleğinden içeriye saplayıp içinde çevirdi. Adamın nefesi kesildi, iniltiler çıkarmaya başladı, ama adam boynunu bırakıp geri çekilip yere düşene kadar, Leo etini deşip kaslarını parçalamaya devam etti.

Kalan üç adama döndü. Kavgaya girişmeye niyetleri yoktu. Önerilen her ne ise bu dövüşe değecek bir şey değildi. Belki de sadece daha iyi yemek vaadi verilmişti. Uğruna ölmeye değmezdi. Aralarından biri bunu sınıf atlamak için bir fırsat bilip görevi devraldı. Ellerini kaldırıp kart oyununda kaybetmiş bir adam gibi konuştu:

– Seninle bir alıp veremediğimiz yok.

Leo elleri kan içinde cam kırığını tutarken bir şey söylemedi. Adamlar ölülerini ve yaralılarını arkada bırakarak geri çekildi. Mağlubiyet çabuk inkâr edilmişti.

Leo Raisa'ya sarılarak kalkmasına yardımcı oldu.

– Özür dilerim.

Yardım isteyen adamın sesi araya girdi. İlk adam, boynu yarık adam çoktan ölmüştü. Ama karnı deşilen adam hayattaydı ve bilinci yerindeydi, sıkıca yarasını tutuyordu. Leo aşağıda yatan adama baktı, yarasının ciddiyetini düşündü. Ölmesi uzun sürerdi: Yavaş ve acılı olurdu. Acınmayı hak etmiyordu. Ama öbür taraftan, yolcular açısından, hızlı ölmesi daha iyi olurdu. Kimse onun çığlıklarını dinlemek istemezdi. Leo eğilip adamın boğazını sıktı. Adam bunun en iyisi olacağını düşünüp çok direnmedi.

Adam öldüğünde Leo eşine döndü.

– Leo, gardiyanlar bu adamlara bizi öldürmeleri için emir verdi.

- Tek şansımız kaçmak.

Tren yavaşlıyordu. Sonunda tren durduğunda gardiyanlar kapıyı açıp Leo ve Raisa'nın cesetlerini görmek isteyeceklerdi. İki suikastçının öldüğünü gördüklerinde kimin öldürdüğünü soracaklardı. Mahkûmlardan ödüllendirilme arzusu veya işkence korkusuyla konuşanlar olacaktı. Gardiyanların Leo ve Raisa'yı öldürmeleri için bir söz yeterliydi.

Leo yüzünü mahkûmlara döndü. Vagonda hamile kadınlar, Gulag'larda yaşayamayacak kadar yaşlı adamlar, babalar, sevgililer, abiler, kız kardeşler, kendi elleriyle tutukladığı ve sonra Lubyanka'ya götürdüğü türden insanlar vardı. Şimdi onlardan yardım istemek zorunda kalmıştı. Kaderi şimdi onlara bağlıydı, onların merhametlerine kalmıştı. Bunu sormaya yüzü var mıydı?

– İsmim önemli değil. Tutuklanmadan önce Ural Dağları'ndan Karadeniz'e kadar uzanan cinayetlerin, kırktan fazla çocuğu katleden bir katilin peşindeydim. Kız ve erkek çocuklar bir adam tarafından öldürülmüştü. Böyle bir suça inanmanın zor olduğunu biliyorum, hatta bazılarınız için bu imkânsız olabilir. Ama cesetleri kendi gözlerimle gördüm ve bunların bir adamın işi olduğunu biliyorum. Çocukları para, seks veya bildiğim bir nedenden öldürmüyor. Sebebi ne olursa olsun, nerede yaşıyor olursa olsun, her çocuğu öldürüyor. Ve durmayacak da, asla durmayacak. Benim suçum o adamın peşine düşmekti. Tutuklanmam o adamın özgür kalması anlamına geliyor, öldürmeye devam edeceği anlamına geliyor. Onu durdurmak için eşim ve ben kaçmalıyız. Sizin yardımınız olmadan kaçamayız. Gardiyanlara haber verirseniz ölürüz. Gardiyanlara planlarımızı anlatırsanız ölürüz.

Sessizlik olmuştu. Tren neredeyse durmak üzereydi. Kapılar her an açılabilir, gardiyanlar ellerinde silahlarla içeri dalabilirdi. Alınlarına dayanmış bir namlu varken yalan söyleyemedikleri için onları kim suçlayabilirdi ki? Yataklardan bir kadın seslendi:

– Ben Rostov'danım. Cinayetleri ben de duydum. Karınları deşilen çocuklar. Ülkemize sızmış Batılı casusları suçluyorlardı.

Leo cevap verdi:

– Katilin sizin şehrinizde yaşayıp orada çalıştığına inanıyorum. Ama ajan olduğundan şüpheliyim.

Başka bir kadın bağırdı:

– Onu bulunca öldürecek misin?

– Evet.

Tren sonunda durdu. Gardiyanların yaklaşması duyulabiliyordu.

– Her şey size bağlı. Sizin yardımınızı almak için bir bahanem yok. Ama yine de istiyorum.

Leo ve Raisa mahkûmların arasına çöktü. Raisa kollarını Leo'ya sarıp kanlı ellerini sakladı. Kapı açıldı, içeri gün ışığı doldu.

İki cesedi bulan gardiyanlar bir açıklama istedi. Leo nefesini tuttu. Cevap yoktu.

– Kim öldürdü bunları?

Sessizlikle cevap verdiler. Leo eşinin omuzlarının üzerinden gardiyanlara baktı. Genç ve ilgisizdiler. Emirlere uyarlar ama irade kullanamazlardı. Leo ve Raisa'yı onlar öldürmedilerse, bunu öyle bir emir almadıkları için yapmamışlardı. Kurnazca ve dolaylı yoldan halledilmeliydi. Açıkça emir almadan harekete geçmezlerdi. Ama en ufak bir malzeme verilse fırsatı değerlendirirlerdi. Her şey vagondaki yabancılara bağlıydı. Gardiyanlar bağırıyor, en yakında duranları silahla dürtüyorlardı. Ama mahkûmlar tek kelime etmedi. Yaşlı bir çift seçtiler. Onlar zayıftı. Konuşurlardı.

– Bu adamları kim öldürdü? Burada ne oldu? Konuş yoksa gebertirim, karının kafasını çizmemle ezerim.

Yaşlı kadın vagonda yere yatırılmıştı: Gardiyanlardan biri demir ökçeli çizmesini kadının kafasını ezecekmiş gibi kaldırdı. Kadın merhamet dileyerek ağladı. Kocası da merhamet dileyerek ağladı. Ama ikisi de sorulara cevap vermedi.

Çetenin geri kalanlarından biri, Leo'ya aralarında bir alıp veremediklerinin olmadığını söyleyen adam, yatağından indi ve gardiyanların yanına gitti. Vaat edilen ödülü istemenin zamanı gelmişti. Adam bağırdı:

– Onları bırakın. Neler olduğunu biliyorum. Size anlatacağım.

Gardiyanlar yaşlı çiftten uzaklaştılar.

– Anlat o zaman.

– Kart oynarken birbirlerini öldürdüler.

Leo çetenin onları neden ele vermediğini anlamıştı. Küçük menfaatleri için öldürmeye veya tecavüz etmeye hazırlardı ama gardiyanların maşası olup ispiyonculuk yapmazlardı. Bu, statü meselesiydi. Üç kuruş avanta için başka bir mahkûmu ele verdiklerini diğer *urki* duyarsa asla affedilmezlerdi. Hatta onları öldürürlerdi.

Gardiyanlar birbirlerine baktı. Ne yapacaklarını bilemediler. Sonra hiçbir şey yapmamaya karar verdiler. Aceleleri yoktu, yolculuk haftalar sürebilirdi. Önlerine daha çok fırsat çıkardı. Bir dahaki emre kadar bekleyeceklerdi. Başka bir plan yapmaları gerekiyordu. Gardiyanlardan biri tüm vagona seslendi:

– Ceza olarak cesetleri almayacağız. Bu sıcakta çürürler ve kokmaya başlarlar. Sonunda hepiniz hastalanırsınız, belki o zaman biriniz konuşur.

Gardiyan kendinden gurur duyarak vagondan indi. Diğer gardiyanlar da arkasından indi. Kapı kapandı.

Bir süre sonra tren tekrar hareket etti. Gözlük camları kırık genç bir adam kırık camların ardından Leo'ya baktı ve fısıldadı:

– Nasıl kaçacaksınız?

Bilmeye hakkı vardı. Firarları vagondaki herkesi ilgilendiriyordu. Artık bu işte hep beraberdiler. Cevap olarak Leo kanlı cam parçasını kaldırdı. Gardiyanlar almayı unutmuşlardı.

12 temmuz

Leo yere dümdüz yatmıştı, eli mahkûmların tuvalet olarak kullandıkları deliğin içindeydi. Cam parçasıyla, vagonun zeminine döşenen kalasları tutan tırnakları gevşetti. Tırnaklara içerden ulaşılamıyordu: Hepsi de alt taraftan çakılmıştı. Ulaşılabilen tek yer yumruk büyüklüğündeki bu delikti. Leo ölü adamın gömleğini çıkarıp etrafını temizleyebildiği kadar temizledi. Ama bu çaba boşunaydı. Tırnaklara ulaşabilmek için yüzünü yere, çiş ve bokla sıvanmış tahtalara yapıştırması gerekiyordu. Böylece el yordamıyla üç demir tırnağı açmaya çalıştı. Eli kıymıklarla dolmuştu. Elleri ve yumrukları daha küçük olduğundan Raisa yapmayı teklif etti. Ama bu doğru olsa da Leo daha uzağa erişebilirdi ve o bile tüm kolunu uzatsa tırnakların üçüne de ancak ulaşabilirdi.

Leş gibi kokudan korunmak için ağzını ve burnunu bir paçavrayla sarmıştı. Tahtanın tırnağın dibine gelen kısmını cam parçasıyla yontarak son tırnağın da ucunu boşa çıkardı, böylece tırnağın altına soktuğu parmağıyla tırnağı kanırtmayı başarabilecekti. İki tırnağı çıkarmak saatlerini almıştı çünkü mahkûmların devamlı tuvalet ihtiyacı gelmişti.

Son tırnak en zoruydu. Belki de sebebi yorgunluktu –saat sabah iki ya da üçtü– ama yolunda olmayan bir şeyler daha vardı. Leo parmak ucunu tırnağın altına sokuyordu ama tırnak gevşemiyordu. Çakılırken yamultulmuş gibiydi. Tırnağın gövdesi çekicin sert darbeleriyle tahtaya gömülmüştü. Çıkmıyordu. Tahtayı daha çok kazımalıydı, hatta sonuna kadar kazıması gerekebilirdi. Bu aklına gelince iyice yorgunluk çöktü çünkü bir saat daha uğraşmak demekti. Parmaklarının derisi soyulmuştu ve kanamaya baş-

lanıştı, kolu ağrıyordu ve bu bok kokusu burnundan gitmiyordu. Aniden tren yana yalpaladı. Tüm konsantrasyonunu kaybetti. Cam parçası elinden kayıp raylara düştü.

Elini delikten çıkardığında kalbi hızla atıyordu. Raisa arkasındaydı:

– Oldu mu?

– Camı düşürdüm.

Çıkarı diğer tırnakları atmak gibi bir aptallığı nasıl yaptığına şaşırırken (tırnakları raylara sallarken bir de bundan keyif duymuştu) başka aletinin olmadığını fark etti.

Kocasının kanlı parmaklarını gören Raisa kalası kaldırmayı denedi. Tahtanın bir tarafı kalkıyordu ama bu altına girmeleri için yeterli değildi. Leo ellerini silerken etrafta işe yarar bir şeyler bakındı:

– Son tırnağı çıkarmak zorundayım. Tahtayı dibine kadar kazıyıp tırnağın kökünе gitmeliyim.

Raisa mahkûmların trene binmeden bir bir arandığını görmüştü. Birilerinde metal gibi şeylerin olacağından şüpheliydi. Aklından bir çözüm bulmaya çalışırken gözü yerdeki ölü bedenlere takıldı. Adam sırtüstü yatmıştı ve ağzı açıktı. Kocasına döndü:

– Ne kadar uzunlukta veya keskinlikte olması gerekiyor?

– Büyük kısmını hallettim. Tırnağımdan daha sert bir şey yeter.

Raisa kalkıp ona tecavüz edip sonra da öldürmeye çalışan adamın cesedinin yanına gitti. içinde ne adalet ne de tatmin olma duygusu vardı, sadece iğrenerek adamın çenesini yukarı bakacak şekilde kaldırdı. Küçük bir tereddüt yaşadıktan sonra ayakkabısını çenesine dayadı. Topuğunu adamın ön dişlerinin olduğu yere koyarken gözlerini yumdu.

Leo yere eğilip elini adamın ağzına soktu ve hâlâ kanlı damaktan tam olarak kurtulamamış dişi çekti. Diş ideal bir alet olmasa da, yarısına kadar kırık camla geldiği işi bitirmesine yarayacak kadar sert ve keskindi. Deliğe geri dönüp yüzüstü yattı. Elinde dişle kolunu aşağı uzatıp kaldığı yerden tırnağın dibini kazımaya devam etti.

Tırnak tamamen çıkmıştı. Dişi avucuna alıp (her an yine lazım olabilirdi) tırnağın başını kanırttı. Çıkarmaya çalıştı ama parmak

uçları o kadar soyulmuştu ki hiçbir şey yapamıyordu. Kolunu çıkarıp alnındaki teri ve parmaklarındaki kanı sildikten sonra tekrar sokmadan önce parmaklarını bezle sardı. Tırnak usulca, azar azar çıkıyordu. Dişini sıktı ve sonuna kadar uğraştı. İşte olmuştu: Tırnak çıkmıştı. Başka tırnak var mı diye tahtayı tekrar kontrol etti ama yoktu, en azından onun eline gelmiyordu. Ayağa kalkarken elini delikten çekerek çıkardı. Bu bir denemeydi.

Raisa iki eliyle deliğe asılı tahtayı çekmeye başladı. Leo da ona katıldı. Tahtanın başı kalkarken ucu hâlâ sabitti. Leo ilerleyip tahtanın öbür ucunu da kaldırabildiği kadar yukarıya kaldırdı. Aşağı baktığında tren raylarını görebiliyordu. İşe yaramıştı, yerde otuz santimetre eninde bir boşluk açmışlardı, bu bir insanın aşağı kayması için neredeyse yeterdi, ama yeterince büyük olmamıştı.

Diğer mahkûmlar da tahtayı koparmaya yardım ederse bu mümkün olurdu. Ama gardiyanların sesi duymalarından çekindiklerinden yapmaktan vazgeçtiler. Bunun yerine seyredenlere döndüler:

– Biz delikten geçip raylara inene kadar bu tahtayı tutacak insanlara ihtiyacım var.

Birkaç gönüllü kalkıp tahtayı tuttular. Leo deliği genişletti. İkisinin de geçeceği kadar genişti artık. Doğruca trenin altına düşeceklerdi. Trenin altıyla raylar arsındaki mesafe bir metreden azdı, hatta yarım metre bile olabilirdi. Tren yavaş gidiyordu ama düşüşün tehlikeli olacağı bir hızdaydı. Ama bekleyemezlerdi. Şimdi, tren hareket ederken, gece gitmelilerdi. Tren durduğunda gardiyanlar görebilirdi.

Raisa Leo'nun ellerini tuttu:

– Önce ben gideceğim.

Leo başını salladı. Bu mahkûm vagonlarının taslaklarını görmüştü. Bir engelleri daha vardı: tam olarak bu şekilde kaçmaya çalışanlar için kurulmuş bir tuzak.

– Trenin altında en sonda, Son vagonun ucunda aşağı sarkan kancalar var. Bu gibi firarları engellemek için tasarlandılar. Eğer şimdi atlar ve trenin üzerimizden geçmesini beklersek son vagon geçerken kancalardan biri kapar ve trenle beraber sürükleniriz.

– Onlardan korunmanın bir yolu yok mu? Yan tarafa yuvarlanamaz mıyız?

– Yüzlerce kanca var ve hepsi birbirine bağlı. Yandan kayma-

nın imkânı yok. Takılır kalırsınız.

– O zaman ne yapacağız? Tren durana kadar bekleyemeyiz.

Leo iki ölü bedene baktı. Raisa arkasında durup niyetini anlamaya çalıştı. Leo açıkladı:

– Sen raylara düşünce ben cesetlerden birini ardından atacağım. Şansımız yaver giderse ceset yanında bir yerlere düşer. Nereye düşerse düşsün cesedin yanına sürünmelisin. Sonra cesedin altına yatacaksın. Tam üzerine gelecek şekilde koymalısın cesedi. Son vagon geçerken kancalar cesedi kapıp götürecek ve sen özgür kalacaksın.

Cesetlerden birini boşluğa yaklaştırıp ekledi:

– Benim önce gitmemi ister misin? Eğer işe yaramazsa burada kalman iyi olur. Her türlü ölüm bu trenle kancalanıp sürüklenmekten daha iyidir.

Raisa başını salladı:

– Bu iyi bir plan. İşe yarayacak. Önce ben gideceğim.

İnmeye hazırken Leo yapması gerekenleri tekrarladı:

– Tren hızlı değil. Düşüş acı verir ama çok tehlikeli değil. Düşünce yuvarlanmayı unutma. Arkandan cesedi atacağım, fazla zamanın olmayacak.

– Anladım.

– Cesede ulaşmalısın. Yanına gidince altına yat. Bir yerinin çıkıntı olmadığından emin ol. Bir kanca bile takılsa sürüklenmeye başlarsın.

– Leo, anladım.

Raisa kocasını öptü. Leo dudaklarından bedeninin titrediğini hissedebiliyordu.

Raisa tahtaların arasındaki boşluktan süzüldü. Ayakları vagondan sarkıyordu. Ellerini bırakıp yere düştü; gözden kaybolmuştu. Leo ilk cesedi alıp boşluktan sarkıttı ve bıraktı. Ceset raylara düştükten sonra yok oldu.

* * *

Raisa acemice bir iniş yaptı, yan tarafını ezmiş ve yuvarlanmıştı. Bir an midesi bulandı ve bekledi. Çok beklemişti, vakit kaybediyordu. Leo'nun vagonu çoktan uzaklaşmıştı. Leo'nun attığı cesedi görebiliyordu. Trenle aynı yönde cesede doğru sürünmeye

başladı. Arkasına baktı. Fazla zamanı kalmamıştı. Trenin sonuna üç vagon kalmıştı. Ama görünürde kanca yoktu. Belki de Leo yanılmıştı. Arkada sadece iki vagon vardı. Raisa cesede hâlâ ulaşamamıştı. Son vagonun üzerinden geçmesine sadece metreler kala kancaları gördü, farklı boylarda yüzlerce kanca birbirine bağlı aşağı sarkıyordu. Vagonun enini boydan boya kancayla kaplamışlardı ve kurtulmak imkânsızdı.

Raisa sürünmeye devam etti. Elinden geldiğince hızlı sürünüp cesede ulaştı. Ceset yüzüstü yatıyordu. Baş kısmı ona daha yakındı. Cesedi çevirecek vakti yoktu, o yüzden kendi ters döndü. Ona saldıranla yüz yüze yatmış nefesini tutarak ölü gözlerine bakıyordu. Kendini olabildiğince küçülttü.

Ceset bir anda üzerinden sıyrıldı gitti. Kancalı bağlar her tarafını sarmıştı. Ceset ağlara takılı halde canlıymış gibi doğruldu, artık raylara değmiyordu. Raisa raylarda kımıldamadan bekledi. Tepesindeki yıldızları görebiliyordu. Yavaşça kalktı. Kancalara takılmamıştı. Trenin uzaklaşmasını seyretti. Başarmıştı. Ama Leo görünürde yoktu.

* * *

Raisa'dan daha iri olduğu için cesetlerden büyük olanına ihtiyacı vardı. Bedenini saracak daha büyük bir kitle lazımdı. Ama bu adam o kadar büyüktü ki tahtaların arasındaki boşluktan sığmadı. Yer kazanmak için adamı soydular ama fazla genişti. Adamı delikten sokmalarına imkân yoktu. O sırada Raisa raylarda bekleyeli dakikalar olmuştu.

Leo çaresizce başını delikten sarkıttı. Trenin ucunda kancalara yakalanmış bedeni görebiliyordu. Bu Raisa mıydı yoksa ceset mi? Bunu bu mesafeden görmek imkânsızdı. Ölü adam olduğunu düşünmek istiyordu. Planını tekrar gözden geçirdikten sonra eğer doğru pozisyon alırsa kancadaki cesedin altından kurtulabileceğini hesapladı. Ceset o bölümdeki tüm kancaları tutuyor olmalıydı. Altından geçerse kurtulabilirdi. Diğer mahkûmlara veda edip teşekkür etti ve atladı.

Devasa demir tekerlerin yanına yuvarlanmıştı. Uzağa kayıp yüzünü trenin ucuna, kancalardaki bedene çevirdi. Hızla yaklaşan

beden sol tarafa takılmıştı. O da o tarafa kaydı. Kendini mümkün olduğunca küçültüp yere yapışarak beklemekten başka çaresi yoktu. Trenin sonu neredeyse gelmişti. Bedenin Raisa olmadığını anlayacak kadar kısa bir an başını kaldırdı. Raisa kurtulmuştu. O da aynısını yapmalıydı. Dümdüz yatıp gözlerini kapadı.

Cesedin bedenini yalayıp geçtiğini hissetti.

Bir acı saplandı. Tek bir kanca kolunu yakalamıştı. Gözlerini açtı. Kanca gömleğini parçalayıp etine saplanmıştı. Bağlar gerilip tüm bedenini sürüklemeden saliseler içinde kancayı kapıp etini koparark çıkardı. Gömleğinden ve etinden bir parça kancada kalmıştı. Elini koluna bastırdı: Yaradan kan fışkırdıkça fenalaşıyordu. Sendeleyerek kalktığında Raisa'nın ona yaklaştığını gördü. Acısına rağmen gülümseyebildi.

Artık özgürdüler.

Moskova
Aynı gün

Vasili iyi değildi. Bugün daha önce hiç yapmadığı bir şey yaptı ve işten izin aldı. Böyle bir davranış sadece tehlikeli değil aynı zamanda karakterine de aykırıydı. Evde hasta olmaktansa işte hasta olmayı tercih ederdi. Evin tek işlevi uyunacak bir yer olmasıydı, duygusal veya özel bir anlamı olamazdı. Tüm iskân evraklarını işine göre ayarlamıştı, böylece (çoğunlukla) yalnız uyuyabiliyordu. Tabii ki evliydi. Bir adamın, hele de mevki sahibiyse, bekâr kalması düşünülemezdi. Evlenmek ve çocuk sahibi olmak onun sosyal vazifesiydi. Ve kurallara uyarak siyasi bir düşüncesi olmayan, en azından bunu dile getirmeyen bir kadınla evlenmişti. İtaatkâr eşi iki çocuk doğurmuştu. Normalde kabul görür asgari rakam buydu. Eşi ve çocukları, Vasili *iş adresi* diye adlandırdığı bir yer tuttuktan sonra, şehrin açıklarında bir aile evinde yaşamaya başladılar. Bu göstermelik evi metreslerini eve atmak için kullanıyordu. Aslında bu aşırı maddi ilişkilere, gözetim altında tutulma korkusunun baş gösterdiği zamanlar gibi durumlarda, çok nadir dahil oluyordu.

Leo'nun Urallar'a sürülüşünden sonra (bu onu sevindirdiği kadar korkutmuştu da) Vasili, Leo ve Raisa'nın çıktıkları eve taşınmak için dilekçe yazdı; Daire 31425A. İsteği gerçekleşmişti. İlk birkaç gün her şey yolundaydı. Eşine *spektorg*'a gitmesini ve kaliteli yiyecek ve içecekler almasını söylemişti. Yeni meslektaşlarıyla bir parti yapmış (karısı bu partinin davetlilerinden değildi) yiyip içerek başarısını kutlamıştı. Leo'nun emrinde çalışan bazı adamlar artık onun emrindeydi. Bu ironiye ve kaderin tersine dönmesine rağmen yine de partide eğlenememişti. Artık nefret edeceği kimse kalmamıştı. Artık arkasından dolap çevireceği

kimse yoktu. Artık yatağa uzanıp intikam hayalleri kurmayacaktı. Artık Leo'nun terfisine, şanına veya yetkilerine sinir olmayacaktı. Vasili'yle yarışan başka adamlar vardı, ama bu duygu aynı değildi. Onun yerine geçecek bir duygu yoktu.

Vasili yataktan kalkıp mutfağa gitti, bir şeyler içmenin iyi geleceğine karar vermişti. Son zamanlarda iştahsızdı ve hastalığının nedeninin bu olduğunu düşündü. Bir kadeh dolusu votka koydu ve gözlerini diktiği votkayı iki yana sallayıp durdu; ağzına bir türlü götüremedi. Kokusu midesini bulandırıyordu. Bardağı aldığı gibi geri koydu. Leo ölmüştü. Mahkûmların varmaları gereken yere varmadıklarını bildirir resmi bir tutanak gönderilmişti. Pek çokları gibi onlar da yolda ölmüşlerdi. Diğer mahkûmlarla, yemek, giysi veya ayakkabı gibi bir şey için kavgaya tutuşmuşlardı. Bu son bozgunuydu, sadece o gün karda değil her zaman, işe gittiği her zaman onu hor gören bir adamı onurunu ayaklar altına almıştı. Leo bunların hiçbirini kasten yapmamıştı; içinde art niyet olmamıştı ama varlığı bile Vasili için dayanılmaz bir işkenceydi. O zaman neden şimdi onu özlemişti?

Kapı çalındı. MGB'nin hastalığını teyit etmek için adam göndermesini bekliyordu. Kapıya yürüdü, açtığında karşısında iki genç memur duruyordu.

– Efendim, önemli haberlerimiz var.

– İyi hissetmiyorum, yarın anlatın.

– İki mahkûm kaçmış.

Vasili'nin kalbi iki katı hızla atmaya başladı, devamını bekledi:

– İsimleri...

– Leo?

– Evet, efendim. Leo ve eşi.

Ciddi bir tavırla başını salladı. Gerçek şu ki artık daha iyi hissediyordu.

Moskova'nın üç yüz kilometre güneydoğusu
Aynı gün

Koşar adımlarla arkalarına bakarak ilerliyorlardı. Hızları korku ve yorgunluktan hangisi ağır basarsa ona göre belli oluyordu. Hava onların tarafındaydı: Zayıf gün ışığı ve inceden bir serinlik vardı, çok sıcak değildi, en azından vagondan daha serindi. Güneşin yönünden öğleden sonra olduğunu tahmin ettiler ama kesin saati söylemelerine imkân yoktu. Leo saatini nerede veya nasıl kaybettiğini hatırlamıyordu, birileri bile almış olabilirdi. Gardiyanların aramalara başladığı saati tahmin ederek aralarında ortalama dört saatlik yol olduğunu hesapladı. Kaba hesapla, trenin saatte ortalama on beş kilometre hızla gittiğini düşünürse, onlar da saatte sekiz kilometre ilerlemiş olsa, aralarında yirmi yirmi beş kilometre kadar bir mesafe vardı. Tabii ki bu en iyi ihtimalle böyleydi. Gardiyanların firarı daha önce haber almış olmaları da mümkündü. Köpeklerin sesinin her an duyulabileceğini biliyordu.

Ağaçlık araziyi aşıp tarlalara vardılar. Ağaçlara saklanamadıklarından kilometrelerce öteden görülebiliyorlardı. Tek seçenekleri devam etmekti. Bir yokuşun aşağısında küçük bir çay görünce yönlerini sabitlediler ve hızlandılar. Karşılaştıkları ilk su buydu. Varır varmaz eğilip kana kana su içtiler, başlarını, ellerini yıkayıp, ağızlarını çalkaladılar. Bu da yetmedi, göçen hayvan sürüleri gibi başlarını suya daldırdılar. Leo firarlarından beri ilk kez şaka yaptı:

– En azından temiz öleceğiz.

Daha ağzından çıkarken şakanın yanlış olduğunu anladı. Bu adamı yakalamak için ellerinden geleni yapmaları yetmezdi; girdikleri tehlikeler, çektikleri yetmezdi. Başarmalıydılar, adamı durdurmaları gerekiyordu.

Raisa Leo'nun yarasına baktı. Yarık kapanmıyordu. Kanama kendiliğinden durmuyordu, çok fazla deri ve et parçası kopmuştu. Etrafına bağladıkları bez parçası kana bulanmıştı. Leo bezi çıkardı ve Raisa tekrar sardı.

– Dayanabilirim, dedi Leo.

– Köpekler için iyi bir koku kaynağı.

Raisa etrafa bakındı ve en yakın ağaca gitti. Dalların arası örümcek ağı bağlamıştı. Dikkatlice ağı aldı ve Leo'nun kolundaki yaraya bastı. Kan ince gümüş ipler değer değmez pıhtılaşmaya başladı. Başka ağlar toplayıp yara tamamen ağlarla kapanana kadar dakikalarca uğraştı. İşini bitirdiğinde kanama durmuştu.

Leo yarasıyla ilgilenmesini izlerken şöyle dedi:

– Bu nehri mümkün olduğunca takip etmeliyiz. Ağaçlar saklanmak için tek şansımız ve su kokunun yayılmasını engeller.

Su sığdı, en derin yeri diz boyuydu. Çok hızlı akmıyordu, böylece akıntıyla sürüklenebilirlerdi. Ama bunun yerine yürümek zorundaydılar. Aç ve bitkindiler, iki gündür uyumamışlardı. Leo bunun daha çok süreceğini biliyordu.

Gardiyanlar için mahkûmların ölüp ölmemesi bir şey değiştirmese de firar affedilemez bir ayaklanma demekti. Sadece gardiyanları değil devleti de küçük düşürmek oluyordu. Kaçaklar kim olursa olsun, ne kadar önemsiz olurlarsa olsunlar, kaçmak onları önemli yapıyordu. Leo ve Raisa'nın dikkat çeken devrim karşıtları oldukları düşünülürse, firarları ülke çapında önem kazanıyordu. Tren durup gardiyanlar kancalardaki cesedi bulduklarında vagonlardaki mahkûmlar baştan sona sayılmıştı. Kaçakların vagonu belirlenmiş, ne zaman kaçtıkları gibi sorular sorulmuştu. Cevap vermeyen mahkûmlar vuruluyordu. Leo birilerinin doğruyu hemen söyleyecek kadar akıllı davranacağını düşündü. Bu kadınlar ve adamlar onlara yardım etmek için üzerlerine düşenden fazlasını yapmışlardı. Ama itiraf etmiş olsalar da gardiyanların herkese emsal olması için birini vurmayacaklarının garantisi yoktu.

Av rayların etrafında başlatılırdı. Köpek kullanırlardı. Her trende bir vagon eğitimli köpek taşınırdı, mahkûmlardan çok daha iyi koşullarda yolculuk yaparlardı. Eğer aramanın başladığı yerden yeteri kadar uzaklaşabilirlerse kokuları da daha az tehlike oluştururdu. Günün üçte birinde koştuklarını düşününce, Leo bunu sadece küçük bir ihtimal olarak görüyordu. Aynı zamanda Mos-

kova'ya da haber vermiş olmalıydılar. O zaman tarama genişletilirdi. Arabalar ve kamyonetlerle çalışmaya başlayıp alanı kısımlara bölmüş olmalıydılar. Arama uçakları da havalanmıştır diye düşündü. Yerel milis ve güvenlik teşkilatlarına da haber verilirdi ve ulusal güçlerle ortaklaşa çalışmaya başlarlardı. Resmi görevlerini aşan bir azimle kaçakları avlamak isterlerdi. Böylece ödüller ve ikramiyeler alırlardı. Peşlerine sürülecek insan ve makine gücünün sınırı yoktu. Tahmin etmeliydi. Bu gibi avlarda daha önceden kendisi de çalışmıştı. Ve bu onların tek avantajıydı. Leo avlarda nasıl çalıştıklarını biliyordu. Düşman hattının ardında gizlice hareket etmek için NKVD tarafından özel olarak eğitilmişlerdi. Şimdiki cephe, korumak için savaştığı cephe, onun kendi cephesiydi. Arama alanının büyüklüğü işi daha da zorlaştırıyordu. Bir merkez seçip taramaları oraya odaklamaları gerekiyordu. Leo yanlış noktaya odaklanmalarını diledi. Leo ve Raisa mantıken en yakın sınıra, Finlandiya veya Baltık Denizi sınırına yönelmiş olmalıydı. Ülkeden kurtulmanın en iyi yolu bir gemiye atlamaktı. Ama onlar güneye, Rusya'nın tam kalbine, Rostov şehrine yönelmişlerdi. Kurtulma şansları, sonunda sağ çıkma ihtimalleri neredeyse hiç yoktu. Sapılacak en kötü yönü seçmişlerdi.

Suyun kenarından yürüyüp gittikçe yavaşlayarak ilerliyorlardı; sık sık sendeleyip düşüyorlardı ve her seferinde kalkmak biraz daha zorlaşıyordu. Leo örümcek ağlarının suyla çıkmaması için çabalıyordu ama artık kurtulma umudu bile ayakta kalmalarına yardımcı olamıyordu. Şu ana kadar ikisi de bulundukları durumla ilgili yorum yapmadı. Varlıkları planlar yapmaya yetmeyecek kadar kısa sürecek gibi geliyordu. Leo Moskova'nın yaklaşık yüz elli kilometre doğusunda olduklarını tahmin ediyordu. On altı, on sekiz saat boyunca trendeydiler. Bu da Kolomna'nın güneyinde bir yerlerde oldukları anlamına geliyordu. Eğer tahminlerinde haklıysa Ryazan şehrine doğru ilerliyor olmalıydılar. Rostov buradan araba veya trenle ortalama bir günlük yol tutardı. Ama ne paraları, ne yemekleri vardı, yaralıydılar ve paçavralar içindeydiler. Ayrıca tüm ulusal ve yerel güvenlik güçlerince aranıyorlardı.

Sonunda durdular. Nehir küçük bir kasabanın, bir kolektif çiftliğin içinden geçiyordu. Sudan çıkıp beş yüz adım yukarıdan yürümeye başladılar. Hava kararıyordu, geç olmuştu. Leo şöyle dedi:

– Bazı köylüler hâlâ çalışıyor olmalı. Tarlalarında olabilirler. Kimse görmeden, gizlice, yemek bulabilir miyiz diye bakabiliriz.

– Çalacak mısın?

– Bir şey alamayız. Bizi görürlerse hemen ele verirler. Kaçak mahkûmlar için daima cömert ödüller koyarlar; bu köylülerin bir senede kazandıklarından daha çok.

– Leo, Lubyanka'da o kadar uzun süredir çalıştın ki. Bu insanlar devlete sevgi beslemiyor.

– Herkes gibi paraya ihtiyaçları var. Herkes gibi hayatta kalmaya çalışıyorlar.

– Gidecek yüzlerce kilometremiz var. Bu işi tek başımıza yapamayız. Yapamayız. Bunu anlamalısın artık. Yardım edecek birilerini bulmalıyız. Yabancıları bize yardım etmeleri için ikna etmeliyiz; onlara sebeplerimizi anlatmalıyız. Tek yolu bu. Tek şansımız bu.

– Biz toplum dışına itildik. Bize yardım etmek demek sadece yardım edenlerin değil tüm köyün sonu olur. Devlet yetkilileri onları yirmi beş yıla mahkûm ederken gözlerini bile kırpmazlar ve çoluk çocuk demeden herkesi kuzey kamplarına götürürler.

– Ve işte tam da bu yüzden bize yardım edecekler. Etrafın güç sahibi insanlarla çevrili olduğundan bu ülkenin insanlarına olan inancını kaybettin. Devlet bu köyleri temsil etmiyor, onları anlamıyor ve aslında umurunda bile değil.

– Raisa, bu şehirli muhaliflerin konuşmalarını. Gerçek dünyada olanlarla alakası yok. Bize yardım etmeleri için delirmiş olmaları gerek.

– Çabuk unutuyorsun Leo. Nasıl kaçmıştık? Vagondaki mahkûmlara gerçek nedenimizi söyledik. Onlar da yardım etti, o vagondaki yüzlerce kişi bize yardım etti. Vagonumuzdaki insanlar gardiyanlara olanları anlatmadılar diye neredeyse toplu ceza alacaklardı. Bunu ne için yaptılar? Onlara para mı teklif etmiştik?

Leo sessiz kaldı. Raisa ısrarcıydı:

– Eğer bu insanların malını çalarsan, dostlarıyken düşmanları olursun.

– Yani, köyün ortasına öylece yürüyüp selamı mı vereceğiz?

– Aynen öyle yapacağız.

İkisi de yan yana işten dönen bir çift gibi köyün meydanına yürüdüler. Kadın erkek, çoluk çocuk etraflarına toplanmıştı. Çamurdan ve ahşaptan yapılmış evleri vardı. Çiftçi aletleri kırk yıllık eski aletlerdi. Tek yapmaları gereken onları devlete teslim etmek ve cömertçe ödüllendirilmekti. Bunu nasıl reddederlerdi? Bu insanların hiçbir şeyi yoktu.

Raisa düşman bakışların altında yüksek sesle konuştu:

– Biz mahkûmuz. Sonumuzun ölüm olacağı Kolima bölgesine götürülürken trenden kaçtık. Şimdi aranıyoruz. Yardımınıza ihtiyacımız var. Bunu kendimiz için istemiyoruz. Eninde sonunda yakalanıp öldürüleceğiz. Bunu zaten kabullendik. Ama ölmeden önce yapmamız gereken bir görev var. Lütfen yardımınıza neden ihtiyacımız olduğunu açıklamamıza izin verin. Eğer anlattıklarımızla ilgilenmezseniz, yardım etmezsiniz.

Teklifi düşünürken köyde bir sessizlik oldu. Sonunda yaşlı bir kadın konuştu:

– Ne bekliyorsunuz, anlatsanıza.

En büyük evde toplanmışlardı. Yemeğin hazırlandığı salona oturtuldular ve ikisine de su ve yemek verildi. Ateş yakıldı. Bu sırada seyirciler artmıştı ve tüm ev dolmuştu. Çocuklar büyüklerin bacaklarının arasından hayvanat bahçesindeki hayvanlara bakar gibi Leo ve Raisa'ya bakıyorlardı. Yan evden dumanı üzerinde taze ekmek getirildi. Ateşin önünde kuruyan kıyafetleriyle yemeği yediler. Bir adam gelip hiç yeni kıyafetleri olmadığından bir şeyler veremeyecekleri için özür dilediğinde, Leo ne diyeceğini bilemedi. Misafirperverliklerine şaşırarak başını salladı. Onun tek sunabildiği bir hikâyeydi, o kadar.

Raisa kadın erkek, yaşlı genç, tüm köy Leo'yu dinlerken kalabalığı izledi. Leo, Arkadi cinayetiyle başladı, Moskova'daki küçük çocuk. Bu cinayetin üstünü örtmesi emredilmişti. Oğlanın ailesine bunun bir kaza olduğunu söylemekten duyduğu utancı anlattı. Sonra MGB'den Vualsk'a sürülüşünün nedenlerini saydı. Aynı şekilde öldürülen bir çocuk daha olduğunu anlayınca yaşadığı şaşkınlığı anlattı. Cinayetlerin tüm ülkeye yayıldığını anlatırken seyirciler bir sihirbaz izliyormuş gibi odaklanmışlardı. Leo anlatacağı şeyler konusunda insanları uyarınca bazı anne ve babalar çocuklarını evden dışarı çıkardı.

Leo hikâyesini bitirmeden köylüler katilin kim olacağı konusunda yorumlar yapmaya başlamışlardı. Bu cinayetlerin sorumlusunun işi ve ailesi olan bir adam olduğuna hiçbiri inanmamıştı. Kalabalığın arasındaki erkekler bunun tarif edilecek bir insan evladı olmadığını düşünüyorlardı. Hepsi de yapanın bir yaratık, bir canavar olduğunda hemfikirdi. Etrafta göz gezdiren Leo, insanların dünyaya bakışlarının sarsıldığını fark etti. Katilin varlığıyla il-

gili gerçeği anlattığı için hepsinden özür diledi. Kaygılarını gidermek için katilin tren güzergâhındaki büyük kasabaları nasıl dolaştığını anlattı. Böyle köylere uğramayacağını söyledi. Raisa, bu telkinlere rağmen, insanların eskisi gibi misafirperver ve güven dolu olacaklarından şüpheliydi. Bir yabancıya yemek verirler miydi? Veya şu andan itibaren yabancıların gizli cinleri olduğundan korkarlar mıydı? Hikâye, dinleyicilerin masumiyetine mal olmuştu. Vahşet ve ölüm görmediklerinden değil, bir çocuğun ölümünün zevk verebileceğini düşünmemiş olmalarındandı.

Leo bir saattir konuşuyordu, dışarıda hava kararmıştı. Hikâyenin sonuna yaklaşmıştı ki bir çocuk içeri daldı:

– Kuzeydeki tepelerde ışıklar gördüm. Kamyonetler geliyor. Bu tarafa geliyorlar.

Herkes ayağa kalktı. Leo etrafındaki yüzleri okudu; herkes bu kamyonetlerin devletten başkasına ait olmadığını biliyordu. Sonra sordu:

– Ne kadar zamanımız var?

Soru ağzından çıkarken kendini onlarla bir düşündüğünü, şimdiden bir bağ kurduğunu anladı. Ama aslında böyle bir bağ yoktu; onları kolaylıkla ele verip ödüllerini alırlardı. Hatta salonda bu fikri düşünenin sadece kendisi olduğunu fark etti. Bazıları çıkıp kendileri görmek istemişlerdi. Kalanlarsa çocuğu sorguya çekmişlerdi:

– Hangi tepeler?

– Kaç kamyonet?

– Ne zaman gördün?

Üç kamyonet vardı, üç çift far. Oğlan babasının tarlasının köşesinde gördüğünü söyledi. Birkaç kilometre uzaktan, kuzeyden geliyorlardı. Birkaç dakika içinde burada olurlardı.

Bu evlerde saklanacak bir yer yoktu. Hiçbir şeyleri yoktu, eşyaları bile yoktu. Ve arama kolay olurdu. Saklanacak bir yer olsa da kolaylıkla bulurlardı. Leo gardiyanların nasıl bir baskı altında olduğunu biliyordu. Raisa kollarını tuttu:

– Kaçabiliriz. Önce köyü ararlar. Eğer buraya gelmemişiz gibi davranırlarsa kaçabiliriz; hava karanlık, tarlalarda saklanırız.

Leo başını salladı. Midesi kasılırken, Anatoli Brodski'yi hatırladı. Nehrin kıyısında Leo'ya döndüğünde, kapana kısıldığını anladığında, o da aynısını hissetmiş olmalıydı. Leo adamın bir an boş bakışlarla kımıldamadan durduğunu hatırladı. Yakalandığını ka-

bul etmekten başka çaresi kalmamıştı. O gün o kaçabilirdi ama şimdi bu gardiyanlardan kaçış yoktu. Zinde ve av için hazırlıklıydılar; uzun mesafe dürbünler, teleskoplar, gökyüzünü aydınlatmada kullanılan aydınlatma fişekleri ve şüpheli kokuların izini süren köpekler.

Leo kamyonetleri gören oğlana döndü:
– Yardımına ihtiyacım var.

Aynı gün

Çocuk korkudan elleri titrerken gecenin karanlığında yola kıvrılmış soluk soluğa bekliyordu; az ötesinde bir buğday çuvalı vardı. Yaklaşan kamyonetlerin çamurda çıkardıkları tekerlek seslerini duyabiliyordu; sadece birkaç metre ötedeydiler. Onu görmelerini, görüp durmalarını umarak gözlerini yumdu. Çok hızlı gitme ihtimalleri var mıydı? Fren çığlıkları duyuldu. Gözlerini açıp kafasını çevirince, parlak araba farlarıyla karşılaştı. Kollarını kaldırdı. Kamyonetler çocuğa çarpmak üzereyken, güç bela durabildiler. Ön koltuğun kapısı açıldı. Bir asker bağırdı:

– Sen ne halt ettiğini sanıyorsun?

– Çuvalım düştü.

– Çekil yoldan!

– Hepsini toplayamazsam babam beni gebertir.

– Kımıldamazsan seni ben gebertirim.

Çocuk ne yapması gerektiğinden emin olamadı. Dediğini yapmalı mıydı? Buğdayları toplamaya devam etti. Sonra bir metalin tık ettiğini duydu; bu bir silah sesi miydi? Daha önce hiç silah görmemişti; nasıl ses çıkarırlar, bilmezdi. Panikle, buğdayları çuvala doldurmaya devam etti. Onu vuramazlardı; o sadece babasının buğdaylarını toplayan bir çocuktu. Sonra yabancının hikâyesini hatırladı: Çocuklar öldürülüp duruyordu. Belki de bu adamlar da aynıydı. Toplayabildiği kadar buğday toplayıp, çuvalı kaptığı gibi köye koştu. Kamyonetler de korna çalarak, daha hızlı koşmasını sağlayarak peşinden sürdüler. Askerlerin kahkahalarını duyabiliyordu. Hayatında hiç o kadar hızlı koşmamıştı.

Leo ve Raisa askerlerin bakmayacaklarını tahmin ettikleri tek yere saklanmışlardı; onların kamyonetlerinin altına. Leo ikinci,

Raisa da üçüncü kamyonete sürünmüştü. Kaç saat orada asılı kalacaklarını bilmediklerinden, Leo ikisinin de ellerine acıyı hafifletmesi için bez bağlamıştı.

Kamyonetler durduğunda Leo aks miline tutunmuştu, arka tarafa döşenmiş tahtalar yüzüne çok yakındı. Askerler arkada yürüyüp atladıklarında tahtalar yüzüne doğru esniyordu. Ayak uçlarından baktığında askerlerden birinin botlarını bağlamak için çömeldiğini gördü. Tek yapması gereken yana bakmaktı; ve o zaman Leo'yu görür ve yakalardı. Ama asker kalkıp aceleyle evlerden birine daldı. Leo'yu görmemişti. Üçüncü kamyoneti görecek şekilde duruşunu değiştirdi.

Raisa'nın kızgınlığı korkusundan daha fazlaydı. Plan akıllıcaydı, orası kesin; kendisi daha iyi bir fikir üretememişti; ama başarıları ne kadar sıkı tutunduklarına bağlıydı. Sonuçta eğitimli bir asker değildi: Yıllarını yerlerde sürünerek, duvarlara tırmanarak geçirmemişti. Bedeni bu işi yapacak güce sahip değildi. Kolları şimdiden ağrımaya başlamıştı, sadece ağrımıyor, aynı zamanda acıyorlardı da. Bir dakika bile dayanamazken, bir saat nasıl katlanacağını aklına bile getiremiyordu. Ama sırf daha güçsüz olduğundan yakalanmalarına neden olmayı kendine yediremezdi. Zayıf olduğundan kaybettikleri fikrine katlanamazdı.

Acıyla savaşıp, sinirle ağlarken daha fazla dayanamadı, yere yatıp kollarını dinlendirmeliydi. Ama bu dinlenmeyle bile en fazla bir iki dakika dayanacak gücü toplayabilmişti. Yukarıda tutunduğu zaman aralığı her defasında gittikçe azalıyordu. Bu sorunu çözmeliydi. Güç kullanmadan nasıl başarabilirdi? Eline bağladığı bez parçaları; eğer tutunamıyorsa kendini bağlardı, ellerini aks miline bağlardı. Kamyonet hareketsiz kaldığı sürece bu yeterli olacaktı. Ama kendini bağlarken bile bir iki dakika yerde yatmak zorunda kalacaktı. Yerde olduğu sürece yakalanma ihtimali artıyordu. İki yönü de kontrol edip askerlerin ne tarafta olduğunu kestirmeye çalıştı. Sürücü ya da onun gibi biri kamyoneti korumak için burada kalmıştı. Sigarasının dumanını alabiliyordu. Aslında bu iyiye işaretti. Demek ki kamyonete saklanacaklarını düşünmüyorlardı. Raisa yavaşça ve ses çıkarmadan bacaklarını yere indirdi. En ufak bir çıtırtı bile adamın dikkatini o yöne çekebilirdi. Çoktan bağladığı eline düğüm atmalıydı. İşini bitirip tam ayaklarını kaldıracaktı ki bir hırlama duydu. Başını yana çevirince bir köpekle yüz yüze geldi.

Leo üçüncü kamyonetin etrafına toplanmış köpekleri görebiliyordu. Başlarındaki adam henüz Raisa'nın varlığından habersizdi. Ama köpekler biliyordu. Hırladıklarını duyabiliyorlardı: Tam göz hizalarında olduğu anlaşılıyordu. Ne yapmalıydı? Başını çevirdiğinde oğlanı gördü; yola yatarak onlara yardım eden oğlandı bu. Yaşananların heyecanıyla evinin penceresinden dışarıdakileri izliyordu (bunu oyun sanmış bile olabilirdi). Leo yere yaklaşıp köpeklere daha dikkatli baktı. Başlarındaki görevli asker gitmek üzereydi; aramayı bitirmek üzereydi. Ama köpeklerden biri Raisa'nın olduğu yere odaklanmıştı, Raisa'ya baktığı kesindi. Leo küçük oğlana döndü. Yine yardımına ihtiyacı olmuştu. Köpekleri işaret etti. Çocuk evden dışarı fırladı. Leo –çocuğun soğukkanlılığına şaşarak– köpeklerin yanına gidişini izledi. Köpeklerin hepsi bir anda çocuğa dönüp havlamaya başladılar.

Asker bağırdı:

– Evine git.

Çocuk köpeklere vuracakmış gibi elini uzattı. Asker güldü:

– Kolunu koparacaklar.

Çocuk geri çekildi. Asker köpekleri çekip, tekrar çocuğa evine gitmesini emretti. Leo kendini tekrar kaldırıp kamyonetin altına yanaştı. Hayatlarını o çocuğa borçluydular.

Raisa kamyonette ne zamandan beri bağlı olduğunu bilmiyordu. Çok uzun sürdüğünü tahmin etti. Askerlerin arama yaptıklarını duyabiliyordu; mobilyalar tekmeleniyor, tencereler devriliyor, eşyalar kırılıyordu. Köpek havlamaları ve aydınlatma fişeklerinin sesleri geliyordu. Askerler geri kamyonetlere dönüyordu. Emirler verildi. Köpekler onun olduğu kamyonete bindirildi. Hareket etmek üzereydiler.

Planın işe yaramasıyla heyecanlanmıştı. Sonra motor çalıştı. Aks titredi. Birkaç saniye sonra dönmeye başlayacaktı. Ve o hâlâ elleri bağlı duruyordu. Ellerini çözmeliydi. Ama iki eli de bağlı olduğundan ellerini hareket ettirip bağları çözmesi imkânsızdı. Debelenip duruyordu. Son asker de kamyonete binmişti. Köylüler kamyonetlerin etrafına toplanmıştı. Raisa hâlâ kurtulamamıştı. Kamyonetler hareket etmek üzereydi. Başını yukarı uzatıp dişleriyle düğümü çözmeye çalıştı. Düğüm çözülünce yere düştü. Motorun sesi düşmenin sesini bastırmıştı. Kamyonet ilerledi. Yolun ortasında kalmıştı. Köyün ışıkları üzerine vuruyordu ve kamyonetin arkasında oturan askerler onu her an görebilirdi. Yapabileceği bir şey yoktu.

Köylüler ilerleyip etrafında toplandılar. Kamyonet uzaklaştıkça çevresini sardılar. Arkaya bakan askerler hiçbir şey görmedi. Raisa bacakların arasında saklanmıştı.

Raisa bir süre yerde kıvrılmış bekledi. Sonunda bir adam elini uzattı. Artık güvendeydi. Ayağa kalktı. Leo yoktu. Kamyonetler karanlığa gitmeden kendini tehlikeye atmazdı. Üçüncü kamyonetin şoförü tarafından görülme ihtimalini düşünmüştür diye tahmin etti. Ama endişelenmedi. Ne yapması gerektiğini bilirdi. Herkes sessizlik içinde bekledi. Raisa küçük oğlanın, onlara yardım eden oğlanın, elini tuttu ve gülümsedi. Ve çok geçmeden onlara doğru koşan bir adamın sesini duydular.

Moskova
Aynı gün

Vasili kaçakları aramakla görevlendirildiği yüzlerce asker ve zırhlı ajana rağmen, Vasili onları bulamayacaklarından emindi. Koşullar devletin lehine de olsa, takip ettikleri adam çetin koşullarda yaşam mücadelesi vermeye alışkındı ve takip altında gizlice iz sürme eğitimi almıştı. İnsanlar, ikilinin güvenilmez gardiyanlardan veya rayların kenarında onları kaçırmak için bekleyen birtakım insanlardan yardım aldıklarına inanmaya başlamışlardı. Ama bu Leo'nun vagonundaki birkaç kişinin itiraflarıyla çelişiyordu. Yalnız kaçtıklarını zorla itiraf etmişlerdi. Gardiyanların duymak istediği bu değildi. Bu onları utanca boğmuştu. Mahkûmlar ortalama ne zaman kaçtıklarını da söylemişlerdi. Saatte ortalama dört kilometre hızla gittiklerini hesaplayıp aramaları İskandinavya sınırından, kuzey kıyılarına, Baltık Denizi civarına yoğunlaştırmışlardı. Leo'nun bir balıkçı teknesiyle sınırı geçeceği tahmin edilmişti. Batı'ya vardığında yüksek rütbeli devlet adamları vereceği bilgiler karşılığında seve seve yardım ederdi. Bu sebeple, firarı kırmızı alarm anlamına geliyordu. Sovyet Rusya'ya görülmemiş bir zarar verme potansiyeline sahipti.

Vasili, Leo'nun kaçarken yardım aldığını düşünmüyordu. Mahkûmların hangi vagonda olduğunu bilmenin imkânı yoktu. Onları Gulag'a giden bir trene bindirme kararı aceleyle ve son anda alınmıştı. Gerekli evraklar tamamlanmadan ve prosedürü yerine getirmeden yapmıştı. Onlara yardım edebilecek tek kişi kendisiydi. Hatta, her ne kadar kulağa saçma gelse de, böyle bir şeyden suçlanma olasılığı vardı. Anlaşılan tüm olanlara rağmen Leo'nun ona zarar verme olasılığı azalmamıştı.

Arama ekipleri hiçbir şey bulamamıştı. Ne Leo'nun ne de Raisa'nın civarda arkadaşı veya akrabası vardı; paçavralar içinde, beş parasız ve tek başlarına olmalıydılar. Leo'yla son konuştuğunda kendi adını bile bilemez haldeydi. Leo'nun nereye gidebileceğini Vasili tahmin etmek zorundaydı. Onu tuzağa düşürmek için bu en iyi yoldu. Tüm ülkeyi aramak boşunaydı. Leo'nun planının ne olduğunu anlarsa, onu yakalardı. Ama ihbar ettiği öz kardeşini bulmaktan bile acizdi (bu kariyerini zedelemişti). Leo olayını başarmak zorundaydı. Kariyerinin başka bir darbeyi daha kaldırabileceğinden emin değildi.

Finlandiya'ya gitmezdi. Leo asla Batı'ya gitmeye niyet etmemişti. Bir hain olarak yaşamaktansa ölmeyi tercih ederdi. Moskova'ya döner miydi? Ailesi orada yaşıyordu. Ama ailesi ona yardım edemezdi ve onların evinde basılırsa hayatlarını tehlikeye atardı. Zaten şu anda zırhlı ekiplerce gözetleniyorlardı. Belki intikam istiyordu, belki dönüp Vasili'yi öldürecekti? Bu fikir hoşuna gitmişti ama böyle bir şeyin olmayacağını biliyordu. Leo'nun onu sevmemesinde kişisel bir şey hissetmemişti. Hem karısının hayatını intikam uğruna tehlikeye atmazdı. Leo'nun, kenarına cinayet davasının sayfaları tutturulmuş bir ajandası vardı.

Vasili, Leo ve yardım etmeye ikna ettiği yerel milis memurunun beraber topladıkları evrakları incelemeye koyuldu. Öldürülen çocukların fotoğrafları ve tanık ifadeleri vardı. Olağan şüphelilerle ilgili mahkeme tutanakları vardı. Leo araştırması sırasında bu işi fiziki işkence olarak nitelendirmişti; bu bir taktikti. Leo komik teorisinin doğru olduğuna inanıyordu. Peki onlar neye inanıyorlardı? Otuz ayrı yerde işlenmiş, ülkeye yayılmış bu sebepsiz cinayetlerin bir kişi tarafından işlendiğine mi? Bu fikrin garipliği bir kenara, her yere gitmiş olabilirlerdi. Vasili bu kasabalardan birini seçip öylece bekleyemezdi.

Düşünceleri kapının çalmasıyla bölündü. Vasili terfi aldıktan sonra kendine ait olan bir odaya geçmişti; biraz küçük olsa da, savaşta kanının son damlasına kadar savaşıp her santimetrekaresini hak etmiş gibi gururlanıyordu. Geceyarısını geçtiğinden biraz şaşırmıştı, çalışanların çoğu mesailerini bitirmişti. Çalan kişiye içeri girmesini söyledi. Kapı açıldı. Gelen, Fyodor Andreyev'di; artık emrinde çalışıyordu: Sadık, genç, çalışkan ama çok sivrilmeyen biriydi; bunlar emrinde çalıştırmak için ideal vasıflardı.

Elinde bir dizi evrakla heyecanlı görünüyordu:

– Bu nedir?

Fyodor aceleyle ilerledi:

– Size bir şey gösterebilir miyim?

– Neyle ilgili?

– Leo ve firarıyla.

Vasili heyecanlanmıştı ama sadece dudaklarını kasmakla yetindi. Soğukkanlılığını koruyarak masasında hareket etti.

Fyodor masaya bir harita yaydı. Üzerinde bir dizi numara yazılıydı:

– Efendim; Leo'nun nereye gittiğini biliyorum sanırım. Nereye gittiğinden eminim. Oğlumun katilini yakalamaya gitti.

– Senin oğlun tren kazasında öldü.

– Leo böyle olduğuna inanmıyor. Çizdiği tarihlere bakın. 44. çocuk, Moskova, 13 şubat. Bu, oğlumun öldürüldüğü tarih. Şu dosyaya bir bakın, tüm bu çocuklar aynı günde öldürülmüş. Bu cinayetler karşılaştırılmamış, aralarında bağlantı kurulmamış. Bundan bir adamın sorumlu olduğuna inanıyor.

– Evet, biliyorum.

– Ve haklı. Cinayet tanımları hemen hemen aynı. Efendim, Leo'nun tutuklu olduğunu biliyorum ve bu koşullar altında yaptıkları Sovyet aleyhtarı eylemler olarak adlandırılıyor, bunu da anlıyorum. Fakat onu ciddiye almamız gerektiğine inanıyorum. Leo bu işten dolayı tutuklanmayı hak etmiyor. Bunlar uydurma değil, gerçek. Bu cinayetler gerçek. Bunlar resmi milis kayıtları. Bunları aklından uydurmadı.

– Bu cinayetler çözüldü. Açık kalan bir dava yok.

– Hatalar yapılır.

– Fyodor Levleviç, dikkatli konuş. Devlete düşman biriyle hemfikirmiş gibi konuşuyorsun.

– İşler değişti. Şu anki rejimimiz hatalarını kabul ediyor ve onlardan ders almasını biliyor. Bu davanın en yüksek mercilere çıkarılması gerekiyor. Bu davayı Leo ve eşinin kişisel davasından ayrı tutmamız lazım. İnsanların bizi dinleyeceğine inanıyorum. Eski kadrolar değişti, eski usuller kalkıyor. Sorguçuların şiddete başvurmalarına artık izin verilmiyor. Hatta şimdiye kadar kullandıklarını dahi kabul etmiyorlar. Gulag sisteminin çökeceği ve yüzlerce insanın serbest kalacağı yönünde söylentiler var.

– Hepsi dedikodu, o kadar.

– Leo'nun nedenlerini savunan bir davayı amirlerimize iletebi-

leceğimize inanıyorum. Dört ay önce bu intihar demekti. Ama sizin desteğiniz olmadan onlara çıkamam. Leo'yla düşman olduğunuzu biliyorum. Size vurduğunu duymuştum. Ama bu, nefretten, ittifaktan veya politik düşünceden daha önemli bir konu. Bu topraklarda kırkın üzerinde çocuk cinayete kurban gitti. Ve cinayetler devam ediyor.

Vasili kalkıp önüne serilmiş haritaya gözlerini dikti:

– Peki. Onu nasıl bulacağını bana iyice anlat.

– Cinayetlerin odaklandığı yere ve tarihlere bir bakın. Önceki cinayetlerin hepsi güneyde işlenmiş. Kuzeydekiler çok daha sonra meydana gelmiş ve tüm kasabalar tren yoluyla birbirine bağlı. Katil trenle seyahat ediyor. Ama güneyde yaşıyor. Belki bir işi vardır, belki de rahatça seyahat etmesini sağlayan üst düzey bir yetkiye sahiptir. Parti üyesi olması veya hükümet görevlisi olması çok olası, bu yüzden dikkatli olmalıyız. Başka kim bu kadar çok seyahat eder? Ama bu kadar yer gezmesine rağmen cinayetlerin çoğu Rostov-na-Donu kentinde işlenmiş. Burası dört yıl önce ilk cinayetin işlendiği yer. Burada ya da civarında yaşıyor olmalı.

– Rostov?

– Efendim, Leo ve Raisa'nın oraya varmaya çalıştıklarına inanıyorum. Ve o adamı bulduklarında öldürecekler. Belki de adını çoktan öğrendiler. Belki adresini bile biliyorlardır. Onlara yardım etmeliyiz.

– Bu düşüncelerinden başkasına bahsettin mi?

– Hayır, kimseye, eşime bile söylemedim. Bunun her yerde anlatılmayacak bir konu olduğunu biliyorum, çok dikkatli olmanız gerekiyor.

– Zor bir iş olacak, ekiplerin arama faaliyetlerini güneye kaydırmak çok zor bir iş. Adamların çoğu Baltık'a çıkan yolları kapatmak için kuzeye gitti.

– İzin verin, size Leo'nun şimdi ne civarda olduğunu göstereyim.

Fyodor haritaya yoğunlaşmış incelerken Vasili'nin bir adım gerilediğini fark etmedi bile. Hatta Vasili'nin silahını alıp kalbine nişan aldığını da anlamamıştı.

Güneydoğu Oblast
13 temmuz

Leo ve Raisa bir metre boyunda iki metre eninde daracık elden düşme bir arabadaydılar: Kılık değiştiren kaçaklar gizlenmiş güneye ilerliyordu. Milis *kolhoz*'da aramalarını bitirince köylüler Leo ve Raisa'yı Ryazan'ın en yakın kasabasına götürüp oradaki arkadaşları ve akrabalarıyla tanıştırdılar; böylece bu yardımlaşma ağı genişlemiş oldu. Otuz kişinin doluştuğu evde ağır bir koku ve bunaltıcı bir sıcak vardı. Leo ucuz sigara dumanı kokan salonda aynı hikâyeyi bir daha anlatmak zorunda kalmıştı. Durum acil olduğundan kimsenin ikna edilecek hali yoktu ve milisin katili bulmakta başarısız olması kimseyi şaşırtmamıştı. Kelimenin gerçek anlamıyla ortak olan insanlar ikiliyi nasıl güneye götürebiliriz diye planlar yaptılar. Dinleyicilerden birkaçının ortak bir arkadaşı Moskova'dan Samara veya Harkov gibi şehirlere yük taşıyan bir kamyon sürücüsüydü. Harkov Rostov'un üç yüz kilometre kuzeyinde kalıyordu; bu, arabayla bir buçuk günlük yol demekti. Şoförün Rostov'a hiç işi düşmediğinden doğrudan oraya gitmesi çok riskli olacaktı, bu yüzden Rostov'un hemen dışında bulunan Şahti kasabasına gitmek için hazırlanmaya başladılar. Akrabalarını ziyaret etmeye geldiğini söyleyerek yolundan biraz sapabilirdi. Aynı akrabalar Leo'nun hikâyesini dinledikten sonra onları şehre götürmeye gönüllü olacaklardı.

Sonunda bu karanlık kasada bir buçuk gün geçirdiler. Şoför muz taşıyordu (ham ve yeşil) bu lüks egzotik yiyecekler üst düzey parti üyelerinin alışveriş yaptığı *spectorg*'lara götürülecekti: Leo ve Raisa da bir zamanlar gıda ihtiyaçlarını buralardan karşılardı. Onların bulunduğu kasa kamyonetin arkasına, içi kıymetli muzlarla dolu diğer iki kasanın altına konmuştu. Hava sıcak ve

kuruydu ve yolculuk aşırı derecede rahatsızlık vericiydi. Ama yine de Gulag vagonundan daha iyiydi. Her üç dört saatte bir mola veriyorlardı. Şoför kamyoneti durdurup üzerlerindeki kasaları alıyor ve insan kargosunun, yol kenarında tutulmuş bacaklarını açmasını ve rahatlamasını bekliyordu.

Kasanın içinde bacakları birbirine geçmiş halde kıvrılmışlarken Leo hafif bir uykuya daldı; karla kaplı ormanlar görüyordu. Uykusu Raisa'nın sorusuyla bölündü:

– Ona güveniyor musun?

– Kime?

– Şoföre.

– Sen güvenmiyor musun?

– Bilmiyorum.

– Sorduysan bir bildiğin olmalı?

– Hikâyeyi dinleyen o kadar insan arasında bir tek o hiç soru sormadı. Aynı fikirde değilmiş gibi geldi. Diğerleri gibi sarsılmadı anlattıklarından. Bana hissiz gibi geldi, menfaatini düşünüyormuş gibi geldi.

– Vazgeçmek için biraz geç oldu.

– Bizim için bir tehlike.

– Bize yardım etmek zorunda değildi. Bir bahane uydurabilirdi. Hem bize ihanet ettikten sonra ailesinin ve arkadaşlarının yüzüne bakamaz. Herkes tarafından dışlanır.

– Bir şeyler uydurabilir. Yolu tutmuşlar diyebilir. Yakalandık diyebilir. Bize yardım etmeye çalıştığını ama elinden bir şey gelmediğini anlatabilir.

– O zaman senin önerin ne?

– Bir sonraki molada onu etkisiz hale getirip bağlayabilirsin ve kamyonu sen sürersin.

– Sen ciddi misin?

– Emin olmanın tek yolu kamyonunu almak. Belgelerine de el koyarız. Hayatımızı kendi kontrolümüze alırız. Şu anda çaresiz haldeyiz. Bizi nereye götürdüğünü bile bilmiyoruz.

– Yabancılara güvenebileceğimi bana sen öğrettin.

– Bu adam diğerlerine benzemiyor. Hırslı birine benziyor. Tüm gününü lüks mallar taşıyarak geçiriyor. Düşünmesi gerek: Bunlardan ben de istiyorum, bu kaliteli kumaşlardan istiyorum, bu zor bulunan yiyeceklerden istiyorum. Bizim bir fırsat olduğumuzun farkında. Kaç para edeceğimizi biliyor. Bizi kaça satacağını biliyor. Ve bizimle yakalanırsa ödeyeceği bedeli biliyor. Bize yar-

dın etmek ona bir şey kazandırmaz, böyle hırslı bir adama bir şey kazandırmaz.

– Bunu söyleyen benim, ama şu anda hayatını bize yardım etmek için tehlikeye atan masum bir adamdan bahsediyorsun.

– Sana Rostov'a varışımızı garanti altına almamız gerektiğini söylüyorum.

– Her şey böyle başlamaz mı zaten? Hep inanacak bir nedenin vardır, uğruna ölmeye değecek bir neden. Çok geçmeden bu neden uğruna öldürürsün. Çok geçmeden bu sebep masum insanları öldürmeye değecek bir neden haline gelir.

– Onu öldürmek zorunda değiliz.

– Evet zorundayız. Çünkü onu bağlayıp yolun kenarına atamayız. Bu daha büyük bir risk olur. Ya ona güveneceğiz ya da öldüreceğiz. Bu planı uygulamaya hâlâ hazır mısın?

Leo sessizliğinden bunda ciddi olduğunu anladı. İvan'ın ihaneti onu kendine getirmiş olmalıydı.

– Raisa, bu durıma daha önce de düşmüştüm. İşler böyle böyle karışmaya başlar. Önce şüpheler, sonra güvensizlikler gelir. Bu insanlar bizi besledi, sakladı ve taşıdı. Eğer onları yüzüstü bırakırsan, arkadaşlarını sırf önlem olsun diye öldürürsek Moskova'da bir zamanlar küçük gördüğün o adamla yine aynı düzeye gelirim.

Raisa'yı göremese de gülümsediğini biliyordu.

– Beni deniyor musun?

– Sadece sohbet ediyorum. Bir şekilde vakit geçirmeliyiz.

– Peki, denemeden geçtim mi?

– Bu Şahti'ye varıp varamamamıza bağlı.

Raisa sordu:

– Her şey bitince, tüm bunlardan sonra ülkeden kaçacak mısın?

– Hayır. Ama senin istediğin buysa, seni bir gemiye bindirmek için elimden geleni yaparım.

– Peki, sen ne yapacaksın? Dağlarda saklanacak mısın?

– Adam öldüğünde ve sen sağ salim gemiye bindiğinde teslim olacağım. Sürgün hayatı yaşamak istemiyorum, düşmanca bakışlar altında yaşamak istemiyorum. Bir yabancı olarak da yaşamak istemiyorum. Bir hain damgası yemek istemiyorum. Bunu yapamam. Yaparsam Moskova'daki insanların hakkımda söyledikleri doğru çıkar.

– Onların ne düşündüğü benim ne istediğimden daha mı önemli?

– Sana kaçmanda yardım edeceğimi söyledim.

– Bahsettiğim bu değil.

– Anlamıyorum.
– Birlikte olmamızı istiyorum.

Leo bir an sustu. Raisa elini tuttu. Leo yumuşak sesiyle sonunda cevap verdi:
– Sınırı geçemem. Bir hain gibi yaşayamam. Bunu yapamam.
– Bu demek oluyor ki geriye yaklaşık yirmi dört saatimiz kaldı.
– Üzgünüm.
Leo yüzünü görmeyi çok isterdi. Sesi sakin ve usulca çıkıyordu:
– Bu zamanı beraber geçirmeliyiz.
– Bunu nasıl yapacağız?
– Birbirimize gerçekleri söyleyeceğiz.
– Gerçekler?
– Hepimizin sakladığı bir şeyler vardır. Ben saklıyorum. Senin hiç sırrın yok mu? Bana hiç anlatmadığın bir şeyler.
– Var.
– O zaman ilk sıra benim. Çayına tükürdüm.
– Ne yaptın?
– Zoya'nın tutuklandığını duyduktan sonra, onu senin ele verdiğine karar verdim. Sonraki bir hafta boyu çayına tükürdüm.
– Çayıma mı tükürdün?
–Bir hafta kadar.
– Sonra neden vazgeçtin.
– Umursamışa benzemiyordun.
– Fark etmemiştim.
– Haklısın. Tamam, sıra sende.
– Benden korktuğun için benimle evlendiğini sanmıyorum. Bence beni tuzağına düşüren sensin ve bu işte çok iyisin. Korkmuş gibi gösterdin. Bana yanlış isim verdin ve ben de senin peşine düştüm. Ama bence beni hedef alan sendin. Bence sen Batılı ajanlar için çalışıyorsun.
– Bu bir sır değil, sadece fikir yürütme. Sırrını paylaşmalısın; gerçekleri.
– Giysilerinin arasında bir kopek buldum. Bozukluk ikiye bölünebiliyordu, mikrofilm saklamak için kullanılan bir şey yani, ajanların kullandığı cinsten. Herkesin sahip olacağı bir şey değil. Şimdi sen doğruyu söyle. Artık devletten nefret etmek için yeterince nedenin olduğunu anlıyorum.
– Tamam, ama önce neden beni ele vermedin? Madem delilin de vardı? Elinde bu bozuk para vardı. Sebebi hamile olduğumu düşünmen miydi?

– Hayır, bilmiyorum. Yapamazdım. Bu sınırı geçmekle aynı şey. Yapamadım işte.

– Üzgünüm Leo, ama ben bir ajan değilim. Seninle MGB'ye daha yakın olmak için evlenmedim. Aylar önce trende sana anlattıklarımın hepsi doğruydu. Korkmuştun, hepsi bu.

– Ya bozuk para?

– O para benimdi. Ama mikrofilm taşımakta kullanmıyordum. Siyanür macunu taşımak için kullanıyordum. Mülteci olduğumdan bu yana onu hep yanımda taşıdım. Herhalde kadın mültecilere yapılan muameleyi tahmin edebiliyorsundur. Her yanda Rus askerleri olduğunu düşün. Böyle bir şey bir daha olursa, bırak onu buna yeltenseler bile macunu damaklarına sürecektim. Beni öldürüp asarlardı belki, ama aynısını başka bir kadına yapmadan önce iki kere düşünürlerdi. Her neyse, sonunda şans param oldu, çünkü yanımda taşımaya başladığımdan beri başıma bir şey gelmedi. Belki de erkekler cebinde siyanür taşıyan kadınları hissedebiliyorlardır.

Leo karısının olduğunu düşündüğü yere, karanlığa gözlerini dikmişti. Evinin yok edilmesiyle Moskova'ya getirilmesi arasında geçen sürenin karanlık bir dönem olduğunu biliyordu; bu dönemden hiç bahsetmemişti. Kadınlar düşman tarafından defalarca tecavüze uğramıştı ve sonra kurtarıcıları tecavüz etmişti. Bir asker olarak devletin bu davranışları onayladığını biliyordu. Bu, savaş koşullarında normal karşılanır, cesurca savaşan askerlere ödül olurdu. Bu dayanılmaz vahşetten kurtulmak için pek çok kişi siyanür kullanarak hayatlarına son vermişti. Raisa ise bunu adalet sağlamak için bir araç olarak kullanmıştı. Herkesin üzeri bıçak ya da silah gibi şeyler var mı diye aranırdı, ama bozuk para... Bu, dikkatlerinden kaçmış olmalıydı. Eşinin elini okşadı. Başka ne yapabilirdi ki? Olanlar için özür mü dileyecekti? Anladığını mı söyleyecekti? Devam etmesine izin verdi:

– İşte bu yüzden hamile kalamıyorum. Al sana bir sır daha.

Sonra ekledi:

– Ve bir şey daha var. Sana âşık oldum.

– Seni daima sevdim.

– Bu bir sır değil Leo. Üç sır geridesin.

Leo arkasına yaslandı:

– Bir erkek kardeşim var.

Rostov-na-Donu
14 temmuz

Nadya evde tek başınaydı. Annesi ve kız kardeşleri büyükannelerini ziyarete gitmişti; aslında Nadya da büyükannesinin yaşadığı apartmana kadar onlarla yürümüş, ama sonra dayanılmaz bir karın ağrısı başladığını söyleyip eve dönmek için izin istemişti. Annesi izin verince Nadya aceleyle evin yolunu tutmuştu. Planı çok basitti. Bodrumun kapısını açıp babasının o soğuk ve karanlık odada neden saatler harcadığını anlamaya çalışacaktı. Hiç aşağıya inmemişti; bir kere bile. Sadece evin etrafında dolaşıp dışarıdaki tuğlalardan içerinin nasıl bir yer olduğunu tahmin etmeye çalışmıştı. Baca deliği dışında hiç pencere yoktu. Aşağıya inmek kesinlikle yasaklanmıştı; bu, evin değişmez kuralıydı. Babası genelde kurallara uymadıklarında önemsemezdi. Ama bu kuralı çiğnerse babasının tahammül sınırını aşacağını biliyordu.

Babası o sırada iş gezisine çıkmıştı. Ama yarına kalmaz gelirdi ve babasından bodruma ek bir kapı yapmak gibi evi yenileme planlarını dinlerdi. Bodrum kapısını yenilemek istiyordu ama ön kapıya, herkesin kullandığı onları soğuktan koruyan kapıya bir şey yapmayı düşünmüyordu. Öncelik daima bodrumundaydı. Kötü bir kapısı olduğunu kabul ediyordu ama tüm kapılar aynıydı. Bodrum neden bu kadar önemliydi? Eğer içeri girmek istiyorsa, sorularına cevap bulmak istiyorsa bunu şimdi yapmalıydı. Kapının şimdiki kilidi basit bir sürgüydü. İyice inceleyip bıçağı sürgüyle kapının arasına sokup sokamadığına baktı. Sokabiliyordu.

Sürgü kaydı, Nadya kapıyı iterken menteşeler gıcırdadı. Bir basamak indi ve bir tane daha indi; her basamakta kalbi daha hızlı çarpıyordu. Kapıyı bırakınca kendiliğinden kapandı. Işığın neredeyse tamamını kesmişti. Kapının altından ve yanlardan azıcık

ışık süzülüyordu. Bunun dışında tek ışık kaynağı vantilatör deliğiydi. Gözünü karanlığa alıştırarak merdivenleri indi ve babasının gizli odasını incelemeye koyuldu.

Bir yatak, bir ocak, küçük bir masa ve bir sandık. Sıradışı hiçbir şey yoktu. Hayal kırıklığı yaşamıştı. Her şey çok normal görünüyordu. Duvarda eski bir lamba asılıydı ve arkasında da birkaç gazete kupürü iğnelenmişti. Yaklaşıp baktığında hepsinin aynı olduğunu gördü; yanan tankın etrafına toplanmış Rus askerleri. Fotoğraflardan bazıları sadece bir asker görünecek şekilde kesilmişti. Asker yakışıklı biriydi. Ama adamı tanımıyordu. Bu kolaj aklını karıştırmıştı (bu adam da kimdi?). Sonra yerde duran ince tabağı aldı, muhtemelen kediler için bırakılmıştı. Sandık dikkatini çekmişti, kilitli olup olmadığını görmek için elleriyle üzerinden biraz kaldırdı. Masif kapak ağırdı ama kilitli değildi. Kapağı kaldırırken başka bir ses geldi. Ön kapı.

Ayak sesleri sert çıkıyordu, annesinin olamayacak kadar serti. Babası dönmüş olmalıydı. Bodrumun kapısı açılınca içeri ışıkla doldu. Gelen babasıydı. Neden bu kadar erken gelmişti? Panikle kapağı kapadı. Babasının yaklaşan ayak seslerini duyarken ses çıkarmamaya çalışıyordu. Kapağı kapatır kapatmaz yatağın altına girdi ve babasının son basamağı inişini izledi. İşte oradaydı. Koca siyah çizmeleri ona doğru yaklaşıyordu.

Nadya yatağın kaldırılmasını bekleyerek gözlerini yumdu. Açtığında yüzünün dibinde kızgın bir surat olacağını düşünmüştü. Bunun yerine yatak üzerine doğru çöktü. Babası üzerine oturmuş olmalıydı. Gözlerini açıp buradan çıkması gerekiyordu. Babasının botlarını çözüşünü seyretti, burada olduğundan haberi yoktu. Kapıyı kapadığında sürgü kendiliğinden kapanmış olacaktı. Yakalanmamıştı, en azından şimdilik. Şimdi ne yapacaktı? Babası burada saatlerce kalabilirdi. Annesi gelip Nadya'nın evde olmadığını görünce telaşa kapılırdı. Belki de kaybolduğunu düşünürler ve onu aramaya çıkarlardı. O zaman yukarı gizlice çıkar ve nerede olduğuyla ilgili bir yalan atardı. Bu umabileceği en iyi ihtimaldi. O zamana kadar olduğu yerde sessizce beklemeliydi.

Babası çoraplarını çıkarıp ayak parmaklarını kıtırdattı. Ayağa kalkmasıyla yatak da düzeldi, etrafa zayıf sarı ışık yayan lambayı yaktı. Sandığa yöneldi; Nadya kapağı açışını duymuştu ama ne çıkardığını görememişti. Kapağın kapandığını duymadı, açık bırak-

mış olmalıydı. Babası ne yapıyordu? Şimdi de sandalyelerden birine oturmuş ayağının etrafına bir şey sarıyordu. Bu bir lastik parçasıydı. İp ve parçalarla kendine el yapımı bir çeşit ayakkabı yapıyordu.

Arkasında bir şeyin varlığını hisseden Nadya arkasına döndüğünde kediyle karşılaştı. Kedi de onu görmüştü, sırtını kambur yapmış kuyruğunu kabartmıştı. Buraya ait olmadığını kedi de biliyordu. Korkarak babasının onu fark edip etmediğine baktı. Ayakkabılarla uğraşmayı bırakmıştı. Kediyi görmüş müydü? Dizüstü çöktü, yüzü yatağın altındaki boşluktan görülebiliyordu. Nadya ne diyeceğini bilmiyordu, hareket etmeye bile cesaret edemedi. Babası konuşmadan doğruldu ve yatağı tamamen kaldırdı. Nadya yatağın altında kıvrılmış haliyle açıktaydı.

– Kalk ayağa.

Nadya titriyordu, ama hareket etmedi.

– Kalk ayağa.

Kollarını bacaklarını hareket ettiremiyordu; bedeni kaskatı kesilmişti.

– Nadya.

İsmini duyunca kalktı.

– Duvardan uzaklaş.

Başı aşağıda denileni yapıp babasına doğru yürüdü, gözlerini babasının teki çıplak tekinde lastik ayakkabı olan ayaklarına dikti. Babası yatağı indirdi.

– Buraya neden indin?

– Aşağıda ne yaptığını öğrenmek istedim.

– Neden?

– Seninle daha çok zaman geçirmek istiyorum.

Andrey sandalyeyi kızına döndürüp oturdu. Kızmadığına kendi de şaşırmıştı. Nadya daha rahatlamış hissedip sordu:

– Benimle vakit geçirmeyi sevmiyor musun?

– Kardeşlerin var, neden onlarla oynamak istemiyorsun? Senin yaşındayken tüm zamanımı kardeşimle geçirirdim.

– Kardeşin mi var?

– Evet, işte bak orada.

Andrey duvardaki Rus askerinin fotoğraflarını gösterdi. Nadya yakışıklı adama baktı.

– Adı ne?

– Pavel.

– Neden bizi ziyarete gelmiyor?

– Gelecek.

Rostov Oblast
Rostov-na-Donu'nun sekiz kilometre kuzeyi
15 temmuz

Elektriçka'da oturuyorlardı. Şehrin varoşlarından varacakları yere doğru yaklaşıyorlardı; Rostov-na-Donu'nun merkezine. Kamyon sürücüsü onlara ihanet etmemişti. Bir sürü kontrol noktasından geçirmiş ve Şahti kasabasına bırakmıştı. Geceyi burada, şoförün kaynanası ve onun ailesinin evinde geçirmişlerdi. Kadının adı Sarra Karlovna'ydı. Sarra ellili yaşlardaydı, sadece çocuklarından bazılarıyla değil (kızlarından biri evliydi ve onun da üç çocuğu vardı) büyükannesi ve büyükbabasıyla da aynı evi paylaşıyordu. Toplamda üç yatak odalı evde on bir kişi kalıyordu. Bu işe girerek kaybedecekleri çok şey vardı. Leo soruşturma hikâyesini üçüncü defa anlatıyordu. Kuzeydeki kasabaların aksine onlar bu cinayetleri çoktan duymuşlardı. Basında böyle bir haber çıkmamış olmasına rağmen Rosa'nın dediğine göre çevrede bu söylentileri duymayan kimse kalmamıştı. Ama ellerinde kanıtları yoktu. Ortalama kurban sayısını duyduklarında (Leo kaç çocuğun öldürüldüğünden emin değildi) tüm oda sessizliğe gömüldü.

Yardım edip etmeyecekleri söz konusu bile olmamıştı: Tüm aile olayları duyar duymaz planlar yapmaya koyuldu. Yeni bir yardımlaşma ağı kuruluyordu. Şehre gitmek için akşam karanlığının çökmesini beklemeye karar verdiler. Geceleri fabrikada daha az kişi oluyordu. Hem katilin de o saatte evde olma ihtimali daha yüksekti. Ayrıca Leo ve Raisa'nın yalnız gitmemelerine karar verildi. Bu sebeple yanlarına üç küçük çocuk ve enerjik dede ile nineyi aldılar. Leo ve Raisa Şahti'de kalan anne ile baba yerine geçmişti. Bu aile görüntüsü bir önlemdi. Aramalar Rostov'a kadar ulaşırsa, amaçlarının ülkeden kaçmak olmadığını anlarlarsa arayacakları kişiler birlikte yolculuk eden bir adam ve bir kadın ola-

caktı. İkisinin de görünüşlerini değiştirmeleri çok zordu. Leo saçını kısa kesebilirdi. Raisa da kesebilirdi. Yeni kıyafetler giyerlerdi. Ama o zaman bile, yanlarındaki aile olmadan hemen tanınırlardı. Raisa çocukları bu işe sokmak konusundaki endişelerini söyledi, onları tehlikeye attıklarını düşünüyordu. Sonunda şöyle bir karara vardılar; eğer işler yolunda gitmezse ve yakalanırlarsa dede ile nine tehdit edildiklerini, yardım etmezlerse öldüreceklerini söylediklerini anlatacaktı.

Tren durdu. Leo camdan dışarı göz gezdirdi. İstasyon kalabalıktı: Etrafta devriye gezen üniformalı memurları görebiliyordu. Yedisi de trenden indi. Raisa'nın kucağında çocuklardan en küçüğü vardı, küçük bir oğlan. Çocuklara şen şakrak davranmaları söylenmişti. Diğer iki oğlan planı anlamışlar ve üzerlerine düşen rolü oynamaya başlamışlardı, ama Raisa'nın kucağındaki oğlanın kafası karışmış, altdudağını bükmüş Raisa'ya bakıyordu. Tehlikeden korkmuş, eve gitmek istiyordu. Polislerden sadece en dikkatli olanı bu ailenin sahte olduğundan şüphelenirdi.

Perona ve kalabalığın arasına serpiştirilmiş bir sürü muhafız vardı, sıradan bir istasyonun sıradan bir günü için bu çok fazlaydı. Birini arıyorlardı. Leo aranan bir sürü insan olduğunu düşünmeye çalışsa da içinden bir ses onları aradıklarını söylüyordu.

Çıkış elli adım ötedeydi. Buna odaklanmışlardı. Neredeyse varmışlardı.

Silahlı polisler önlerini kesti:

– Nereden geliyorsunuz ve nereye gidiyorsunuz?

Raisa bir an konuşamadı. Kelimeler buhar olup uçmuştu. Kaskatı kesilmemek için oğlanı bir kolundan öbürüne aldı ve bir kahkaha attı:

– Öyle ağırlaşıyorlardı ki!

Leo öne çıktı:

– Az önce kız kardeşini ziyaret ettik. Şahti'de yaşıyor. Yakında evlenecek.

Büyükanne ekledi:

– Sarhoş herifin tekiyle, bu evliliğe karşıyım. Bunu yapmamasını çok söyledim.

Leo büyükanneye dönüp gülümsedi:

– Sen sadece su içen bir adamla mı evlenmesini isterdin?

– Bence daha iyi olurdu.

Büyükbaba lafa karışmadan önce başını salladı:

– Tamam içsin, ama bu kadar da çirkin olunmaz ki.

Yaşlı karıkoca güldü. Memurlar gülmüyordu. İçlerinden biri küçük oğlana döndü:

– Onun adı ne?

Soru Raisa'ya sorulmuştu. Yine bir anda her şey uçuvermişti. Hiçbir şey hatırlamıyordu. Aklına tek kelime bile gelmemişti. Sonra aklından bir isim seçip söyledi:

– Aleksandr.

Oğlan başını salladı:

– Benim adım İvan.

Raisa güldü.

– Onu kızdırmak çok hoşuma gidiyor. Oğlanların adlarını hep karıştırırım ve bu onları çılgına döndürür. Bu elimdeki genç delikanlının adı İvan. Bu Mihail.

Bu ortanca çocuğun ismiydi. En büyüklerine Aleksey dediklerini şimdi hatırlamıştı. Ama yalanını devam ettirmek için Aleksandr demek zorundaydı.

– Ve en büyük oğlumun adı Aleksandr.

Oğlan ağzını açıp konuşacaktı ki dedesi yaklaşıp oğlanın başını sertçe okşadı. Rahatsız olan çocuk başını salladı:

– Yapma şunu. Artık bir çocuk değilim.

Raisa rahatladığını belli etmemeye çalıştı. Memurlar ailenin yolundan çekildi ve Raisa sahte ailesiyle gardan çıktı.

Gardan çıktıklarında aileyle vedalaşıp ayrıldılar. Leo ve Raisa bir taksiye atladı. Katili yakalamak için gerekli bilgileri aileye zaten anlatmışlardı. Bir şey olur da Leo ve Raisa başarılı olamazsa ve cinayetler devam ederse, bu görevi aile devralacaktı. Diğerleriyle bu adamı bulmak için plan yapacaklardı, eğer bir ekip başarısız olursa yerlerine başka bir ekip geçecekti. O adam asla hayatta kalmamalıydı. Leo bu işin linç etmek gibi olduğunu kabul ediyordu, ne mahkeme, ne kanıt, ne de duruşma vardı; sadece şüphelere ve küçük ipuçlarına dayalı bir yargılamaydı bu. Adaleti kendileri uygulamaya çalışırken aslında karşı durdukları sistemi örnek almış oluyorlardı.

Büyük ihtimalle Vualsk'ta yapılmış bir Volga taksinin arkasına oturmuşlardı, ne Leo ne Raisa tek kelime etti. Konuşmalarına gerek yoktu. Her şey yolundaydı. Leo, Rostelmaş fabrikasına girip

eleman kayıtlarına bakacaktı. Bunu nasıl yapacağını bilmiyordu. Duruma göre bir şey bulacaktı. Raisa takside kalıp adam şüphelenirse her şeyin yolunda olduğuna inandıracaktı. Uyumlu ve uysal olması için fazla ödeme yapacaklardı. Leo katilin adını ve adresini bulduğunda taksici onları adrese götürmeliydi. Katil evinde değilse, iş gezisine çıkmışsa, ne zaman döneceğini öğrenmeleri gerekecekti. O zaman da, Şahti'ye Sarra'nın ailesinin yanına dönüp orada bekleyeceklerdi.

Buraya kadar gelmelerine rağmen, Leo yaptıkları tahminleri düşünmeden edemiyordu. Adamın Rostelmash fabrikasında çalışıyor olması muhtemeldi ama kesin değildi. Aklında başka ihtimaller dönmeye başladı –ya adamın bu kadar gezmesinin başka bir nedeni varsa? Tüm umutlarını bir ihtimal üzerine kurmuşlardı; adamın yüksek rütbeli bir Parti üyesi olma ihtimali de vardı. Ama katil güç sahibi biri olsaydı, kana susamışlığını başka yollarla tatmin ederdi. Cinayetlerin parklarda, ormanlarda işleniyor olması devletten bağımsız olduğunu gösteriyordu. Cinayetler hususi ve kişiseldi.

Taksi durdu. Raisa Leo'nun eline dokundu. Leo gergindi, sesi fısıldarmış gibi çıkıyordu:

– Bir saat içinde dönmezsem...

– Biliyorum.

Leo taksiden inip kapıyı kapattı.

Ana girişlerde bekçiler vardı, alarma geçmiş gibi görünmüyorlardı. Güvenlik önlemlerine bakılırsa MGB'deki kimse adamın bu fabrikada olabileceğini tahmin edememişti. Ön kapıdaki bekçilerin Leo'yu yanıltmak için özellikle az olması ihtimali de vardı ama Leo bu olasılığı çok zayıf görüyordu. Rostov'a gittiğini tahmin etmiş olabilirlerdi, ama tam olarak nereye gittiğini bilemezlerdi. Arka tarafa yürüdüğünde tel örgülerin tuğla binanın yan tarafına doğru biraz alçaldığını gördü. Leo tırmanıp, bacağının tekini diğer tarafa attı ve aşağı indi. Girmişti.

Fabrika yirmi dört saat devamlı üretim yapıyordu. İşçiler vardiyalar halinde çalışıyordu. Ama ortalıkta büyük kalabalıklar yoktu. Tek tük dolaşanlar vardı. Tesis muazzam büyüklükteydi. Burada çalışan sayısı binlerce, belki de on binden fazla olmalıydı. Hepsi de alt gruplara ayrılmıştı; muhasebeciler, temizlikçiler, nakliyeciler ve imalatçılar. İşin içine bir de gece gündüz vardiyaları girince kimse

Leo'nun yabancı olduğunu anlamazdı. Sakin ve kendinden emin adımlarla sanki oranın bir çalışanıymış gibi en büyük binaya doğru yürüdü. İki adam ellerinde sigaralar binadan çıkıp ana girişe yöneldiler. Büyük ihtimalle vardiyalarını tamamlamışlardı. Leo selam vermek zorunda kaldı ve adamlara doğru yürüdü:

– Ben Vualsk'taki Volga araba fabrikasında görevli bir *tolkaç*'ım. Çok daha önce gelmem gerekiyordu ama trenim rötar yaptı. İdari bina ne tarafta?

– Ayrı bir binası yok. Ana büro içeride, üst katlardan birinde. Gel seni götüreyim.

– Hayır, siz çıkıyordunuz. Eminim kendim bulabilirim.

– Eve gitmek için acelem yok. Gel götüreyim.

Leo gülümsedi. Adamı reddedemezdi. İki adam vedalaştı ve Leo istemediği refakatçisiyle büyük binaya girdi.

Leo içeri adımını atar atmaz kendinden geçti, bu büyük yapı, yüksek tavanlar, makinelerin sesi, hepsi normalde dini mekânların neden olduğu bir hayranlık yaratmıştı onda. Bu kilisenin yeni şekliydi, insanların katedraliydi ve korkuyla karışık saygı duygusu, üretilen makineler kadar önemliydi. Leo ve adam yan yana yürürken biraz sohbet ettiler. Leo fikrini değiştirmişti. Refakatçisinden memnundu. Bu sayede kimse onlara ikinci defa bakmıyordu. Ama aynı zamanda adamdan nasıl kurtulacağını da düşünüyordu. Fabrikanın bulunduğu zemin kattan merdivenle idari kata çıktılar. Adam:

– Yukarıda kaç kişi vardır bilmiyorum. Normalde pek gece vardiyasına kalmazlar, dedi.

Leo hâlâ bir sonraki adımda ne yapacağını bilmiyordu. Aradığı şeye nasıl ulaşacaktı? Almaya çalıştığı bilginin hassaslığı düşünülürse, ne bahane uydurursa uydursun hemen söyleyiverecek değillerdi. Devlet Güvenlik kartı olsaydı, bu iş daha kolay olurdu.

Birlikte köşeyi döndüler. Büroya giden koridor fabrikanın zeminine bakıyordu. Leo'nun yapacağı her şey aşağıdaki işçiler tarafından görülecekti. Adam kapıyı çaldı. Artık her şey içerideki kişi sayısına bağlıydı. Kapı takım elbiseli, solgun yüzlü, soğuk tavırlı bir adam tarafından açıldı, büyük ihtimalle muhasebecilerden biriydi:

– Ne istiyorsunuz?

Leo muhasebecinin omzundan odaya göz attı. İçeride kimse yoktu.

İşçi Leo'nun anlattıklarını tekrar etmeye kalmadan Leo adamın boğazına yumruk attı. Muhasebecinin karşılık vermesine fırsat vermeden adamın boğazına sarıldı:

– Dediğimi yaparsan hayatta kalırsın, anladın mı?

Adam başını salladı. Leo boğazını bıraktı.

– Jaluzilerin hepsini kapat ve kravatını çıkar.

Leo hırıltılarla boğazını tutan işçiyi içeri sürükledi. Kapıyı kapatıp arkadan kilitledi. Muhasebeci fabrikaya bakan pencereleri örtmeden önce kravatını çıkarıp Leo'ya fırlattı. Leo gözünü muhasebeciden ayırmadan işçiyi bağladı. İçeride silah veya alarm benzeri bir şey olduğundan şüpheliydi, zaten çalmaya değer bir şey de yoktu. Suçlarından arınmış bir toplumda yaşıyorlardı. Jaluzileri kapatan adam Leo'ya döndü:

– Ne istiyorsun?

– *Tolkaç*'ların iş raporlarını istiyorum.

– Ne?

– Nerede olduklarını göster.

Adam şaşkınlık içinde denileni yaptı ve dosya dolabının kilidini açtı. Leo adamın yanına ilerledi:

– Sen burada kal, sakın kımıldama ve ellerini kaldır ve dolaba yasla.

Kayıtlar seneler öncesine kadar gidiyordu. Leo'nun anladığı kadarıyla *tolkaç* olarak çalışan beş eleman vardı. Beşinin de dosyalarını çıkarıp iş raporlarına baktı. Ne zaman, nereye gönderilmişler? Tarihler cinayet tarihiyle birbirini tutarsa hâkim huzurunda olmasa da kendi aklında katili bulmuş olacaktı. Tutarlı bir iki tarih bulunca adamla yüzleşecekti; katilin suçuyla yüzleşince çözüleceğinden emindi. Eliyle listeyi tararken aklına yazdığı tarihler ve mekânlarla karşılaştırdı. İlk liste tutmamıştı. Leo bir an durup tarihleri yanlış hatırlama ihtimalini düşündü. Ama Vualsk ve Moskova'daki cinayetlerin tarihlerini asla unutmazdı. Bu *tolkaç* ne bu kasabalara, ne de Trans-Sibirya Demiryolu'nda bir yere gönderilmişti. Leo ikinci dosyayı açıp kişisel bilgileri atlayarak iş kayıtlarına baktı. Bu adam daha geçen ay çalışmaya başlamıştı. O dosyayı da kenara bırakıp üçüncüsüne uzandı.

Leo'nun gözleri listedeydi. Vualsk, Perm, Vyatka, Nizhniy Novgorod... Batıya, Moskova'ya giden demiryolu güzergâhında bulunan bir dizi kasaba ismi vardı. Moskova'nın güneyine doğru Tula

ve Orel kasabaları vardı. Şimdi de Ukrayna'ya doğru Harkov, Gorloyka, Taganrog, Zaporoşi ve Kramatorsk kasabalarının isimlerini gördü. Cinayetler tüm bu kasabalarda işlenmişti. Kişisel bilgilere bakmadan dosyayı kapatıp dördüncü ve beşinci dosyaları da kontrol etti. Parmağı dördüncü dosyadaki listeyi taradı. Bazı bilgiler tutuyordu ama tam denk gelen yoktu. Son dosya da aynıydı, benzerlikler vardı ama birkaç kilit bilgi tutmamıştı. Hiçbiri kuzeydoğuya kadar gitmemişti. Leo üçüncü dosyaya dönüp kapağı açtı. Küçük siyah beyaz vesikalığa gözlerini dikmişti. Adam gözlüklüydü. Adı Andrey'di.

Aynı gün

Vasili otel odasında yatağa oturmuş, sigarasının külünü ince kırmızı halıya döküyor ve şişeden içiyordu. Rostov'da olmaktan nefret ediyordu. Kalabalık nüfusuna rağmen, çirkin caddeleri, her köşe başına dikilmiş eski püskü anıtlarıyla buram buram bayağılık kokuyordu. Şişeden bir yudum daha aldı. Vasili hayal görmüyordu: Eğer kaçakları, Leo ve Raisa'yı amirlerine teslim etmezse, Fyodor Andreyev'in ölümüne iyi gözle bakmayacaklardı. Moskova'dan ayrılmadan önce aralarında böyle anlaştılar. Fyodor'un Leo'yla işbirliği yaptığı hikâyesine inanacaklardı, Vasili'nin odasına izinsiz girdiğine (ki yakalanınca vurulmuştu) ancak Leo yakalanırsa inanacaklardı. MGB bu beş parasız zavallı çifti bir türlü yakalayamadığı için utanç duyuyordu. Yer yarılmış da içine girmişlerdi sanki. Vasili onları yakalamayı becerirse tüm günahları affedilecekti. Resmi makamlar Leo'nun çoktan sınırın ötesinde, Batılı diplomatların korumasında olduğunu kabul etmeye hazırlardı. Hatta yabancı ajanlara gerekli emirler verilmişti bile. Leo ve Raisa'nın fotoğrafları tüm dünyadaki elçiliklere gönderilmişti. Suikast planları çoktan hazırdı. Eğer Vasili onları böyle pahalı bir adam avından ve diplomatik kargaşadan kurtarabilirse tüm kirli mazisi geçmişe gömülecekti.

Sigarasının izmaritini yere atıp topuğuyla ezmeden önce bir süre yanmasını seyretti. Rostov'daki Devlet Güvenlik'le irtibata geçti, hepsi de bir grup işe yaramazdı. Leo ve Raisa'nın fotoğraflarını onlara verdi. Aptal olduklarını varsayarak, memurlara Leo'nun sakal bırakmış ya da saçını kesmiş olabileceğini söyledi. Birlikte olmama ihtimalleri de vardı. Ayrılmış olabilirlerdi. Birinden biri ölmüş olabilirdi. Veya başkalarının yardımıyla grup ha-

linde olabilirlerdi. Memurlara evraklara fazla güvenmemelerini söyledi, Leo sahte evrak nasıl yapılır iyi bilirdi. En ufak bir şüphe uyandıran herkesi hemen alıkoymalarını söylemişti. Onları bırakıp bırakmama kararını Vasili verecekti. Toplamda otuz adamla kontrol noktaları ve rutin arama ekipleri oluşturdu. Her memura ne kadar önemsiz olursa olsun her olayı rapor etme emri verdi. Bu işe yaramaz raporlar gece gündüz gönderiliyordu.

Şimdiye kadar bir şey çıkmamıştı. Bu düşünce sinirlerini altüst etmeye yetmişti, Leo onu aşağılamak için yeni bir fırsat bulmuştu. Belki de Fyodor gerzeği yanılmıştı. Belki de Leo şu an bambaşka bir yerlerdeydi. Bu Vasili'nin sonu olurdu: Kaçmasından onu sorumlu tutarlardı ve Fyodor'un ölümü ona pahalıya mal olurdu.

Kapı çaldı.

– Girin.

Suratı kıpkırmızı genç bir memur (asansör çalışmadığından, merdivenleri koşarak çıktığı belliydi) elinde bir kâğıtla kapıda dikildi. Vasili bezgin bir şekilde kâğıdı uzatmasını söyledi.

Rostelmaş fabrikası. İdari bölüm. İki adama saldırıldı, iş raporları çalındı.

Vasili ayağa kalktı:

– Bu o. Burada.

Aynı gün

Kapının elli adım önünde yan yana duruyorlardı. Leo karısına baktı. Kendini teslim alan delilikten habersizdi. Başı dönüyordu: Uyuşturucu kullanmış gibiydi. Düşünceler tam anlamıyla başını acıtıyordu. Bu hissin kaybolmasını ve normale dönmeyi, aklına hâkim olmayı umuyordu. İstediği bir şey daha vardı, o da karşısındaki evin kardeşinin evi olmamasıydı:

Andrey Trofimoviç Sidorov.

Ama bu kardeşinin adıydı.

Pavel Trofimoviç Sidorov.

Ve bu da, yılanın deri değiştirmesi gibi, geçmişini değiştirene kadar kullandığı isimdi. Rapordaki siyah beyaz fotoğraftaki kalın gözlükler bunu destekliyordu. Gözlüklerinden dolayı devamlı gözlerini kısardı, devamlı düşerdi. Bu yüzden sakardı. Andrey, küçük kardeşi, 44'ten fazla çocuğun katili. Bunlar anlamsızdı ama aynı zamanda fazlasıyla anlamlıydı. Gömdüğü hatıralarına odaklanmaya çalıştı. Beyninin Sibirya bölgesine sürdüğü hatıraları çıkardı. Bileklere bağlanan ipler, çiğnedikleri ağaç kabukları, orman cinayetleri. Kardeşine nasıl kement yapılacağını o öğretmişti, açlığını yatıştırması için ağaç kabuklarını çiğnemeyi öğreten oydu. Bu dersler böylesine bir deliliğe malzeme mi olacaktı? Daha önce nasıl fark etmemişti? Hayır, bunu anlamasını beklemek saçmaydı. Onun gibi kaç çocuğa aynı dersler verilmişti, onlar da benzeri avlara gönderilmişlerdi. Kurbanları gördüğünde detaylar Leo'nun aklına bir şey getirmemişti. Yoksa getirmiş miy-

di? O mu bu yolu seçmişti, yoksa yol mu onu buraya getirmişti? Diğer yola sapması için yüzlerce neden varken, bu soruşturmaya girmeyi tercih etmesinin sebebi bu muydu? Bilinçaltında buna sürüklenmiş ve şu ana kadar akıntıyla buraya gelmişti, tıpkı küvetin deliğine akan banyo suyunun son tortuları gibi. Fyodor'un evinden buralara kadar geleceği önceden belli miydi? Bu kendi geçmişinin davası mıydı? Unutmaya çalıştığı kardeşiyle yüzleşmeye mi itilmişti?

Leo kardeşinin daktilo harfleriyle yazılmış adını görünce oturma ihtiyacı duydu. Kardeşinin dosyasına bakıp tarihleri tekrar tekrar kontrol etti. Şok geçiriyordu ve etrafındaki tehlikeleri umursamıyordu. Muhasebecinin yana kayıp ağzıyla telefonu açtığını bile fark etmemişti. Muhasebecinin ağzını tıkayıp, sandalyeye, telefona ulaşamayacağı bir yere bağlamıştı. Alarm çalana kadar fazla zamanının kalmadığının farkına varmamıştı. Kalkmalıydı. Kendine gelmeliydi. Ama koridorda bile doğru dürüst yürüyemiyordu, bir o yana bir bu yana savruluyordu. Midesi bulanmıştı. Fabrikadan çıkmak için tüm işçilerin önünden geçmek zorunda kalmıştı; bu sırada sakin ve normal görünmeliydi, kendine hâkim olmalıydı. Önce tuvalete gidip yüzüne soğuk su çarpmıştı. Aklı allak bullak halde, dünyası başına yıkılmışken dışarı çıkıp düşünmeden ana girişe yürümüştü. Arka taraftaki tel örgülerden atlamanın daha güvenli olacağını fark ettiğinde artık çok geçti. Yönünü değiştiremezdi; bekçiler yaklaştığını görmüştü. Tam önlerinden geçmesi gerekiyordu. Terlemeye başlamıştı, yüzünde zoraki bir gülümseme vardı. Bir soru sorarlarsa cevap verebileceğinden emin değildi. Ama soru sormadan, geçmesine izin verdiler. Taksiye bindiğinde elindeki dosyayı açtı ve acele etmesini söyleyerek adresi verdi. Raisa dosyayı elinden zorla almak zorunda kalmıştı. Elleri ve bacakları titriyordu, kendini tutamıyordu:

– İyi misin?

Raisa sormuştu.

– Neredeyse yakalanıyordum, hepsi bu.

Raisa dosyayı incelerken ona baktı. Kardeşinin hikâyesini artık o da biliyordu. Leo'nun ilk adını biliyordu ama tam adını söylememişti. Belgeleri incelerken ne tepki verdiğine baktı. Tahmin edememişti, bağlantı kurmamıştı. Nasıl yapabilirdi ki? Leo doğruyu söylemekten acizdi:

Bu adam benim kardeşim.

Kardeşinin evinde kaç kişi olduğunu bilmiyorlardı. Beş de olabilirdi on beş de. Bir yerde yaşayanların sayısını tahmin etmenin bir yolu yoktu. Evde yaşayan diğer kişiler ciddi bir sorun teşkil ediyordu. Bu adamın doğasından, cinayetlerden, işlediği suçlardan habersiz olmalılardı; cinayetleri evden uzakta işlemesinin sebebi de bu olmalıydı. Kardeşi bölünmüş bir kişilik yaratmıştı, ev yaşamı ve katil kimliği. Leo da tıpkı onun gibi kendi kişiliğini ikiye bölmüştü, eskiden olduğu çocuk ve sonradan dönüştüğü oğlan. Leo başını salladı. Şu ana odaklanması gerekiyordu. Buraya kadar o adamı öldürmeye gelmişti. Asıl sorun evin diğer sakinlerini nasıl atlatacaklarıydı. Onları nasıl zaptedeceklerdi? Ne onda ne de Raisa'da silah vardı. Eğer içerde ona yakın kişi varsa –ki bu şiddetle muhtemeldi– kolayca etkisiz hale getirilirlerdi. Raisa Leo'nun tereddüdünü hissedip sordu:

– Neden endişelisin?

– Diğer insanlar, diğer sakinler.

– Adamın yüzünü sen de gördün. Fotoğrafını gördün. İçeri sızıp uykusunda öldürebilirsin.

– Bunu yapamam.

– Leo, o bunu hak etti.

– Emin olmalıyım, onunla konuşmalıyım.

– Reddedecektir. Ne kadar konuşursan o kadar zorlaşır.

– Haklı olabilirsin. Ama onu uykusunda öldürmeyeceğim.

Sarra ayrılmadan bir bıçak vermişti. Bıçağı Raisa'ya uzattı:

– Buna ihtiyacım olmayacak.

Raisa bıçağı geri çevirdi:

– Leo, beni dinle, bu adam kırk dördün üzerinde çocuk katletti.

– Ve bu yüzden onu geberteceğim.

– Ya kendini savunursa? Bir bıçağı olmalı. Hatta silahı bile olabilir. Senden daha güçlü olabilir.

– Bir dövüşçü değil o. Sakar ve içine kapanık.

– Leo, bunu nerden biliyorsun? Al şu bıçağı. Çıplak ellerinle onu nasıl öldüreceksin?

Leo bıçağı Raisa'ya verip öptü:

– Unuttun mu? Bunun için eğitildim ben. Hayatımı bunu yaparak geçirdim. Güven bana.

İlk defa karısının güvenini istiyordu.

– Güveniyorum.

İkisi için bir gelecek yoktu. Başarmaları, birlikte geçirecekleri zamanın sonu demekti. Bu gece olacakların ötesinde birlikte olma

umudu, kaçma umudu yoktu. Raisa içinden adamın evde olmamasını diledi, bir seyahate falan gitmiş olmasını diledi. O zaman biraz daha zamanları olurdu, devletten kaçıp işlerini bitirene kadar biraz daha birlikte olurlardı. Bu düşüncenin utancıyla (katil uzaktaysa cinayet işliyor olmalıydı) başka şeylere odaklandı. Buralara gelebilmeleri için kaç kişi hayatını tehlikeye atmıştı? Şans dileyerek, adamı öldürmesini umarak Leo'yu bir kez daha öptü.

Raisa başka bir evin yanına saklanırken Leo eve yöneldi. Plan önceden kararlaştırılmıştı. Evin yanında bekleyip etrafı gözetleyecekti. Adam kaçmaya çalışırsa Raisa harekete geçecekti. Bir şeyler ters giderse, Leo herhangi bir nedenle başaramazsa, o zaman Raisa görevi devralacaktı.

Leo kapıya yaklaştı. İçeride cılız bir ışık vardı. Birileri uyanık mıydı? Denemek için kapıyı usulca itti. Kapı açılıverdi. Önünde mutfak kısmı vardı, mutfakta bir masa, bir kova kirli su ve ocak vardı. Işık gaz lambasından geliyordu. Fitilden çıkan alev isli camdan yükseliyordu. Mutfağın yanındaki bölmeye ilerledi. Sadece iki yatak olmasına şaşırmıştı; birinde iki kız çocuğu yan yana yatıyordu, öbüründe anneleri uyuyordu. Tek başınaydı. Andrey yoktu. Bu yatanlar kardeşinin ailesi miydi? Eğer öyleyse onun da akrabaları oluyordu. Bu yatan kardeşinin karısı mıydı? Bunlar da yeğenleriydi. Hayır, alt katta başka bir aile daha olmalıydı. Arkasını döndü. Bir kedi gözlerini ona dikmişti. Bir çift donuk yeşil göz. Siyah beyaz alacalı bir kürkü vardı. Ormanda yakaladıkları, ormanda öldürdükleri kediden daha besili olsa da aynı renkteydi, aynı cinsti. Leo kendini bir hayalin içinde buldu, her yer geçmişten izlerle doluydu. Kedi alt kata inen ikinci bir kapıdan içeri süzüldü. Leo kedinin peşinden gitti.

Dar basamaklar cılız sarı bir ışıkla aydınlanan bodruma iniyordu. Kedi basamakları hızla inip gözden kayboldu. İlk basamaktan odanın büyük kısmı görünmüyordu. Leo'nun tüm görebildiği başka bir yatak başıydı. Yatak boştu. Andrey'in evde olmama ihtimali var mıydı? Leo ses çıkarmamaya çalışarak basamakları indi. Aşağı indiğinde köşeden etrafa göz attı. Bir adam masada oturuyordu. Kalın camlı gözlükleri ve temiz beyaz bir gömleği vardı. Kartlarla oynuyordu. Başını kaldırıp baktı. İkisi de tepki vermedi, ama Andrey hiç şaşırmışa benzemiyordu. Sonunda, ayağa kalktı:

– Pavel?

Leo durduğu yerden kardeşinin arkasındaki duvarı görebiliyordu; duvardaki gazete kupürleri kardeşinin başının arkasından çiçek yaprakları gibi görünüyordu. Aynı fotoğraftan onlarca asılıydı. Leo dumanlar çıkan panzer tankının önünde, yüzünde zafer sevinciyle duruyordu. Sovyetler Birliği'nin kahramanı, zafer simgesi. Leo'nun çerçeveletip astığı kupürün aynısı. Bunu yapan bir tek o değildi.

– Pavel, seni bekliyordum.

Karşısındaki boş koltuğu gösterdi.

Leo denileni yaptı, kendini başka bir şey yapmaya gücü kalmamış gibi hissetti. Artık durum kontrolü altında değildi. Andrey tüm o kaçışlardan, alarmlardan ve gerginliklerden çok uzaktaydı, bu karşılaşmaya çok önceden hazırmış gibi görünüyordu. Leo'nunsa aksine kafası karışmış, şaşırmıştı. Kardeşinin sakin komutlarına uymak kolayına gelmişti.

Leo oturdu. Andrey de oturdu. Karşılıklı oturan kardeşler yirmi yıl sonra bir aradalardı. Andrey sordu:

– Ben olduğumu biliyordun.

– Hayır.

– Ben olduğumu en başından beri biliyordun.

– Hayır.

– Bulduğun ilk çocuktan beri mi?

– Hayır.

– İlk hangi cesedi buldun?

– Larisa Borodvna Petrova, Vualsk.

– Şu küçük kız, hatırladım.

– Ve Moskova'daki Arkadi...

– Moskova'da birkaç tane vardı.

Birkaç tane, bu kelimeyi öyle sıradan bir şeymiş gibi kullanmıştı. Eğer birkaç tane varsa, hepsi de örtbas edilmiş olmalıydı.

– Arkadi bu senenin şubatında öldürüldü.

– Küçük bir oğlan mıydı?

– Dört yaşındaydı.

– Onu da hatırladım. Bunlar yakın zamanlarda olanlar. O zamana gelene kadar yöntemimi mükemmelleştirmiştim. Ve hâlâ ben olduğumu tahmin edemedin mi? Daha önceki cinayetler o kadar açık değildi. Ama bundan daha da açık olamazdım. Sadece senin anlayabileceğin bir şeyler yapmalıydım. Adımı yazamazdım ya.

Anladın mı, sadece sen anlayabilirdin, sadece sana ipucu verdim.

– Neden bahsediyorsun?

– Abi, seni bulmaya çalıştım. Fotoğrafını görünce *Pravda* çalışanlarıyla konuştum. Adını sordum. Yıllar önce ayrıldığımızı söyledim ve isminin Pavel olduğunu sanıyordum. Adının Pavel olmadığını ve bilgilerinin saklı olduğunu söylediler. En azından hangi bölükte savaştığını söylemeleri için yalvardım. Buna bile cevap vermeyi reddettiler. Ben de bir askerdim. Senin gibi bir kahraman olamadım. Ama özel güçlerden olduğunu tahmin ettim. Bu, bilgilerini neden bu kadar gizli tuttuklarını açıklıyordu. Gerçek şu ki abi, senin öldüğünü asla aklıma getirmedim. Hep bir şekilde hayatta kaldığını düşündüm. Ve bunu annemize de anlatmaya çalıştım. Ama beni hiç dinlemedi. Birinin seni yakalayıp öldürdüğüne inanıyordu. Devamlı bu hikâyeyi anlatır dururdu. Sonunda delirdi. Benim kim olduğumu unutur ve senmişim gibi davranırdı. Bana Pavel derdi. Senin ona yardım ettiğin gibi, yardım etmemi isterdi. Ben de senin taklidini yapardım. Böylesi daha kolaydı, böylesi onu daha mutlu ediyordu; ama bir yanlışlık yaptığımda sen olmadığımı anlayıverirdi. O zaman öfkeden çılgına dönerdi. Sonra senin yasını tutmaya başlardı yine. Herkesin yaşamak için bir nedeni vardır. Onun sebebi sendin. Benim de sebebimdin. Aramızdaki tek fark, ben senin hayatta olduğuna inanıyordum.

Leo karşısında otururken, bir hale büyüğünün dünyayı anlatışını dinleyen uslu bir çocuk gibi sessizce dinliyordu. Artık elini kolunu bile hareket ettiremiyordu. Andrey devam etti:

– Kendime bakmalıydım. Şansıma kış bitmişti ve yemek sıkıntısı biraz daha azalmıştı. Bizim köyden sadece on kişi kurtuldu; seni de eklersek on bir. Diğer köyler tamamen boşaldı, terk edildi. Bahar gelip de karlar erimeye başlayınca, koktular, tüm köyler çürüyor ve hastalıktan kırılıyordu. Yanından bile geçemiyordun. Ama kışları sessiz ve sakin geçerdi. Ve tüm bu zaman boyunca her gece ormana seni aramaya çıktım. İzleri takip ettim. Seni arayıp adını ağaçlara haykırdım. Ama sen gelmedin.

Leo'nun beyni duyduklarını sindiriyordu. Tereddütlü bir sesle sordu:

– Bu çocukları seni bulayım diye mi öldürdün?

– Beni başka kim bulabilirdi? Senin için bıraktığım ipuçlarını başka kim anlayabilirdi. Sen bir avcısın Pavel, dünyanın en iyi avcısısın. İsmini ısrarla gizli tutmalarından senin Devlet Güvenlik, askeriye veya hükümette çalıştığını tahmin ettim. Önemli biri ol-

duğunu biliyordum. Zaten başkası da düşünülemezdi. Ancak bu cinayetlerle bilgi sana ulaşırdı.

– Bu çocukları öldürmenin sebebi ben miyim?

– Beni bulmanı bekleyerek geçirdiğim onca seneden sonra, seni bulmaya çalışarak geçirdiğim onca seneden sonra, ölmüş olsaydın daha iyi olurdu diye düşündüm. Seni unutmaya çalıştım. Belki de annemiz haklıydı. Belki de öldürülmüştün. Benim abim beni asla böyle yalnız bırakmazdı, mutlaka bulurdu beni. Sonra savaş çıktı. Orduya katılmak zorunda kaldım. Savaşta gözlüklerimi kaybettim, Almanlar etrafımı çevirmiş. Yakalandım, teslim oldum. Savaş mahkûmu olarak Rusya'ya geri döndüğümde tutuklandım, sorgulandım, dayak yedim. Beni hapishaneye göndermekle tehdit ettiler. Doğru dürüst önümü göremezken nasıl hainlik yapacağımı sordum. Altı ay boyunca gözlüksüzdüm. Burnumun ucunu göremeden yaşadım. Belki de hayatım bunun sayesinde kurtuldu. Şimdiye idam edilmiş olmam gerekirdi. Ama gardiyanlar oraya buraya çarptığımı gördükçe gülüyorlardı. Çocukluğumda olduğu gibi devamlı düşüyordum. Ama hayatta kaldım, kurtuldum. Bir Alman casusu olamayacak kadar sakar ve aptaldım. Bana isim taktılar, dayak attılar ve sonra da serbest bıraktılar. Buraya geri döndüm. Burada bile benden nefret ettiler ve hain dediler. Bu hayatta en dibe vurduğum zamanlardı. Neden hayatta kaldığımı sorgulamaya başladım. İşte o zaman fotoğrafını ilk sayfada gördüm: Kahraman, yakışıklı kahraman. O andan sonra asla kendimden şüphe etmedim.

– Cinayet işlemeye o zaman mı başladın?

– Önce bu civarda başladım, bu bölgede. Ama altı ay geçtikten sonra ülkenin herhangi bir yerinde olabileceğini anladım. Bu yüzden iş gezisi yapabileceğim bir işe girdim, bu yüzden *tolkaç* oldum. Ülkenin her yerine ipucu bırakmalıydım, takip edebileceğin ipuçları.

– İpucu mu? Onlar çocuktu. Birilerinin kızı, oğlu, evladıydı.

– Önceleri, kediyi yakaladığımız gibi hayvanları öldürdüm. Ama işe yaramadı. Kimse önemsemedi. Kimsenin dikkatini çekmedi. Kimse fark etmedi. Sana ulaşmam için gereken resmi raporlar yazılmadı. Bir gün ormanda bir çocuk karşıma dikildi. Ne yaptığımı sordu. Yem bıraktığımı söyledim. Sonra çocuğun daha iyi bir yem olacağını fark ettim. Ölü bir kız insanların ilgisini çekerdi. Neden kış aylarında o kadar çok çocuk öldürdüm sanıyorsun? Karda izlerimi takip edebilesin diye. Ormanın derinlerine giden ayak izlerimi takip etmedin mi?

Leo öne eğilmiş kardeşinin yumuşak sesini dinliyordu. Sonra arkasına yaslandı:

– Andrey, senin bir ailen var. Yukarda uyuyan çocuklarını gördüm. Onlar da öldürdüğün çocuklardan farksız. Üç güzel kızın var. Yaptığının ne kadar yanlış olduğunu anlayamıyor musun?

– Gerekliydi.

– Hayır.

Andrey sinirle masayı yumrukladı:

– Bana kızmaya hakkın yok! Beni arama zahmetine bile girmeden! Asla geri dönmedin! Hayatta olduğumu bildiğin halde umursamadın! Beni delirmiş kahrolası bir anneyle ve çürüyen cesetlerle dolu bir köyde yalnız bıraktın! Beni yargılamaya hakkın yok!

Leo kardeşinin kızgınlık dolu ifadesine baktı. Neler geçmişti başından? Nasıl böyle korkunç bir duruma düşmüştü? Ama anlayışlı olma ve acıma zamanları çoktan geçmişti. Andrey alnındaki teri silip daha sakin bir sesle devam etti:

– İlgini çekmenin, beni aramanı sağlamanın tek yolu buydu. Beni arayabilirdin ama yapmadın. Beni hayatından söküp attın. Beni aklından tamamen sildin. Hayatımın en mutlu anı, o gün bir takım gibi o kediyi yakalayışımızdı. Birlikte olduğumuz zamanlar hayatın acımasız olduğunu hiç düşünmezdim. Yiyecek bir şeyimiz bile olmasa, soğuktan donsak da böyle düşünmezdim. Ama götürüldüğünde ve ardından yapayalnız kaldığımda bir şeyler değişti.

– Andrey, o zaman küçüktüm. Yaralanmıştım, başımdan darbe yemiştim. Aklım karışmıştı, korkmuştum.

– Fotoğrafını ilk gördüğümde sevindim, çok sevindim. Ama sonra gittikçe kızgınlığım arttı. Bana ihanet ettin. Hayatımdaki tek iyi şey sendin. Ve sen beni unuttun.

– Beni dinle, neredeyse ölecektim. Neler olduğunu anlayamamıştım. Beni götüren adam öldürecekti. Beni oğullarının hayatta kalması için kullanacaklardı. Ama eve vardığımızda oğlu benden önce ölmüştü. Başıma vurduğunu hatırlıyor musun?

– Evet.

– Kendi adımı bile hatırlayamadım. İyileşmem haftalar sürdü. Ama o sırada çoktan Moskova'ya gitmiştim. Yaşadığımız toprakları terk etmiştik. Yemek bulmak zorundaydılar. Seni hatırladım. Annemizi hatırladım. Birlikte geçirdiğimiz zamanları hatırladım. Tabii ki hatırladım. Ama ne yapmanı beklerdin? Başka çarem yoktu. Devam etmek zorundaydım.

Andrey kartları alıp karıştırdı:

– Büyüyünce beni arayabilirdin. En azından bir çaba gösterebilirdin. Adımı değiştirmedim. Yetki sahibi biri için bu zor olmamalı.

Leo doğru söylediğini fark etti. Kardeşini bulabilirdi. Onu arayabilirdi. Geçmişi gömmeye çalışmıştı. Ve kardeşi tekrar hayatına girebilmek için cinayetler işlemişti.

– Andrey, tüm hayatımı geçmişi unutmaya çalışarak geçirdim. Annem ve babamla yüzleşmekten korkarak büyüdüm. Onlara geçmişi hatırlatmaktan, beni öldürmeyi düşündükleri zamanı hatırlatmaktan hep korktum. Her gece korkuyla ve terler içinde uyanırdım; fikirlerini değiştirip tekrar beni öldürmeye karar vermelerinden korkardım. Tüm yetkilerimi beni sevmeleri için kullandım. Sadece onlara odaklandım. Bu benim için hayatta kalmanın yoluydu.

– Sen hep bir şeyleri bensiz yapmak istedin Pavel. Hep beni arkada bırakmak istedin.

– Buraya gelişimin sebebini biliyor musun?

– Beni öldürmeye geldin. Bir avcı başka neden gelir ki? Sen beni öldürdükten sonra nefret edilen ben olacağım ve sen sevileceksin. Her zaman olduğu gibi.

– Hayır, seni durdurmaya çalışan bir hain gibi görülüyorum.

Andrey şaşırmış görünüyordu:

– Neden?

– Kardeşim, doğrudan ve dolaylı olarak senin yüzünden ölen insanlardan beni sorumlu tutuyorlar. Anlıyor musun? Senin suçun devlet için bir utanç kaynağı.

Andrey hâlâ boş gözlerle bakıyordu. Sonunda konuştu:

– Bir itiraf yazacağım.

Başka bir itiraf daha: Bunda ne yazacak?

Ben Andrey Trofimoviç Sidorov, bir katilim.

Kardeşi anlamamıştı. Kimse onun ifadesini istemiyordu, kimse onun suçlu bulunmasını istemiyordu:

– Andrey, buraya senin ifadeni almaya gelmedim. Başka çocuk öldürmemeni sağlamaya geldim.

– Seni engellemeyeceğim. Almak istediğimi aldım ben. Hayatta olduğumu biliyorsun. Ve beni aramadığın için pişmanlık duydun. Arasaydın, kaç hayat kurtulmuş olacaktı, bir düşün.

– Sen delisin.

– Beni öldürmeden önce bir el kart oynamak isterdim. Lütfen abi, benim için en azından bunu yap.

Andrey kartları dağıttı. Leo kartlara baktı:

– Lütfen abi, bir oyun sadece. Lütfen. Oynarsan beni öldürmeme izin vereceğim. Oynamazsan direnirim.

Leo kartları aldı, ama tehditten dolayı değil kafasını toplamak için zamana ihtiyacı olduğundan dolayı aldı. Andrey'in bir yabancı olduğunu düşünmesi gerekiyordu. Oyunlarına başladılar. Andrey tüm dikkatini kartlara vermişti. Sonra yan taraftan bir ses geldi. Leo panikle arkasını döndü. Merdivenlerin dibinde küçük şirin bir kız duruyordu. Saçları dağılmıştı. Gizlenip gözetliyormuş gibi son basamakta kaldı. Andrey kalktı:

– Nadya, bu benim kardeşim Pavel.

– Bahsettiğin abin mi?

– Evet, sana bahsettiğim kişi.

Nadya önce Leo'ya sonra babasına baktı:

– Geleceğini neden söylemedin?

– Ne zaman burada olacağını bilmiyordum.

Nadya Leo'ya döndü:

– Aç mısın? Uzak yoldan mı geldin?

Leo ne diyeceğini bilemedi. Andrey onun yerine cevap verdi:

– Artık yatağına gitmelisin.

– Kalktım artık. Tekrar uykum gelmez. Yanınızda kalıp konuşmalarınızı dinleyemez miyim? Sizinle oturabilir miyim? Ben de ağabeyinle tanışmak istiyordum. Senin ailenden kimseyi tanımıyorum. Bunu çok istiyorum. Lütfen baba, lütfen?

– Pavel beni bulabilmek için çok uzun bir yolculuk yaptı. Konuşacak çok şeyimiz var.

Leo kızdan kurtulmalıydı. Ailesi tarafından kuşatılmak üzereydi; ailesi, konuşmalar, votka kadehleri, soğuk et dilimleri ve geçmişiyle ilgili sorular... Buraya birini öldürmeye gelmişti.

– Belki bir bardak çay alabiliriz, tabii varsa?

– Var, ben yapmayı biliyorum. Annemi uyandırmama gerek var mı?

Andrey araya girdi:

– Hayır, bırak uyusun.

– O zaman kendim yapabilirim.

– Tamam, sen yap bakalım.

Gülümseyip yukarı çıktı.

Nadya heyecanla merdivenleri çıktı. Babasının abisi yakışıklı biriydi ve anlatacak bir sürü hikâyesi olduğuna emindi. Dahası, bir askerdi, bir kahramandı. Ona savaş pilotu olmanın yollarını anlatabilirdi. Oturma odasının kapısını açıp bir göz attı. Mutfağında bir kadın oturuyordu. Güzel bir kadındı. Tek eli arkada kımıldamadan duruyordu; sanki dev bir el oyuncak evden elini içeri sokup bu güzel bebeği buraya koymuştu.

Raisa bıçağı arkasına sakladı, metal ucu daha bu sabah verilen eteğe değiyordu. Yeterince uzun bir süre dışarıda beklemişti. Bir şeyler ters gitmiş olmalıydı. Bu işi kendi halletmeliydi. Evden içeri adımını atar atmaz evde az kişi kaldığını anlayıp rahatladı. İki yatak vardı. Bir anne ve iki kızı vardı. Tam karşısında duran bu kız kimdi? Nereden gelmişti? Mutlu ve heyecanlı görünüyordu. Evde korku ve panik havası yoktu. Henüz kimse ölmemişti:

– Benim adım Raisa, kocam burada mı?

– Pavel mi?

Pavel? Neden kendine Pavel diyordu? Neden eski adını kullanıyordu?

– Evet, Pavel.

– Benim adım Nadya. Sizinle tanıştığıma memnun oldum. Ailemin akrabalarından kimseyle tanışmamıştım.

Raisa bıçağı arkasına saklamaya devam etti.

– Kocam nerede?

– Alt katta.

– Geldiğimi haber vermek istiyorum.

Raisa bıçağı Nadya'nın göremeyeceği şekilde arkasından önüne getirerek alt kata gitti. Kapıyı itti.

Yavaş adımlarla konuşulanlara kulak kesilerek merdivenleri indi. Önünde tuttuğu bıçağı titrek eliyle yukarı kaldırmıştı. İçinden adamı öldürmesi ne kadar uzun sürerse o kadar zor olacağını tekrar edip durdu. Son basamağa geldiğinde kocasını kart oynarken buldu.

* * *

Vasili adamlarına evin etrafını çevirmelerini emretmişti. Kaçacak bir yer kalmamıştı. Beraberinde toplam on beş memur vardı; çoğu yerel polisti ve doğru düzgün tanımıyordu bile. İşi usulüne uygun yapıp Leo ve Raisa'yı tutuklamalarından endişelendiği için

bu işi kendi elleriyle halletmeliydi. Lehlerinde kullanılabilecek her delili yok edip bu işi burada bitirebilirdi. Eli tetikte ilerledi. İki adam da onunla hareket etti. İkisine de oldukları yerde kalmalarını işaret etti.

– Bana beş dakika verin. Ben sizi çağırmadan girmeyin. Anlaşıldı mı? Sakın girmeyin. Eğer beş dakika içinde çıkmazsam içeri hücum edip herkesi öldürün. Anlaşıldı mı? Herkesi öldürün.

* * *

Raisa'nın bıçak tutan eli titriyordu. Bunu yapamazdı. Bu adamı öldüremezdi. Kocasıyla kart oynuyordu. Bu ona insani bir görünüm vermişti. Bu aklını karıştırmıştı. Leo Raisa'ya doğru yürüdü:

– Ben yapacağım.

– Neden onunla kart oynuyorsun?

– Çünkü o benim kardeşim.

Üst kattan çığlıklar geldi. Bağıran küçük kızdı. Bir adam bağırmaya başladı. Diğer çocuklar da uyanmıştı. Kimse ne olduğunu anlamadan Vasili göründü. Elinde silahı o bildik kocaman gülümsemesiyle etrafa göz attı. Kartları görünce onun da aklı karışmıştı:

– Bunca yolu kart oynamak için mi geldiniz? Sözde çocuk katilini yakalamaya geldiğinizi sanıyordum. Yoksa bu yenilikçi sorgu yönteminizin bir parçası mı?

Leo öldürmekte çok geç kalmıştı. Artık kafasına bir silah doğrultulmuşken Andrey'i öldüremezdi. En ufak bir ani hareketinde vurulurdu. Ama Andrey hareket edebilirdi. Kaybetmişti.

– Vasili, lütfen beni dinlemen gerekiyor.

– Yalvarışını dinliyorum. Dizlerinin üzerine çök.

Leo dizlerinin üzerine çöktü, Vasili silahı ensesine dayadı.

– Raisa, kocanın yanına çökmeni istiyorum. Hemen!

Raisa denileni yaptı. Silahı bu sefer Raisa'nın ensesine dayadı. Leo bağırdı:

– Hayır!

– Bunu hatırladın mı Leo? Seyretmeni istiyorum. Senin izini sürmek çok eğlenceliydi. Ama maalesef burada bitiyor.

Vasili Raisa'yı öldürmekten zevk alacaktı: Leo'nun uğruna neleri feda ettiği... Tüm bu düşünceler bir anda kesildi. Eğilip karnına baktı...

Andrey'in 44'ün üzerinde çocuğu öldürürken kullandığı tırtıklı bıçağın Vasili'nin sırtından girip karnından çıkışını seyretti. Vasili karnında kanlarla dizlerinin üzerine yıkılırken Leo atılıp elinden silahı kaptı. Raisa kalkıp Leo'nun yanında durdu.

– Çok zamanımız kalmadı.

Andrey olduğu yerden kımıldamamıştı. Leo silahı Andrey'e, doğrulttu; kardeşinin gözlüklerinin tam ortasına nişan almıştı.

Bir çığlık duyuldu:

– Ne yapıyorsun?

Leo arkasını döndü. Nadya merdivenlerin başındaydı. Raisa bağırdı:

– Leo, şimdi!

Raisa Leo'nun yanına gidip kocasıyla beraber parmağını tetiğe koydu ve beraber tetiği çektiler. Silah ateş almasıyla geri tepti. Andrey'in başı arkaya fırladı ve yere yıkıldı.

Silah sesinin duyulmasıyla dışarıdaki memurlar eve dalıp aşağıya indiler. Leo ve Raisa silahı attılar. Polis şefi Vasili'nin yerde uzanan ölü bedenine baktı. Önce Leo konuştu. Andrey'i gösterip:

– Bu adam bir katildi. Amiriniz onu etkisiz hale getirmeye çalışırken öldü.

Leo siyah el çantasını aldı. İçinden çıkacakların ne işe yarayacağını bile düşünmeden çantayı açtı. İçinde gazeteye sarılı bir kavanoz vardı. Kapağını açıp içendekileri oyun kartlarının üzerine boşalttı. Masada son kurbanın *Pravda*'ya sarılı midesi duruyordu. Leo ekledi:

– Vasili bir kahraman olarak can verdi.

Memurlar masanın etrafında dolanırken Leo geri çekildi. Nadya gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Babasının ölümünden dolayı duyduğu korkunç öfke gözlerinden okunuyordu.

Moskova
17 temmuz

Leo Müdür Graçev'in karşısında oturuyordu; Raisa'yı ihbar etmeyi reddettiği odadaydılar. Leo müdürü tanımıyordu. Adını bile duymamıştı. Ama yeni birilerini görevlendirmelerine şaşırmamıştı. Devlet Güvenlik Birimi'nin üst kademelerinde kimse uzun süre dayanamamıştı ve o ayrılalı dört ay olmuştu, bu, kadronun çoğunu yenilemek için yeterince uzun bir zamandı. Bu sefer sorgusuz sürgünlere gönderilme veya Gulag'a yollanma şansları yoktu. İdamları bugün, burada gerçekleşmeliydi.

Müdür Graçev konuşmaya başladı:

– Eski amiriniz Müdür Kuzmin'di, Stalin hükümeti tarafından atanmış bir *Beria* memuruydu. Ama tutuklandı. Dava dosyanız bana devredildi.

Önünde Vualsk'ta el konan yıpranmış dava dosyası duruyordu, üzerine sıçrayan kanlar görünüyordu. Graçev sayfaları hızla çevirdi, fotoğraflar, ifadeler, dava tutanakları...

– O bodrum katında üç mide parçası bulduk. İkisi pişirilmişti. Çocuklardan kesilmiş bu midelerin kime ait olduğunu bulmaya çalışıyoruz. Görünen o ki, siz haklıymışsınız. Andrey Sidorov bir katilmiş. Geçmişini inceledim. Anladığım kadarıyla Nazi Almanyası'yla işbirliği yapmış, fakat savaştan sonra hakkında işlem yapılacağına toplumumuza salınmış. Sorumlusu olduğumuz affedilmez bir hata söz konusu. Belki de Naziler böyle beceriksiz ve sakar olduğu için onu seçmişlerdi. Bu sayede zararsız görünüyordu. Sonra buraya, çocuklarımızı öldürerek yenilgilerinin intikamını almaya, komünizmin geleceğini yok etmeye gönderildi. Dahası, bu aynı zamanda bir propaganda kampanyasıydı. Ellerinde tuttukları sürede yurttaşlarımızdan birinin beynini yıkayıp, Batılı

bir eğitim verip kalbini zehirlediler ve ait olduğu dünyaya tamamen yabancı biri haline getirdiler ve sistemimizin böyle bir canavar üretebileceğine halkımızın inanmasını istediler. Fark ettim ki cinayetlerden hiçbiri Büyük Savaş'tan önce işlenmemiş.

Leo'ya dönüp bir ara verdi:

– Siz de aynısını düşünmüyor muydunuz?

– Tam olarak böyle düşünmüştüm efendim.

Graçev elini uzattı:

– Ülkenize olağanüstü bir hizmette bulundunuz. Size, Devlet Güvenlik organlarından birinde yüksek bir makamda görev almanız için bir teklif sunmakla yetkilendirildim. Böyle bir makamdan isterseniz siyasete geçiş yapma imkânınız da olabilir. Artık yeni bir dönemdeyiz Leo. Liderimiz Hruşçev size yapılan kötü muameleyi Stalinist hükümetin affedilemez bir hatası olarak görüyor. Eşiniz kesinlikle tahliye edilecek. Bu yabancı casusu yakalamanızda size yardım ettiği için sadakatiyle ilgili tüm soru işaretleri ortadan kalkmış oluyor. Tüm kayıtlarınız temizlenecek. Anne ve babanız eski evlerine geri dönecekler. Eğer eski evleri uygun değilse, daha iyi bir eve yerleştirilecekler.

Leo sessizliğini bozmadı.

– Söyleyecek bir şeyiniz yok mu?

– Bu çok cömert bir teklif. Ve bundan onur duydum. Bunu güç sahibi olma veya terfi etme amacıyla yapmadığımı anlamalısınız. Tek bildiğim bu adamın durdurulması gerektiğiydi.

– Sizi tamamen anlıyorum.

– Ama izninizle teklifinizi geri çevireceğim. Onun yerine kendim bir teklifte bulunacağım.

– Ne istersiniz?

– Moskova Cinayet Masası ekibinde görev almak istiyorum. Eğer böyle bir ekip yoksa oluşturulmasını istiyorum.

– Leo Stepanoviç, böyle bir bölüm kurmaya neden gerek olsun ki?

– Sizin de dediğiniz gibi, cinayetler toplumumuzu tehdit eden bir silah haline gelebilir. Amaçlarına geleneksel yollarla ulaşamadıklarını anladıklarında alışılmışın dışına çıkabilirler. Suçun Batı'yla olan savaşımızda büyük önem kazanacağına eminim. Toplumumuzun uyumlu doğasını bozmak için bu yolu kullanacaklar. Ve bunu yaptıklarında onları durdurmak için işbaşında olmak istiyorum.

– Devam edin.

– General Nesterov'un Moskova'ya atanmasını istiyorum. Ve bu yeni bölümde benimle çalışmasını.

Graçev gülümsemeden önce teklifi düşündü, memnun görünüyordu:

– Bunu bir öneri olarak sunmaktan mutluluk duyarım.

* * *

Raisa dışarıda Cerzinski'nin heykelini seyrederek Leo'yu bekliyordu. Leo binadan çıkıp elini tuttu. Lubyanka'nın pencerelerinden dışarıyı seyredenler şüphesiz bu sevgi dolu manzaradan etkilenmişlerdi. Leo'nun umurunda değildi. Güvendeydiler, en azından şimdilik. Bu yeterince uzun bir süreydi; umduklarından bile daha uzun bir süreydi. Cerzinski'nin heykeline baktı ve adamın söylediği tek bir kelimeyi bile hatırlamadığını fark etti.

Bir hafta sonra

Moskova
24 temmuz

Leo ve Raisa 12. Yetimhane müdürünün odasında oturuyorlardı. Yetimhane hayvanat bahçesinden çok uzak sayılmazdı. Leo eşine baktı ve sordu:

– Bu kadar zaman alan ne olabilir?

– Bilmiyorum.

– Yolunda gitmeyen bir şey var.

Raisa başını salladı:

– Sanmıyorum.

– Müdür bizi pek sevmedi.

– Bana öyle gelmedi.

– Ama bizim için ne düşündü?

– Bilmiyorum.

– Sence bizi beğendi mi?

– Onun ne düşündüğü o kadar da önemli değil. Asıl onlar ne düşünüyor?

Leo ayağa kalktı:

– Şunu imzalamak zorunda.

– Belgeleri imzalayacak. Önemli olan bu değil.

Leo başını sallayarak tekrar oturdu.

– Haklısın. Biraz gerginim.

– Ben de.

– Nasıl görünüyorum?

– İyi görünüyorsun.

– Çok resmi değilim değil mi?

– Leo, biraz rahatla.

Kapı açıldı. *Müdür*, kırklı yaşlarda bir adamı odaya girdi:

– Onları buldum.

Leo adamın gerçekten çocukların nerede olduğunu bilmeden tüm binayı mı aradığını yoksa lafın gelişi mi böyle dediğini anlayamamıştı. Adam yanına yürüdü. Arkasında iki küçük kız duruyordu, Zoya ve Elena, Mihail Ziyonoviyev'in kızları. Babalarının, evlerinin ön bahçesinde karların üzerinde öldürülmesinin üzerinden dört ay geçmişti. Bu sürede kızların fiziksel görünümü çarpıcı bir değişim geçirmişti. Kilo vermişlerdi ve tenleri solmuştu. Kardeşlerden küçük olanın, dört yaşındaki Elena'nın saçları kazıtılmıştı. Ablası Zoya'nınkiler ise (o da altı yaşındaydı) kısacık kırpılmıştı. Her yerlerini bit pire sarmıştı.

Leo ayağa kalktı, ardından da Raisa. Müdüre döndü:

– Bir dakika yalnız konuşabilir miyiz?

Bu teklif müdürün hoşuna gitmemişti. Ama yapmak zorundaydı ve arkasından kapıyı kapatıp odadan çıktı. İki kız da kapıdan mümkün olduğunda uzağa geçtiler.

– Zoya, Elena... Benim adım Leo, Beni hatırladınız mı?

Cevap gelmemişti, ifadeleri bile değişmemişti. Gözleri tetikteydi, her an gelecek bir tehlike bekliyorlardı. Zoya kardeşinin elini tuttu.

– Bu benim eşim Raisa, bir öğretmendir.

– Merhaba Zoya, merhaba Elena. Neden şöyle oturmuyorsunuz? Otururseniz daha rahat olursunuz.

Leo sandalyeleri alıp kızların yanına koydu. Kapıdan uzak durmak isteseler de el ele bir şey demeden oturdular.

Leo ve Raisa onlarla aynı hizaya gelmek için mesafeyi koruyarak çömeldiler. Kızların tırnakları kirliydi, tırnaklarında bir kir tabakası vardı, ama elleri temizdi. Oraya aceleyle getirildikleri belliydi. Kir ve sabun karışımı bir kokuları vardı. Leo konuşmaya başladı:

– Eşim ve ben size bir ev sunmak istiyoruz, kendi evimizi.

– Leo burada olma nedeninizi bana anlattı. Bu üzücü konuşma için özür dilerim fakat bunları şimdi konuşmamız daha iyi olacak.

– Annenizin ve babanızın öldürülmesini engellemeye çalışsam da, onları sizden ayıran adamdan farksız olduğumu düşünüyor olmalısınız. Size farklı olduğumu şimdi söyleyebilirim. Bizimle yaşarken ailenizin anısına ihanet etmiş gibi hissedebilirsiniz. Ama eminim ki anne ve babanız sizin için en iyisini isterdi. Ve gerçek şu ki bu yetimhane size hiçbir şey sunmuyor. Dört aydan sonra bunu herkesten daha iyi anlamış olduğunuza eminim.

Raisa devam etti:

– Size elinizden alınan fırsatları geri vermek istiyoruz. Sizden zor bir karar vermenizi istiyoruz. İkiniz de çok küçüksünüz. Neye karar verirseniz verin bu kolay olmayacak. Maalesef çocukların büyükler gibi kararlar vermesi gerektiği bir zamanda yaşıyoruz. Eğer burada kalırsanız zor ve gittikçe kolaylaşmayan bir hayatınız olacak.

– Size çocukluğunuzu geri vermeyi teklif ediyoruz. Çocukluğunuzun tadını çıkarmanızı istiyoruz.

– Anne ve babanızın yerine geçmeyeceğiz. Onların yerini alamayız: Kimse onların yerini tutamaz. Biz sizin korumanız olacağız. Size bakacağız, sıcak bir yuva vereceğiz ve sizi besleyeceğiz. Bizi sevmek zorunda değilsiniz: Hatta bizden hoşlanmak zorunda bile değilsiniz, ki umarız hoşlanırsınız. Bizi buradan kurtulmak için kullanabilirsiniz. Ve karşılığında bize bir şey vermek zorunda değilsiniz.

– Eğer bizi istemezseniz, size bakması için başka bir aile arayacağız, geçmişinizle ilgisi olmayan bir aile bakacağız. Sizin için böylesi daha kolay olacaksa, söylemeniz yeterli. Zoya ve Elena, gerçek şu ki, geçmişi geri getiremem. Ama size daha iyi bir gelecek sunabiliriz. Az önce eşimin de dediği gibi karşılığında bir şey beklemiyoruz. Birlikte olacaksınız, kendinize ait bir oda olacak. Ama beni daima çiftliğinize gelen adam olarak, babanızı tutuklamaya gelen adam olarak bileceksiniz. Belki bu düşünce gittikçe önemini kaybedecek, ama bunu asla unutmayacaksınız. Bu aramızdakileri karmaşıklaştıracak. Ama kendi tecrübeme dayanarak, bu işi yürütebileceğimize inanıyorum.

Kızlar sessizce oturup gözlerini Leo ve Raisa'ya diktiler. Ne tepki verdiler ne de hareket ettiler, kımıldamadan el ele oturmaya devam ettiler. Raisa ekledi:

– Evet ya da hayır demekte özgürsünüz. Başka bir aile bulmamızı isteyebilirsiniz. Bu tamamen size kalmış.

Leo ayağa kalktı:

– Ben ve eşim bir yürüyüşe çıkacağız. İkinizi konuşmanız için baş başa bırakıyoruz. Bu odada konuşabilirsiniz. İstediğiniz kararı verin. Korkmanız için hiçbir neden yok.

Leo kızların yanından yürüyüp kapıyı açtı. Raisa da kalkıp koridora çıktı. Leo Raisa'nın peşinden çıkıp kapıyı arkasından kapattı. İkisi de koridorda yürümeye başladı. Hayatlarında hiç olmadıkları kadar gergindiler.

* * *

Zoya ise odada küçük kardeşini kucakladı.